

**T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI**

**SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AÇISINDAN KENTSEL
KALKINMA POTANSİYELİ DİNAMİKLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ,
KONYA İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Elif GÖMCELİ**

**Niğde
Temmuz, 2019**

**T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI**

**SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AÇISINDAN KENTSEL
KALKINMA POTANSİYELİ DİNAMİKLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ,
KONYA İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Elif GÖMCELİ**

Danışman : Doç. Dr. Zübeyir TURAN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ERGİN ÜNAL

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ayberk Nuri BERKMAN

**Niğde
Temmuz, 2019**

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum 'Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Kentsel Kalkınma Potansiyeli Dinamiklerinin Değerlendirilmesi, Konya İli Örneği' başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 30.07.2019

Elif GÖMCELİ

ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Zübeyir TURAN danışmanlığında **Elif GÖMCELİ** tarafından hazırlanan "Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Kentsel Kalkınma Potansiyeli Dinamiklerinin Değerlendirilmesi, Konya İli Örneği" adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

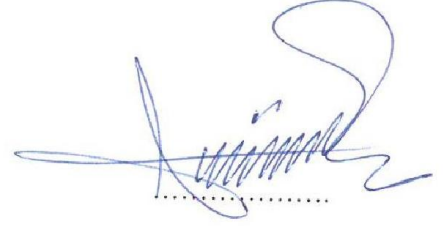
Tarih: 29/07/2019

JÜRİ :

Danışman : Doç. Dr. Zübeyir TURAN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ayberk Nuri BERKMAN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ERGİN ÜNAL

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Emin Hüseyin ÇETENAK
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

“Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Kentsel Kalkınma Potansiyeli Dinamiklerinin Değerlendirilmesi, Konya İli Örneği” adlı yüksek lisans çalışmamda her türlü yardımı esirgemeyen ve bana yol gösteren danışman hocam sayın Doç. Dr. Zübeyir Turan’a teşekkür ederim.

Ayrıca bu çalışma süresince benden maddi ve manevi desteğini esirgemeyen özellikle canım annem Hatice Gömceli ve babam Mustafa Gömceli’ye, değerli arkadaşlarım Leyla Öztürk ve Semih Şimşek başta olmak üzere; çalışmamın her aşamasında bana yardımcı olan tüm arkadaşlarıma ve tezin hazırlanmasında kendilerinden yararlanma fırsatı bulduğum herkese teşekkür ederim.

Elif GÖMCELİ

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AÇISINDAN KENTSEL KALKINMA
POTANSİYELİ DİNAMİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ,
KONYA İLİ ÖRNEĞİ**

GÖMCELİ, Elif
İktisat Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Zübeyir TURAN
Temmuz 2019, 150 sayfa

Sürdürülebilir kalkınma, ülke ekonomilerinin ulaşmaya çalıştıkları ve kalkınmanın devamlılığını sağlamaya yönelik bir kavram olup günümüzde önemi giderek artmaktadır. Sürekliliği sağlarken çevrenin korunması, doğal kaynakların etkin kullanılması, yenilenebilir enerjiye odaklanmak, daha etkin planlama ve yatırımla geleceğin ihtiyaçlarının karşılama olanağı azaltılmadan bu günkü toplumun ve insanların gereksinimlerini karşılamak sürdürülebilir kalkınmanın temel hedefidir. Ülkemizde de kalkınmanın devamlılığı sağlanırken, doğal kaynaklarımızın tahrip edilmeden etkin şekilde kullanıldığı çevreye duyarlı ekonomik bir yapıya ihtiyacımız olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

Ülkeler sürdürülebilir kalkınma ve gelecek planları için sürekli ekonomik verilerden yararlanarak güncellemeler yapmaktadırlar. Bu veriler ülkedeki tasarruf, enerji tüketimi vb. verileri kapsamaktadır. Sürdürülebilir kalkınmada önemli faktörlerden biride kentsel kalkınmanın sağlanmasıdır. Kentsel kalkınmanın varolabilmesi içinde şüphesiz ülke, bölge ve en alta inerek iller çerçevesinde kalkınma sağlanmalıdır.

Ülkemizde “sürdürülebilir kent” kavramına ilişkin genel yaklaşımları incelediğimizde, bu kavramın daha çok kentsel gelişme olarak algılandığını gözlüyoruz. Gelişmeden kasıt da daha çok bina, yol vb. yapıların yapılması üzerine kuruludur. Ancak bunun sürdürülebilirliği, kaynakların doğru yönetimi ve en önemlisi insan boyutu sıklıkla ihmal edilmektedir.

Bu çalışmamızda sürdürülebilir kalkınmanın amacı ve öneminden bahsedilerek Konya ilindeki kalkınmada etkin sektörler ele alınmış, ilin kalkınma ve

ilerlemesini ne şekilde sağladığı, tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinin genel durumlarının ne olduğuna bakılmıştır. Sonuç kısmında da sektörlerin SWOT analizi yapılarak ilin zayıf ve güçlü yönleri, fırsat ve tehditleri ortaya konarak, Konya ilinin sürdürülebilirlik açısından kentsel dinamikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Kalkınma, Konya, Ekonomi, çevre, Tarım, Hayvancılık, Sanayi

**ABSTRACT
MASTER THESIS**

**EVALUATION OF URBAN DEVELOPMENT POTENTIAL DYNAMICS FOR
SUSTAINABLE DEVELOPMENT,
EXAMPLE OF KONYA PROVINCE**

GÖMCELİ, Elif
Department of Economy
Supervisor: Associate Professor Zübeyir TURAN
July 2019, 150 pages.

The concept of “sustainable development” is a concept that focuses on the continuity of development with the continual updating of the countries' economies. Maintaining the continuity of the environment, effective use of natural resources, focusing on renewable energy, more efficient planning and investment to meet the needs of today's society and people without reducing the possibility of meeting the needs of the present is the main goal of sustainable development. While ensuring the continuity of development in our country, it is an undeniable fact that we need an environment-friendly economic structure in which our natural resources are effectively used without destruction.

For sustainable development and future plans, countries are constantly making use of economic data. These data save the country, energy consumption and so on. data. One of the important factors in sustainable development is urban development. Development of urban development can be achieved within the framework of the provinces, regions and provinces.

When we examine the general approaches to the concept of sustainable city in our country, we observe that this concept is perceived as more urban development. The intention of developing is also based on building more and more ways. However, the sustainability of this, the right management of the resources, and most importantly, the human dimension is often neglected.

In this study, the aim and importance of sustainable development is discussed and the sectors in the development of Konya are discussed and the general conditions of the agriculture, industry and services sectors are examined. In the conclusion part, by analyzing SWOT of the sectors, the weaknesses and strengths of the province,

opportunities and threats are determined and the urban dynamics of the province of Konya have been tried to be determined.

Key Words: Sustainable development, Konya, Economy, Environment, Agriculture, Farming, Industry

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	xi
TABLOLAR LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE KENTSEL KALKINMA

1.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	5
1.2. KALKINMA.....	7
1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA	8
1.4. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA GELİŞİM VE İLKELERİ.....	11
1.4.1. Sürdürülebilir Kalkınma Tarihi ve Gelişimi	11
1.4.2. Sürdürülebilir Kalkınma İlke ve Hedefleri.....	14
1.5. KENTSEL KALKINMA	17
1.5.1. Kent Kavramı	17
1.5.2. Tarihsel Gelişim İçinde Kent Kavramı	19
1.5.3. Nüfusa Göre Kent.....	20
1.5.4. Yönetmelik Sınır ve Yapı Ölçütüne Göre Kent.....	21
1.5.5. Ekonomik Verilere Göre Kent	21
1.5.6. Sosyal Ölçütlere Göre Kent.....	22
1.5.7. Kentsel Kalkınma Kavram ve Hedefi	25
1.5.8. Sanayi Kenti Temel Özellikleri.....	27

İKİNCİ BÖLÜM

KONYA TARIM, SANAYİ VE HİZMET SEKTÖRLERİ GENEL DURUM

2.1. KONYA İLİ TARİHİ, COĞRAFİ VE KÜLTÜREL YAPISI.....	31
2.1.1. Konya'nın Tarihi.....	31
2.1.2. Konya'nın Coğrafi Yapısı.....	35
2.1.2.1. Dağlar.....	36
2.1.2.2. Ovalar.....	37
2.1.2.3. Akarsular.....	37
2.1.2.4. Göller.....	39
2.1.2.5. Ulaşım.....	41
2.2. KONYA'DA TARIM, SANAYİ VE HİZMET SEKTÖRÜ.....	42
2.2.1. Tarım ve Hayvancılık Sektörü.....	42
2.2.1.1. Arazi Dağılımı ve Kullanımı.....	44
2.2.1.2. Konya'da Bitkisel Üretim.....	47
2.2.1.3. Konya'da Hayvan Varlıkları ve Hayvansal Ürünler.....	51
2.2.1.4. Organik Tarım.....	54
2.2.2 Sanayi Sektörü.....	56
2.2.2.1. Konya Sanayisinin Öncü Sektörleri.....	60
2.2.2.1.1. Makine ve Teçhizat İmalat Sanayi.....	60
2.2.2.1.2. Otomotiv Yan Sanayi.....	63
2.2.2.1.3. Ana Metal Döküm Sanayi.....	65
2.2.2.1.4. Gıda Ürünleri İmalat Sanayi.....	66
2.2.2.1.5. Mobilya İmalatı Sanayi.....	70
2.2.2.1.6. Ayakkabı ve Deri Ürünleri İmalatı Sanayi.....	71
2.2.2.1.7. Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalat Sanayi.....	72
2.2.2.1.8. Tekstil ve Tekstil Ürünleri İmalat Sanayi.....	73

2.2.2.1.9. Ağaç Ürünleri İmalat Sanayi	74
2.2.2.1.10. Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalat Sanayi	75
2.2.2.1.11. İnşaat Faaliyetleri ve Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünleri İmalat Sanayi	76
2.2.2.1.12. Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalat Sanayi	78
2.2.3. Konya’da Dış Ticaret	78
2.2.4. Konya’da Hizmet Sektörü	82
2.2.4.1. Turizm	83
2.2.4.2. Lojistik	87
2.2.4.3. Konya’da Lojistik Köyü Projesi ve Ulaşım	88
2.2.4.4. Eğitim	89

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KONYA TARIM, SANAYİ VE HİZMET SEKTÖRLERİ GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. KONYA’DA TARIM SEKTÖRÜ GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	95
3.1.1. Et, Süt ve Ürünleri İmalatı Sektör Gelişimi	96
3.2. SANAYİ SEKTÖRÜ GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	97
3.2.1. Dünya’da ve Türkiye’de Sanayi Sektörünün Gelişimi	97
3.2.2. Konya’da Sanayi Sektörünün Gelişimi	102
3.2.2.1. Organize Sanayi Bölgeleri	102
3.2.2.2. Özel Sanayi Siteleri	104
3.2.2.3. Konya Sanayisinin Büyük Tesisleri	105
3.2.2.3.1. Sümerbank Krom-Magnezit Fabrikası	105
3.2.2.3.2. Konya Şeker Fabrikası	106
3.2.2.3.3. Konya Çimento Fabrikası	106
3.2.2.3.4. Tümosan	106

3.2.2.3.5. Teknokent	107
3.2.2.3.6. Karapınar Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi	108
3.2.2.3.7. InnoPark Konya Teknoloji Geliştirme Bölgesi	108
3.2.2.4. Konya’da Öncü Sanayi Sektörlerinin Gelişimi.....	110
3.2.2.4.1. Un Sektörü Gelişimi	110
3.2.2.4.2. Gıda Ürünleri İmalat Sektörü Gelişimi	113
3.2.2.4.3. Tekstil ve Hazır Giyim Sektörü Gelişimi	115
3.2.2.4.4. Ayakkabı ve Deri Sektörü Gelişimi.....	116
3.2.2.4.5. Ağaç Mamülleri ve Orman Ürünleri Sektörü Gelişimi	119
3.2.2.4.6. Kâğıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı Sektörü Gelişimi.....	119
3.2.2.4.7. Kimyasal, Kauçuk ve Plastik İmalatı Sektörü Gelişimi	122
3.2.2.4.8. İnşaat Sektörü Gelişimi	123
3.2.2.4.9. Ana Metal Sanayi Sektörü Gelişimi	123
3.2.2.4.10. Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı Sektörü Gelişimi	124
3.2.2.4.11. Tarım Alet ve Makinaları Sektörü Gelişimi	125
3.2.2.4.12. Otomotiv Sanayi Sektörü Gelişimi.....	127
3.3. KONYA HİZMET SEKTÖRÜ GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	128
3.3.1. İş Dünyası Örgütlenmesi	129

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KONYA EKONOMİSİ GENEL DEĞERLENDİRME İLE TARIM, SANAYİ VE HİZMET SEKTÖRÜ SWOT ANALİZİ

4.1. KONYA EKONOMİSİ GENEL DEĞERLENDİRME.....	133
4.2. KONYA TARIM, SANAYİ VE HİZMET SEKTÖRÜ SWOT ANALİZİ.....	135
4.3. KONYA’NIN SEKTÖREL DEĞERLENDİRİLMESİ VE YORUMLANMASI	138

SONUÇ	140
KAYNAKÇA	143
ÖZGEÇMİŞ	150

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1. Konya İli Türkiye ile Karşılaştırmalı Tarımsal Yapı.....	43
Tablo 2.2. 2017 Yılı Tarımsal Üretim Değeri Türkiye, İller ve Konya Sıralaması	44
Tablo 2.3. Konya’da Arazi Varlığının Durumu	46
Tablo 2.4. Tarım Arazilerinin Kullanım Durumu	47
Tablo 2.5. Türkiye Sıralamasında Konya’nın Öncü Tarım Ürünleri	48
Tablo 2.6. Sebze Ekiliş Alanları ve Üretiminin 2016-2017 Yılı Karşılaştırması	50
Tablo 2.7. Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Ekiliş Alanları ve Üretiminin 2016-2017 Yılı Karşılaştırması	51
Tablo 2.8. Konya İli Son On Yıllık Büyükbaş Hayvan Sayısı ve Süt Üretimi	52
Tablo 2.9. Konya İli Son On Yıllık Küçükbaş Hayvan Sayısı ve Süt Üretimi	53
Tablo 2.10. Konya İli Kümes Hayvanları Varlığının 2016-2017 Karşılaştırması	53
Tablo 2.11. Konya İli Bal Üretimi ve Kovan Varlığının 2016-2017 Karşılaştırması	54
Tablo 2.12. Konya'da Organik Tarım Üretim Miktarları	55
Tablo 2.13. İyi Tarım Uygulamaları Organik Tarım Desteği	56
Tablo 2.14. Konya İlinde Yer Alan O.S.B.’ler	57
Tablo 2.15. Konya 2017 Yıl Sonu Sanayi Siciline Kayıtlı Firmaların Sektörel Dağılımı	60
Tablo 2.16. Alt Sektörler Bazında Türkiye ve Konya Görünümü	68
Tablo 2.17. Konya 2018-2019 Konut Satışları	78
Tablo 2.18. Konya’nın Dış Ticaret İstatistikleri (2007 – 2017).....	80
Tablo 2.19. Türkiye Genelinde 2019 Yılı İlk 15 İhracatçı Firma- İhracat Performansı	81
Tablo 2.20. Konya İli İhracatçı Firmaların Sektör İhracat Performansı	82

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Komşu İlleri Gösteren Konya İli Haritası	35
Şekil 2.2. Konya İli Türkiye ile Karşılaştırmalı Genel Yapı	42
Şekil 2.3. Dağlık ve Düzlük Alanlar Haritası (Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi.....)	45
Şekil 2.4. Tarımsal Alan Kullanım Grafiği	47

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
BALO	: Batı Anadolu Lojistik Organizasyonu
BDT	: Bağımsız Devletler Topluluğu
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
EBK	: Et ve Balık Kurumu
GAP	: Güney Doğu Anadolu Projesi
GSYH	: Gayri Safii Yurtiçi Hasıla
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
IUCN	: Dünya Doğayı Koruma Birliği
JICA	: Japon Uluslar arası İşbirliği Ajansı
KGM	: Karayolları Genel Müdürlüğu
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
KTO	: Konya Ticaret Odası
KSO	: Konya Sanayi Odası
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KONTARKUM	: Konya Tarım Makineleri Kümesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MÖ	: Milattan Önce
NATO	: Kuzey Atlant Anlaşması Örgütü
OEM	: Orijinal Parça Üreticisi
PANKO Birlik	: Pancar Ekicileri Kooperatifi Birliği
SEK	: Süt Endüstrisi Kurumu
TGB	: Teknoloji Geliştirme Bölgesi
TKDK	: Tarımsal Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu

TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
YHGP	: Yeşilirmak Havza gelişim Projesi
YEKA	: Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanı
YEMSAN	: Yem Sanayi Anonim Şirketi

GİRİŞ

Son yıllarda önemi giderek artan sürdürülebilirlik kavramı, özellikle 1980'den sonra toplumsal yapı içerisinde yer almaya ve bilimsel çalışmalara konu olmaya başlamıştır. Başta doğal kaynakların kendini ikame ettirmesi ve çevresel değerlerin geleceğe aktarımını ifade ederken, şimdilerde insanın, insana ait temel yaşam alanlarının ve olanaklarının ele alındığı birçok makale ve bilimsel çalışmaya konu olmaktadır. 1900'lü yılların ilk başlarına doğru doğal kaynakların bitmeyeceği sonsuz, tükenmez ve maliyetsiz olduğu düşünülmüştür. Fakat ilerleyen yıllarla beraber doğal kaynakların üzerindeki zararlı etkiler fark edilmiş ve bu etkilerin azaltılması gerektiği düşüncesi ağırlık kazanmıştır. 1972'de gerçekleştirilen Stockholm İnsan ve Çevre Konferansı'nın ardından çevreyi koruma ve gelecek neslin yaşama hakkını içeren politikalar geliştirilmeye başlanmıştır. Türkiye'de de çevre kavramının geniş anlamda ele alınıp, ayrı bir bölüm olarak değerlendirildiği ilk kalkınma planı 1973–1977 arası yılları içeren 3. Beş Yıllık Planı olmuştur. Sürdürülebilir kalkınma tanımına ilk değinen rapor, “Roma Kulübü Raporu” olarak da adlandırılan “Ekonomik Büyümenin Sınırları” raporu olup 1972 yılında yayınlanmıştır (Yeşilay, 2008: 26).

“Sürdürülebilir kalkınma” kavramının oluşmasındaki temel etken çevre ve ekonomi olguları arasındaki ilişkinin her geçen gün giderek daha çıkmaz bir hal alması olmuştur. Gerek ekonomistlerin gerekse çevre bilimcilerin, doğanın mevcut ekonomik yapıyı kaldıramayacağı konusundaki düşüncelerinin ağırlık kazanması, hem sürdürülebilir hem de kalkınmaya yönelik bir ekonomi modeli konusunda arayışları artmıştır. Çünkü hem toplumsal açıdan hem de ekonomik süreçler bakımından en belirgin ve en önemli unsur çevredir. Çevrenin üretim üzerinde direkt etkileri bulunmasından dolayı, aslında üretimin ne kadar olması gerektiğine de karar veren en önemli aktörün çevre olması gerekir. Başka bir deyiş ile ekonomik sistem içerisinde, üretim faktörleri teknoloji, doğal kaynaklar, sermaye ve emek, coğrafi koşullar ve demografik özellikler arasında bir denge kurmak zorundadır.

Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu 1987 yılında “Ortak Geleceğimiz” isimli raporunu yayınlamıştır. “Sürdürülebilir Kalkınma” ifadesi ilk kez bu raporda tanımlanmıştır. Brezilya'nın Rio şehrinde 1992 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında ise sürdürülebilir kalkınmayı hedefleyen temel yaklaşımlar ağırlıklı olarak ele alınmıştır. Konferansın sonuçlarını

ulusal düzeyde beş temel başlık ile özetlemek mümkündür: Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Sözleşmesi, İklim Değişikliği Sözleşmesi, Rio Bildirgesi, Gündem 21 ve Orman Varlığının Korunması Bildirisi. Bu gelişmelere benzer olarak, ülkemizde de sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk kez Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı çerçevesinde kabul edilmiştir (Başer, 2002: 19).

Özellikle 1990 sonrası ve 2000'li yıllarda çevreyi koruma konusunda ülkemizde de bir bilinçlenme hareketinin başladığı ve Kalkınma Planlarında, diğer ülkelerle paralel şekilde konunun ele alınmaya başladığı söylenebilir. Türkiye'de 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı'na kadar çevre ile ilgili düzenlemelerde ele alınan temel konu çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik adımları içeriyorken, daha sonraki kalkınma planlarında doğal kaynakların etkin kullanımının yanı sıra, bu kaynakların gelecek kuşaklara bozulmadan, korunarak ve sağlıklı bir biçimde aktarılmasının en az çevre kirliliğinin önlenmesi veya ortadan kaldırılması kadar önem taşıdığı benimsenmiştir (Yazar, 2006: 20).

Sürdürülebilir kalkınma uluslararası arenada gelişim göstermekle birlikte kavramın yerel manada uygulanma alanı bulmadan sürecin verimli bir şekilde sonuçlanması imkânsızdır. Bu anlamda ülkelerin kendi özelliklerine, ekonomisine, kaynaklarına göre politikalar geliştirme zorunlulukları olduğu yadsınamaz. Türkiye ve gelişmekte olan ülkelerde gelişim ve değişim süreçlerin açıklamaları yapılırken ekonomik, sosyal, mekânsal, teknolojik ve kültürel yapıların tümünü ele alan çözümlere gereksinim duyulur. Bu bağlamda, gelişmekte olan ülkelerde kalkınma kavramı önem kazanmıştır. Teknolojik ilerlemeye dayalı, çevreye duyarlı, yenilenebilir ve dışa bağımlılığı az olan bir kentsel kalkınma yaklaşımı, bu durum ve bu süreçte ortaya konabilir.

Sürdürülebilir kalkınma bakımından bir diğer problem de toplumsal yapıdaki değişikliklerdir. Sürdürülebilir kalkınma, toplumun bazı yapısal unsurlarına dokunmazken bazı yapısal unsurlarını da kökten değiştirme eğilimindedir. Bu durum, öznel düşüncelerden birçoğunun sisteme kolayca girmesine olanak vermektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın bu özelliğinden dolayı sürdürülebilirlik anlayışı, hem kişiler hem de toplumsal birimler açısından farklı anlamlar barındırabilmektedir. Diğer bir söylemle sürdürülebilir kalkınma, kimileri için sadece sosyal politikalarda istikrar anlamını taşıırken kimileri için sadece ekonomik politikaların sürekliliği ya da yalnızca çevrenin korunması anlamını taşıyabilmektedir. Bu farklılıkların yanı sıra

bütün sürdürülebilir kalkınma tanımlamalarının ortak ve belirleyici özelliği, insan varlığının ekonomik potansiyelini koruyabilmek adına çevrebilim, ekonomi ve toplum arasındaki ilişkilerin makul bir seviyede devamlılığını esas alıyor olmasıdır (Kılıç,2012: 201-226).

Ekonomi, ekoloji ve toplum arasındaki bozulan ilişkilerin tekrardan sürdürülebilir bir seviyeye getirilmesi, çevrenin korunarak yeni nesillerin ve geleceğimizin gözetilmesi konularında bize yardımcı olacak araçlardan biridir. Ekonomik süreklilik temelde; yeni nesillerin ve gelecek kuşakların yaşamını korumak, mevcut ekonomik koşulların düzeltilmesini sağlayarak yaşam kalitesini iyileştirmek, yoksulluk ve adaletsizlik gibi temel sorunlarla mücadele etmek, ekonomideki güncel yaklaşımları yer aldığı toplumun kültürel yapısına uygun düzenlemelere tabi tutmak gibi uygulamalarla direk ilgilidir (Kılıç,2012: 206).

Bu uygulamalar kapsamında çevresel faktörlerin iyileştirilmesi ve korunması alanında yapılan yeni düzenlemeler, sürdürülebilir kalkınma kavramı yaklaşımlarının da temel gayesidir. Sürdürülebilir kalkınma ekonomik açıdan ele alındığında özellikle ortak hedefler bağlamında zayıf ve güçlü olmak üzere iki yönünün olduğu görülmektedir. Sürdürülebilirliğin güçlü yanlılarına göre, ekonomik üretim sürecinde sadece yenilenebilir çevreci kaynaklar kullanılırsa, o zaman doğal sermaye stokunun, gelecek kuşaklara aktarımı sağlanabilir. Diğer bir ifadeyle belirtmek gerekirse yenilenemeyen kaynakların kullanımı doğal sermayenin korunamaması ve dolayısı ile yeni nesillere aktarılamaması anlamına gelmektedir. Sürdürülebilirliğin zayıf yanlıları ise, mevcut kuşaklar ile gelecek nesillerin doğanın potansiyelinden daha uzun süreler ve sürekli olarak yararlanması halinde çıkabilecek olan gerçek olmayan sermaye aracılığıyla faydalı ve verimli alternatiflerin üretilebileceğini savunmaktadırlar. Aynı zamanda bu potansiyeller gelecek kuşaklar için de uygun koşulları hazırlayacaktır. Sürdürülebilirliğin zayıf yanlıları temelde doğal kaynakların sürekli ve yoğun bir şekilde kullanılmasını savunmaktadırlar. Bu yaklaşımın insan çıkarının sağlanması için doğaya müdahale etmeyi meşru bir hale getirme çabası olarak da ifade edilebilir (Kılıç,2012: 207).

Sürdürülebilir kalkınma kavramının toplumsal yapı içerisinde hedeflenen seviyeye ulaşabilmesi için mevcut ekonominin sosyal piyasa ekonomisi içerisinde toplumun temel ihtiyaç ve gereksinimlerini de kapsamak zorunda olduğu belirtilmektedir. Sosyal piyasa ekonomisi ile ilgili bu görüş, özellikle 2. Dünya Savaşı

sonrası dikkat çeker bir hal almıştır. Almanya başta olmak üzere, birçok ülkede giderek etkinliğini artıran sürdürülebilir kalkınma anlayışı, refah ekonomisinde kapsamakta ve ekonomi üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. Bu dönem de kavramın ana ideolojisinin ekonomik, ekolojik ve toplumsal temellerle birlikte nasıl şekillenmesi gerektiği köklü bir problem olarak kabul edilmiştir. Öte taraftan sürdürülebilir kalkınma kavramının sosyal piyasa ekonomisi etkisinde kalmasının da dünyadaki ekolojik ve biyolojik dengenin korunmasına ne ölçüde katkı sağlayacağı düşündürücüdür.

Bu çerçevede çalışmanın birinci bölümünde kalkınma ve sürdürülebilirlik kavramları incelenmiş, sürdürülebilir kalkınmanın amacı, önemi ve tarihsel gelişimine yer verilmiş, bölgesellik açısından kent kavramı incelenmiştir. İkinci bölümde Konya ilindeki kalkınmada etkin tarım, sanayi ve hizmet sektörleri ele alınmış, ilin kalkınma ve ilerlemesini ne şekilde sağladığına bakılmıştır. Dördüncü bölümde tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinin gelişimi ve sektörlerin alt kollarında durumlarının ne olduğu incelenmiştir. Sonuç kısmında da sektörlerin SWOT analizi yapılarak ilin zayıf ve güçlü yönleri, fırsat ve tehditleri ortaya konarak, Konya ilinin sürdürülebilirlik açısından kentsel dinamikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE KENTSEL KALKINMA

1.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Sürdürülebilirlik en yalın ve basit tanımıyla, bir şeyin kendi varlığını sürdürebilmesi, devam ettirebilmesi anlamına gelmektedir. Kesintisiz olarak, ileri doğru, zayıflatmadan ya da kıymetli varlıkları, kullandığımız kaynakları yok etmeden muhafaza edilmesi gereken bir süreç veya durumdur. Ekonomik büyüme ise, sürdürülebilir kalkınmanın bir parçası olarak kabul görmektedir. Üretim; tüketim, ulaşım, yerleşme, teknolojik gelişmelerle ve yeniliklerle sürdürülebilir. Sürdürülebilirlik tasarruf ve tüketmeden yeterince ve azami şekilde kendini idame edip yetinebilmektir. Ulusal ve uluslararası politikaların tasarlanması, oluşması çevreyi, teknolojiyi, iktisat bilimini, enerji kaynaklarını, sosyal planlamayı, üretimi ve mimarlık gibi daha birçok farklı alanları etkisi altına alan çok karmaşık ve kompleks bir konudur. Stockholm’de 1972 yılında gerçekleştirilmiş olan Dünya Çevre Konferansı’nda sürdürülebilirlik ile ilgili pekçok tartışma yaşanmış olup, bu tartışmalar çok eski süreçlerin bir sonucun olarak ortaya çıkmaktadır (Ceritli,2000: 5).

1982 yılında “Dünya Doğayı Koruma Birliği” (IUCN) aracılığıyla yürürlüğe konan Dünya Doğa Şartı bildirgesinde sürdürülebilirlik kavramı ilk kez yer almış olup; insanların yarar sağladığı kara, deniz, atmosfer ekosistem ve organik kaynaklarının en verimli ve israfsız şekilde kullanılmasına yönelik uygulamaların tanımlanması için kullanılmıştır. Sürdürülebilirlik kavramı düşünce olarak, yönetimin sürdürülemezlik problemine odaklanmaktadır ve bu sorun üzerinde uğraşmaktadır. Kavramın sağlanması için öncelikle düşünce ve bakış açısının değişmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Bu nedenle bir kavram olarak sürdürülebilirlik temel bir hedefi değil, genel bir süreci, dönüşümü ifade etmeye çalışmaktadır. Çünkü sürdürülebilirlik kavramı ile hem mevcut neslin, hem de gelecekteki nesillerin daha iyi yaşam koşulları içerisinde doğal hayata sahip olmasını ifade etmektedir. Aynı zamanda sürdürülebilirlik, çevre ile alakalı politikaların belirleyicisi olması ile birlikte tek bir konu olarak da ele alınmamaktadır. Sosyal ve ekonomik gelişme süreçleriyle birlikte bir bütün oluşturmaktadır. Çünkü insan hayatının birçok alanına etki eden sosyal hayat, siyasal durumlar, kurumsal ve kültürel yapı gibi farklı değişkenler tanımın çok kapsamlı ele alınmasına gerektirmektedir (Eryılmaz,2011: 3).

Sürdürülebilirlik birçok kavramı içerisinde bulundurmak ile birlikte temelde toplumsal, ekolojik ve ekonomik olarak tanımlanmaktadır. Bu üç kavramın içerisinde her biri farklı bir ağırlığa sahip olmasının yanı sıra sürdürülebilirlik kavramının önemli olmasının temel nedeni ekonomi ile arasında güçlü bir ilişki olmasından kaynaklanmaktadır.

Kavramsal açıdan bakıldığında ekonomi politikalarına ait çevresel yapı üzerine kurulmuş olan uygulamaların sürdürülemez olduğunun anlaşılması sonucu mecburi bir dönüşüm ve değişim söz konusu olmuştur. Ekonomik yapı veya bu kavramların varlığını sürdürebilmesi, ilerletebilmesi ekonomi ve çevre arasındaki bağın sürdürülebilir bir alanda kurulmasına ve bu bağın sağlanmasına bağlıdır. İnsanın teknoloji ve bilimsel alanındaki uygulamaları ne kadar ilerlesede tabiatın insan yaşamı için vazgeçilmeyecek bir parçası olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan ekonominin gelişmesi için sadece insanın yeteneklerinden faydalanarak alet, ekipman ve edevattan yararlanması yeterli olmamaktadır. Bunlarla beraber doğal kaynaklara da ihtiyaç vardır.

Kavramın ekonomi açısından ele alınmasıyla birlikte dikkate alınması gereken en önemli konu şüphesiz doğal kaynaklardan faydalanmanın nasıl, ne şekilde ve hangi kurallara göre yapılacağıdır. Çünkü her şeyin olduğu gibi doğanın da bir taşıma kapasitesi vardır. Doğaya taşıyabileceğinin üzerinde bir yük yüklenmesi tahribatı kaçınılmaz kılacaktır. Bunun önlenmesi adına öncelikle yenilenebilir ve yenilenemeyen kaynakların yeniden sınıflandırılması gerektiği bilim adamlarınca savunulmaktadır. Yenilenebilir kaynakların kullanımı süreçleri, ormanlar gibi kendilerini yenileme yeteneği bulunan ya da denizler gibi varlığının devamlılığını sağlayabilen kaynaklarda gerçekleştirildiği gibi olmalıdır.” Petrol, kömür gibi, yenilenemeyen ve sonu olan kaynaklar ise, yeni bir düzenleme yapılarak tükenmekte olan kısıtlı, kaynaklar arasına alınmalı, bu kaynaklar için yeni kullanım ilkeleri oluşturulmalıdır. Yenilenemeyen kaynakların yerine yenilenebilir ve daha çevreci kaynakların alması yönünde yapılan çalışmalara da son zamanlarda hız verilmelidir. Dönemler arasında servet ve gelirlerin paylaşılmasında genel adalet prensiplerine göre hareket edilmesi, bunu sağlayabilmek için de kapsamlı şartların getirilmesini savunur. Sürdürülebilir kalkınma, toplumlar arası ve ekonomik yapıda köklü değişimler olması gerektiğini belirtmektedir. Fakat bugün toplumun büyük bir çoğunluğu, gelecek nesiller kavramına karşı çıkışını sürdürmektedir.

Kısaca özetlemek gerekirse, sürdürülebilirlik kavramı sayesinde ileride çocuklarımıza doğal kaynaklarını tüketmeden günlük gereksinimlerini verimli olarak karşılanmasının önemi vurgulanmaktadır. Bunun yanı sıra sürdürülebilirlik kavramı niteliksel ve niceliksel olarak iki aşamalı bir kavramdır. Sürdürülebilirliğin nicelik aşaması ise ekolojik açıdan geri dönüşümü sağlanabilen maddeleri içermektedir, niteliksel boyutu yenilenebilir enerji ve kaynaklardır. Günümüzde de bu kavramlara verilen önemle ülkelerin gelişmesi ve ilerlemesiyle örtüşen bir süreç oluşmuştur.

1.2. KALKINMA

Tanım ve anlam olarak kalkınma çok farklı ve bambaşka disiplinler tarafından ele alınan, sanayileşme, büyüme, modernleşme, gelişme, ilerleme ve yapısal değişim içerisinde ortak bir bağ kurulmuş ve konu bir bütün olarak ele alınmıştır. En temel anlamı ile kalkınma herhangi bir konu da ilerleme anlamına gelmektedir. Farklı disiplinlerde ele alındığında kalkınma mevcut kaynakların ortak bir temelde hareket ederek kullanılması ile başarılabilecek bir süreci ifade eder. Fakat bu amaca ulaşabilmek için dışsal ve içsel pekçok değişkenin kendine has özelliklerin etkin biçimde kullanılması beklenmektedir.

Kalkınma ile ilgili Dünya üzerinde çalışmalar ve tartışmalar 19. yüzyıl ortalarında başlamasına rağmen, kalkınma bilimsel olarak kullanılmaya başlaması “2. Dünya Savaşı” sonrasına dayanır. O dönemde kalkınma, yeni sistemin eşit olmayan ilişkilerinin ve hiyerarşinin doğal bir sonuç olduğunu vurgulayan bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Kalkınma bu dönemde ortaya çıkmasının başlıca nedeni savaş sonrasında sömürgeciliğin tasfiye edilmesiyle beraber ve bağımsız birçok dünya devletinin ortaya çıkmasıdır. Savaş sonucunda ortaya çıkan Batılı devletler sömürgelerini uzun süre himayelerinde, elde tutamamış ve ilerleyen özgürlükçü akımlarının etkisi ile bu ülkelere bağımsızlıklarını vermeye mecbur kalmışlardır. Bununla beraber az gelişmiş ülkelerin kalkınması konusunu da gündeme gelmiştir. Dünya ekonomisinde, gelişmemiş ülkelerin en önemli amacı ulusal ve uluslararası arenada kalkınmanın ve ilerlemenin sağlanması, dünya çapında ise ilerlemenin ve gelişmişliğin elde edilebilmesidir. Gelişmesini tamamlamış ülkelere ise amaç daha farklı olmakla beraber, ülkenin ekonomik büyüme ile sağladığı ilerleme seviyesinin devamlılığı ile uluslararası alandaki mevcut konumlarını geliştirmiş ve ilerlemiş ülke olarak korunmasıdır. Bu manada sosyal ekonomik ilerleme, kalkınmanın gelişim sürecinde ülke olarak sürekliliğinin devamı, siyasal, ahlaki, sosyo ekonomik ve

kültürel faktörler ile alakalı olarak çok yönlü anlamda olup, milletlerin sahip olduğu doğa ve insan kaynağının verimli olarak kullanılması, nitelik ve nicelik yönünden bu kaynakların değişimsel faaliyetlerine bağlıdır (Eryılmaz,2011: 8).

Kavramın tanımınlanmasındaki zorluğun temel sebeplerinden biride, ekonomideki değişimlerin yanı sıra, siyasi, sosyo kültürel ve ahlaki yapıdaki değişimlerin de etkisi altında kalıyor olmasıdır.

Kalkınma temel manada değişimi ifade etmektedir. Bu nedenle bir kavram olarak ekonomik kalkınma da ekonomideki değişimleri ifade eder. Ekonomi kavramı içerisinde ekonomiksel değişim ve büyüme süreçleri temel bir konu olarak yerini almaktadır. Bu manada üç ana teori öne çıkmaktadır. Neoklasik yaklaşım açısından düşünüldüğünde ilk olarak girdilerdeki büyüme ile çıktılardaki büyüme arasındaki ilişkiyle odaklanmıştır. İkinci grup ise kurumsal yaklaşım ulusal ekonomideki kurumlar, kavramlar ve yaklaşımlara atıfta bulunmaktadır. Üçüncü grup ise ekonomiksel gelişiminin geçmişten günümüze süre gelen teorisine odaklanmıştır. Bu sebeble teknolojik gelişmenin etkisi ile makroekonomik düzeyde üretim ve sermayenin artışı ile firma davranışlarını irdelenmektedir.

1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA

Kalkınma da, sadece üretimin veya kişi başına düşen gelirin arttırılmasıyla değil kültürel, iktisadi ve sosyal yapının da değişmesi, ilerlemesi anlamına gelmektedir. Kalkınma, toplumsal yapıyı belli bir denetim içerisinde sürdürebilmek için, bilinçli, planlı ve uyumlu bir işleyiş planının geliştirilmesini gerektirmektedir, kurulacak bu yapı ise ancak ulusal bir sistemin sonucu olabilir. Ulusal sistemi oluşturacak, yönetecek ve koordine edecek kurum ise devlettir. Kalkınmaya bu tarz bir yaklaşımla yaklaşmak özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından bu yapının sürdürülebilir olası açısından bir zorunluluktur. Toplumun ve ekonominin kontrol altına alınmasıyla alakalı yaklaşım kalkınmayı insanların hayatının, ekonomik olduğu kadar bir o kadarda psikolojik, sosyolojik ve politik yönlerine de bağlı karışık birçok farklı süreç olarak ele alındığını gösterir. Farklı bir tanımı ise Albertini tarafından “kalkınmayı, sanayileşmek” olarak değerlendirmektedir. Buna göre kalkınmış bir ekonomik toplum, bütün sektörleriyle bütünleşmiş ve dış ekonomik ilişkileri buna bağlı olarak şekillenmiş bir sanayisiyle ve yapısıyla belirlenmektedir (Eryılmaz, 2011: 29).

“Kalkınmayı” gelişmemiş devletleri ilgilendiren bir problem, “büyüme” ise gelişmiş devletleri ilgilendiren bir problem olarak gören yaklaşımlar da mevcut durumda yer almaktadır. “Devletlerin sahip oldukları üretim faktörleri, artıları, ulaşılmış oldukları üretim teknolojilerinin düzeyi, ilerlemeleri, miktarı ve kalitesi, farklı üretim kapasitelerine erişmeleri sonucunu ortaya çıkarmıştır.” Sanayi devriminden başlayarak günümüze kadar bazı ülkeler üretim faktörlerinin verimliliklerini ilerleten güncel ve yeni teknolojileri geliştirmeyi başararak üretim kalitesi ve kapasitelerini arttırabilmiştir. Bu konuda bazı ülkeler ise başarısız olmuşlardır. Gelişmemiş ülkelerle gelişmiş ülkelerin karşılaştıkları sorunlar ile pozitif yönleri farklı olduğundan, gelişmiş ülkelerin üretim, kalite ve kapasitelerini arttırma çabalarına “iktisadi büyüme”, az gelişmiş ülkelerininkine ise “iktisadi kalkınma” olarak ifade edilmektedir (Dinler, 2000: 10-11).

Kalkınma kavramı ikili bir yapıya sahiptir. Bu ikili yapı tıpkı ileri-geri, zengin-yoksul, uygar-vahşi gibi anlam çiftleri ve zıtlıklar içeren terimlerde olduğu üzere, var oluşları birbirlerine bağlı olan kavramlarıdır. Yoksul zengine, zengin de yoksula göre varolmuştur. Bu kelimeler ve kavramlar tek başlarına anlamsız olmakla beraber, kalkınma kavramı da kalkınmamış ve kalkınmış olanı zorunlu kılar. Önemli olan kalkınma kavramı içerisinde, Batılı devletlerin ya da kalkınmış olan milletlerin, toplumların, zümrelerin diğer az gelişmiş ya da gelişmekte olan milletleri, toplumları, zümreleri tanımlamasıdır. Ekonomik kalkınma konusu çok yönlü olması sebebiyle bütün farklı kavramlaştırma çabalarında bir adım öne çıkmaktadır. İktisatçıların da belirttiği gibi: “Son yıllarda, ekonomik kalkınma konusu kadar gündeme gelen ve araştırma konusu olan pek az kavram bulunmaktadır. Sosyal bilimlere dahil pek çok çalışma, bu amaçla bir araya getirilmiş ve yepyeni bir literatür ve kaynak doğmuştur. Bu yeni kaynağı tam manası ile ele alabilmek ve kavramı bir bütün olarak algılayabilmek için insanın geniş bir iktisat bilgisine sahip olması, iyi bir tarih bilmesi, matematik bilimlerinden anlaması, coğrafya ve antropolojiyi yan dallar olarak öğrenmesiyle beraber sosyal psikoloji konusunda ileri dersler takip etmiş olması ve hatta daha da ileri boyutta bir filozof, düşünür olması gerekmektedir” (Yeşilay, 2008: 5-6).

Kavramın kültürel ve sosyal yönlerini ölçmek çoğunlukla mümkün olamamaktadır. Devletlerarasında kalkınmışlık seviyeleri bakımından bir kıyaslama yapabilmek için, ölçülebilen ve birimlerle ifade edilebilen kişi başına düşen milli gelir

gibi kriterlerin göz önüne alınması gerekliliği dikkat çekmektedir. Diğer bir taraftan ölçümündeki zorluklarla beraber kalkınma kavramının sosyal ve kültürel açıdan varolduğu gerçeği kesinlikle göz ardı edilmemelidir. Kalkınmanın sadece ekonomik bir kategoriye indirildiği ve gayri safi milli hasıla ile ölçüldüğü koşullarda, diktatörlükle yöneliten ülkelerde bile yöneticilerin kendilerini kalkınma misyonunun taşıyıcısı veya belirleyicisi olarak sunabilirler. Bu koşullarda gerçekleşen bir ekonomik kalkınma geniş kitlelerin yoksullaşması, fakirleşmesiyle toplumsal gerilimler, aşırı bölgesel dengesizlikler, farklılıklar, doğal çevrenin tahribi ve uzun dönemde büyümenin koşullarının yıpranması pahasına gerçekleşebilmektedir (Başkaya, 1997: 34).

Brundtland (Ortak Geleceğimiz) Raporunda 1987 yılında yayınlandığında sürdürülebilir kalkınma ilk defa detaylıca tanımlanmaya çalışılmıştır. Raporda belirtildiği üzere sürdürülebilir kalkınma bugünün ihtiyaçlarını, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme fırsatından ödün vermeksizin sağlayabilmektir. Bu tanımlama da önemli hususlardan ikisi dikkat çekmektedir. Birincisi ihtiyaçlar ikincisinde ise ihtiyaçların giderilmesinde kuşaklararası ilişki. İhtiyaçların, özellikle Dünya üzerinde bulunan yoksulların temel ihtiyaçlarının sağlanmasına her şeyden daha fazla öncelik verilmelidir. Bu gerçekleştirilirken çevrenin mevcuttaki ve gelecekteki ihtiyaçları da karşılayabilme durumunu, mevcuttaki teknolojinin ve sosyal örgütlenmenin sınırlamaması gerekliliği gerçeğidir. Dolayısıyla çevreyle uyumlu olacak bir sosyal yapının geliştirmesi ve teknolojik ilerleminde bu doğrultuya yönlendirmeyi bilmeliyiz. Bu rapora göre, milletlerin kalkınmayı sürdürülebilir şekilde sağlayacak gücü olduğunu fakat sürdürülebilir kalkınmanın içerisinde çevre kaynaklarının, teknolojinin, sosyal organizasyonun, insan faaliyetleri sonucu dünyamızın absorbe edebilme yeteneğinin getirdiği bazı sınırlar bulunduğu belirtmektedir. Çünkü ekonomik büyüme, teknoloji de sosyal organizasyon da yeni bir çağı başlatabilecek şekilde yönetilebilir ve iyileştirilebilir. Diğer başlık ise yoksullukla mücadeledir. Yoksulluğun tek başına kendisi bir kavram olarak kötü olmakla beraber sürdürülebilir kalkınma açısından herkesin temel ihtiyaçlarını gidermeyi, herkesin daha güzel bir hayata ilişkin hayallerini, beklentilerini gerçekleştirme fırsatına kavuşturulmasını gerektirmektedir (Başkaya, 1997: 20-31).

1.4. SÜRDÜRLEBİLİR KALKINMA GELİŞİM VE İLKELERİ

1.4.1. Sürdürülebilir Kalkınma Tarihi ve Gelişimi

Dünya da sanayileşmenin başlangıcı olarak kabul edilen Endüstri Devrimi sonrasında ortaya çıkan çevresel sorunların konuşulmaya başlamasıyla beraber, birçok bilim adamı mevcut kaynakların korunması ve daha verimli kullanılması hususunda çalışmaya başlamıştır. Artmakta olan çevresel değişkenlerin getirdiği sorunlar, eşitliğe ve büyümeye dair temel kaygıların yanı sıra, kalkınma kavramı içerisinde sürdürülebilirlik ile alakalı konuların da dâhil edilmesine neden olmuştur. Çevresel sorunlar ele alındığında kaynakların yakın bir gelecekte tükenecek olmasının kaygısı ile sürdürülebilirlik açısından kalkınmanın sağlanması gerekliliği daha geniş katılımcılar tarafından anlaşılmıştır. 2. Dünya Savaşının ardından büyük bir hızla yaşanan kapitalist büyümenin doğa ve çevre koşulları üzerinde yarattığı riskler anlaşılmaya başlanmış, 1970'li yıllarda ise kalkınmanın yalnızca gayri safi milli hâsılada (GSMH) yaşanan artışla sağlanmadığı, geçek manada kalkınmanın sağlanması için öncelikle yoksulluğu önüne geçilmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bununla beraber 70'lerden başlayarak kültürel kalkınma, sürdürülebilir kalkınma, ekolojik kalkınma gibi yeni arayışları gündeme getirmiştir. Burada özellikle Birleşmiş Milletlerin öncülüğünde kavramın geliştirilmesi amacıyla yapılan pekçok konferans, toplantı ve raporlar öncü güç olmuştur (Başkaya,2005: 12-18).

1972'de Birleşmiş Milletler Stockholm Konferansı çevreyi oluşturan unsurların yönetimi sorununun global ölçekte tartışıldığı ilk toplantı olmuştur. Toplantıya gelişmekte olan ülkelerin yanı sıra sanayileşmiş ülkeler de katılım sağlamış olup toplantıda birimlerin çevre üzerindeki hakları tanımlanmıştır. Konferansın en önemli yararlarından biri de çevrenin korunması konusunun politikacılar ve hükümetler düzeyinde ele alması için girişimde bulunulması olmuştur. 29 maddeli Stockholm Bildirgesi konferans sonunda yayınlamıştır. Bu şekilde uluslararası çevre diplomasisinin gelişmesi ve çevresel işbirliği açısından bildirge devamlı bir temel olarak yer almıştır. Sürdürülebilir kalkınma kavramı olarak kullanılmamışsa da konferansta kabul edilen belgelerde, Stockholm Konferansında çevre ve kalkınma ilişkisiyle çevrenin tahribatlardan ve bilinçsiz kullanım koşullarından korunarak gelecek nesillere aktarılmasının önemine yer verilmiş olup bu fikrin temellerinin esas olarak bu konferansla atıldığını belirtilebilir (Bozdoğan, 2008: 10).

Sürdürülebilir kalkınma teriminin ilerlemesinde Stockholm Konferansı'ndan sonra 1980 yılında kaleme alınan ve yayınlanan Brand Komisyonu Raporunun çok fazla etkisinin olduğunu söylemek gerekmektedir. Rapor, çevre problemleriyle mücadelenin iktisadi maliyetlerinin ağırlığı karşısında, çevresel kirliliğin esas sorumlusunun sanayileşmiş devletlerde mi yoksa yoksul devletlerde mi olduğu konusunda yoğun tartışmaların yaşandığı bir dönemde yayınlanmıştır. Raporda yer alan çevresel problemlerle ilgili ortak hareket eksikliğine vurgu yapılmış ve gelişmiş devletlerin çevre kirliliğini önlemek amacıyla gelişmemiş ve yoksul olan devletlerin ekonomilerine yardımda bulunarak kirliliğin önlenmesi gerektiğine vurgu yapılmış ve bu konunun çeşitli mecralarda tartışılması gerektiği belirtilmiştir (Başer, 2002: 33).

1987 yılında Dünya, Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından yayınlanan Brundtland Raporu ve sürdürülebilir kalkınma kavramının temeli olarak da bilinen; Ortak Geleceğimiz Raporunda ekonomik kalkınma ve çevresel sorunlar arasında ilişki kurulması sayesinde konu daha çok konuşulmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda Brundtland Raporu başlıca olarak 3 amaç gündeme getirmiştir. Bu amaçlara yönelik olarak kalkınma ve çevre konularını tekrardan ele alarak, bu konularla ilgili köklü değişiklikleri yapmak adına oluşturulmuş politikaları etkileyecek gerçekçi önerilerle beraber, insanların, hükümetlerin, iş hayatının önde gelen kuruluşlarının, üniversitelerin ve gönüllü kuruluşların da yer alabileceği yeni uluslararası işbirliklerini geliştirmenin gerekliliği vurgulanmıştır.

Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında 3–14 Haziran 1992'de sürdürülebilir kalkınma kavramının gelişmesinde yer alan önemli toplantılardan biri olmuştur. Öncelikli olarak toplantıda insanoğlunun sürdürülebilir kalkınmanın çekirdeğini oluşturduğu, her bireyin verimli, sağlıklı ve tabiat ile uyumlu bir yaşantıya sahip olma hakkı olduğuna vurgu yapılmıştır. ‘‘Bu konferansla beraber kavramın kapsamı ve içeriği oldukça genişlemiş, pek çok çalışmada farklı açılardan ele alınmaya başlamıştır. Konferansta yer alan Gündem 21 (Agenda 21) isimli bildiride, sürdürülebilir insan yaşamı, sürdürülebilirliğin geliştirilmesi, sürdürülebilir tarım çerçevesinde kırsal kalkınmanın teşvik edilmesi, sürdürülebilir orman gelişimi gibi konulara da açıklık getirilerek kavramlar detaylıca ele alınmıştır. Gündem 21'in temel öncelikleri;

- Tüm program alanlarına yönelik finansman politikalarının belirlenmesi,

- Yeni kaynakların ortaya çıkarılması,
- Güncel hayatta kullanılabilir teknik ve ekonomik araçların belirlenmesi,
- Yerinde yönetim bakış açısı içerisinde merkezi yönetim ile yerel yönetim ilişkilerinin güçlendirilmesi,
- Halkın etkin katılımı çerçevesinde resmi kurumlara bağlı olan ve olmayan kuruluşlar arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi olarak belirlenmiştir (Emrealp, 2005: 8-13).

“Kalkınmanın sürdürülebilirlik açısından değerlendirildiği bir diğer önemli toplantıda Rio’da düzenlenen BM tarafından organize edilen Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı’dır. Konferans konu ile ilgili genel bir değerlendirme yapmak amacıyla Johannesburg’da düzenlenmiştir. Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı’nda ülkelerin, hem mikro hemde makro açıdan sürdürülebilir gelişme süreçlerini yönetme konusundaki mevcut durumları değerlendirilmiş, Gündem 21’in uygulanması ile ilgili geliştirilmesi gereken noktalar ortaya atılarak konu ile ilgili öneriler sunulmuş, bu süreç içerisinde elde edilen deneyimlerle birlikte, sivil toplum ve özel sektörün tecrübelerinden yararlanılarak karşılaşılan sorunlara öncelik verilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Konferansta kabul edilen kararlar ise;

- Ulusal sürdürülebilir gelişme açısından tüm ülkelerin kendi stratejilerini en kısa zamanda oluşturulması ve bu konuda uygulamaların 2005 yılından itibaren başlanması,
- Kamu, sivil toplum ve özel sektörde hızlıca kurumsal sorumluluk ve duyarlılığın geliştirilmesi,
- Uluslararası anlaşmaların ülkelerin uygulamasını sağlanması,
- Yoksulluğun önlenmesi amacıyla Dünya Dayanışma Fonu’nun kurulması bu sayede açlık sınırında yaşayan insan sayısının mevcut durumun yarısına indirilmesi amaçlanmış,
- Fosil kaynaklara bağımlı enerji üretiminin azaltılmasıyla beraber, kaynak çeşitliliğinin artırılması,
- Enerji kullanımının küresel ölçekte daha adil, düzenli ve dengeli bir biçimde dağılımının sağlanması,

- Biyolojik çeşitliliğin korunmasının sağlanmasıyla birlikte, biyolojik çeşitlilikteki azalmanın en düşük seviyeye çekilmesi şeklinde sıralanabilir.

İlave olarak, AB ölçeğinde, sürdürülebilir kalkınma açısından kabul gören önemli belgelerden biri de 1992 tarihli Eylem Planıdır. 1994'te Kahire Nüfus ve Gelişme Konferansı, 1995 Pekin Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, 1995 Kopenhag Sosyal Gelişme Konferansı ve 1996 İstanbul Habitat II Konferansı da sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına yönelik gerçekleştirilen diğer önemli zirvelerden sayılabilir. 1992 yılında AB tarafından "Sürdürülebilirliğe Doğru" adıyla çıkarılan ve yayınlanan 5. Eylem Programı da ise yerel yönetimler konu açısından hükümetin ortak çalıştığı bir birim olarak görülmüş olup program, konuyu bu açıdan ele alan ilk çalışma olma özelliği taşımıştır. Çalışmada yerel yönetimler, konu ile ilgili ana hatların belirleyicisi konumunda görülmekle kalmamış, birçok kararın da sadece yerel yönetimler tarafından uygulanabileceği ön görülmüştür" (Eryılmaz, 2011: 10-11).

"2 Ekim 1997" tarihinde imzalanan "Amsterdam Antlaşması" ve 1999 yılında yürürlüğe giren ortak çevre politikalarının hukuki çerçevesi de sürdürülebilir kalkınma açısından değiştirilerek yeniden ele alınmıştır. Bu çerçevede antlaşmanın giriş bölümünde yer alan sürdürülebilir kalkınma kavramı kuruluş amaçları ve ana hedefler bölümünün kapsamına da ilave edilmiştir. Amsterdam Antlaşması'na yapılan bu ekleme ile birlikte kurucu antlaşmalarda yer alan çevre boyutu sürdürülebilir kalkınma kavramı açısından genişletilmiştir (Emrealp, 2005: 11-16).

1.4.2. Sürdürülebilir Kalkınma İlke ve Hedefleri

Sürdürülebilir kalkınma kapsamındaki ilkeler sosyo ekonomik ve çevresel konuları da ele aldığından, zaman içerisinde bu alanlarda da iyileştirme ve değişim yapılması zorunluluğu gündeme getirmiştir. Sürdürülebilir Kalkınmanın bir hukuki olduğunu iddia eden Decleris'e göre sadece mevcut nesil için değil, ileriki nesiller için de güzel bir geleceği amaç edinen bir yapının oluşturulabilmesi amacı ile sürdürülebilir kalkınma, piyasa güçlerinin eline bırakılmamalı, bir bütün olarak devletin sorumluluğunda olmalıdır.

Devlet eli ile yürütülen kamu politikalarının tümü kültürel ve sosyal sermayenin uyumlaştırılması ve bu yolla doğanın yok edilmesini önlemeyi amaçlamalıdır. Sürdürülebilir kalkınma hem doğal ekosistemlerin hemde insanlar tarafından sonradan oluşturulmuş sistemlerin kapasitesine saygı gösterilmesini

gerektirmektedir. Zarar gören ekosistemlerin onarılması, halen doğal sermayenin azalmasını ve kaybolmasını önleyecek durumdadır. Ekosistemlerin sürekliliğinin sağlanması adına biyolojik çeşitliliğin oluşturulması ve korunması için insanlara bu davranış şekli empoze edilmelidir. Doğal mirasımız için çabalamalı, doğal sermayenin ve ekolojinin hayati temelleri, gelecek nesillerimize korunarak devamı için mücadele edilmelidir. “Özellikle kısıtlı ekosistemlerde dengeli bir kalkınmanın sağlanması önemlidir. İnsanlar tarafından kurulan sistemler ve ekolojik sistemler arasında dengenin kurulması için farklı ve konjonktüre uygun planlama yapılması gerekir.” Nitelikli kalkınmanın sağlanması ve doğal olmayan sistemlerin dahi sürdürülebilirliğinin korunması kültürel mirasın yerine getirilmesine bağlıdır. Doğanın mevcut ve doğal değerlerini insanlığın estetik gereklilikleri ve ihtiyaçları çerçevesinden değerlendirilerek korunması nitelikli kalkınma açısından çok önemlidir. Bu yolla toplumların çevresel bilim ve değerler sistemini geliştirmesi hedeflenmektedir (Tekin, 2014: 233-242).

1989 yılında kurulan “Çevreye Karşı Sorumlu Gruplar Topluluğu” da sürdürülebilir kalkınma açısından işletmelerin sorumluluklarını belirleyen 10 ilke ortaya koymuştur.

1. Biyosferin Korunması: Tüm doğal kaynak ve güzelliklerimizi faaliyetlerimiz sonucunda etkilenen yaşam alanlarıyla birlikte korumalıyız.

2. Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Kullanımı: Yenilenemeyen ve geleceği tehdit altında olan tüm doğal kaynakların kullanımında dikkatli olmalı ve bir planlama çerçevesinde hareket etmeliyiz.

3. Atık Maddelerin Azaltılması ve Yok Edilmesi: Atıkları mümkün olduğunca azaltmalı ve geri dönüşüme yönlendirmeliyiz.

4. Enerji Tasarrufu: Enerjiyi verimli kullanmak adına faaliyetlerimizi enerji tasarrufu yapabilecek doğrultuda düzenlemeli ve enerji kaynaklarının etkin kullanılması için emek sarfetmeliyiz.

5. Riski Azaltma: İş alanları ve toplumun yaşadığı yerlerde, çevre sağlığı ve güvenliği açısından risk yaratan unsurları azaltmalıyız.

6. Mal ve Hizmetlerin Güvenilirliği: Çevreye zararlı olabilecek nitelikteki mal ve hizmetlerin üretimi ve satışını mümkün olduğu ölçüde engellemeli ve tüketicileri mal ve hizmetlerin çevreye etkileri konusunda bilgilendirerek, bilinç oluşturmalıyız.

7. Çevresel Koşulların Yenilenmesi: Çevreye bu zamana kadar verilen zararlar düzeltilmeli ve çevresel tahribatlar giderilerek geleceğe güvenli şekilde bırakılması sağlanmalıdır.

8. Kamuyu Bilgilendirme: Yapılacak faaliyetler sonrasında zarar görebilecek kişi ve kurumlara uyarıda bulunulmalı ve çevrenin korunması açısından onların da fikir ve önerileri dikkate alınmalıdır.

9. Yönetimin Bilgilendirilmesi: Çevreyle ilgili yapılacak tüm faaliyetlerden üst yönetimin de haberdar edilerek çevreye karşı duyarlı olmalarını sağlamalıyız.

10. Denetimin Sağlanması ve Raporların Hazırlanması: Faaliyetlerin bu prensiplere uygun olarak gerçekleştirildiğine dair her yıl değerlendirme yapılmalı ve bu doğrultuda bir rapor hazırlayarak kamuoyunu da bilgilendirmeliyiz.

Sanayileşmeden sonra dünya nüfusunun artması, buna paralel artan üretim miktarı ve teknolojik yenilikler sonucunda insanoğlunun çevreye verdiği büyük zararlar sonucunda ortaya çıkan sürdürülebilir kalkınma kavramının temel hedefi, bu zararların en aza indirilmesi ve çevresel faktörlerin gelecek kuşakların da ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde korunarak varlığını sürdürebilmesi için gerekli bilincin yaratılmasıdır (Eryılmaz, 2011: 15). Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, toplumların ve insanların çevreye başlıca zararları;

- Yeryüzü, atmosfer ve iklimde meydana gelen geri dönüşü olmayan zararlar
- Ozon tabakasının insan davranışları neticesinde zarar görmesi ve bunun sonucu olarak artan ultraviyole ışınlarından insanların olumsuz etkilenmesi
- Toprağın en üst katmanının hasar görmesiyle birlikte çölleşmenin başlaması
- Biyolojik çeşitliliğin kaybı ve yok olması
- Bitkilerin fotosentez ve besin zincirinin zarar görmesi
- Hava, toprak, deniz, nehir ve okyanus gibi su kaynaklarında her yıl artan kirlilik

Artezyen su kuyularının azalması şeklinde sıralanabilir Bu sebeple insanoğlunun ileriki yıllardaki neslinin devamı için bir bilinçlenme yaratılması çok önem arz etmektedir. Büyüme ve kalkınma konusunda benimsenen strateji ne olursa olsun çevreye ilişkin maliyet fayda analizinin çok iyi biçimde yapılması, gelecek

nesiller açısından sürdürülebilir kalkınmanın temel hedeflerinden biri olmalıdır (Eryılmaz, 2011: 17).

1.5. KENTSEL KALKINMA

Kent; kentsel kalkınma, kentsel gelişme veya kentsel ya da bölgesel planlama kavramları iç içe geçmiş ve birbiriyle ilişkili olmakla birlikte, birbiriyle de etkileşim halinde olan kavramlardandır. Bu sebeple detaylı değerlendirmelere ve açıklamalara tabi tutulabilecek kavramlar genel hatları ile değerlendirilerek açıklanacaktır.

1.5.1. Kent Kavramı

En bilinen ve genel ifadesi ile kent kavramı “belirli kriterler bakımından homojen olan yeryüzü parçası” olarak tanımlanabilir. Kavram değişik bölümler tarafından ele alınmış olup etimolojik anlamda Latince kökenden gelmekte ve belirli bir çevre alan anlamı taşımaktadır.

İlk kentler geçmişi milattan önce 1500’lü yıllara kadar uzanmakta olan ve farklı coğrafi alanlarda yaşamakta olup çeşitli sebeplerle bir araya gelerek yaşamlarını ve temel faaliyetlerini birlikte sürdüren insan toplulukları tarafından kurulmuştur. M. Weber ünlü çalışmasında ilk kentlerin ekonomi, siyaset veya yönetim açısından ya da insanların güvenliğini sağlama bakımından bir savunma birlikteliği yaratmak amacı ile bir araya gelmediğini, ilk kez kent olarak anılan yerleşim yerlerinin, ekonomik anlamda bir pazar oluşturduğunu, kendine özgü hukuksal bir düzeninin var olduğunu ve bir birlik oluşturarak belirli ölçüde otonom bir yapıya sahip olduklarını belirtmiştir. Aynı çalışmasında kentleri oriyental, antik (eski) ve oriyental olmayan ortaçağ kentleri olarak sınıflara ayırmıştır. Fakat Yunan-Roma, Avrupa ve Doğunun (Asya) kentleri arasında üretim çeşitleri, mülkiyet biçimleri ve bu alanları kullanım şekilleri, toplumsal ve siyasal yapı (seçkinler, köylü, köle vb.) açısından çok ciddi farklılıklar bulunduğu aşikardır. Mısır Medeniyetinde yer alan eski kentlerden Antik Yunan kent devletlerine ya da Babil'e kadar olan dönem içinde, belli nüfus seviyesini barındıran ve toplumların yaşamları için ihtiyacı olan tüm sosyo-ekonomik faaliyetleri bir düzen içerisinde yürüten tarihteki ilk kentleri ayrı bir sınıf olarak düşünmek gerekir. Çoğunlukla sanayi öncesi dönemi ifade eden tüm kentsel yerleşim alanlarının Hıristiyan-Avrupa, Müslüman-Doğu ülkeleri ve ilahi dinlere tabi olmayan Uzakdoğu Ülkeleri olarak incelenmesi de yöntem açısından mümkündür (Başkaya, 2005: 37).

Sosyal bilimler açısından tanımlamak gerekirse bölge belirli kıstaslar açısından benzerlik veya bütünlük içeren bu ortak özellikler sayesinde diğer alanlardan ayırt edilebilen bir alan olarak ifade edilebilir. Bu ortak kıstaslar çoğu zaman kültürel, dinsel veya etnik olabileceği gibi dil, iklim, sanayi faaliyetleri, ekonomik veya ulusal ilişkiler gibi pek çok farklı konudan da kaynaklanıyor olabilir.

Kent kavramına geri dönlecek olursa, kavram genel manada çok değişik sosyal sınıflardan gelen bireylerin, kendi oluşturdukları çevreyi doğal çevreye egemen kılmak sureti ile kentsel yaşam kurallarına uygun olarak yaşamlarını birlikte idame ettikleri bir yerleşim alanıdır. Tarihin farklı kesitleri içerisinde yerleşim alanlarının farklı ekonomik ve sosyal işlevleri bulunduğundan, bu işlevsel değişime paralel olarak kent kavramının da her dönemde farklı bir yapıya sahip olabilmesi ve bu nedenle de dinamik bir yapıya sahip olduğu belirtilebilir. Bu dinamiklik çağımızın en önemli terimlerinden biri olan kentin tanımında tam bir kavram birliğine varılmasında bazı zorlukların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu zorluklar nedeni ile örneğin bir devlet için somut verilere dayanılarak yapılan bir kent tanımı bir başka devlet için büyük aykırılıklara yol açabilmektedir. Bu durum kent araştırmalarında kullanılacak her dönem ve her ülke açısından geçerli ortak bir kent tanımı yapabilmeyi zor hale getirmektedir. Bu sebeple kent kavramını günümüz koşullarında bir tanım içerisine sokabilmek için tanıma ilişkin tarihsel gelişimin de ele alınması gerekmektedir (Kentler, Ekodiyalog, 2018).

Günümüzdeki anlamıyla kentlerin ortaya çıkışı; sanayi devrimi sonrası toplu nüfus hareketlerinin ortaya çıkması, dünya genelinde kendini hissettiren milliyetçilik akımının etkileri, Fransa'dan başlayarak Avrupa'nın birçok ülkesini saran toplumsal ayrışma ve Batılı ülkelerde yaşanan önemli değişimlerin etkisi altında gerçekleşmiştir. Ülkemizde de bu akımın etkisi görülmekle birlikte, değişime neden olan esas etkenin ülkenin köklü bir imparatorluktan yeni bir siyasal rejime geçmesi ve dünya ülkeleriyle birlikte uzun süre devam eden bir savaş dönemini yaşadından sonra genç ve çağdaşlaşmayı hedef olarak benimseyen bir Türkiye Cumhuriyeti kurulması, bu yeni Türkiye'de yep yeni ilke ve inkılaplar doğrultusunda muasır medeniyetler seviyesinde yeni bir yapının hedeflenmesinin etkili olduğu söylenebilir. Bu çerçevede yeni ilkeleri barındırmakla birlikte köklü kültürel mirasını da üstünde taşıyan şu anki kentler ortaya çıkmaya başlamıştır.

1.5.2. Tarihsel Gelişim İçinde Kent Kavramı

Tarihi gelişim içerisinde kent kavramının anlamsal bütünlüğündeki değişimler incelendiğinde, kavramın ilk başlarda uygarlık olgusunun belirlenmesinde etkili olduğu söylenebilir. “Öyleki kent sözcüğü ile aynı manada kullanılan ‘medine’ kelimesi, kentsel ve kent dışı alanlardaki modern yaşam biçimlerini, toplumsal ve ekonomik yapı farklılıklarını ortaya koymak üzere kullanılmıştır. ‘Karye kelimesi ise Medine'nin karşıtı olarak göçebe ve kırsal yaşamı tanımlamaktadır.’” Bu anlamda kent hayatı, organize edilmiş bir sosyal yaşam ve uygarlığı ifade edilmekle birlikte kent uygar toplumların yaşadığı bir yerleşim birimi varsayılmaktadır.

Batılı ülkelerde kavramsal açıdan kent olgusunun dönüşümü çok eskiye zamanlara dayanmaktadır. Bu toplumlarda yaşanan hızlı ekonomik sosyo değişim kent kavramı açısından da değişimlere sebep olmuştur. Önceleri kent ve medine kelimeleri ile benzer anlamlarda kullanılan cite, polis kelimelerinin yerinde bugün ville, bourg, urban, city gibi ifadeler yer almaktadır. Kentlerin anlamlarındaki bu değişimler şüphesiz kentin kavramsal içeriğinin değişiminden kaynaklanmaktadır (Kayasü, 2004: 239).

Kente ait olan farklı tanımlar incelendiğinde bunlardan bazılarının kentin yalnızca şekilsel özelliklerini, bazılarının da kentin yalnızca işlevsel özelliklerini, bazılarının ise kentin her iki özelliğini de ele aldığı görülmektedir. Kentin şekilsel unsurları içerisinde ağırlıklı olarak kentin büyüklüğü, örneğin eski zamanlarda sur ve kaleler ile çevrili bir yer olması, doğal koşulları ve demografik özellikleri gibi konular yer almaktadır. Kentin işlevsel durumuna göre yapılan tanımlamalarda ise zanaat, ticaret, eğitim, sanayi, hukuk, üretim ve tüketim koşulları gibi işlevsel özellikleri ele alınmaktadır. Kentlerin hem şekilsel hem de işlevsel özelliklerini bir arada ele alan karma nitelikli olarak yapılan tanımlamalar da mevcuttur (Kayasü, 2004: 239).

Toplumların gelişmesiyle beraber kır ve kent arasındaki farkı azaltmaya yönelik yapılan yasal düzenlemeler, sosyo ekonomik yapıda yaşanan iyileşmeler ve yaşam biçimi açısından farklılıkların azalması kenti kavramsal bir tanıma oturtma çabasından farklı olarak, kentsel yaşamdaki işlevsel değişimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu şekilde de kentin tanımı büyük ölçüde işlevsel ve farklı bir içerik kazanmaktadır. Bu gelişmeyle beraber olarak kent kavramı daha ziyade “yenilikçi merkezler” olarak ele alınmaya başlanmıştır. Ayrıca insanlar için “kentte yaşadığını

hissetmek” gibi bir ölçütün kent tanımı için yeterli ve uygun olabileceği ileri sürülmüştür.

Kent kavramındaki ilerlemeler ve yenilikler incelendiğinde görüldüğü gibi, her ülke ve her dönem için geçerli bir tek kent tanımına ulaşılması imkânsız görünmektedir. “Böylece de kent inceleme ve araştırmalarında, kentlere ilişkin olarak yasal ve yönetsel düzenlemelerde kullanılmak üzere yapılan kentlerin tanımları, genellikle kenti belirleyen bazı ölçütlere göre yapılmaktadır. Bu ölçütler genellikle kentin sosyolojik belirleyici nitelikleri, sınırları, çevresel yapıları veya nüfus miktarları gibi unsurlar olabilmektedir ” (Ceritli, 2000: 26).

1.5.3. Nüfusa Göre Kent

Kent tanımında en dikkat çeken nokta, en önemli ölçüt nüfus yani kentte yaşayan insan miktarıdır. Nüfus sayısına göre yapılan tanımlamalarda, bu ölçütün sayısal büyüklüğü belirli bir miktarı aşan bölgeler yerler kent olarak kabul edilmektedir. “Bu ölçütün kullanımındaki temel sorun ise, bir yerin kent olarak adlandırılabilmesi için içinde barındırması gereken en küçük ve en büyük insan miktarlarının, dünyada evrensel boyutta belirli kriterlere göre belirlenmesi gerekliliğidir. Buna göre en büyük kent nüfusunun belirlenmesinde kullanılacak ve evrensel olarak ele alınabilecek ölçütler yetersiz de olsa bulunabilmektedir. Ancak kentin barındırması gereken en az nüfus miktarının ne olması gerektiğini belirtecek ve evrensel manada kullanılacak ölçütler ne yazık ki bulunmamaktadır. Bundan dolayı birçok dünya ülkesi kendi ekonomik sosyo özelliklerine göre bu alt ve üst sınırı belirlemektedir. Örnek verecek olursak dünyada Danimarkada 250 nüfuslu yerleşimlere kent olarak tanımlanırken, Kore’de ise 40.000 i aşan nüfuslu yerleşim yerlerine kent adı verilmektedir (Kentler, Ekodiyalog, 2018).

Ülkemizde kentlere yönelik olarak yapılacak yönetsel, bölgesel ve yasal düzenlemelerin yanısıra, kentsel araştırmalar kapsamında da kent tanımının belirlenmesi açısından nüfus kısıtının kullanıldığı söylenebilir. Türkiye’de 1924 tarihinde yürürlüğe giren ve 442 sayılı Köy Yasası’nın 1. maddesi kapsamında bir yerleşim yerinin tanımının yapılabilmesi için ölçüt olarak kullanılan nüfusun; 2000’den aşağı olması durumunda bu yerleşim yerleri köy, nüfusu 2000 ile 20.000 arasında olan yerlere kasaba ve 20.000 den fazla nüfusu barındıran yerlere de şehir adı verilmektedir. Benzer olarak 1930 tarih ve 1580 sayılı Belediye Yasasında belirtildiği

üzere nüfusu 2000'in üzerinde olan yerleşim yerlerinde belediye kurulabileceği belirtilmiş, bu açıdan kent ve köy ayırımı yapılmıştır. Devlet Planlama Teşkilatı gibi resmi kurumlar ve akademik boyuttaki çalışmalarda da kent kavramının ortaya konması için genellikle nüfus ölçütünün kullanılmaktadır. Bu tür çalışmalarda çoğunlukla 10.000 kişilik nüfus büyüklüğü kent tanımı için yeterli görülmektedir (Kentler, Ekodiyalog, 2018).

1.5.4. Yönetmel Sınır ve Yapı Ölçütüne Göre Kent

Bu sınıflandırmaya göre kent, sınırları çerçevesinde belli bir yönetmel alan içinde kalan ve bu alan içerisinde özel bir yönetimsel yapı tarafından yönetilen yerleşim alanlarıdır. Burada kullanılan ölçütün temel sorunu ise genel manada belirtilen, kent için yönetmel sınır ve yönetmel yapıların net bir şekilde ortaya konamamasıdır. Bu açıdan her bir dünya ülkesi için farklı genişlikte bir alan ve farklı yapıda bir yönetim biçimi ortaya çıkabilmektedir. Bu kısıta göre ortaya konan kent tanımı kullanıldığı zaman, diğer tanımlamalardaki kıstaslara göre kent niteliği taşımayan bazı yerleşim yerlerinin de kent olarak kabul edilmesi gerektiği görülebilmektedir. Örnek vermek gerekirse ülkemizdeki kent kavramı ise Devlet İstatistik Enstitüsünün yayınlarında nüfus büyüklüğü dikkate alınmadan bütün il ve ilçe merkezlerinin kent tanımı içinde yer aldığı kabul görmektedir. Bu açıdan ölçütün kullanımında nüfusu çok az olan bir ilçe ile nüfusu bir milyonun üzerinde olan bir kentin aynı kapsamda değerlendirilmesi yönetmel açıdan sorunlar yaratacaktır (Şahin, 2011: 47).

1.5.5. Ekonomik Verilere Göre Kent

Ekonomik veriye göre kent tanımında, ağırlıklı olarak kentlerdeki ekonomik etkinlikler baz alınmıştır. Bu şekilde de nitelik ölçütünde ekonomik kent ve kırsal arasındaki işlevsel ve fonksiyonel farklılık ortaya konmaktadır. Her iki yerleşme şeklinde biçiminde kendilerine göre farklılık, kent ve kırsal ekonomik çalışma türlerinin kendilerine özgü birleşimlerinden kaynaklanmaktadır. Görüldüğü gibi kırsal baskın olan ekonomik etkinlik ağırlıklı olarak hayvansal ve tarımsal üretimi iken kentlerde ise ekonomik açıdan baskın olan üretim alanı hizmet sektörü ile sanayi üretimi şeklindedir. Kentlerde sanayi üretiminin artıp gelişmesine paralel olarak, ekonomi bu alanda faaliyet gösteren kesimin yönlendirmeleri doğrultusunda sektöre paralel şekillenmektedir. Bu durum da kentlerde sanayi üretimin yanısıra, tarımsal niteliği

bulunmayan ticaret ve hizmetlere yönelik faaliyetlerin daha da fazla gerçekleştirilmesine neden olmaktadır. Bu olgu sayesinde baskın sektörün ölçüt olarak kullanılmasıyla kent-kır ayırımı yapılabilmekte ve kent tanımında genel düzeyde ve objektif yapıda bir kısıt kullanılmasına imkân sunmaktadır (Ceritli, 2000: 38).

Ekonomik çeşitlilik ölçeğine göre kent, “çok az bireyin tarımsal faaliyetlerde bulunduğu yerleşim yeri” olarak tanımlanabilmektedir. Kent tanımında ekonomik çeşitliliğin önemi büyük olmakla birlikte, yeterli değildir. Çünkü kent, ekonomik ilerlemenin yanısıra, bu ilerlemeden kaynaklanan ve ayırdedici olan sosyolojik özellikleri de barındırmaktadır. Bu sebeple sağlıklı bir kentin tanımında bu unsurların da bulunması beklenmektedir. Kır olarak belirtilen alanlarda geçim ve diğer uğraşlarda genelde tarım hayvancılık ön plana çıkmaktadır (Ceritli, 2000: 39).

1.5.6. Sosyal Ölçütlere Göre Kent

Kentin sosyolojik olarak sınıflandırılmasında belirleyici unsur kent ve köy toplulukları arasındaki farklılıklar ile tamamlayıcı bazı özellikleri olmasıdır. Literatürde yer alan çalışmalardan bazılarında göre kent kavramının tanımlanabilmesi ancak köy kavramının anlaşılabilmesi ile mümkün olacaktır. Köy ekonomik açıdan büyük ölçüde tarım temeli üzerine kurulmuş, sosyal hayat açısından cemaat hayatının baskın olduğu, nispeten kendi sınırları içerisinde bir kapalı bir hayat süren, geleneksel yaşam biçimleri ve dayanışmanın ön planda olduğu bir topluluktur. Bu açıdan irdelenmesi gereken temel kavramlar cemiyet ve cemaat kavramlarıdır. Cemaat kavramı ise köydeki birlikteliği ve samimi olan dayanışma ruhunu temsil etmektedir. Köydeki cemaat kavramı bir nevi imece usulü gibi görülebilir. Kent cemiyet tipi, köy ise cemaat tipi bir topluluk şeklindedir.

“Genel manada bir grubun üyeleri, ölçeği ne olursa olsun kişisel menfaatlerini göz ardı ederek müşterek hayatın getirilerini paylaşacak şekilde bir arada yaşamayı kabul ediyorsa bu topluluk cemaat olarak adlandırılmaktadır. Cemiyette ise, insan davranışını, bireylerin hürriyet ve bağımsızlık duygularını kısıtlamadan belli bir kalıba sokan, bir yandan da karşılıklı yardımlaşma ve işbirliğine imkân sağlayan, diğer taraftan kimi zaman gruplaşmalar ve bölünmelere de yol açabilen, değişken bir sosyal teşkilat ve ilişkiler ağıdır”. Cemiyet kavramının tanımı irdelendiğinde pek çok nitelikli barındırdığı göze çarpmaktadır (Yeşilay, 2008: 10).

Cemiyet bir kurumlar ve sosyal ilişkiler sistemi manasına gelir. Cemiyette yer alan bireylerin birbiri ile ilişkilerinde sınırlı düzeyde birliktelik ve yardım söz konusudur. Bunun temel sebebi bu topluluklarda bölünmelere yol açabilecek gruplaşmalar ve bölünmelerin söz konusu olabilmesidir. Cemiyetlerde yer alan bireyler, davranışlarını bir yandan özgür şekilde gerçekleştirebiliyorken diğer taraftan toplumsal bir takım kısıtlamalar sayesinde davranışları ister istemez sınırlandırılır. Cemiyetlerde yer alan insan topluluklarında sürekli bir değişim ve farklılaşma söz konusu olduğundan, bunlar kendilerine özgü dinamik karakterleri olan toplumlardır.

Cemiyet biçiminde yer alan bu belirgin özelliklerine karşın bir topluluğun cemaat olarak tanımlanabilmesi için cemaat duygusu ve mekân gibi iki temel koşul yeterli olmaktadır. Mekân şartı, bireylerin ortak yaşam içerisinde yaşamın bütün temel unsurlarını paylaşacak şekilde beraber yaşama mecburiyetini ifade etmektedir. Cemaat olma duygusu ise, en basit anlatımıyla birlikte yaşama biçimini benimsemiş olarak tanımlanabilir.

Durkheim'e göre "temel insan toplulukları, basit cemiyet toplulukları ve karmaşık cemiyet toplulukları olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Durkheim basit cemiyetlerde mekanik dayanışma, karmaşık cemiyetlerde ise organik dayanışmanın temel olduğunu savunmaktadır. Ayrımına göre birinci tip cemiyetlerde köy, ikinci tip cemiyetlerdeyse kent kavramı belirtilmek istenmektedir. Sıradan dayanışma temeline kurulu basit cemiyetler, küçük çaplı, bünyesinde yer alan bireylerin kendi aralarında işbölümü ve bir konu üzerinde uzmanlaşmanın yok edinecek kadar az olduğu temelde ancak kendi kendilerine yetebilen topluluklardır. Bu cemiyetlerde dayanışmanın temel nedeni bünyesinde barındırdığı bireylerin düşünce ve inanç sistemlerinin homojen, birbirine yakın yapıda olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bireyler toplumsal bütünlük içerisinde aynı adet ve geleneklerle, aynı dini inanç ve ahlâki değerler sistemine sahiptirler" (Aydemir, 2004: 284-337).

Organik olarak dayanışma temelinde yer alan karmaşık cemiyetler artan nüfus yoğunluğuyla beraber gittikçe karmaşık hale gelen cemiyetlerdir. Bu şekildeki cemiyetlerde karmaşıklaşmanın getirdiği zorunlu iş bölümü ile beraber işlevsel iş bölümüne yol açmaktadır. Toplular arası ilişkiler geniş anlamda sözleşmeler yoluyla sağlanmaya çalışılırken, toplumsal kontrol ve düzende cemiyetin insanlar üzerindeki biçimsel olan baskısı ile sağlanmaktadır.

Durkheim in yaklaşımına göre, köyle kent arasındaki en belirgin fark veya ayırım bu birimlerdeki dayanışma biçimlerinin farklılığından kaynaklanmaktadır. Dayanışmanın ne şekilde olacağını ise, topluluklardaki iş bölümü ve temel uzmanlaşma seviyesi belirlemektedir. İş bölümünün yetersiz olması ya da sadece benzer nitelikte işleri yapan bireyler arasında işe odaklı mekanik bir dayanışmanın kulmuş olması dayanışma kavramını niteliksiz kılmaktadır. İş bölümünün arttığı, herkesin farklı işler ile uğraştığı ve buna rağmen uzmanlaşmanın geliştiği ve önemsendiği toplumlardaki dayanışma organik nitelikli dayanışma şeklini almaktadır. Bu dayanışma türü içinde yer alan her birim farklı özellikleri olduğunu, ancak varlığını devam ettirebilmesi için diğer birimlerin de var olması gerekliliğinin bilincini taşımaktadır (Aydemir, 2004: 284-337).

Toplumda organik olan dayanışmanın ilerlemesinde teknoloji ile gelişme etken bir role sahiptir. Teknolojik gelişme ve ilerleme bir yandan direkt olarak iş bölümü ve kendi dalında uzmanlaşmayı gerektirirken diğer taraftan nüfusun belirli alanlarda yoğunlaşması şekliyle de tekrar iş bölümü ve kendi alanında uzmanlaşmanın ilerleyip gelişmesine yol açmaktadır. Bu şekilde gelişen iş bölümü ve kendi alanında uzmanlaşmayla beraber organik dayanışma artmaktadır. Bu anlamda organik dayanışmanın ilerlediği kentler, karşılıklı aktif bir etkileşim içinde olan ve birbirlerine güçlü ilişkiler bağı ile bağlı, belşirli alanlarda uzmanlaşmış yerleşim yeri bütünlükleri olarak ifade edilmektedirler. Bu tanımlamaya göre, kentin “güçlü işlevsel bütünlüğü” gibi büyük öneme sahip bir niteliğini vurgulamakla beraber, olgunun bir tek yönüne açıklama getirdiğinden yetersiz kalmaktadır. Kentin daha detaylı bir tanımına ulaşmak için kent ve köy arasındaki kendilerine has farklılıkları ortaya çıkarmak gerekmektedir.

Zimmerman’a göre köy topluluklarıyla kent toplulukları arasındaki yaşam biçimlerindeki yapısal farklılıkları dokuz farklı grupta toplamak mümkündür. Belirtilen bu farklılıklar; meslek farklılıkları, yerleşim tarzı farklılıkları, toplumsal yapıların büyüklük farkı, nüfus dağılımının aynı cins bireylerden oluşup oluşmadığının farkı, sosyal tabakalaşma farkı, sosyal hareketlilik farkı, toplumsal göç yapısında gözlenen farklılaşmalar, nüfusun yoğunluk farkı ve toplumun birbiri ile temas ve etkileşimindeki farklılıklar olarak sıralanmaktadır. Kısaca özetlemek gerekirse köy ve kent yaşam biçimleri ve yapıları arasındaki farklılıklar meslek, çevre, genişlik, yoğunluk, cins, toplumsal farklılaşma ve tabakalaşma, hareketlilik,

toplumsal ilişkiler sistemi ve etkileşim açılarından ele alınarak incelemektedir” (Ekonomi, Ekodiyalog, 2018).

1.5.7. Kentsel Kalkınma Kavram ve Hedefi

Günümüzde birçok ülkede, ekonomik faaliyetlerin mekâna göre dağılımı dolayısıyla refah seviyesinin bölgeler arasında değişiklikler göstermesi kabul gören bir konudur. Fakat bölgesel kalkınma politikasının öne çıkmasıyla günümüz modern ve gelişmiş toplumlarında da olgunun tartışılmaya başlanması dikkat çekicidir. Gelişmiş ve ilerlemiş bölgelerdeki kalkınma ve gelişme hızını düşürmeden gelişmemiş alanlardaki yaşam seviyelerini yükseltebilmek ve bu yolla bölgeler arası ilerleme ve gelişme hızları arasındaki seviye farkını gidererek bölgeler arası dengeyi sağlayabilmek bölgesel kalkınma politikasının temel amacıdır.

Hükümet programlarında 2. Dünya savaşının ardından bölgesel farklılıkların azaltılması amacıyla hükümetlerin ekonomik müdahale önlemleri göze çarpmaya başlamıştır. “Bu şekil de kalkınma plan ve programlarında yer verilen müdahale önlemleri bölgesel ekonomi ve kalkınma konularında farklı teorik çalışmaların yapılmasını özendirmiştir” (Eryılmaz,2011: 26-29).

Bölgeler arasındaki kalkınmışlık ve ilerlemişlik farklılıkları, az gelişmiş ve gelişmekte olan bölgelerin gelişmiş bölgelere sosyal refah ve gelişim açısından yaklaştırılması, diğer bir deyişle bu farklılıkların önlenmesine yönelik politikaları da birlikte getirmiştir. Yapılan çalışmalar bölge ve kalkınma kavramlarının birlikte değerlendirilmesine yol açmıştır. Bu amaçla yapılacak planlama çerçevesinde bölgesel ilerleme ve kalkınma faaliyetlerine yönelik değişik ve işlevsel politikaların bulunması gerekliliği gündeme gelmiştir.

Devletler’in bölgesel farklılıkları azaltmak için yeni politika üretmek yoluyla çözüm araması, dünya genelinde en önemli aksiyon planlarından biri olarak değerlendirilebilir. Bu alanda diğer ülke deneyimleri ve tecrübeleri incelendiğinde, her bir ülkenin bölgesel gelişme, ilerleme farklılıklarını ortadan kaldırmak için kendi toplumsal ve ekonomik yapısına uygun olan farklı politikalara ve araçlara başvurduğu görülmektedir (Başer, 2002: 51).

Bölgelerin ilerlemesine ve kalkınmasına değişik bakış açılarıyla yaklaşılması farklı farklı sonuçlar doğurabilmektedir. Bunun ana sebebi ise dünya genelinde bölge tanımının farklı yaklaşımlarla değerlendiriliyor olmasıdır. Bölgelerarası gelişmişlik

farkının ne düzeyde olduğu dünya genelinde kıtalar arası, ülkeler arası, aynı ülkede bölgeler, yöreler ve hatta bir kentin semtleri arasında dahi farklı boyutlarda gerçekleşmiş olabilir. Örneğin, bir kalkınma planında ekonomik öncelikler ön planda tutulursa ekonomik faaliyetlere göre ayrılmış polarize bir bölge, çevresel kriterler dikkate alınır ise bir havza ya da coğrafi bir bölge, kültürel-tarihi kriterler esas alındığında ise siyasal bir bölge ile bölge alanı belirlenmiş olur. Bölge tanımı pek çok alanı birlikte içerecek şekilde geniş biraçı ile değerlendirilirse kalkınma amacının hedefi kalkınma bölgeleri, dar tutulur ise büyüme noktaları yönünde olacaktır.

Bölgelerin ilerlemesine ve kalkınması konusunda son zamanlarda gündeme gelen konuların başında kavramın sürdürülebilir, kesintisiz bölgesel kalkınma yönünde büyümesi ve tamamıyla ekonomik boyutuyla gündemin daha dengeli ekonomik, çevresel sosyal gündem yönünde değişmesidir. Bununla beraber artık bölgesel ekonomik kalkınma politikaları, kendi kendine yetebilen bölgesel ekonomiler ortaya çıkarılması üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu nedenle sürdürülebilirliği sağlamayan bölgesel ekonomiler yaşam standartlarını ve istihdam seviyesini korumak için sürekli bir kamusal denetim ve yardıma ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca bunları göz önünde bulundurmaman uygulamalar ne kadar fazla kaynak aktarırsa aktarılsın ilerleyen yıllarda bir dönüşüm yaratamamakta ve mevcutta yer alan sorunlar devam edebilmektedir (Başer, 2002: 58).

Ekonomik büyüme belirli bir noktaya eriştikten sonra ülke açısından bölgeler arasında varolan büyüme farklılıkları ülke genelinde ekonomik ilerleme ve kalkınmanın olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Ülke çapındaki ekonomik ilerleme ve gelişme seviyesi yükseldikçe, az gelişmiş bölgelerin varlığı birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar hem sosyo politik hem de ekonomik özellikler barındırmaktadır. Bu sebeple kalkınma iktisadi çerçevesinde bölgesel ilerleme ve kalkınmanın sağlanması gerekliliği gündeme gelmiştir. Bölgesel ilerleme ve kalkınmanın temel amacı yalnızca geri kalmış bölgelerde ekonomik ilerleme ve büyümenin sağlanması değil, sosyal ve ekonomik anlamda da refah düzeyinin, gelişmiş ve ilerlemiş bölge düzeyine yaklaştırılması yoluyla bölgesel ilerleme ve farklılıkların giderilmesidir.

Bölgeler arası ilerleme ve gelişmişlik farklarını önlemeye yönelik politikalar, öncelikle ilerleyememiş ve geri kalmış bölgelerin kalkındırılmasına yönelik olmalıdır. Geri kalmış ilerleyememiş bölgelerin etkin bir şekilde kalkındırılmasının sağlanması;

bu bölgelerde yaşayan nüfusun ilerlemiş sanayi bölgelerine doğru seyreden göç hareketini önleyeceğinden bölgeler arası kontrolsüz göç hareketinin de önüne geçilecektir (Eryılmaz, 2011: 29).

Bununla beraber ilerleyememiş bölgelerde sosyal ve ekonomik kalkınma; ülke çıkarlarını zarara uğratmayacak bir şekilde, ulusal kalkınmayı temel almalıdır. Bu amaca ulaşabilmek için, ülke genelinde alınacak önlem ve uygulanacak politikalar gelişmiş bölgelerindeki mevcut faaliyetlerinin körelmesi, yok olması ya da ekonomik faaliyetlerin buralardan geri kalmış alanlara aktarılmasına neden olacak yapıda olmayıp, az gelişmiş bölgelerin ekonomik kalkınma seviyelerinin yükseltilmesi amacıyla yönelik olarak planlanmalıdır. Böylece bu izlenen politikalar sayesinde, sadece az gelişmiş ilerleyememiş bölgeler değil, bütün ekonomi fayda sağlamış olmalıdır. Bu durumda ilerleyememiş geri kalmış bölgelerin kalkındırılması yoluyla ülkenin kalkınma düzeyinin de ilerlemesi ve büyümesini amaçlanmalıdır. Bölgesel kalkınmanın geliştirilmesinin ülke ekonomisine ve topluma sağlayabileceği faydalar şöyle sıralanabilir (Kılıç, 2006: 81-101).’

- Ülkenin farklı bölgelerinde yer alan kaynakların doğru ihtiyaca göre bölgesel aktarımı ile optimum fayda yaratılarak yüksek kalkınma hızının gerçekleştirilmesi.
- Ülkede kaynak nüfus dengesinin sağlanması
- Ülke açısından ikinci önceliğe sahip bölgelerin ekonomi yapısının diğer bölgeler ile bütünleştirilerek bu bölgelerde de gelişimin desteklenmesi
- Şehirleşme oranı ve iktisadi mekân kavramının iktisadi gelişmeye en elverişli şekilde düzenlenerek ele alınması.
- Bölgeler arasında gözlemlenen refah ve gelişmişlik seviyesi farklılıklarının önlenmesi.

1.5.8. Sanayi Kenti Temel Özellikleri

Genel olarak kentlerin, tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde, belirli dönemlerde değişik işlevleri olduğu görülmektedir. Kentler bu olgu nedeniyle; kent bilimciler, toplum bilimciler, tarihçiler, coğrafyacilar ve ekonomistler tarafından kendi bilimsel düşünceleri içinde farklı biçimlerde tanımlanabilmektedir. Fakat sanayi devrimi sonrasında kent tanımında öne çıkan unsurun daha çok alan özelliği olduğu

dikkat çekmektedir. Bu durum, nüfusun ve temel faaliyetlerin belirli bir bölgede yoğunlaşmasını belirten fiziksel nitelikli bir özelliktir. Bu sebeple dar anlamıyla kentler nüfus yoğunluğu çevredeki yerleşim yerlerinden daha fazla olan yerleşim alanları olarak tanımlanabilmektedir. Bu tanımlamaya göre, insanların belirli bir bölgede yoğunlaşmasıyla beraber üretimde çeşitliliğin artması ve özellikle artan nüfus miktarının tarımsal olmayan faaliyetler açısından kalkınma üzerinde daha büyük bir etki yaratması, kentlerin üretim özellikleri açısından kalkınmadaki rolünü vurgulamaktadır. Kentler bu özelliklerinin yanı sıra göçün de etkisi ile büyüklük özelliği kazanmaktadır. Kent olgusu farklı ekonomik etkinlikler sayesinde uzmanlaşma ve işbölümüne neden olurken aynı türden olmayan bir sosyo-ekonomik yapının varlığı en belirgin özellikleri olmaktadır. Bununla birlikte benzer olmayan bu sosyo-ekonomik yapı doğal dayanışmayla beraber bir bütünleşme özelliğini de içinde barındırmaktadır. Bu anlamda kentlerin bütünleşme, türdeş olmama, yoğunluk, üretim ve büyüklük gibi kentsel alan özelliklerini ortaya koyan belirleyici niteliklerin olduğu söylenebilir (Dinler, 2000: 21-48).

Bir ekonomi sistemi içerisinde üretim faaliyetli; tarımsal üretim, sanayi üretimi, hizmet üretimi olarak detaylandırılabilir. Kentlerde görünen üretim cinsi daha çok tarımsal olmayan nitelikte bir üretim türüdür. Bunun yanı sıra kentler kırsal çevrede üretilen tarıma dayalı ürünlerin toplama, işleme, dağıtım ve satış gibi faaliyetleri de devralmıştır. Bu anlam kentler mali, ekonomik ve yönetsel etkinliklerin çevresini de etkileyecek şekilde gerçekleştirilmesine sebep olmaktadır. Kısaca kent, temel üretim özelliğine uygun olarak hayvancılık ve tarımsal üretim dışında kalan üretim unsurlarının aktif olarak yapıldığı, kırsal kesimde gerçekleştirilen tarım ve hayvancılığa dayalı üretimin çıktılarının ise tüm üretim sürecinin denetlendiği, düzenlendiği ve dağıtımının bir düzen içerisinde yapıldığı yerlerdir.

Kentler açısından büyüklük göreceli bir anlam taşımakla beraber kentleşme olgusuna uygun şekilde kenti gelişmemiş kırsal bölgelerden ayrılan temel özellik fazla nüfusun bir birliktelik içinde olduğu alan niteliği taşımasıdır. Büyüklük, kentlerdeki nüfus miktarının diğer yerleşim alanlarından daha fazla olması manasına gelmektedir. Bu büyüklük seviyesi, devletlerin sosyo-ekonomik özellikleriyle beraber kentleşme şekillerine de bağlı bulunmaktadır. “Düzensiz kentleşmenin yer aldığı devletlerde genelde bir büyük kentte nüfus seviyesi çok fazla artarken, diğer küçük kentlerde bu artış düşük kalabilmektedir.” Bunun aksine düzenli dağılışı gösteren kentleşme

sürecini yaşayan devletlerde ise, kentlerin nüfus seviyeleri arasında fark az olabilmektedir (Kazgan, 2005: 39-52).

Yoğunluk anlam olarak belirli bir alanda yer alan madde anlamı yada belirli alana düşen madde miktarı gibi değişik anlamlar taşımakla beraber, sınırlı bir alanda sürekli yapılaşma ve birim alana düşen insan sayısının fazla olduğu bir yerleşmeyi tanımlamaktadır. Hızlı bir şekilde büyüyen kentlerde merkeze yakın olma isteği ve ulaşım maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı bu maliyetten kaçınma isteği, merkez veya merkeze yakın bölgelerde daha büyük yapıların yapılmasına sebep olmaktadır. Bu şekilde sınırlı bir alanda çok fazla nüfusun olmasına sebep olabilmektedir.

Kenti kırdan ayıran en önemli unsur, kırsal kesimin benzer yapısına karşın, kentin benzer olmayan bir sosyo-ekonomik yapı içerisinde olmasıdır. Köyler çoğunlukla aynı ekonomik ticari faaliyetlerde bulunan insanlardan oluşmuş, birbirine benzer bir topluluktan oluşmaktadır. Köy etkinlikleri aynı zamanda, etkinlik açısından olduğu kadar, kültür, inanç sistemleri, yapı ve işlev bakımından da benzer topluluklardır. Kent farklı etnik grupları, meshepleri, meslek ve sosyo ekonomik gruplarını kapsayan benzer olmayan bir topluluktur. Bunların tamamı da ayrı kültür ve inança sahip olan, etnik köken, ırk ve işlevleri açısından birbirlerinden ayrılan bkişilerinden meydana gelmiştir. Böylece kentlerde insanlar aynı benzer bir yapı içerisinde birbirlerinden çok farklı davranış özellikleri geliştirmektedir (Kılıç, 2006: 87).

Toplumsal birleşme sanayisi gelişmiş kentlerde bireylerin, ilerlemiş iş bölümleri içerisinde yer alarak kuracakları birliktelik ve bu anlamda gerçekleşecek toplumsal birleşme önem kazanmaktadır. Anlam olarak toplumsal birleşme, toplum içinde yer alan kurumların, sivil toplum örgütlerinin toplum yaşamının sürekliliğini kesintisiz sağlayacak işlevsel denge içerisinde bulunmaları ve insanların karşılıklı dayanışmayı sürdürebilecek iş bölümü olanağı sağlayarak, bütün sistemin, yer alan toplumun üyelerinin bilincinde olması durumunu ifade etmektedir. Bu anlamlar ışığında toplumsal birleşme, iş bölümü yapılması ve kültür medeniyetin özümsemesi gibi 2 temel unsuru barındırmaktadır. Bu 2 unsurun toplumsal birleşmedeki katkıları toplumların değişik gelişmişlik dönemlerinden farklı olabilmektedir.

İş bölümü farklı hizmetlerin ve görevlerin, toplumun bireyleri, topluluklar arasında karşılıklı birbirlerine bağlı ilişkileri içinde bölünme süreçleri, olarak

tanımlanabilmektedir. Bu bölümlerde “karşılıklı bağımlılık ilişkileri” temel olmasından dolayı, mevcut kentlerimizde iş bölümü toplumsal bütünleşme ve birliktelik ortamı hazırlamaktadır. Kültür toplumlarındaki, inanç, örf, bilgi, hukuk, sanat, ahlak ve diğer bütün alışkanlıklar ve yeteneklerin meydana getirdiği karışık bir bütündür. Bu manada bu yönüyle kültür sanat insanları birleştirip ona diğer insanlarla anlaşılabilir bir mana kazandırmaktadır. Diğer bir yönüyle de kaynaşan insanlara “biz” olgusunu kazandırmaktadır. Bu anlamda da toplum bireylerin ilişkilerinde birleşmeye katkıda bulunmaktadır (Pamuk, 2015: 58-97).

Sanayileşmiş kentlerde nüfusun benzer olmama özelliği; bu alanlarda toplumsal birleşmede temel unsur olan kültürün sanatın etkisinin ve toplumsal alandaki kontrolün azalmasına sebep olabilmektedir. Kentlerde ise, ailenin toplumsal kontrol edilmesinin zayıflamasıyla beraber komşuluk, akrabalık v.b. ilişkiler içerisinde sürdürülen denetimin gücünün de giderek azaldığı görülmektedir. Kentlerde bireylerin kontrolünü sağlayan 2 temel gelişmenin olduğu göze çarpmaktadır. Bu gelişmeler, toplumsal kontrol sisteminde kurumlaşma, standartlaşma (güvenlik örgütleri, yargı, hukuk v.b.) ve çalışma yaşamımızla ilgili değerlerin, standartların kent yaşamındaki birliktelikleri düzenleyen normlar ve değerler sistemindeki öneminin artmasıdır.

Özetlemek gerekirse kent yaşamındaki toplumsal bütünleşme, insanların kent hayatındaki iş bölümü ve ayrımı içinde yer almalarıyla birlikte bu konuma uyan ve tamamlamayı sağlayan kültüre sahip olmalarıyla olanaklı hale gelmektedir. Toplumsal birleşmenin bu 2 unsurundan bir tanesinin eksikliği kentte birleşme yerine dengesizliklere yol açabilmektedir. Bu durum farklı sorunların çıkmasına neden olabilmektedir. En büyük sorun seviye gelişme farklılıkları gibi sorunlardır.

Sözü edilen kentin özelliklerine uygun olarak geniş manada tanımlama yapmak olanaklıdır. Bu tanımlamaya göre kent; ağırlıklı olarak tarıma ve hayvansal üretime dayalı olmayan faaliyetlerin sürdürüldüğü ve en önemlisi hem tarımsal ve hayvansal hem de tarım dışı üretimin dağıtımının idare ve kontrol fonksiyonlarının beraber yürütüldüğü, belirli teknolojik ilerlemiş seviyelerine göre büyüklük, aynı türden olmama ve bütünleşme seviyelerine varmış yerleşme biçimleridir.

İKİNCİ BÖLÜM

KONYA TARIM, SANAYİ VE HİZMET SEKTÖRLERİ GENEL DURUM

2.1. KONYA İLİ TARİHİ, COĞRAFİ VE KÜLTÜREL YAPISI

2.1.1. Konya'nın Tarihi

Konya, il ile aynı adı taşıyan Konya ovasının batı kısmında, denizden yüksekliği 1000 metre civarı olan arazinin batı kenarına yakın bir kısmında yer alır. Şehrin kimler tarafından ve ne şekilde kurulduğu net olarak bilinmemekle birlikte ilk yerleşme yerinin şehrin ortasında küçük bir yükselti şeklinde olan Alâeddin tepesi olduğu tahmin edilmektedir.

Pek çok medeniyete beşiklik etmiş olan il, M.Ö. 7000'li yılından itibaren yerleşim yeri olma özelliği taşımaktadır. Yazının icadının M.Ö. 3500'lü yıllarda icat edildiği düşünülürse, Konya'nın, tarihi açıdan dünyanın en eski yerleşim merkezlerinden biri olduğu söylenebilir. Konya adının "Kutsal Tasvir" anlamındaki "İkon" sözcüğünden geldiği belirtilmektedir. Bu konuda değişik rivayetler bulunmakla birlikte en kabul göreni; eski çağlarda kente bir canavarın musallat olması ve bu canavarı öldüren kişiye şükran ifadesi olarak üzerinde olayı tasvir eden resim bulunan bir anıt yapılarak bu anıta "İkonion" ismi verilmesi gelir. Rivayete göre şehrin adı yapılan bu anıttan gelmektedir. İkonion adı zaman içerisinde İconium'a dönüşmüş, Roma medeniyetleri döneminde çeşitli imparatorların adlarından esinlenilerek değişik isimler almıştır (Darkot, 1997: 848).

Eskiçağ kaynaklarında şehrin adı İkonion olarak geçmekle birlikte, Roma Hakimiyetinde İconiom, Arap kaynaklarında ise Kuniya ifadesine rastlanır. Selçuklular ve Osmanlılar şehre Konya adını vermiştir.

Tarih boyunca önemli kültürlerle ev sahipliği yapan ilin geçmişi, neolitik çağdan günümüze kadar uzanmakta olup pek çok medeniyet tarafından yerleşim yeri olarak seçilmiştir. Bu sayede farklı toplumlara ait kültürlerin izlerini taşıyan değişik üretim teknikleri ile yapılmış pek çok sanat eserine de sahip olmuştur. Konya'da Mısırlılardan önce M.Ö.3500'lü yıllarda yerleşik hayata dair ilk mimarî örnekleri ve ilk kutsal yapı izlerine rastlanmaktadır. Hıristiyanlık devrine ait Anadolu'nun en eski yerleşim yerleri ve en eski kiliseleri de bu Konya ilinde bulunmaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, agis, 2019).

Konya'da ilk yerleşim yerleri Neolitik Çağa (MÖ.8000-5500) deyin uzanmaktadır. Bunları sırasıyla Kalkolitik Çağ (MÖ.5500-3500), İlk Tunç Çağı (MÖ.3500-2000) yerleşim alanları izlemiştir. Bununla birlikte Konya'da Karahöyük ve Ereğli'de gerçekleştirilen kazı çalışmaları ve araştırmalar, ilde Hitit dönemi zamanında da yerleşik hayatın bulunduğunu kanıtlamaktadır. Yapılan kazı çalışmalarında, Canhasan, Çatalhöyük ve Erbaa'da Neolitik Çağa ait yerleşim alanları, yine Canhasan ve Çatalhöyük'te Kalkolitik Çağa ait yerleşim alanları, son olarak Alaaddin Tepesi ve Karahöyük'te de İlk Tunç Çağına ait yerleşim alanlarının bulunduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu kalıntılardan da anlaşılacağı gibi Konya Anadolu'nun tarihsel açıdan en eski yerleşim alanlarından biri olma özelliğine sahiptir (T. C. Konya Valiliği, agis, 2018).

Konya'nın ilçelerinden Çumra İlçesi'nin doğu yönünde 10 km uzağında yer alan Çatalhöyük'te gerçekleştirilen çalışmalar ve kazılarda yerleşim alanlarına ait 13 adet yapı katı bulunduğu ortaya çıkartılmıştır. Burada yer alan en eski yerleşim katı M.Ö. 5500 yıllarına tarihlendirilmiştir. Bu kazılarda yerleşik hayata ait ilk örnekler ve dini hayata dair ilk kutsal mimari eserlerine ait özgün buluntulara rastlanmıştır. Çatalhöyük'teki kazılarda yerleşimin ve şehirciliğin en önemli dönemine ait bulgular yedinci ve on birinci katlarda ortaya çıkartılmıştır. Bu evler genelde tek katlı bir yapı şeklinde olup, evin girişi damda yer alan bir delikten merdivenle yapılmaktadır. Bu evlerin duvarları boyalı olup üzerlerine resimler çizilmiş haldedir. Evlerin duvarlarında rastlanan resimler, eski çağ insanının duvarlara yapmış olduğu resimler açısından ilk örnekler olma özelliğine sahiptir. Bunlardan başka Çatalhöyük'te yapılan kazılarda, dönemin inanç sistemi ve dini hayatın başlangıcı hakkında temel bilgiler edinmemize olanak sağlayan çok sayıda heykelcik ve figür bulunmuştur.

Hititler MÖ. XIII. Y.Y. yörede egemenlik sürmüş, o döneme ait olan Eflatunpınar ve Ereğli'de yer alan kaya kabartmaları da bu günedek varlığını koruyabilmiştir. Hititlerden sonra bölgede Friglerin ve Kimmerlerin egemenliğinin etkileri görülmeye başlanmıştır. MÖ. VII. Y.Y. Lydialıların, MÖ. VI. Y.Y. Perslerin egemenliğinde yönetilen yöre, daha sonraları ise Kapadokya Satraplığının etkisi altında kalmıştır. Büyük İskender'in MÖ.334'te Pers Devletini malup etmesiyle birlikte, bölgede Makedonya Krallığı hüküm süremeye bağlanmıştır. Konya yöresi daha sonraları bir süre Pontus devletinin yönetiminde kalmış, sonrasında Pontus ve

Romalılar arasında el değiştirmiştir. MS. VII. Y.Y. ilk dönemlerinde Sasaniler daha sonrasında da Araplar, kısa süreli olarak bölgede hkimiyet srmüştir.

Konya'ya tarih boyunca Hititlilerden, Lidyalılara Pontus Rumlarından Araplara kadar pek çok millet hüküm srmüştir. 1071 yılında Oğuz boyları, Malazgirt Muharebesi ile Anadolu'ya hâkim olmasının ardından Konya ve çevresini fethedilerek batıya yönelmiştir. 1074'te Anadolu Selçuklu Devleti kurulmuş devletin başkenti İznik olarak belirlenmişe de Anadolu Selçuklularının I. Haçlı seferinde İznik'i kaybetmesinin ardından merkez Konya olarak değiştirilmiştir. Başkent olmasının ardından Konya, Anadolu Selçuklu devletinin kadim kültürünün de etkisi ile pekçok mimari eserler ile süslenmiş ve dönemin en seçkin kentlerinden biri haline gelmiştir.

İl, Anadolu Selçukluları zamanında kültür ve sanat açısından en zengin dönemine erişmiştir. Zamanın herkesce bilinen bilginlerini, mutasavvıflarını, filozoflarını, şairlerini, musikişinaslarını ve pek çok stadını bünyesinde barındırmıştır. Başta Mevlana Celaleddin-i Rumi ve babası Bahaeddin Veled olmak üzere Kadı Burhaneddin, Kadı Sıraceddin, Sadreddin Konevi, şahabeddin Sühreverdi gibi pek çok İslam alimi ve Muhyiddin Arabi gibi pek çok mutasavvıf bölgede yaşamış ve Konya'ya kattıkları eserler ve etkili kimlikleri ile şehri bir kültür odağı haline getirmişlerdir (T. C. Konya Valiliği, ağis, 2018).

Konya'da, 1097 yılından 1308 yılına kadar, 211 yıl boyunca Anadolu Selçuklu Devletinin egemenliği hâkim olmuştur. Selçuklu Devletinin yıkılışıyla beraber ise şehirde Karamanoğulları Beyliğinin hkimiyeti hüküm srmüştir. 1465 yılında Osmanlı padişahı Fatih Sultan Mehmet tarafından Karamanoğulları Beyliğine son verimesinin ardından Konya Osmanlı İmparatorluğu sınırları içine alınmıştır. Fatih Sultan Mehmet tarafından, 1470 yılında padişahlığı dördüncü eyaleti olarak Karaman eyaletini kurulmuş, merkezide Konya olarak belirlenmiştir. 17. Y.Y. Karaman eyaletinin sınırları genişlemiştir. Tanzimat döneminde de adı değişerek Konya Eyaleti adı verilmiştir.

Konya Kurtluş Savaşı döneminde aktif rol oynamış, Batı Cephesi Kararghı Akşehir'de kurulmuştur. Mondros Ateşkes Antlaşmasının imzalanmasından sonra Konya, İtalyanlar tarafından kuşatılmış, 20 Mart 1920 tarihinde işgalden tamamen kurtarılmıştır. Konya Cumhuriyet Devrinde de sınırlarını hızla genişleten ve her

manada gelişen, bugüne değin korunan kültür ve tarihi eserleriyle birlikte açık hava müzesi görünümünü almış olan bir şehir olmaya devam etmiştir (Odabaşı, 1998: 26).

Konya Tarihi eserleri açısından Türk kültürünün önde gelen kentleri içinde yer almakta olup, uzun süre Selçuklulara başkentlik yapmasının da etkisi ile Türk mimarisinin en güzel eserleri olarak anılan yapılarla süslü bir şehirdir. Bu yönüyle Konya, Selçuklular döneminde “En Muhteşem Türk Şehri” ünvanını almıştır. Bölgede Türk İslâm döneminden önce yapılan eserin birçoğunun günümüze kadar ulaşmadığı bilinmektedir. Konya’da yapılan kazı çalışmaları sonucunda Bizans, Roma ve Hitit dönemine ait kalıntılar elde edilmekle birlikte, bugüne değil gelen âbidelerin hepsi Türklerin hüküm sürdüğü dönemlerde yapılmıştır. Şüphesiz bu eserlerin en önemlisi Konya’nın sembolü haline gelen Mevlânâ Müzesidir. Mimar Bedrettin Tebrizî tarafından yapılan ve bugünkü görüntüsüne Cumhuriyet döneminde kavuşturulan, firuze çinilerle kaplı, 16 dilimden oluşan bu muhteşem türbe, Kubbe-î Hadra “En Yeşil Kubbe” olarak da adlandırılmaktadır (Acartürk,2006: 29).

Sırçalı Medrese, İnce Minerali Medrese, Karatay Medresesi, Sahip Ata Külliyesi, Alaeddin Camisi Selçuklu dönemi eserlerindedir. Konya’da Selçuklu ve Beylikler dönemine ait birçok su yolu, hastane, kervansaray, tekke, köprü, cami, hamam, çeşme ve diğer altyapı kuruluşlarına sahip olan, Konya’da Osmanlı dönemine ait eserlerin en tanınmış ise Sultan Selim ve Aziziye Camii’leridir.

Konya, Sultan Alaeddin Keykûbat dönemi ve sonrasında, Dünyanın sanat ve ilim merkezi olma özelliği kazanmıştır. “Konya'nın Altın Çağı” diye anlandırabileceğimiz bu dönem 12. Y.Y. ortalarına kadar sürmüştür. Şehrin özelliği kazanmasında Anadolu'nun ortasında “Ana Yurt” olarak yer alması, Anadolu'nun yeni sahiplerinin ve dünyaca tanınan kültür ve ilim âlimlerinin sanat, islam, bilim ve teknik alanlardaki üstün bilgieri ve engin hoşgörülerini sayesinde önemli eserler ve bilgiler bırakmış olması büyük rol oynamıştır. Bu kültürel birikim sayesinde Haçlı orduları, Bizans saldırıları, Moğol istilâsı, İtalyan veya Yunan işgalleri gibi etkilerin hiç biri Türklerin Anadolu'daki egemenliğini yok edememiştir (T. C. Konya Valiliği, agis, 2018).

Kültürümüzün millî ve manevi mimarları Konya’da, “Mevlânâ Celâleddin Rûmî ile dünyada kendisinden söz ettiren sözleri; hayat felsefesi, dünya görüşü ve yaşama sevinciyle beraber dünyaya ışık tutmuştur. Nasreddin Hoca ile Türk Miletinin

hazır cevaplılığını mizacı” ile dile getirilmiştir. Yunus Emre ise insanlık ve insan sevgisiyle adeta Ortaçağ karanlığında yer alan Avrupa'ya medeniyet dersi vermiştir.

2.1.2. Konya'nın Coğrafi Yapısı

Konya ilimiz İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde, Anadolu Yarımadası'nın ortasında bulunan kendi ismiyle anılan Konya bölümü içerisinde yer almaktadır. Konya'nın topraklarının birçok bölümü, İç Anadolu'nun yüksek düzlüklerine rastlar. Güneybatı ve Güney kesimleri Akdeniz bölgesi içerisine dâhildir. Coğrafi olarak Konya, 36041' ve 39016' kuzey enlemleri ile 31014' ve 34026' doğu boylamları bölgesinde yer alır. Yüzölçümü 38257 km² göller hariç tutulduğundadır. Bu alanıyla Türkiye'nin en büyük yüzölçümüne sahip olan ili konumundadır. Ortalama yükseltisi 1016 m'dir. İdari yönden, doğudan, Niğde, Aksaray illeri, Eskişehir, güneyden, kuzeyden Ankara, batıdan Isparta, Afyonkarahisar, İçel, Karaman, Antalya illeriyle çevrilidir (Konya Sanayi Odası, agis, 2018)

Şekil 2.1. Komşu İlleri Gösteren Konya İli Haritası (www.cografyaharitam.com)

Konya, doğal açıdan batı tarafında Beyşehir Gölü ve Akşehir Gölü'ne, kuzeydoğuda Cihanbeyli Platosu ve Tuz Gölü'ne, kuzeyinde Haymana platosu, güney cephesinde ise Sultan Dağları'ndan başlayıp Toros yayının iç yamaçları önünden bir hat boyunca yer alan volkanik dağlara, doğu tarafında ise Obruk platosuna kadar

uzanır. Konya'nın uç noktalarında ise doğusunda Halkapınar'ın Delimahmutlu Köyü, kuzeyinde Kulu'nun Köşkler Köyü, batısında ise Akşehir'in Değirmen Köyüyle, güneyinde Taşkent'in Beyreli Köyü yer almaktadır (Konya Sanayi Odası, agis, 2018).

2.1.2.1. Dağlar

İlin kuzey tarafında yeralan dağlar genel itibariyle doğu-batı yönünde uzanmaktadır. “Konya'nın en önemli dağları Bozdağlardır. Bu dağların etrafında yer yer yükselen tepeler bulunmaktadır. Bu tepelerden en yüksek olanı Bozdağlar'ın batısındaki Karadağ Tepe olup yüksekliği 1.919 metredir. Bu tepelerin birbirleri arasında da geçitler vardır.” Konya'nın batı tarafında yeralan sıra dağlar ise kuzeyden güneye doğru uzanmaktadır. Kuzeyinde Sultan Dağları yüksekliği 2.169 metre, Aladağlar yüksekliği 2.339 metre, Loras yüksekliği 2.040 metre, Eşenler yüksekliği 1.951 metre olarak yer almaktadır. Güney kısmında ise Toros dağlarıyla sınırlanıp kalmıştır. Bu kuşakta ise Aydos dağları yüksekliği 3240 metre, Geyik yüksekliği 3130 mmetre, Bolkar dağları yüksekliği 3134 metre olarak bulunmaktadır (Konya Sanayi Odası, agis, 2018).

İlde pek çok volkanik kütlelerin de yer almaktadır. Güneyinde yer alan Karapınar Ovası'nın Karacadağ yüksekliği 2025 metre, güney batısında olan Konya'nın Erenler Dağı yüksekliği 2319 metre, batısında yer alan Takkeli Dağı yüksekliği 1400 metre olarak bulunmaktadır. Belirtilmiş olan bu volkanik dağlardan başka Karapınar yakınlarında kül konileride mevcuttur. Bunlar yakın tarihli volkanik hareketler sonucunda oluşmuş küçük koniler şeklindedir. İç Anadolu Bölgesinin diğer volkanik dağları ile kıyaslandığında Konya ilinde bulunan volkanik dağların yükselti ve kapladığı alan bakımından daha düşük kaldığı görülmektedir.

Konya'da bulunan su kaynakları ve ormanların ve büyük bir kısmı burada yer alan yükseltilerde bulunmaktadır. Aynı zamanda bölgenin güneyinde ağırlıklı olarak kireç taşlarının etkisi ile meydana gelmiş yükseltilerin yer aldığı noktalarda mağaraların da oluşmuş olduğu görülür. Bu mağaralardan Seydişehir de yer alan Tınaztepe Mağarası ve Çamlık Mağaraları milli park olmaya değer mağaralardandır. Cihanbeyli ve Obruk Platoları ortalama yüksekliği 1000 metredir. Konyada bulunan Tuz gölünün güneyinde ise Obruk platosu, batısında Cihanbeyli platosu yer almaktadır.

Plato üstünde yer alan kireç taşı tabakalarında gelişmiş obruk oluşumları genellikle karstik şekillerde olup, Obruk platosu adını veren yapılardır. Bunlardan en geniş Kızören obruğudur. Konum olarak Konya'nın kuzeydoğusunda bulunan, yaklaşık 300 metre çapında ve 145 metre derinliğinde olan bu büyük obruk kireç taşlarının çözülmesiyle meydana gelmiştir. Bu alanda obruğun içine suların dolmasıyla beraber oluşmuş ve aynı ismi ile anılan bir de göl mevcuttur. Obruk platosu Konya'nın deniz seviyesinden en alçak yeri olan Tuz Gölü ile Ereğli ve Konya ovalarını birbirlerinden ayıran bir hat şeklinde yer almaktadır. Konya'nın kuzeyini kaplayan Cihanbeyli Platosu ise büyük ölçüde kireçtaşı tabakalarıyla kaplıdır. Zengin bozkırların da bulunduğu bu platolar, ilde gerçekleştirilen hayvancılık ve tarımsal faaliyetler açısından büyük bir avantajdır (Konya Sanayi Odası, agis, 2018).

2.1.2.2. Ovalar

Konya sınırları içerisinde bulunan ovalar, platolardan sonra en çok alanı kaplayan alanlardır. Ovalar genel olarak buraya yerleşen bir gölün yok olması yada göl tabanındaki alüvyonların depolanmasıyla oluşmaktadır. Bölgenin en geniş ovaları Konya ve Ereğli arasında geniş ve düz alanlar şeklinde yer alan ve aynı isimle anılan Konya ve Ereğli ovalarıdır. İl, bu ovaların batı ucunda yer almaktadır. Bu sıra içerisinde, Çumra Ovası ve Karapınar Ovasında eski Konya Gölü tabanının kum depolarından oluşmuş olması nedeni ile, rüzgâr erozyonuna da imkân doğmaktadır. Bozdağların kuzeyinde Altınekin, Sarayönü ve Kadınhanı ovaları bulunur. Ilgın (Çavuşçu) gölü ve Akşehir gölünün yerleştiği çanakta bir çöküntü hendeği yer alır. Ilgın ve Akşehir ovaları, bu çöküntü hendeği içerisinde oluşmuş ovalardır. Bu ovalar dışında; Beyşehir ovası, Seydişehir ovası, Doğanhisar ovası ile Yukarı Sakarya ovalarının güney ucunu oluşturan Yunak ve Akgöl ovalarıdır” (T. C. Konya Valiliği, agis, 2018).

2.1.2.3. Akarsular

Konya içerisinde bulunan akarsular kuraklık nedeni ile çoğunlukla mevsimlik olup daha çok sel rejimli akarsular şeklindedir. Konya'daki akarsuların boyutları genellikle kısa olmakla beraber, ilin geniş alanları çoğunlukla kapalı havza şeklinde olması nedeniyle bulunan akarsular da ova tabanlarındaki bataklık bölgelerinde kaybolmaktadır.” Bölgede yağışların yetersizliği nedeni ile akarsular kar veya

yağmur suları tarafından beslenmektedir. Bölgenin yağış rejimi düzensiz olup bu yüzden akarsuların rejimi de düzenli değildir. Birçok akarsu, yaz aylarında kurumaktadır. Buna karşın ilkbahar ve yaz aylarında zaman zaman görülebilen kısa süreli sağanak yağışlar sebebi ile sel ve su baskınları da görülebilmektedir. Oluşan bu ani sel ve su baskınları tarım alanlarında büyük zarara sebep olabilmektedir. Bu yüzden bölgede erozyonla mücadele çalışmaları yapılmaktadır. Erozyon ve sel su baskınlarıyla mücadele kapsamında en fazla sel gelen dereler üzerine barajlar kurularak sağlanmaktadır. Örnek olarak Apa ve May barajlarıdır. Bölgede akarsuların su toplama havzaları değişik yönlere akış göstermektedir. Bunlardan Yukarı Sakarya Nehri'ne ulaşan Gökpmar Deresiyle Karadeniz'e doğru ve Göksu Nehri'nin kuzey kolu olan Hadim Çayı ile beraber Manavgat Nehri'nin yukarı havzası çevresindeki dere ve çaylar açık havza niteliğinde olup sularını Akdenize ulaştırırlar .

Bu alanda akış gösteren kapalı havza şeklindeki Ereğli Ovasındaki Akgöl, Hotamış Bataklığı, Tuz Gölü, Çavuşçu Gölü, Beyşehir Gölü, çevresindeki yükseltilerden kaynağını alan derelerdir. Güneyinde bulunan kapalı havzanın merkezinde Ereğli ve Konya ovalarında kuraklık sebebiyle göl oluşmaz ve burdaki yükseltilerden kaynağını alan dereler ovada yok olurlar (Konya Sanayi Odası, agis, 2018).

Konya'da yer alan en önemli ve en uzun akarsu Çarşamba Suyu'dur. Beyşehir Gölü ile birleşerek Çumra Ovası için bir sulama alanı oluşturan su, kaynağını Bozkır ilçesindeki yükseltilerden almaktadır. Bölgede yer alan Apa Barajı da, Çarşamba Suyu üzerinde inşa edilmiş olup, oluşabilecek selleri önlemenin yanı sıra Konya Ovası için bir sulama kaynağı oluşturmak amacı ile yapılmıştır. Konya ilindeki diğer önemli akarsular''Meram Çayı, İvriz, Sille Deresi, Çiğil, May Deresi, Karasu, Engilli, Bolasan, Doğanhisar, İnsuyu, Göksu, Adıyan, ve Çavuşköy Çayları şeklinde sıralanabilir. İlde yer alan Hatıp, Çayırbağı, Mukbil ve Dutlu Suyu ve Hotamış Bataklığı çevresindeki bulunan irili ufaklı diğer kaynaklarda, hem içme hemde başka faaliyetlerde kullanılması nedeni ile şehir açısından önemli su kaynakları niteliğindedir.

2.1.2.4. Goller

Konya'nın sınırları içerisinde yer alan pek çok tabii göl ve bataklık bulunmaktadır. Bunların bazılarının suları acı ve tuzlu, kimilerinin de suları tatlıdır. Oluşum yönlerinden farklılık göstermektedirler.

Tuz Gölü;

Göl kapalı bir havzasının merkezinde oluşmuştur. 'Aksaray, Ankara, Konya sınırlarının kesiştiği noktada olup bir kısmı Konya ili sınırları içerisinde yer almaktadır. Göl Türkiye'nin yüzölçümü bakımından 2. büyük gölüdür. Derinliği ise 12 metre civarındadır.' Yaz mevsiminde buharlaşmadan dolayı alanı oldukça küçülür. Kuruyan bölgelerde tuz tortulları oluşur. Türkiye'nin tuz ihtiyacının bir bölümü buradan temin edilir. Sulama amacıyla ve su ürünleri için kullanılamaz suyunun tuzlu olmasından dolayı.

Beyşehir Gölü;

Konya'nın batısında Isparta Konya sınırı üzerinde bulunmaktadır. Beyşehir Gölü, ülkemizin üçüncü büyük gölü olmasının yanı sıra ülkenin en büyük tatlı su gölüdür. Ayrıca bölge Türkiye'nin en önemli milli parklarından da biri olma özelliğine de sahiptir. Bu milli park alanı içerisinde aynı zamanda av sporları, su sporları ve dağ sporları yapmayı da mümkün kılan alanlarda yer almaktadır. Göl su mamülleri açısından büyük ekonomik değere sahiptir. Gölde iki plaj, yirmi iki adasıyla ve pek çok kayalığı yer almaktadır. Göl önemli bir kuş üreme alanı, barınma, beslenme ve konaklama merkezlerindedir. 'Bu anlamda turizm açısından önem taşımaktadır.'

Akşehir Gölü;

Konya'nın kuzey batısında ve Afyonkarahisar Konya il sınırında bulunur. Suyu tatlıdır. Göl tektonik olaylarla oluşmuştur. Su ürünleri bakımından ekonomik değer gösterir. Sulama suyu olarak kullanılmakta ve kamış üretimi de yapılmaktadır.

Suğla Gölü;

Konya'nın güney batısında bulunur. Tektonik hareketlerle oluşmuştur. Yağışın olduğu dönemlerde alanı büyümekte kurak olan yıllarda ise suyun çekilmesi nedeni ile kurak bir görünüme bürünmekte ve alüvyonlu olan tabanı ortaya çıkmaktadır. Kurak yıllarda gölün tabanı barındırdığı değerler nedeni ile iyi bir tarım alanı şeklini

alabilmektedir. Gölün suyu tatlıdır. Su ürünleri imalatı ve çevresindeki tarım alanlarına sulama imkanı yaratması açısından büyük öneme sahiptir.

İlgın (Çavuşçu) Gölü;

Konya'nın kuzey batısında bulunur. Tektonik hareketlerle oluşmuştur. Suları tatlıdır. Su ürünleri bakımından önemlidir.

Ereğli Akgöl;

Konya'nın Ereğli ilçesinin batısında yer alan eski bir göl tabanıdır. Temel özelliği çok sığ bir yapıya sahip olmasıdır. Göl suları tatlı olup İvriz'den akan sulara ait kollarla beslenir. Akgöl sazlıklarında iki yüzün üzerinde kuş çeşidi yaşadığı bilinmekte olup bundan dolayı bölge tabiat alanı olarak kabul edilmiş ve koruma altına alınmıştır.

Yunak Akgöl;

Konya'nın Yunak ilçesi sınırlarında yer alan ufak bir göldür. Pek çok alanı bataklık şeklinde olup suyu tatlıdır. Göl Gökpınar Deresi ile Sakarya Nehrine boşalmaktadır.

Konya ilinde bunların dışında karstik şekillerden olan obrukların sularla dolması neticesinde oluşmuş çok ufak göller de bulunmaktadır.

Bu obrukların isimleri ise, Timraş ve Kızören obruğu, Çıralı gölü, Obruk gölü ve Meyil gölüdür. Obruk göllerinden bazıları yalnızca tarımsal sulama için kullanılırken, bazılarının ise turistik açıdan önem taşıdığı söylenebilir. Göllerden volkanik faaliyetler sonucunda oluşarlarda mevcuttur. Volkan konilerinin etrafında volkanizmanın etkisiyle daire şeklinde çanaklar oluşturmuştur. Bu çanakların içine suların dolmasıyla küçük maar gölleri ortaya çıkmıştır. Bu göller Meke Gölü ve Acıgöl Maarı'dır. Konya Karapınar sınırlarında yeralan bu krater göllerinin de magnezyum sülfat çözeltileri de vardır. Bu sebeple suları acıdır. İçerisinde canlı yaşamı yoktur. Meke Gölü etrafında bulunan toprak ve volkanik malzemeler oluşumundaki özellikler sebebiyle farklı bir yapısı bulunduğu için biriket yapımı gibi amaçlarla birçok noktastndan tahrip edilmiştir. Bu sebeple "Meke Gölü ve çevresindeki alan, Kültür Bakanlığı'na bağlı Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından "1. Doğal Sit Alanı" ilan edilmiştir" (T.C. Konya Valiliği, agis, 2018).

Yeraltı Su Kaynakları;

Konya ilinde Yunak, Cihanbeyli, Çumra, Ereğli, Akşehir ovalarında yaklaşık 20 metre ile 100 metre aralığında zengin yer altı su kaynakları yer almaktadır. Bazı noktalarda bu su kaynakları artezyen yapabilmektedir. Bunların yanı sıra birçok adı kuyu kazılmıştır. Bu kuyular tarım amaçlı olarak birçok sondaj kuyusu da açılmıştır. Konya'nın çevresinde genel olarak Alüvyonlar, neojen kalkerleri paleozoik mermerler, mesozoik kalkerler ve su taşıyan yapıdadırlar.

2.1.2.5. Ulaşım

Türkiye'nin merkezinde bulunmasından dolayı Konya ulaşım seçenekleri ve çeşitliliği açısından konum olarak büyük bir avantaja sahiptir. Konya ili Türkiye'nin ana ulaşım halleri olan kuzey-güney ve doğu-batı yönlerinde yer alan karayolu bağlantılarıyla önemli bir bağlantı noktası durumundadır. Konya'nın, başkent Ankara ile bağlantısı, Cihanbeyli ve Kulu ilçelerinde geçerek sağlanmaktadır. Konya'nın güneye bağlanan noktasında hizmete giren Konya-Seydişehir-Antalya kara yolunun etkisi ile Konya'nın trafik yoğunluğunda önemli artışlar meydana gelmiştir (Karayolları Genel Müdürlüğü, agis, 2018).

Konya kara yolu; gerek geniş bir alana sahip yüzölçümünün genişliği ve gerekse ülkemiz içerisindeki coğrafi ve ticari potansiyeli itibarıyla en önemli kara yolu ağına sahip illimizdir. Konya'da 3.045 km il ve devlet yolu ile bu alanda ilk sıralardadır.

Demiryolu Ulaşım Ağı; Konya'nın demir yolu hattı 1898 beri aktif durumdadır. Başarıyla bitirilmiş ve şu anda hizmet vermeye başlamış olan Ankara Konya arası hızlı tren projesi demiryolu ulaşımında önemli bir yere sahiptir.. Ankara Konya arası ulaşım süresi 1 saat 40 dakikaya kadar inmiş ve Konya demiryolu ulaşım ağına önemli bir ilerleme kaydetmiştir. Konya-Eskişehir arası hızlı tren seferleri ise 2013 yılında başlamıştır. Konya-İstanbul hızlı tren seferleri ise 2015 yılında başlamıştır (Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, agis, 2018).

Hava Yolu Ulaşım Altyapısı; Hava yolu ulaşım ağı ise, askeriye ait olan 3. Ana Jet Üs Komutanlığına ait askeri havaalanına dâhil edilen sivil tesislerle sağlanmaktadır. Değişkenlik göstermekle birlikte Konya-İstanbul arasında bazı tarifeli seferler mevcut olup Konya-İstanbul arasında her gün yaklaşık olarak 8-10 sefer düzenlenmektedir.

2.2. KONYA’DA TARIM, SANAYİ VE HİZMET SEKTÖRÜ

2.2.1. Tarım ve Hayvancılık Sektörü

Konya, sahip olduğu geniş tarım alanları, farklı toprak yapısı, sulama imkânları ve coğrafi konumu ile Türkiye’nin tarım ve hayvancılık sektöründe önde gelen illerinden biridir. Konya’da başta buğday, arpa gibi hububat, bakliyat ve yağlı tohum ürünleri olmak üzere şeker pancarı, kimyon, kuru fasulye, patates, ayçiçeği, haşhaş gibi tarla bitkileri ve pek çok meyve ve sebze ürünü yetiştiriciliği yapılmaktadır. Son yıllarda modern tarıma geçiş, teşvik ve desteklerin de etkisi ile özellikle hububat ve tohum üretiminde ciddi artış yaşanmıştır.

Konya ili, 780.043 km² olan Türkiye yüzölçümünün %5,24’lik kısmına karşılık gelen (göller dâhil) 40.838 km² yüzölçümü ile ülkenin en geniş arazi varlığına sahip ili olup; 18.861.560 dekar alanda tarım yapılmaktadır. “Toplam 2.180.149 olan nüfusunun tamamı, Büyükşehir Yasası ile şehir merkezine dâhil edilmiştir. Yıllık nüfus artış hızı % 8,7 kilometrekare başına düşen kişi sayısı ise 53’dir. Konya ili, 1 Büyük Şehir Belediyesi, 31 ilçe ve 786 mahallede, Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı toplam 111.000 çiftçisi ile fiilen tarım sektöründe faaliyet göstermektedir” (Konya Valiliği İl Brifingi, 2018).

	KONYA		TÜRKİYE
Nüfus	2.180.149	%2,7	82.003.882
Yüz Ölçümü (Km ²)	40.838	%5,2	780.043
Kamu Yatırımları (Bin TL)	953.381	%0,7	134.777.003
Tarımsal Üretim Değeri (Bin TL)	19.374.910	%5,0	384.205.063
İhracat (Bin USD)	1.803.150	%1,1	163.532.569
Tarımsal İhracat (Bin USD)	426.812	%1,9	22.245.609

Şekil 2.2. Konya İli Türkiye ile Karşılaştırmalı Genel Yapı (Konya İl ve Tarım Orman Müdürlüğü)

2017 verilerine göre toplan Türkiye nüfusunun %2,7 sini barındıran Konya’da Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) kayıtlı yaklaşık 98.000 çiftçi ve 100.000 işletme bulunmaktadır. Konya Ziraat Odasına kayıtlı bulunan çiftçi sayısı ise 212.000 dir. Bitkisel üretim yapan işletmelerin ortalama arazi büyüklüğü 130 dekadır. Hayvansal üretim de ise küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapan işletme sayısı 14.820, büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yapan işletme sayısı ise 51.587 dir. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapan işletmelerin ortalama büyüklüğü 152 baş, büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yapan işletmelerin ortalama büyüklüğü de 18 baştır (Konya İl ve Tarım Orman Müdürlüğü).

Tablo 2.1. Konya İli Türkiye ile Karşılaştırmalı Tarımsal Yapı

2018	Bitkisel üretim değeri (bin TL)	Canlı hayvanlar değeri (bin TL)	Hayvansal ürünler değeri (bin TL)	Toplam tarımsal üretim değeri (bin TL)
Türkiye	158.870.800	146.184.051	79.150.212	384.205.063
Konya	9.246.419	7.760.335	2.368.167	19.374.921
Konya/TR	5,81%	5,30%	2,99%	5,04%

Kaynak: TÜİK

2018 TÜİK verilerine göre ülkemizdeki toplam tarımsal üretimin %5 i Konya’dan karşılanmaktadır. Konya’dan karşılanan tarımsal ürün değerinin ise %48’i bitkisel %52’si ise hayvan ve hayvan ürünlerinden elde edildiği görülmektedir. Bitkisel üretimin hayvansal üretime göre geride kalmış olmasının en önemli sebebi tarım yapan çiftçiler için ilde yağış miktarının yetersiz oluşudur.

Konya’da yıllık yağış miktarı bölgeden bölgeye değişmekle birlikte ortalama 300-760 mm arasında değişmektedir. İlin doğu ve kuzeyinde yer alan ‘‘Konya Ovası’’ nda geniş alanlarda yağışın 400 mm’nin altında, hatta bazı bölgelerde 300 mm’nin altında düşmesi kuru ziraat sistemini zorunlu hale getirmiş bunun da ötesinde tarımsal üretimi hayvan yetiştiriciliği yönünde ilerlemeye itmiştir. Canlı hayvan yetiştiriciliğinde de yağış yetersizliği nedeni ile meralardaki ot gelişimi olumsuz etkilendiğinden, meraya dayalı büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yerine kalitesi düşük bitkileri değerlendirme daha elverişli olan küçükbaş hayvan yetiştiriciliği ön plana çıkmıştır.

Konya İlinin, 2017 yılı bitkisel üretim değeri bakımından Türkiye’nin % 5,6’lık kısmını karşılayarak 1. sırada yer aldığı görülmektedir. Canlı hayvan değeri ve hayvansal ürün üretiminde de ilk sıraya gelen il bitkisel üretim değeri bakımından

Antalya'nın gerisinde kalmıştır. Kurak ilkim ve yetersiz sulama nedeni ile nadasa bırakılmak zorunda kalan arazi varlığı düşünüldüğünde ilin bu alanda da Türkiye için önemli bir yer arz etmekte olduğu söylenebilir.

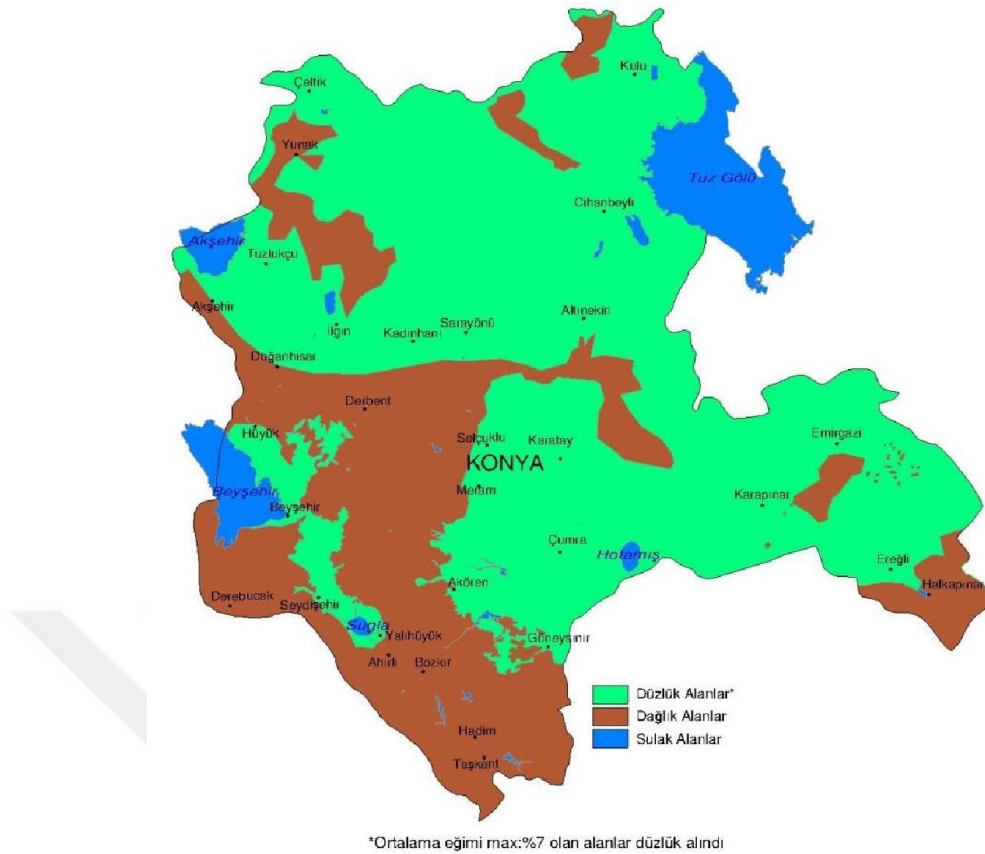
Tablo 2.2. 2017 Yılı Tarımsal Üretim Değeri Türkiye, İller ve Konya Sıralaması (Bin TL)

	Toplam Tarımsal Üretim Değeri	Bitkisel Üretim Değeri	Canlı Hayvanlar Değeri	Hayvansal Ürünler Değeri
Türkiye	322.949.255	135.226.039	117.796.767	69.926.449
1. Konya	15.852.399	7.536.258	6.438.395	1.877.746
2. İzmir	11.278.293	4.571.320	5.284.421	1.422.552
3. Antalya	12.121.179	10.091.217	1.585.066	444.896
4. Mersin	9.099.108	7.334.443	1.346.245	418.420
5. Şanlıurfa	8.934.414	5.568.100	2.825.854	540.460
Konya/TR	%4,9	%5,6	%5,5	%2,7

Kaynak: Konya Valiliği, İl Brifingi, 2018

2.2.1.1. Arazi Dağılımı ve Kullanımı

Güneyden Toros dağları ile çevirili olan Konya; “Konya Kapalı Havzası” içerisinde yer almaktadır. Konya Kapalı Havzası, kuzeyde Sakarya ve Kızılırmak, doğuda Kızılırmak ve Seyhan, güneyde Doğu Akdeniz, batıda Antalya ve Akarçay havzaları ile çevrili kapalı bir havzadır. Havza, 50.073 km² yüzölçümü ile Türkiye’yi oluşturan 25 havza içinde üçüncü büyük havzadır. Havzanın büyük bir kısmı İç Anadolu Platosu’nu oluşturan ortalama yükseltisi 900-1.050 m arasında değişen düz bir ova ile kaplıdır (Konya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü).

Şekil 2.3. Dağlık ve Düzlek Alanlar Haritası (Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi (KOP BKİ))

Konya'nın % 63,4'ü düzlük, %32,1'i dağlık ve %4,5'i sulak alandan oluşmaktadır. Yetersiz yağış nedeni ile tarım alanlarının ise %70 inde kuru tarım yapılmaktadır. İlde iklim yapısı yarı kurak olup yıllık yağış oranı ortalama 320 mm dir. Konya Havzası'nın kullanılabilir su kaynaklarının %57,2'si yerüstü, %42,8'si ise yer altı su kaynaklarından oluşturmaktadır.

Karasal iklime sahip Konya Ovası'nda bitki yetişme dönemlerinde yağışın yetersizliği tarımda sulamayı mutlak kılar. Ovada sulama suyu kaynakları yer altı ve yerüstü sularıdır. Yer altı suları DSI, Sulama Kooperatifleri ve çiftçi imkânları ile açılan kuyulardan temin edilmektedir. Yerüstü su kaynakları ise Beyşehir Gölü ve Çarşamba Çayır. Sulama suyu temini işletmelerin % 12 sinde sulama kanallarından, %38 inde yer altı kuyularından, %28'inde sulama kanalları ve yer altı kuyularından, %22 sinde ise drenaj kanallarından temin edilmektedir (Çiftçi vd., 1994: 26-80).

Konya'da DSİ 4. ve 18. Bölge Müdürlükleri verilerine göre, 539.042 ha arazi sulanmaktadır. 1.886.156 ha alanda yetiştiriciliği yapılan ürünlerin su ihtiyacı; bütün

yer altı ve yerüstü sulama şebekelerinin kapalı sistem olması, tarla içi sulamaları da ürün cinsine göre uygun sulama sistemi ile yapılması ve meteorolojik değerler dikkate alınarak bitkinin ihtiyacına göre su verilebilmesi halinde 4.1 milyar m³tür. Konya ilinin yeraltı ve yerüstü kullanılabilir su miktarı ise; 3,1 milyar m³tür. Buda göstermektedir ki Konya ilinin su potansiyeli mevcut sulanan alanlar için yetersizdir (Konya Valiliği İl Brifingi, 2018).

Türkiye toplam arazi varlığının %5,24 ü Konya iline aittir. Bu varlığın büyük bir oranı tarım ve orman alanı olarak yer alır. Tarımsal üretim alanı Konya'nın toplam yüz ölçümünün %46'sını kapsamaktadır. Konya'da aktif olarak üretim yapılan tarım alanı oranının ülke geneliyle karşılaştırıldığında çok yüksek olduğu görülmektedir. İlde üretim yapılmayan arazinin toplam tarım alanlarına oranı, ülkemiz geneline göre çok daha düşüktür. Konya'nın bu durumu ilde tarımsal üretim gücünün fazla olması ve ülkemizin tarım merkezi olmasının doğal bir sonucudur. İl, pek çok alanda tarımsal üretim yapılması için uygun iklim, toprak ve ekolojik şartlara sahiptir. Konya'da tarımsal işletmelere bakıldığında ağırlıklı olarak orta ve büyük ölçekte işletmelerin var olduğu görülür. Bunun yanı sıra işletme başına düşen ortalama arazi miktarı ülkemiz genelinin üzerinde seyretmektedir. 2017 yılına göre Konya ili, toplam tarımsal alan dikkate alındığında, tahıl mamülleri ve diğer bitkisel mamüller alanında nadasa bırakılan tarım alanı açısından Türkiye'de ilk sıradadır. Konya'nın mevcut alanının %19'u çayır-mera, %13'ü ormanlık-fidanlık, %21'i de (8.752.637 da) tarım dışı arazilerden oluşmaktadır (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, ağıs, 2018).

Tablo 2.3. Konya'da Arazi Varlığının Durumu (ha)

	Yüzölçümü	Tarım Alanı	Orman Alanı	Çayır /Mera	Diğer Araziler
Konya	4.083.800	1.886.156	492.857	761.461	943.326
Türkiye	78.004.300	23.375.788	21.678.134	14.617.000	18.333.378
Konya/TR	5,24%	8,24%	2,27%	5,21%	5,15%

Kaynak: Konya Valiliği, İl Brifingi, 2018

Konya' da toplam tarım alanlarının %74'ü tarla bitkileri üretimi için kullanılmakta olup %23'lik kısmı nadasa bırakılmaktadır. İlde tarımsal üretimde karşılaşılan sorunların başında sulama yetersizliği gelmektedir. Tarım alanlarının büyük bir kısmında kuru tarım yapılması, geçmişten günümüze toprak koruma önlemlerine ve standartlara uygun gübre kullanımına uyulmadan yapılan tarım,

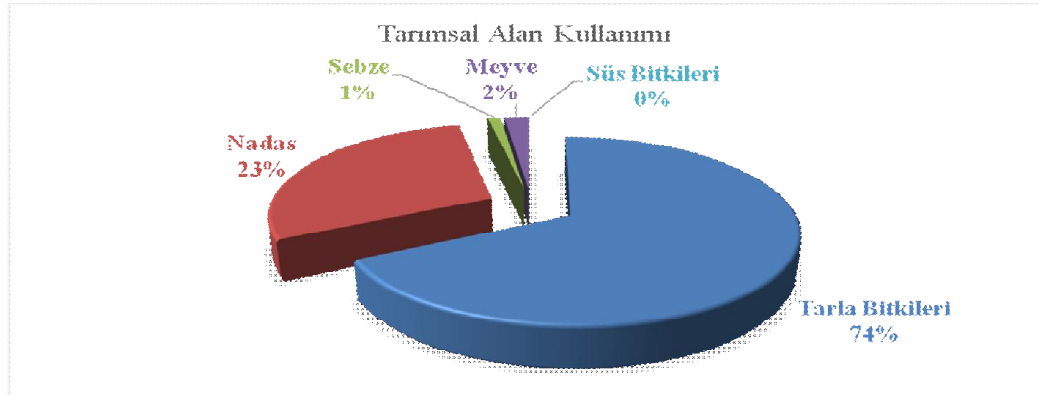
toprakların verimsiz hale gelmesine neden olmuş yağışların yetersiz olması il genelinde tarım alanlarının nadasa bırakılmasını zorunlu kılmıştır. Yeterli suyun temini için çok büyük alanların nadasa bırakılması ve bu alanların ekip dikilmemesi ekonomik kayıp oluşmasına neden olmaktadır.

Nadasın önüne geçebilmek adına 1980-1994 yılları arasında uygulanan Nadas Alanlarının Daraltılması (NAD) Projesi kapsamında, nadas alanları kullanılması özellikle mercimek ve nohut üretimini artırmıştır. Ayrıca bu alanlarda fiğ, nohut ile yağ bitkisi aspir gibi çok su istemeyen çeşitli alternatif bitki üretimine yer verilebilir. Bunun yanı sıra toprakta nemin korunması adına nadasa bırakılacak tarlada sürüm zamanında ve tekniğine uygun yapılması, KOP, GAP gibi projeler ile sulamanın desteklenmesi nadasa bırakılan arazi miktarını azaltacaktır.

Tablo 2.4. Tarım Arazilerinin Kullanım Durumu (ha)

	Toplam Tarım Alanı	Tarla Bitkileri	Nadas	Sebze Alanı	Meyveler	Süs Bitkileri
Konya	1.886.156	1.389.919	424.115	26.024	46.015	83
Türkiye	23.375.788	15.531.734	3.697.414	798.265	3.343.382	4.993
Konya/TR	8,07%	8,95%	11,47%	3,26%	1,38%	1,66%

Kaynak: Konya Valiliği, İl Brifingi, 2018

Şekil 2.4. Tarımsal Alan Kullanım Grafiği (Konya Valiliği, İl Brifingi, 2018)

2.2.1.2. Konya'da Bitkisel Üretim

Konya bitkisel ürün üretim yapısı incelendiğinde; toplam 1.886.156 hektar tarım arazinin % 73'lük kısmında tarla bitkileri üretimi yapılmakta olduğu görülür. İlindeki mevcut tarım alanının yaklaşık % 22'sinde ise nadas uygulaması yapılmaktadır. Nadas alanlarının fazla olması yıllık yağış toplamının yetersizliği ve yağışların

dağılımının düzensiz olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer kalan tarım alanlarında da sebze ve meyve tarımı yapılmaktadır.

Konya'da bitkisel tarımının en gelişkin kolu tarla bitkileriyle sebze ürünleri yetiştiriciliğidir. Konya tarımının temel ürün grubunu tahıl bitkileri üretimi ve endüstriyel ürünlerden şekerpancarı üretimine dayalı bitkisel üretim yapısı teşkil etmektedir. İlde tahıl ve endüstriyel ürünler dışında sebze ve meyve ürünleri üretimi de önemli bir tarımsal uğraş alanıdır.

Konya'nın bitkisel üretim yapısının ülke genelinde izlenen bitkisel üretim yapısından farklı bir görünümde olduğu dikkat çekicidir. Türkiye genelinde hem tarla ürünleri hem de sebze ve meyve ürünleri üretilmekle birlikte iki tip ürünün de üretimi bitkisel üretim içinde eşit bir ağırlığa sahiptir (yaklaşık olarak %30-35). Konya'da ise daha çok tahıl ve şekerpancarı başta olmak üzere tarla ürünleri üretiminin yoğunlukta olduğu bir yapı gözlemlenmektedir (KTB 2016 Faaliyet Raporu).

Tablo 2.5. Türkiye Sıralamasında Konya'nın Öncü Tarım Ürünleri

	Ekilen Alan (da)		Üretim (Ton)		Ortalama Verim (kg/da)		Türkiye Sıralaması	
	2009	2018	2009	2018	2009	2018	2009	2018
BUĞDAY	6.274.254	6.796.225	1.696.165	2.037.936	270	300	1	1
ARPA	3.074.659	3.062.216	838.496	968.554	273	316	1	1
ŞEKERPANCARI	859.923	772.028	5.284.787	5.536.267	6.146	7.171	1	1
HAVUÇ	64.720	68.150	373.405	424.636	5.770	6.231	1	1
DANE MISIR	131.378	1.074.626	104.129	1.104.538	793	1.028	14	1
KURU FASULYE	162.680	148.111	51.477	53.439	316	361	1	1
KİRAZ	59.490	70.987	28.442	68.204	478	961	5	1
LALE	200	400	20 mio (adet)	40 mio (adet)	100.000	100.000	1	1
YAĞLIK AYÇİÇEĞİ	172.606	727.561	40.207	296.591	233	408	5	2
PATATES	87.470	148.333	315.825	611.957	3.611	4.126	5	2

Kaynak: Konya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

İlde üretilen tarla bitkilerine bakıldığında sırası ile buğday, arpa ve dane mısırın üretim bakımından ağırlıklı rol oynadığı görülür. Konya ülkemizin tahıl ambarı olarak anılmaktadır. Nitekim Konya Ovası geneline bakıldığında yıllık 4 milyon tonun üzerinde tahıl üretimi gerçekleştirilmektedir. Tahıl üretiminde %10'luk üretim payı ile Türkiye'de en fazla üretimi yapan ve 1 sırada yer alan Konya, yılda 2 milyon ton buğday üretimiyle de lider konumdadır. Konya, Türkiye'de buğday üretiminin %10'u, Arpa üretiminin %14'ü, dane mısır üretiminin ise %19'u tek başına gerçekleştirmektedir. İl buğday ve arpa üretimi konusunda sektörde yıllardır belli bir

konumda yer almakla birlikte özellikle dane mısır üretiminin büyük bir gelişim göstererek son 10 yıl içerisinde ekilen alanlarda %718, üretimde %916 ve verimde %30 artış sağlandığı görülmektedir. İl, 2009 yılına dane mısır üretiminde 14. sırada yer alırken 2018 yılında üretimde 1. sıraya yükselmiştir. Mısır üretimindeki bu artışın en büyük etkenleri; mısıra verilen devlet desteği, çiftçi tarafından ürün çeşitlendirmesine gidilmek istenmesi, etkin su ve gübre kullanımı, ürünün damla sulama teknolojisine elverişli olması, üreticilerin bilinçlenmesi olarak sayılabilir.

Türkiye genelinde tarım sektörü incelendiğinde Konya, özellikle tahıl ürünleri üretimi alanında üretim miktarı ile açık ara önde yer alır. Ülkedeki havucun %66'sı, şeker pancarının %29'u ve kuru fasulyenin yaklaşık %24'ü Konya Ovası'nda yetiştirilmektedir. Ağırlıklı olarak üretimi yapılan Kaşınhanı havucu lezzetli yapısı ve değişik aroması nedeni ile özellikle ihracat açısından tercih edilen bir üründür (KTB 2016 Faaliyet Raporu).

Son on yıldır Konya tarım sektöründe tarıma sağlanan destek ve teşvikler, tarımsal alanda faaliyet gösteren çiftçilerin fuar ve eğitimler sonucunda artan bilgi seviyesi ve çeşitli tarımsal sulama projelerinin devreye girmesi ile ürün çeşidinde önemli değişimler yaşanmıştır. Geçmiş dönemlerde kuru tarım alanında buğday ve arpanın yanı sıra dönüşümlü olarak nadas sistemi, sulu tarım da ise ağırlıklı olarak buğday-şeker pancarı üretimi yapılan ilde, günümüzde mısır, patates, ayçiçeği, fasulye gibi tarla bitkilerinin yanı sıra pek çok ürün yaygın olarak üretilmektedir. Bölgede tarla bitkilerinin yanısıra son zamanlarda üretim talebi artmış olan pek çok türde sebze ve meyvenin yetiştiriciliği de yapılmakta bu sayede bölgede bitkisel üretim çeşitliliği arttırılmaktadır.

Tablo 2.6. Sebze Ekiliş Alanları ve Üretiminin 2016-2017 Yılı Karşılaştırması

Ürün adı	2016		2017	
	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)
Acur	70	140	70	140
Bakla (Taze)	28	13	32	14
Balkabağı	304	980	254	860
Bamya	740	430	757	468
Barbunya Fasulye (Taze)	172	136	184	145
Bezelye (Taze)	40	30	40	28
Biber (Çarliston)	65	179	73	190
Biber (Dolmalık)	630	1.243	600	1204
Biber (Salçalık, Kapyra)	648	2.367	301	1138
Biber (Sivri)	6.271	11.543	6245	11445
Domates (Salçalık)	13.025	80.227	13512	84302
Domates (Sofralık)	31.575	153.703	32990	164703
Fasulye (Taze)	13.935	16.243	14351	17190
Havuç	46.480	336.463	53780	355652
Hıyar (Sofralık)	7.356	30.685	7209	30267
Hıyar (Turşuluk)	50	150	60	168
Ispanak	1.734	1.862	1751	1881
Kabak (Çerezlik)	30.620	3.928	37259	4600
Kabak (Sakız)	947	1.491	907	1350
Karnabahar	1	3	101	152
Karpuz	15.140	67.781	17296	76886
Kavun	32.005	148.051	33298	151604
Lahana (Beyaz)	912	3.611	1045	4077
Lahana (Kırmızı)	2.751	12.448	2450	11095
Mantar (Kültür)	0	4.519	0	4215
Marul (Aysberg)	110	275	160	325
Marul (Göbekli)	1.173	2.695	1249	2823
Marul (Kıvırcık)	150	237	150	240
Maydanoz	1.045	957	1048	968
Nane	20	12	20	12
Patlıcan	1.233	2.118	1324	2608
Pırasa	1.753	4.498	1682	4328
Sarımsak (Kuru)	1.804	3.187	4150	6936
Sarımsak (Taze)	475	432	470	432
Soğan (Kuru)	18.980	43.430	24096	77869
Soğan (Taze)	629	1.543	595	1426
Şalgam	150	375	100	250
Tere	70	74	80	84
Turp (Bayır)	362	852	465	1203
Turp (Kırmızı)	1.883	5.109	1485	3951

Kaynak: Konya Valiliği, İl Brifingi, 2018

Tablo 2.7. Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkiler Ekiliş Alanları ve Üretiminin 2016-2017 Yılı Karşılaştırması

Ürün adı	2016			2017		
	Toplu meyveliklerin alanı (da)	Üretim (Ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Toplu meyveliklerin alanı (da)	Üretim (Ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)
Anason	4.600	204	44	6652	319	48
Antep Fıstığı	50	30	3	49	23	2
Armut	3.303	4.754	32	3115	6091	40
Ayva	290	560	16	297	808	23
Badem	4.599	1.371	9	4486	1509	10
Ceviz	14.054	3.628	22	14364	3697	22
Çilek	14.324	28.482	1.988	16697	37572	2250
Çörekotu	10.091	1.030	102	10179	882	87
Dut	6	402	12	7	543	15
Elma (Amasya)	6.270	5.837	35	6141	6029	37
Elma (Diğer)	34.129	44.397	31	45686	8293	25
Elma (Golden)	29.675	20.643	30	30173	26136	37
Elma (Grannysmith)	6.357	10.744	37	6697	11639	37
Elma (Starking)	26.038	19.460	31	26160	23848	37
Erik	3.319	5.443	33	3291	5787	35
İğde	4	343	13	4	393	15
Kayısı	1.925	4.199	25	1833	4004	24
Kimyon	75.502	5.770	76	94714	7290	77
Kiraz	66.635	55.426	33	67044	56294	34
Kışniş	498	41	82	405	28	69
Muşmula	0	59	21	0	58	21
Nar	0	2	4	0	2	6
Şeftali (Diğer)	2.142	2.635	23	2132	2889	25
Şeftali (Nektarin)	35	7	16	35	7	17
Üzüm (Kurutmalık-Çekirdekli)	36.451	39.049	1.071	56173	34516	614
Üzüm (Kurutmalık-Çekirdeksiz)	1	1	1.000	98	60	612
Üzüm (Sofralık-Çekirdekli)	60.332	32.156	533	36293	34728	957
Üzüm (Sofralık-Çekirdeksiz)	91	53	582	1	1	1000
Üzüm (Şaraplık)	1.010	1.098	1.087	1030	1293	1255
Vişne	26.776	26.966	51	26384	30164	57
Zerdali	10	83	32	10	81	33

Kaynak: Konya Valiliği, İl Brifingi, 2018

2.2.1.3. Konya'da Hayvan Varlıkları ve Hayvansal Ürünler

Konya ili tarımsal faaliyetleri içinde hayvancılık özel bir öneme sahiptir. Geniş bir alana yayılan Konya il toprakları hayvancılık için oldukça uygun bir zemin oluşturmaktadır. İlde yağışların yetersiz olması sulama olanaklarının azlığı bitkisel üretim yapan çiftçilerin ikinci bir faaliyet kolu olarak hayvancılığa yönelmelerine neden olmuştur (KTB 2016 Faaliyet Raporu).

TÜİK ‘‘Hayvansal üretim’’ istatistiklerine göre, Türkiye genelinde Konya ili büyükbaş hayvan sayısı açısından lider konumdadır. 2018 yılında Türkiye büyükbaş hayvan varlığının %5,4’ü süt üretiminin de %6,4’ü Konya tarafından karşılanmaktadır. Konya’da büyükbaş hayvan sayısı 2009 yılına göre son 10 yılda toplam büyük baş hayvan sayısı %131 artarak 921.572, süt üretimi ise %153 artarak 1.280.196 Ton a ulaşmıştır. Konya’yı 654.196 büyükbaş hayvan sayısı ile Erzurum, 762.668 büyükbaş hayvan ile İzmir takip etmektedir.

Konya’nın yıl bazında büyük baş hayvan ve süt üretimi alanında istikrarlı bir artış gösterdiği görülmektedir. Bu alanda devletin sağladığı Aşı ve Küpe Desteği, Buzağı/Malak/Manda Desteği, Hayvan Gen Kaynakları Desteği, Hastalıktan Arı İşletme Desteği, Yem Bitkileri Üretim Desteği ve Atık Desteği gibi destek ve teşviklerin önemi büyüktür. Alanda teknolojik yeniliklerin artması ve çiftçilerin bilinçlenmesinin de etkisi ile son 10 yılda büyükbaş hayvan başına yıllık süt verimi 120 kg’a kadar artış göstermiştir.

Tablo 2.8. Konya İli Son On Yıllık Büyükbaş Hayvan Sayısı ve Süt Üretimi

Yıl	Büyükbaş Hayvan Sayısı (Baş)			Süt Üretimi (Ton)		
	TR	Konya	TR/Konya	TR	Konya	TR/Konya
2008	10.859.942	406.492	4%	11.255.176	478.568	4%
2009	10.723.958	399.189	4%	11.583.313	506.738	4%
2010	11.369.800	460.814	4%	12.418.544	578.903	5%
2011	12.386.337	518.291	4%	13.802.428	652.077	5%
2012	13.914.912	646.583	5%	15.977.837	772.785	5%
2013	14.415.257	716.172	5%	16.655.009	871.576	5%
2014	14.223.109	727.357	5%	16.998.850	898.556	5%
2015	13.994.071	739.833	5%	16.933.520	930.548	5%
2016	14.080.155	752.221	5%	16.786.263	971.396	6%
2017	16.105.025	868.551	5%	18.831.720	1.200.488	6%

Kaynak: Konya Valiliği, İl Brifingi, 2018

Konya küçükbaş hayvancılık konusunda da idaalı olup ülke düzeyinde ciddi bir potansiyele sahiptir. Türkiye küçükbaş hayvan varlığının %4,9’u ve küçükbaş hayvana bağlı süt üretiminin %4,8’i Konya’dan karşılanmaktadır. 2018 yılında küçükbaş hayvan sayısında Konya, 2.252. 461 hayvan sayısı ile ikinci sırada yer almıştır. 2.650.531 küçükbaş hayvan sayısı ile Van birinci olurken, 2.148.664 küçükbaş hayvan sayısı ile Şanlıurfa üçüncü olmuştur (Konya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü).

Tablo 2.9. Konya İli Son On Yıllık Küçükbaş Hayvan Sayısı ve Süt Üretimi

Yıl	Küçükbaş Hayvan Sayısı (Baş)			Süt Üretimi (Ton)		
	TR	Konya	TR/Konya	TR	Konya	TR/Konya
2008	29.568.152	1.293.736	4%	956.442	47.723	5%
2009	26.877.793	1.246.995	5%	926.429	47.545	5%
2010	29.382.924	1.464.756	5%	1.089.643	67.444	6%
2011	32.309.518	1.624.698	5%	1.213.410	73.395	6%
2012	35.782.519	1.918.662	5%	1.376.436	85.484	6%
2013	38.509.795	2.142.539	6%	1.516.756	91.035	6%
2014	41.485.180	2.127.437	5%	1.577.207	85.462	5%
2015	41.924.100	2.117.190	5%	1.658.401	88.214	5%
2016	41.329.232	2.088.454	5%	1.639.813	87.927	5%
2017	44.312.308	2.134.897	5%	1.868.174	89.715	5%

Kaynak: Konya Valiliği, İl Brifingi, 2018

Konya'da süt üretimindeki gelişme özellikle Süt Üreticileri Birliklerinin kurulması ile sağlanmıştır. Konya'nın pek çok ilçesinde bulunan Tarım Bakanlığından izinli birlik ve kooperatifler sayesinde süt ve süt ürünleri üretimiyle geçimini sağlayan kırsal alan çiftçileri desteklenmekte, bu yolla bu kişilere sürekli bir gelir kaynağı oluşturulmaktadır. Birlikler aracılığıyla, çiftçinin süt üretimini desteklemek adına devletin inek sayısına, türüne ve cinsine göre değişen miktarlarda verdiği destekten yararlanması sağlanmış, üreticilerden yerinde toplanan sütlerin, büyük fabrikalara avantajlı fiyatla verilmesine ön ayak olunmuştur (Konya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü İl Brifingi, 2018).

Kümes hayvancılığı bakımından Konya'da en fazla yetiştirilen tür tavuktur. Hindi, kaz, ördek gibi kanatlı hayvanlar da yetiştirilmekle birlikte bunlar üretim hacmi bakımından küçük çaplıdır.

Tablo 2.10. Konya İli Kümes Hayvanları Varlığının 2016-2017 Karşılaştırması

Kümes Hayvanları	2016	2017
	Mevcut sayı	Mevcut Sayı
Yumurta Tavuğu	11.995.381	15.215.625
Et Tavuğu	424.000	348.000
Hindi	49.051	46.180
Kaz	18.076	19.305
Ördek	8.310	9.184
Toplam	12.494.818	15.638.294

Kaynak: Konya Valiliği, İl Brifingi, 2018

Yumurtacılık ve Kümes Hayvancılığı; kümes hayvanları yetiştiriciliğinde Konya daha ziyade yumurta üretimini yönelik üretim yapılmaktadır. Konya 2017’de toplam 15.215.625 adet yumurta tavuğu üretimiyle ülkemizin tavuk ihtiyacının yaklaşık %13’ini karşılayarak 2. olmuştur.

Konya’nın yumurta tavukçuluğu açısından teknolojik yenilikleri kullanım oranı oldukça yüksektir. Konya’da üretimi yapılan toplam yumurta miktarı Konya’nın tavuk varlığına oranla çok üst seviyededir. Yıllara göre farklılıklar olmakla beraber ülkemizde üretilen yumurtanın yaklaşık olarak %15 ila %20’si Konya’da üretilmektedir. Bu sebeple Konya’nın Türkiye çapında fiyatların belirlenmesinde büyük rolü vardır. Tavuk eti yetiştiriciliği açısından Konya’da yeterli teknik altyapı ve potansiyeli bulunmasına rağmen, bu hayvanların kesilebilmesi için yeterli tesis bulunmamaktadır. Bu sebeple, çevre illerdeki tesislerden yararlanılmaktadır. Konya’da tavuk eti üretimi sektöründe elde edilen ürün miktarının artırılabilmesi ancak kesim yapılabilmesi için yeni tesislerin yapılması ve bu kesimhanelerinde daha fazla ürün işleme alanlarına yer verilmesi ile mümkün olabilir. İlin bu alandaki hayvansal çeşitliliği de göz önünde bulundurularak ülke üretimindeki payının %2 seviyesinde olduğu tahmin edilmektedir (T.C. Tarım ve orman Bakanlığı).

Tablo 2.11. Konya İli Bal Üretimi ve Kovan Varlığının 2016-2017 Karşılaştırması

Arıcılık	2016				2017			
	Arıcılık Yapan İşletme Sayısı (Adet)	Toplam Kovan	Bal Üretimi (Ton)	Balmumu Üretimi (Ton)	Arıcılık Yapan İşletme Sayısı (Adet)	Toplam Kovan	Bal Üretimi (Ton)	Balmumu Üretimi (Ton)
	1.012	93.132	909,818	47,218	1.015	102.810	1.023,65	45,942

Kaynak: Konya Valiliği, İl Brifingi, 2018

Konya’da çok etkin olmamakla birlikte arıcılık ve bak üretimi de bulunmaktadır. 2017 verilerine göre arıcılık yapan işletme sayısı 1.015 olup 102.810 adet kovan ile 1 mio ton üzerinde bal üretimi gerçekleştirilmiştir.

2.2.1.4. Organik Tarım

Organik tarım faaliyetleri Avrupa’dan farklı olarak Türkiye’de 1986 yılında ithalatçı firmaların istekleri doğrultusunda, ihracatı desteklemek amacı ile ortaya çıkmıştır. Konya’nın geniş arazisinde organik tarıma elverişli, kirlenmemiş doğal

üretim alanlarının bulunuyor olması organik ürünlere olan talebin her geçen gün artması üretimi destekleyici rol oynamıştır. Konya’da organik tarımla alakalı çalışmalar; Konya Tarım Gıda ve Hayvancılık İl Müdürlüğü’nün öncülüğünde gerçekleştirilmektedir.

Gerçekleştirilen bir üretim işleminin organik üretim olarak kabul edilebilmesi için mutlaka organik sertifikasının bulunması gerekmektedir. İl genelinde organik sertifikalı bölgelerin varlığını çoğaltmak için Taşkent, Yunak, Akşehir, Hadim, Hüyük, Ilgın, Beyşehir, Bozkır, Doğanhisar, Cihanbeyli, Derbent, Çumra, Derebucak, Güneysınır, Seydişehir ve Meram ilçelerinde yer alan 62 köy de organik kiraz, ceviz, elma, çilek, üzüm ve buğday gibi sebze ve meyve ürünlerinin üretiminde organik sertifika sözleşmeleri imzalanarak organik üretim aşamasına geçmeleri amaçlanmıştır. Mevcutta Konya’da 19 ilçede yer alan 81 köyle beraber birçok kasabada organik tarıma yönelik üretim yapılmaktadır. Organik tarımın daha yaygın yürütüldüğü Özellikle Hüyük, Meram, Akşehir, Yunak, Doğanhisar ve Sarayönü ilçeleridir. 2015 yılı verilerine göre Konya’da organik tarıma yönelik üretim; 2.606 adet çiftçi tarafından 30.661 dekarlık bir alanda üretim yapılmaktadır. Organik tarım alanlarının genişliği 2015’de 2014 yılına göre %13 azalmasına karşın üretim %75,5 lik bir artış göstererek 19 bin 307 tondan 33 bin 884 tona yükselmiştir. Bu veriler ilde, organik tarım alanında verimliliğin büyük oranda arttığının göstergesi niteliğindedir. İlde üretim alanlarına göre başlıca organik ürünler; ‘‘buğday, arpa, vişne, ceviz, çilek, havuç, kiraz, elma, patates ve kimyon’’ olarak yer almaktadır (Konya Ticaret Odası, agis, 2018).

Tablo 2.12. Konya'da Organik Tarım Üretim Miktarları (2015)

Yıl	Üretim Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)
2010	11.384	6.666
2011	15.855	16.627
2012	16.827	11.037
2013	20.446	13.029
2014	35.246	19.307
2015	30.661	33.884

Kaynak: KTO

Konya ilinin 26 ilçesi 179 mahallesinde çeşitli sebze, meyve ve tahıllar organik olarak yetiştirilmektedir. Konya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü organik ürünlerin üretim ve tüketimini desteklemek amacı ile ‘‘İyi Tarım Uygulamaları’’ adı

altında organik tarım destek programları yürütmektedir. Aşağıdaki tabloda bu program çerçevesinde sağlanan desteğe ilişkin 2013-2017 tarihleri arası rakamlar belirtilmiştir.

Tablo 2.13. İyi Tarım Uygulamaları Organik Tarım Desteği

KONYA	2013	2014	2015	2016	2017
Üretici Sayısı	958	1.334	1.152	1.231	1.294
Üretim Alanı (da)	20.825	33.751	24.978	32.393	44.737
Üretim Miktarı (ton)	62.457	101.236	27.477	44.710	42.245
Desteklenen Üretici Sayısı	224	431	229	579	753
Desteklenen Alan (da)	5.680	9.996	3.882	17.598	19.709
Destek Tutarı (TL)	290.461	535.565	176.511	1.226.570	1.636.294

Kaynak: Konya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

2.2.2 Sanayi Sektörü

Günümüzde “tahıl ambarı” olarak anılan ve daha çok bir tarım kenti olarak değerlendirilen Konya, çok çeşitli ürün yelpazesi içerisinde üretim yaparak ve sanayi alanındaki yenilikleri her geçen gün daha etkin bir şekilde bünyesine katarak kendini sanayi alanında da kanıtlamış, aynı zamanda bir sanayi şehri olarak anılmayı hak etmiştir. Bu özelliği ile Konya 130 ülkeye ihracat yapan, tarımdan sanayiye, turizmden ulaşıma kadar birçok sektörde ülkemizi temsil edebilecek bir şehir haline gelmiştir.

İl bünyesinde barındırdığı 9 tane organize sanayi bölgesi, Sanayi, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı desteği ile kurulan 17 küçük sanayi sitesiyle, Konya merkezinde bulunan 15 küçük sanayi sitesi, ilçelerinde bulunan 16 küçük sanayi sitesi ve 10 özel sanayi sitesiyle ülkemizin ekonomik açıdan sanayi ve istihdam yükünü çeken illerinden biridir.

Ülkemizin sanayi odaklı üretim hedefiyle ilerleyen Konya’da “1. O.S.B’de 160 tane, Konya O.S.B’de 581 adet, Beyşehir O.S.B’de 9, Ereğli O.S.B’de 47, Akşehir O.S.B’de 30, Seydişehir O.S.B’de 6, Çumra O.S.B’de 7 ve Karapınar O.S.B’de 18 adet olmak üzere; mevcut organize sanayi bölgelerinde toplam olarak 858 adet firma üretim faaliyetlerini sürdürmektedir.” Bunlardan başka Konya’da bulunan özel sanayi sitelerinden birisi olan BÜSAN Özel Sanayi alanında ise 862 işyeri yer almakta olup 850 firma üretim faaliyeti göstermektedir (KTO, 2017: 64).

En genel tanımı ile Organize Sanayi Bölgeleri, elektrik, su, kanalizasyon, banka, market, kantin, restoran, sağlık kurumu ve buna benzer yapılarla donatılmış uygun bir alanda, hertürlü hizmetin sağlandığı, fabrika ve işletmelerin ekonomik bir biçimde gruplanmış olduğu yerleşim yerleri olarak tanımlanmaktadır.(Keleş, 2007: 8). Organize Sanayi Bölgeleri küçük ve orta ölçekli işletmelerin faaliyetlerini sürdürmeleri ve geliştirmeleri amacı ile gerekli olan alt yapı ve ortak hizmet ihtiyaçlarının karşılanması adına oluşturulmuş planlı yerleşim alanlarıdır. Sanayinin gelişmesini ve geri kalmış bölgelerde kalkınmanın teşvikini sağlamak adına yatırımcıları bu bölgeye çekmek için devlet tarafından düşük faizli, uzun vadeye yayılmış esnek ödeme planlı krediler tahsis edilerek sanayicilerin kullanımı için altyapısı hazır sanayi alanları sunulmaktadır.

Konya hem sayı hemde kapasite açısından ülkemizin en fazla organize sanayi bölgesinin mevcut olduğu kentlerden biridir. İl, toplamda 9 adet OSB bulundurmakta olup bu bölgeler ile Türkiye sanayisinde önemli bir konuma sahiptir. Bölgede 2002 yılı ve öncesi 7 adet organize sanayi bölgesi mevcut iken, 2017 sonu itibarıyla aktif olarak faaliyet gösteren 8 organize sanayi bölgesinde 51 binin üzerinde bireye iş imkânı sağlanmaktadır. Kulu OSB’de halen alt yapı ve kamulaştırma çalışmaları devam etmektedir.

Tablo 2.14. Konya İlinde Yer Alan O.S.B.’ler

Sıra	OSB Adı	Milyon m2	Parsel sayısı	Tahsisi Yapılan Parsel	Üretim	İnşaat	Proje	Aktif Firma Sayısı	İstihdam Sayısı
1	1. OSB	1,34	166	160	160	-	-	140	7.500
2	KOS	23,00	620	615	581	26	8	556	40.000
3	AKŞEHİR	1,12	60	55	30	14	11	29	1.200
4	BEYŞEHİR	1,00	68	31	9	11	11	11	450
5	ÇUMRA	1,00	41	41	7	3	31	10	500
6	EREĞLİ	2,58	119	108	47	7	54	33	1.400
7	KARAPINAR	2,08	51	46	18	8	19	20	180
8	KULU	4,00	210	Alt Yapı ve Kamulaştırma Devam Ediyor.					
9	SEYDİŞEHİR	2,50	54	28	6	5	17	6	35
	TOPLAM	38,62	1.389	1.084	858	75	151	825	51.265

Kaynak: Konya Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü

OSB’lerin dışında Konya’da Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından desteklenen toplam 17 sanayi sitesi bulunmaktadır. Bu sanayi sitelerinde toplamda 4.610 işyeri faal olarak faaliyet göstermekte ve yaklaşık 15 bin kişiye istihdam sağlanmaktadır. İş yeri başına ortalama çalışan sayısı 3 civarındadır.

Bakanlık desteği olmaksızın faaliyet gösteren küçük sanayi siteleri ise, Konya il merkezinde yer almakta olup toplam 15 adettir. Bu siteler, 3.664 işyerinde yaklaşık 8.000 kişiye iş imkanı sunmaktadır. Bu alanlarda çoğunlukla ayakkabı, mobilya, otomotiv, döküm, makine vb. sektörlerde faaliyet gösteren firmalar ile bunun yanı sıra oto tamir, bakım ve onarım hizmetleri veren işletmeler de bulunmaktadır. Mevcut işyerlerinde ortalama doluluk oranı %89 civarındadır. Konya'nın ilçelerinde ise 16 adet bakanlık desteği almayan küçük sanayi sitesi yer almaktadır. İlçelerdeki bu küçük sanayi sitelerinde toplam 1.618 işyeri bulunmakla birlikte, bu işyerlerinde 3 binin üzerinde kişiye istihdam sağlanmaktadır (KTO, 2017:67).

Konya'da ek olarak 1 adet Özel Organize Sanayi Bölgesi ve 10 adet de Özel Organize Sanayi Sitesi bulunmaktadır.

BÜSAN Özel Organize Sanayi iş adamları ve sanayicilerin 1995 yılında, devlet kredisi kullanmaksızın kendi öz kaynakları ile finanse ederek oluşturdukları bir sanayi sitesidir. BÜSAN Sanayi'nde toplam 862 adet işyeri bulunmakta olup bu iş yerlerinden 850'si faaliyetine devam etmektedir. Sanayi bölgesinde ortalama 25.000 çalışanı içine barındırdığı finans kurumları, bankalar, restoranlar ve marketleri ile Konya'da ticari hayatı hareketlendiren bir sanayi merkezi halini almıştır. Sanayi içerisinde 220 firmanın aktif olarak faaliyet gösterdiği bir Ticaret Merkezi binası da yer almaktadır.

Ülkemizdeki özel sanayi siteleri içerisinde BÜSAN 3. sırada yer alır. Sanayi içinde üretimi yapılan çeşitli malzemelerin ortalama %60 ı ihraç edilmekte olup toplamda ihracat yapılan ülke sayısı dünya genelinde 100'ün üzerindedir. Faaliyet gösteren sanayicilerin sektöre göre dağılımı, %40'lık bir payla otomotiv ve makine yedek parça imalatı, %30'luk oranla plastik, ambalaj, gıda malzemeleri imalatı ve satışı, geri kalan %30 ise sanayi sektörünün diğer çeşitli imalat kolları şeklindedir (KTO, 2017: 70).

BÜSAN dışında Konya merkezde yer alan diğer özel sanayi sitelerinde ise toplam 2.347 adet işyeri yer almakta olup, bu iş yerlerinde yaklaşık 18 bin kişiye istihdam imkânı sağlanmaktadır. Bu sitelerden en büyüğü olan Aykent Ayakkabıcılar sitesinde ağırlıklı olarak ayakkabı ve çanta üretimi yapan toplam 1.343 işyeri bulunmaktadır. Sanayi sitesi kendi alanında vasıfsız işçi anlamında Konya istihdamına ciddi bir katkı sağlamaktadır.

Geniş bir tarım arazisine sahip Konya, bu özelliğiyle bir tarım kenti görünümünde olmasına rağmen sanayi alanlarında yaptığı atılımlarla ‘‘sanayi yüzünü’’ de gösteren bir kent olmuştur (İNAN,1993:5). Sadece belli ürünlere dayalı bir sanayi yapısının olmaması geniş sektörel alanda ve çeşitlilikte üretim yapıyor olması Konya sanayisinin en büyük avantajıdır. İlde, makine sanayisinden kimyaya, tekstilden otomotiv yedek parçaya, elektrik-elektronikten gıdaya, ambalajdan kâğıt sanayine, deri ve eri ürünleri üretiminden kumaş dokumacılığına kadar oldukça değişik üretim alanlarında faaliyet gösterilmektedir.

Konya, metal sanayi alanında Türkiye pazarının %45’ine sahiptir. Traktörlerde kullanılan parçaların %90’nı ve tarım makinelerinde kullanılan parçaların büyük bir oranın üretimi ilde yapılmaktadır. Bu üretim miktarı ile Konya ülke pazarının %65’lik bir kısmını elinde bulundurmaktadır. Otomotiv Yan Sanayi alanında da, pek çok marka ve modele ait parça ve ekipmanın %70’den fazlası Konya’da imal edilmektedir. Tahıl üretiminin %10’undan fazlasının Konya’dan karşılanması nedeniyle il, çikolata ve şekerleme gibi gıdaya dayalı sanayi sektörlerinde de oldukça ilerlenmiştir. Ayrıca ilde metal döküm sanayi sektöründe faaliyet gösteren toplam 450 firmanın yıllık üretim kapasitesi 250.000 ton civarındadır. Bu rakam, ülke genelindeki metal döküm üretiminin %18’ine karşılık gelmektedir. Ayrıca Konya bir yıl içerisinde yaklaşık 15 milyon çift ayakkabı üretimi gerçekleştirerek Türkiye’de bu sektör içindeki pazarın %15’ini tek başına karşılanmaktadır.

Tablo 2.15. Konya 2017 Yıl Sonu Sanayi Siciline Kayıtlı Firmaların Sektörel Dağılımı

SEKTÖR İSMİ	FİRMA SAYISI	YÜZDESEL DAĞILIM
Metal Ürünleri İmalatı	1.547	22,9%
Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman	1.132	16,7%
Gıda Ürünleri İmalatı	791	11,7%
Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı	504	7,5%
Motorlu Kara Taşıtı, Treyler ve Yarı Treyler İmalatı	461	6,8%
Ana Metal Sanayi	380	5,6%
Deri ve İlgili Ürünlerin İmalatı	354	5,2%
Ağaç, Ağaç Ürünleri ve Mantar Ürünleri İmalatı	346	5,1%
Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünleri İmalatı	345	5,1%
Giyim Eşyaları İmalatı	165	2,4%
Elektrikli Teçhizat İmalatı	162	2,4%
Kimyasallar ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı	135	2,0%
Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması	126	1,9%
Diğer Madencilik ve Taş Ocakçılığı	112	1,7%
Tekstil Ürünlerinin İmalatı	70	1,0%
Kağıt ve Kağıt Ürünlerinin İmalatı	47	0,7%
Bilgisayar, Elektronik ve Optik Ürünlerinin İmalatı	33	0,5%
Kok Kömürü ve Rafine Edilmiş Petrol Ürünlerinin İmalatı	28	0,4%
Metal Cevheri Madenciliği	10	0,1%
Diğer (10 adetten az firma sayısı bulunan sektörler)	15	0,2%
Toplam	6.763	100,0%

Kaynak: Konya Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü

2.2.2.1. Konya Sanayisinin Öncü Sektörleri

Konya Sanayi Odası tarafından yaklaşık 3 yıldır sürdürülen çalışmalarla, 1400 firma üzerinde yapılan araştırma sonucunda Konya açısından 12 sektör öncü sektör olarak belirlenmiştir.

2.2.2.1.1. Makine ve Teçhizat İmalat Sanayi

İmalat sanayi içerisinde “Makine ve Teçhizat İmalat Sanayi”, önemli bir konuma sahiptir. Sektör bu açıdan sanayi sektörleri içerisinde en çok yatırım potansiyeli içeren sektör konumundadır. Sanayiye dayalı faaliyet alanı içinde makine, ekipman ve yedek parçalarının imal edilmesi nedeni ile ağırlıklı olarak mühendislik bilgi ve becerisini de kapsar. Bu açıdan makine ve teçhizat imalat ve üretim sanayisi gelişmiş ekonomiler için ciddi önem ve öncelik taşıyan bir sektör olarak tanımlanır.

Sektörde yenilik ve rekabet gücünün korunması açısından, araştırma-geliştirme faaliyetleri ve mekanik becerilerinin gelişimine gerekli yatırımın yapılması üretim süreci açısından büyük önem taşır. Sektörde talep arzı belirlemektedir. Diğer

bir ifade ile üretimin büyük bir bölümü sipariş üzerine, talebe özel tasarım usulü ile gerçekleştirilir. Sektör için önemli bir diğer konu ise iş gücünün niteliğidir. Ağırlıklı olarak kalifiye işgücü gerektiren sektörde ham madde temini ve sanayinin gelişimiyle paralel ar-ge özelliklerinin sağlaması, üretimde ağırlıklı olarak mühendislik bilgi, beceri ve disiplini gerekmesi gibi özellikleriyle sektör piyasanın itici gücü konumundadır.

Konya’da makine ve teçhizat sanayi sektöründe 446 adet firma faaliyet göstermekte olup, yoğunlaşma merkez ilçelerdedir. Sektör barındırdığı istihdam miktarı açısından değerlendirildiğinde Konya’da üçüncü sırada yer almaktadır. Metal işleme makineleri üretimi ve döküm sanayisinde ayrıca değirmen makineleri olarak da Konya dünya ölçeğinde önemli bir yere sahiptir.

Makine sanayinin Konya’da hayata geçirilmesiyle, ilin tarım ve tarıma dayalı imalat endüstri ihtiyacı olan makine ekipmanları ve makinelerin önemi artmıştır. İrmik ve un imalatına yönelik olarak ‘‘gıda, içecek ve tütün işleme makineleri imalatı’’ ile ‘‘değirmencilik makineleri üretimi’’ bu üretimlere başlıca örneklerdir. Vals üreticisi firmalar ilerleyen zamanlarda teknolojilerini iletmişler ve tüm dünya ülkelerinin dört bir yanına ürün pazarlar hale gelmişlerdir. Bu şekilde zamanla ildeki üretilen makinelerin üretim aşamalarında kullanılan ekipmanların üretilmeye başlamasında söz konusu olmuştur. ‘‘Metal işleme makinelerinin imalatı’’ ve ‘‘diğer takım tezgâhlarının imalatı’’ bunlara güzel bir örnektir.

Makine imalat sanayi olarak, şu anda Konya ihracatında ilk sırada bulunmaktadır. ilin toplam ihracatının yaklaşık olarak %22’sini sağlamaktadır. Sektörel açıdan Konya, metal işleme alanında ülke pazarının %45’lik kısmını elinde bulundurmaktadır. Bölge olarak, makine sektörünün diğer farklı bir alanı olan araç üstü ekipman endüstrisinde de oldukça gelişmiş durumdadır. Konya bu alanda ithalatın fazla olduğu, ülkemizde ihtiyaç duyulan araç üstü ekipmanların %70’ini tek başına üretebilmektedir. Tarım Makineleri sektörüyle ve Aletleri Sektöründe, bölgede, traktör üretiminde kullanılan parçaların %90’ını ve tarım makinalarında yer alan parçaların %100’ünün üretimini yapmaktadır. Bölge bu sektörde ülke pazar payının %65’ini elinde tutmaktadır. Ülkemizin tarım makineleri sanayi ve aletleri ihracatının %45’ini bölge gerçekleştirmektedir. Makine imalat endüstrisi istihdam açısından da büyük ve önemli bir potansiyele sahiptir (KTO,2017: 85).

Alt sektör bazında üretim gruplarına bakıldığında Konya'nın değirmen makineleri sektöründe üretimin açısından lider konumda olduğu görülmektedir. Türkiye geneline bakıldığında değirmen makineleri sektöründe yer alan üreticilerin ve istihdamın yaklaşık üçte biri Konya ilinde bulunmaktadır. Türkiye'nin bu alandaki toplam üretim kapasitesinin %15'lik payı Konya'da üretilmekte olup, değirmen makineleri imalatında yer alan firmaların kapasitesi Türkiye içerisindeki diğer firmalar ile karşılaştırıldığında, işletme başına düşen istihdam miktarının Türkiye ortalaması civarında ve firma başına düşen kapasite miktarının ise Türkiye ortalamasının aşağı yukarı % 40'ına yakın olduğu görülmektedir (TOBB, 2016: 22).

Konya, metal işleme makineleri sanayi alanında da Türkiye'nin önde gelen illerinden biridir. Metal işleme makineleri sektöründe yer alan üreticilerinin Türkiye genelinde % 11'i ve tüm istihdamının ortalama % 4'ü ilde yer almaktadır. Metal işleme makineleri sanayisinde faaliyet gösteren firmaların tüm Türkiye makine sanayisi ile kıyaslandığında istihdam açısından miktarın ülke bazında makine sanayi oranının üzerinde olduğu gözükmektedir. Konya da 2015 yılında makine sanayi ihracatı ortalamasına bakıldığında takım tezgahları ihracatı %52'lik pay ile daha yüksek bir performans göstermiştir (TOBB,2016: 23).

Konya'da yer altı su kaynağının çıkarılması amacıyla kullanılan sondaj makinelerini üretimini gerçekleştiren pek çok firma bulunmaktadır. Kapasitesi yüksek firmalar genellikle ihracat yönelik üretim yapmakta, kapasitesi düşük firmalar ise bu firmalara yönelik fason üretim gerçekleştirmektedir. Konya'da su, zemin, maden ve jeotermal alanda faaliyet gösteren sondaj makineleri şeklinde sıralanmak üzere farklı alt gruplarda sondaj makineleri üretimi yapılmaktadır.

Konya, yem makineleri alanında yapılan makine üretim genel olarak; kırma, karıştırma, ezme ve karma makineleri olarak gruplandırılabilir. Türkiye de yem makineleri üretim sektöründe üreticilerin %16 'sı istihdamında yaklaşık 12'si Konya'da karşılanmakta olup bu açıdan il önemli bir potansiyele sahiptir.

Konya'da üretimi yapılan içecek ve gıda ambalajlama makinelerinin; sıvı gıda ve katı gıda ambalaj makinesi, dikey ve yatay paketleme makinesi olarak sıralanabilir. İçecek ambalajlama makineleri üreticileri bakımından Konya, Türkiye'nin %5 ve sektördeki iş gücünün yaklaşık %8'ini karşılamaktadır. Ayrıca ilde firma başına çalıştırılan işçi sayısı Türkiye ortalamasının yaklaşık 1.6 katıdır. Buradan da

anlaşılacağı gibi Konya işletme başına düşen işçi sayısı bakımından Türkiye makine sanayisi ortalamasının üzerinde yer almaktadır (TOBB, 2016: 30).

Katı gıda maddeleri ambalajlama alanında makine üreticilerinin %9.5'i ve sektörde yer alan iş gücünün yaklaşık %16'sı Konya da yer almaktadır. Çalışan sayısı bakımından incelediğinde Türkiye ve Konya'da katı gıda ambalajlama makinesi sanayisinde istihdamının Türkiye makine sanayisi çalışan ortalamasının üzerinde olduğu gözükmemektedir.

Fırın ve ocak sektöründe 1970'li yıllardan beri Konya'da üretim yapılmaktadır. Sektör ciddi bir geçmişe sahip olmasa rağmen Türkiye içinde büyük bir ağırlık kazanamamıştır. Bu alan Türkiye'de faaliyet gösteren üreticilerin %3 ve bu sektörde yer alan iş gücünün %1 Konya'da yer almaktadır. İlde, fırın ve ocak üretimi alanında faaliyet gösteren yalnızca köklü firma ve az sayıda iş gücü ile çalışan mikro işletmeler bulunmaktadır. Faaliyet gösteren işletme sayısının yetersiz olmasında karşın Türkiye fırın ve ocak ihracatının % 30'u Konya'dan gerçekleştirilmektedir. İhracat ağırlıklı olarak Rusya, Mısır ve çeşitli Avrupa ülkelerine gerçekleştirilmektedir.

Türkiye döküm sanayisi sektöründe Konya beceri, yetenek ve arge çalışmaları birleştiğinde Türkiye'de 3. sırada yer almaktadır. İl, aynı zamanda 300'ün üzerinde KOBİ ölçeğindeki işletmesiyle; çeşitli alanlarda faaliyet göstererek en fazla döküm yapan firması bulunan il unvanına da sahiptir. Bu alanda döküm sektörü yurt dışına ağırlıklı olarak otomotiv pazarına yönelik üretim yaparken, yurtiçinde ise tarım makineleri sektörü içinde üretim geliştirmektedir.

Makine sektörü alt ürünleri içerisinde yer alan döküm ve döküm parçaları üretimi yoğun enerji tüketimden yönelik sektör olup seri üretimde daha yatkındır. Konya'nın bu alandaki Türkiye içerisindeki Pazar payı yaklaşık olarak %18'dir. Bölge olarak döküm sanayi alanında en fazla ihracat İtalya Almanya ve Arap ülkelerine yapılmaktadır.

2.2.2.1.2. Otomotiv Yan Sanayi

Konya'da, otomotiv ana sanayisinde öncü firma Türk Motor Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (TÜMOSAN) iken otomotiv yan sanayi sektöründe 400'e yakın üretici firma faaliyet göstermektedir. 10 binin üzerindeki kişiye bu sektör ile istihdam sağlamaktadır (KTO, 2017: 18).

Sektör açısından özellikle son yıllarda Konya'nın dünya pazarındaki önemi giderek artmıştır. Bu artışta en önemli pay otomotiv yedek parça sanayinde ön plana çıkan kalite ve üretim kapasitesindeki artış olmuştur. Otomotiv yan sanayi alanında Konya'da, karasörcülük başı çekmekle beraber çeşitli parça üretimiyle küçük ve orta işletmelerde de üretim yapılmaktadır. Türkiye otomotiv sektöründeki gelişme ve ilerlemeler Konya'nın mevcut sanayi altyapısını otomotiv yan sanayisine ve yedek parçaya yöneltmiştir. İlk başlarda küçük sanayi sitelerinde başlayan otomotiv yedek parça ve yan sanayi üretimi, gelişen ihtiyaç ve arz talep dengesiyle hızla gelişmeye başlamış ve bugün üretimlerinin tamamına yakını büyük oranda ihraç eden bir konumdadır.

Motorlu kara taşıtı olarak, römork ve yarı römork imalatı ile bu sektörde ülkenin önde gelen beş ilinden biri Konya'dır. İlin traktör üretimindeki birikimi sayesinde yerli araç üretimi konusunda söz sahibi iller arasında yer alması ve otomotiv yan sanayi ürünlerinin üretimi konusunda iddialı olması sektörel açıdan avantajdır. Ayrıca yerli araç ve yedek parça üretimine uygun arazi yapısına sahip olması, gelişmiş demiryolu hattı sayesinde geniş ve ekonomik taşıma kolaylıklarının bulunması gibi etkenlerle sektörde avantajlı konuma sahip olan bir şehirdir.

2015 yılında Konya'da gerçekleştirilen otomotiv endüstrisi ihracatı toplam rakamı 282 milyon USD olup bu rakamın 209 milyon USD (yaklaşık %74) motor aksamlarından oluşmaktadır. Türkiye açısından bakıldığında motor aksamları ihracatı son yıllarda %25 civarı artmış olup bu ihracatın yaklaşık %14'ünü Konya karşılamaktadır. Son yıllarda bu sektörde rekabet gücü son derece artmış olup buna paralel olup ihracat miktarında her yıl artış göstermektedir. Kentin bu başarısı makine sektörü ve tarımsal makine üretimindeki tecrübe ve bilgi birikiminden kaynaklandığı söylenebilir (KTO, 2017: 25).

Otomotiv Yan Sanayisinde, iç piyasa olarak ülkemizde yer alan otomobil fabrikalarına ve yurt dışına da pazarlama yapılmaktadır. Bugün Türkiye'de en önemli motor supap paçası, motor piston elemanı, gömlek, krank, dişli ve conta gibi malzeme fabrikaları bu bölgede yer almaktadır. Bahsedilen ürünler dışında Sektörde, otomotiv denilince ilk akla gelen manifold, komple dingil parçaları, ekipmanları ve üretimi, treyler üretimiyle, oto kalorifer ve ekipmanlarıyla, fren ve aksamları, Hidrolik pompalar, Hidrolik ve pnömatik ekipmanlar, süspansiyon parçalarıyla, oto cam, koltuk, döküm, emniyet aksamları ve dövme parçalar gibi birçok yedek parça ve

aksesuarları üretilmektedir. Dünya da şu andaki her türlü marka ve model aracın her türlü yedek parçası imal edilmekte ve AB ülkeleri başta olmak üzere Güney Amerika, Ortadoğu, Türkiye Cumhuriyetler Kuzey ve Güney Afrika ve Uzak Doğu Ülkelerine ihraç edilmektedir.

Otomotiv yan sanayide Konya'da faaliyet gösteren yaklaşık 2000 firma yer almaktadır. Bu firmalardan yaklaşık olarak 500 tanesi uluslararası piyasalarda, rekabet pazarlarında ihracat yapabilen ve ileri teknolojik ‘‘Orijinal Parça Üreticisi’’ OEM firmalarına yönelik olarak üretim yapan firmalardandır. Mevcutta halen yan sanayi tesisinde 185 yabancı ortaklık yer almaktadır. Otomotiv yan sanayisi Konya'da, Türkiye'de imal edilen taşıt araçlarda kullanılan olan parçaların % 90'ını karşılayabilecek seviyeye ulaşmış durumdadır. Konya'da yer alan firmaların birçoğu otomotivde dünya devlerine parça vermektedir (KTO, 2017: 259).

Firmaların % 50'si yurt dışı ve uluslararası pazarlarda kabul edilmiş ve ihracat için sahip olması gereken kalite belgelerine sahiptir. Üretilen ürünlerin birçoğu katma değerli ürünlerdir. Şu anda dünyada üretim yapan otomotiv markaları, istedikleri bütün yedek parçaları bulabilmektedirler. Otomotiv yan sanayi ve yedek parça olarak Konya ihracatında sektörel olarak 2. sırada yer almaktadır.

2.2.2.1.3. Ana Metal Döküm Sanayi

Ana Metal Döküm Sanayi; ana demir ve çelik ürünleri ile demir alaşımları imalat, boru imalat, demir ve çeliğin diğer ilk işlemleri, demir-çelik dışındaki ana metal sanayi ve metal döküm sanayi olmak üzere 5'i sektör ve 16 alt sektörden oluşmaktadır.

Ana metal sanayi sektörü, imalat sanayi açısından bakıldığında üretim yelpazesinde yer alan ürünler itibarıyla kritik öneme sahip sektörlerinden birisidir. Ana metal sanayi, OECD tarafından yapılan, teknolojik düzey sınıflamasında içerdiği teknoloji yoğunluğu bakımından orta seviye ve alt seviye teknoloji alanında yer almaktadır. Sektör açısından dünyada kullanılabilen petrokimya demir ve çelik teknolojilerine bakıldığında Türkiye'de kullanılan üretim teknolojisinin orta düzeyde yer aldığı söylenebilir (TÜSİAD, 2008: 269).

Temel hammadde bazında düşünüldüğünde Konya Türkiye'nin öncü illeri arasındadır. Sfero, Çelik dökümde, Pik ve işletme sayısı bakımından ülkemizde lider konumundadır. Bölgedeki dökümhanelerde büyük bir kısmı da pik döküm işlemini,

çelik döküm işlemi ve alüminyum döküm işlemi yapılmaktadır. Ana Metal Döküm Sanayi, bölgede imal edilen tarım aletlerinin ve ülkemiz sanayinin makine imalatı sektöründe ilerlemesinde ciddi bir rol üstlenmiştir. Tarım aletleri üretimi sanayinin büyümesiyle ve ilerlemesiyle döküm endüstrisine önemli ilerleme sağlamıştır. Gün geçtikçe üretim sanayisinde kullanılan döküm oranının artması, döküm endüstrisinin önemini artmasına neden olmuştur.

Döküm sektöründe Konya’da faaliyette bulunan 285 firma vardır. Bölgedeki bütün işletmelerin yaklaşık olarak en az %40’ı metal döküm zincirinin parçasıdır. Bunlardan başka, döküm sektörünün il ihracatının %63 ve Konya sanayi ihracatındaki payı ise %78 oranındadır. Ülkemizdeki dökümhanelerin %25’i ilde yer almaktadır. Bölgedeki üretimin %65’i demir olarak, %25’i çelik ve %10’u ferrüz olmayan dökümden oluşmaktadır (Konyadayatırım, agis, 2018).

Konya, metal döküm sanayisinde 450 firmayla yılda yaklaşık olarak 250.000 ton üretim yapılmaktadır. Ülkemizdeki metal döküm üretiminin % 20’si bölgede yapılmaktadır. Dökümhanelerin %27’si diğer dökme demir dökümhaneleri, %33’ü gri dökme demir dökümhanesi, %2’si bronz, %25’i çelik, %9’u ventil ve %4’ü alüminyum olarak kayıt altına alınmıştır (KTO, agis, 2018).

Ana pazar döküm için, bütün döküm ihracatının yarısının yapıldığı Avrupa’dır. En büyük müşteriler ise sırasıyla İtalya %15, Yunanistan %12 ve Almanya %9 seviyesindedir. Sektörde, Türkiye genelinde ihracatta en yüksek Pazar payı Almanyayken Konya için en yüksek Pazar payı İtalya ve Almanya’nın 3. sırada yer aldığı görülmektedir. Diğer önemli noktada ihracat pazarları ise İran %6 oranında, Rusya %6 oranında ve Irak %2’lik oranındadır. 135 ülkeye ana metal ihracatı yapılmaktadır (Konyadayatırım, agis, 2019).

2.2.2.1.4. Gıda Ürünleri İmalat Sanayi

Beslenme temel insanın ihtiyaçlarının en önemlisi olup hayatının devamlılığının temel bir gereksinimidir. Bu sebeptendir ki beslenme ihtiyacının oluşturduğu talep nedeniyle gıda sektörü; imalat sanayi içerisinde çok önemli bir konuma sahiptir. Gıda ürünlerini temini insan yaşamının en temel ihtiyacı olmanın yanı sıra toplum sağlığının sağlanması ve korunması adınada ekonomisi ve toplumsal yapılanma açısından kritik bir önem arz eder. Gıda sektörü yapısı gereği hem tarım

hem de sanayi sektörlerinin etkilerini içinde barındırmaktadır, sektör bu yönü ile diğer sektörlerden ayrışır (Tekin vd., 2003: 27).

Gıda sektörünün temel faaliyetleri; hasadı gerçekleştirilen sebze, meyve, tahıl ve endüstri bitkileri gibi ürünlerin, farklı alanlardan temina edilen et, süt, yumurta ve benzeri hayvansal bi takım gıda maddelerinin tesislerde değişik yöntemlerle işlenerek ambalajlanması, çeşitli dağıtım kanalları ile nihai tüketicilere ulaştırılması süreçlerini kapsamaktadır. Gıda sektörünün en önemli özelliği geri ve ileri bağlantı imkanlarının oldukça yüksek olmasıdır. Geri bağlantı etkisi ile ifade edilmek istenen şey, bir sektörde gerçekleştirilecek üretim ile ilgili bir birim mal elde edebilmek için bu süreç içerisinde diğer sektörlerden ne kadar girdi talep edileceği olgusudur. Sektörel üretim süreci içerisinde bu açıdan hem tarım hem de sanayi sektörlerine yönelik girdi talebi yüksektir. Sektör üretim sürecinde ihtiyaç duyduğu hammadde ve ara malı ile tarım sektörüne olduğu kadar üretim sürecinde ihtiyaç duyduğu makine ve teçhizat talebiyle de sanayi sektörüne yüksek bir geri bağlantı etkisi ortaya çıkarmaktadır.

Gıda sektöründe üretimin, hammaddeye yakın yerlerde yapılması gerekliliği, sektörel alt yapının tarımsal üretimle bağlantı yürütülmesi, iki sektör arasında dikey entegrasyonun (tarım-sanayi işbirliğinin) sağlam kurulması ve üretim yerleri seçiminin hem erişilebilirlik hem de maliyet açısından çok önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Konya tarımsal açıdan kayda değer oranda gerçekleştirdiği tahıl ve şeker pancarı üretim miktarına bağlı olarak bu yapının en güzel örneklerinden biridir. İlde yer alan çok sayıda tahıl ürünleri işleme tesisi, un fabrikaları, yem tesisleri ve şeker pancarı üretimiyle paralel 4 adet şeker fabrikasının tarımsal üretimle bağlantılı olarak faaliyet göstermektedir.

İlde, şeker ve çay alt sektörleri dışında kalan tüm gıda sektörü alt kolları yapılanmalarını kamu sektöründen özel sektöre doğru kaydırmıştır. Konya gıda sektöründeki firmaların %53'ü şahıs, %41'i limited ve %6'sı anonim şirket niteliği taşımaktadır. İlde, imalat sanayine yönelik firmalarda anonim ve limited şirket yapısı ön planda yer alırken, toptan ve perakende ticaret yapan firmalarda ise şahıs şirketi çoğunluktadır. Sektörel dağılım açısından ise, en fazla anonim şirketin un imalatı ve bakliyat üretimi yapan firmalarda bulunduğu görülürken, tohum, süt ve süt ürünleri imalatı yapan firmaların ise yaygın olarak yapısı limited şirket şeklindedir.

2015 yılı için İstanbul Sanayi Odası tarafından açıklanan ve net satış miktarlarına göre seçilen “Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu” listesinde yer alan ve Konya’da faaliyet gösteren 10 firmadan 5 tanesi; aynı şekilde 2015 yılı için İstanbul Sanayi Odası tarafından açıklanan ve net satış rakamlarına göre seçilen “Türkiye’nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu” arasında yer alan ve Konya’da faaliyet gösteren 13 firmadan 8’i gıda sektöründendir. Bu firmaların ürettikleri malların satış yüzdelerine bakıldığında; hem imalat hem de toptan/ perakende satış alanında faaliyet gösteren firmalarda son 3 yılda, ihracatın payının arttığı görülmektedir. Sektör bazında incelendiğinde ise en fazla ihracat un imalat sektöründe gerçekleştirilmiştir (KTO,2016: 21).

TOBB 2016 verilerine göre aşağıda yer alan tabloda da görüleceği üzere Konya ilinin öncü olduğu örnek gıda sektörlerinde Türkiye geneline oranla yumuşak şeker, çikolata ve un sanayi alanlarında etkin olduğu görülmektedir.

Tablo 2.16. Alt Sektörler Bazında Türkiye ve Konya Görünümü

Sektör	Türkiye/ Konya	Kayıtlı İşletme Sayısı	Kurulu Kapasite (ton)
Çikolata	Türkiye	319	596.427
	Konya	49	55.542
	Payı (%)	15,4	9,3
Kuruyemiş	Türkiye	906	2.576.354
	Konya	15	19.032
	Payı (%)	1,6	0,7
Sıvı Yağ	Türkiye	58	2.717.475
	Konya	2	-
	Payı (%)	3,4	-
Un	Türkiye	680	27.482.425
	Konya	46	2.354.131
	Payı (%)	6,8	8,6
Yumuşak Şeker	Türkiye	33	792.345
	Konya	11	9.894
	Payı (%)	33,3	12,5

Kaynak: TOBB Envanter, 2016

Konya ağırlıklı tahıl üretiminin de katkısı ile ekmek, makarna ve pastane ürünleri gibi pek çok gıda maddesinin de üretiminde kullanılan un imalatında, ülkemizin dikkat çeken illerinden biridir. Üreticiler tarafından elde edilen un, tüketiciye ulaştırılması sırasında toptancı, bayi veya distribütörler gibi araçlarda

sürece dahil olmaktadır. Unun yanı sıra unlu ürünler olarak adlandırılan ekmeğe, yufka, kurabiyeler ve pasta, baklava ve börek gibi mamüller, öğütölmüş tahıl ürünleri, makarna, şehriye ve benzeri ürünler, irmik ve kepek imalatı gibi pek çok ana ürün Konya'da üretilerek hem ölkemizin hem de dünyanın çeşitli yerlerinde pazarlanmaktadır. Sektör bu açıdan istihdam içinde önemli bir yere sahiptir.

Konya, kayıtlı bulunan 49 adet çikolata üretim firması ile sektörde yurtdışında olduğu kadar yurtdışı pazarda da etkin durumdadır. Ayrıca ilde, 1'i şehir merkezi, diğeri Çumra, Ereğli ve Iğın'da bulunmak üzere 4 adet şeker fabrikası yer almaktadır. Türkiye'deki şeker üretiminin yaklaşık % 34'ü Konya'da bulunan bu fabrikalar vasıtasıyla karşılanmaktadır. Bunun yanı sıra Türkiye'nin şekerli mamül dış ticaret rakamları incelendiğinde Konya'nın ilk beşte yer aldığı görölmektedir.

Sektörde, üretim bantlarının çeşitliliği sayesinde sert şeker ve şekerli mamullerin yanı sıra geleneksel ürünler de üretilebilmektedir. Konya gıda sektöründe ağırlıklı olarak üretilen ürünlerden biri de helvadır. Piyasanın talebine göre değişik gramaj ve çeşitlerde; sade, kakaolu, antep fıstıklı veya fındıklı helva üretim yapılabilmektedir. İl de lokum üretimi de dikkat çekmektedir. Lokumda çok değişik türde üretim yapılabilmekle birlikte; antep fıstıklı, fındıklı, sade, güllü, naneli, susamlı, nar aromalı, damla sakız aromalı, çikolata kaplı, antep fıstıklı ve çikolata kaplı, fındıklı lokum çeşitleri ağırlıklı olarak üretilmektedir. Dikkat çeken bir diğeri ürün olan tahinde bozkır usölü esmer tahin ve beyaz tahin çeşitleri mevcut iken, susamda da beyaz susam, simit susamı, pastalık susam ve bisküvilik susam imal edilebilmektedir. Öte yandan şehrin yöresel lezzeti olarak değerlendirilebilecek, Mevlana şekeri ya da Konya şekeri olarak anılan ve şehrin simgesi haline gelmiş olan bir tür beyaz akide şekeri, gene fındıklı, fıstıklı yada susamlı olarak pek çok değişik şekilde üretilebilen klasik akide şekeri, Konya sarması adı verilen Konya'ya özgü bir goflet türü ve bunun yanı sıra çikolata ve kakao içeren farklı şekerleme türleri, akışkan, sürölerek tüketilebilen kakaolu ürünler, kakao tozu, ezmesi/ hamuru ve yağı ile suni bal, karamela gibi ürünler Konya'nın sektördeki üretim kollarından bazılarıdır (KTO,2016: 33).

Türkiye'nin tuz ihtiyacının % 65'i Tuz Gölündeki tuzlalardan sağlanmaktadır. Bölgenin tuz ihracatında ölkemizdeki payı %20'dir (Konyadayatırım, agis, 2019).

Süt ve süt ürünleriyle şeker ve şekerli mamuller endüstrisinde son zamanlarda ilerlemeler, bölgenin bu sektörlerdeki payını giderek artırarak, bu alanlarda Konya en büyük tedarik merkezi haline gelmiştir (KSO, 2016: 65).

Gıda sektöründe Konya yaklaşık 650 firmayla üretim yapmakta olup, bu firmalarla yaklaşık olarak 15.000 çalışanı istihdam etmektedir.

Gıda sektörü ihracatında, bölgenin toplam ihracatının %15'ini sağlamaktadır. Konya, ülkemizdeki süt ve süt ürünleri üretiminde birinci sıralarda bulunmaktadır. Üretilen sütün beyaz peynir yapımında kullanım oranı % 60 iken Tereyağı, Yoğurt ve süttozu yapımında kullanılan sütün oranı ise % 25, kaşar peyniri yapımında kullanılan süt ise % 15 seviyesindedir. Üretimde en büyük paya peynir “beyaz peynir, kaşar peyniri, tulum peyniri ve eritme peyniri” ve yoğurt “kâse ve süzme yoğurt” almaktadır. Süt ve süt ürünleri imalatı yapan 57 firmada yaklaşık olarak 2.500 kişi istihdam edilmektedir (KTO, 2016: 57).

2.2.2.1.5. Mobilya İmalatı Sanayi

İnsanların günlük yaşantılarında konforu elde edebilmek adına temel gereksinimlerini karşılamak için kullandıkları eşyalar mobilya adı verilmektedir. Mobilyalar, levha, MDF, sunta, kontrplak vb. pek çok yapım öğelerinden bir arada gelmesiyle üretilmektedir. Bu nedenle sektör pek çok alt sektörü de etkilemektedir.

Sektör geçmiş yıllarda düşük teknoloji kullanılarak, usta-çırak ilişkisi içerisinde daha çok yerel pazara yönelik emek yoğun bir faaliyet göstermesine karşın günümüzde dikkat çekici bir değişim göstererek geçmiş yıllara kıyasla çok daha fazla bilgi, ar-ge çalışması ve buna paralel olarak güçlü sermaye yapısı gerektiren, rekabetin ve dolayısı ile reklam ve tanıtımın giderek öneminin arttığı bir sektör haline gelmiştir.

2015 yılı TOBB verilerine göre; Konya’da mobilya imalatı açısından 54 kayıtlı işletme bulunmakta olup bu işletmelerde ortalama 1.870 kişiye iş imkanı sunulmaktadır. Bunun yanı sıra sektörde yer alan küçük ölçekli işletmeler, sektöre mal temini sağlayan işletmeler ve söktöre yönelik yan üretim alanlarında faaliyet gösteren diğer işletmeler de dikkate alındığında sektörün gerçekte çok daha ciddi bir ölçeğe sahip olduğu görülür. İstanbul Sanayi Odası tarafından 2015 yılı için net satışlara göre belirlenen “Türkiye’nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu” arasında 13 Konya firması bulunmakta olup bunlardan 1’i mobilya sektöründe yer almaktadır.

“Ofis mobilyaları” üretimi mobilya sektörüne ait alt sektör kolları içerisinde an önemli olanıdır. Mobilya sektörünün ülkemizdeki toplam kapasitesinin %2,1’ini Konya mobilya sektörü oluşturmakta olup ofis mobilyaları açısından bu oran %5,9 dur (KTO,2017: 23).

2.2.2.1.6. Ayakkabı ve Deri Ürünleri İmalatı Sanayi

Ayakkabı Sektörü Konya geçmişinde uzun sürelerle uzanan ve ülkemizde söz sahibi olma yolunda ilerlemesinde önceki yıllarda atılan adımların meyvesini almaya başladığı bir sektördür. “Yaklaşık olarak 15.000 kişiye istihdam sağlayan ve yaklaşık olarak 60.000 kişinin istihdamını ve geçimini temin ettiği bir sektör konumuna ulaşmıştır.” Ülke bazında sektörde 12.500 küçük ölçekli, 1.100 orta ölçekli ve 350 de büyük ölçekli işletme yer almaktadır. İşletmelerin yarısı İstanbul yer almaktadır. Üretimin yoğunlaştığı diğer önemli bölgeler Denizli, Manisa, Gaziantep, İzmir, Konya, Bursa ve Ankara’dır. Konya ayakkabıcılık sektöründe özellikle erkek ayakkabı alanında ön plana çıkmaktadır ve ülkemizdeki pazarın beşte birini elinde bulundurmaktadır (KTO, 2017: 20-45).

El emeği göz nuru dökerek üretilen imalattan, ürettiği ürünlerinin satışını yapan ustaların bırakmış olduğu emanetler en güzel şekilde değerlendirilerek teknolojinin ulaştığı yenilikler kullanılarak üretilip müşteriye kalite ve hizmetin ön planda yer aldığı üretimlerle, ülkenin en modern tesislerinde ve örnek gösterilebilecek sanayii sitelerinden birisinden olan ”Aykent Ayakkabıcılar Sanayii” sitesinde faaliyetlerini devam ettirmektedir (KSO,2016: 68).

Seri üretimin yapıldığı da hızlı bir yol kat eden bölge Ayakkabı Sektörü şu anda 50 tane tam olarak makinalaşmış fabrika, 350 tane orta ölçekli üretim, işletme ve 500 tane küçük ölçekli üretim ve işletmeden meydana gelmektedir. Bölgedeki şu anda kapasitesiyle ülkemizin Erkek Ayakkabısı sektörünün pazarında söz sahibi olmuş, yurt dışında ve ihracatta söz sahibi olmak için ilerlemesini sürdürmektedir (KSO, agis, 2018).

Konya’da ayakkabıcılık sektörü, insan gücü ve yarı makine imalatı olarak devam etmektedir. Bununla birlikte ayakkabı üretimi olduğu kadar, bu alanda kullanılan bazı makinelerin imalatı da Konya da gerçekleştirilmektedir. Ayakkabı üretiminde kullanılan taban malzemeleri gibi bazı ham madeler Konya da tedarik edilirken, deri ve sarf malzemesi gibi ürünler ise yurt dışından temin edilmektedir.

Değişen moda akımlarının gereği oluşan farklı talep koşulları ve yüksek maliyet sebebiyle ayakkabı üretiminde kullanılan yüzük malzemesi gibi süsleyici ürünler de yurt dışından tedarik edilmektedir (KTO, 2017: 15.)

Toplam üretim kapasitesi Yıllık 80 milyon çift olan ayakkabı sektörü, her gün iç ve dış pazar payını sürekli arttırmaktadır. Sektör yaklaşık yarı kapasite ile çalışmaktadır. Kümelenme çalışmasıyla, kurumsallaşmayla beraber ihracatta ve üretim kapasitesini genişletmeye yönelik çalışmalar devam etmektedir. Üretim çeşitliliği açısından ve üretim oranlarında ise; %70 Merdane, %20 Garson, Filet ve Zenne , %5 Mest ve %5 Fabrikasyon lastik şeklindedir (Gümüş, 2013: 49).

Konya’da ayrıca son yıllarda Ayakkabı Yan Sanayii sektöründe büyük bir gelişme sağlanmıştır. Ayakkabıcı esnafıyla ilişkileri bulunan Tornacı esnafı diğer Avrupa Modelleriyle benzer kalite ve nitelikteki Ayakkabı Kalıpları, Boya açma ve deri parlatma makinaları, güvenlik dolapları ve iş taşıma sepetleri, Otomatik Pul basma makinası, Soğuk ve sıcak fora ve freze makinaları, Hidrolik Kesim Presi, Hava Kompresörü, Üst atma Presi, Şoklama, Atölyelerde ihtiyaç olan küçüklü büyüklü iş tezgâhları gibi ürünler bölgede üretilmektedir. Burada üretilen makinalar esnafın yararına sunulmaktadır (Genç, 2005: 5).

Eğitim alanında ise Konya’da yer alan ”Ayakkabıcılık Meslek Lisesi” ve ”Selçuk Üniversitesi bünyesinde ayakkabı ve tasarım bölümünde” örgün ve uygulamalı eğitimler verilmektedir.

2.2.2.1.7. Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalat Sanayi

Konya’da ambalajlama dışında plastik ve kauçuk malzeme imalatı sektöründe çok fazla firma yer almaktadır. Bölgede, plastikten elde edilen mamul inşaat malzemeleri üretiminde Türkiye’nin ön plana çıkan illerinden biridir. Sektörde yer alan işletmelerin ağırlıklı olarak plastik kapı-pencere üretimi alanında faaliyet gösterdiği görülmektedir. Bunu dışında plastik profil imalatı, ambalajlamaya ve kullanıma yönelik plastik malzemeleri imalatı (poşet, şişe, çatal/bıçak, bardak, kutu v.b. ürünler), tabaka, levha, kauçuk ürünleri imalatı, plastik inşaat malzemeleri imalatıyla diğer plastik ürünler imalatı olmak üzere alt dalları bulunmaktadır. Bu grupta yer alan firmaların Konya’ya kattığı toplam iş gücü oranı ise 9.000 kişinin üzerindedir.

“Sektörde ağırlıklı olarak gerçekleştirilen plastik kapı pencere üretimi ve plastik inşaat malzemeleri imalatının yanı sıra özellikle orta ve küçük işletmelerde alt dallarında son kullanıcıya yönelik, üretim/montaj faaliyeti gerçekleştirilmektedir.” Buna ilave olarak plastik sulama sistemi ekipmanları ile beraber plastik sulama boruları üretimi, pazarlaması yapan çok fazla sayıda firma yer almaktadır. Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı alt sektöründe Konya’da yaklaşık olarak 250 civarında firma faaliyette bulunmaktadır. Sektörde üretim ağırlıklı olarak plastik paketlenme bunlar, çuval, kutu, damacana, torba, çanta, poşet, şişe, makara gibi ürünler, plastik tabaka ve profil üretimi, malzemelerin imalatı, plastik inşaat malzemeleri üretimi yapılmaktadır (KTO, 2017: 185).

Konya’nın Ladik ve Selçuklu ilçelerinde, sektör kapsamında “poliüretan yapı malzemeleri” üretimi yapan ulusal ölçekli iki köklü firma bulunmaktadır. Bu işletmeler sektöre ciddi miktarda işgücü imkanı sağlamaktadırlar. Düşük teknoloji seviyesine sahip olan kauçuk ve plastik sektörü bölge üretim sanayinde Konya’da rekabet avantajını artıran sektörlerin başında gelmektedir. İlde 2009 yılındaki imalat sanayi yatırımlarının toplam %20’si bu sektörlerden yapılmıştır. Sektörel verimlilik göstergesi kabul edilen “ciro/istihdam” oranı söz konusu sektörler için 2009 yılı itibarıyla ülke ortalamasının üzerinde gerçekleşmektedir. Kauçuk ve Plastik ürünleri üretimi sektörü 2009 yılında “kümelenme” özelliği göstermez iken 2012 senesinde Konya’da sektörün istihdam verisinin bölge toplam istihdam verisine oranını eşik değerin üstüne çıkartarak tek yıldız almış ve aday küme özelliği kazanmıştır.

2.2.2.1.8. Tekstil ve Tekstil Ürünleri İmalat Sanayi

Konya sanayisinde tekstil sektörü çok önemli bir yere sahiptir. 2001 kriziyle beraber sorunlarla karşılaşan tekstil sektörü bu problemleri dönemi halen aşmaya çalışmaktadır. 2001 yılında yaşanan krizden önce Konya’da tekstil alanında faaliyet gösteren atölye sayısı 500 iken krizden sonra bu rakam 100’e kadar düşmüştür. Bu sektör ekonomideki aksaklıklardan en büyük etkilenen sektörlerin başında gelmektedir. Girdileri yurt dışından dövizle ve ithalatla sağlandığından sektör fazlasıyla ekonomik dalgalanmalara hassastır. Zamanla imalatçıların sayısının artmasıyla yeni firma sayısında da artış sağlamıştır.

1997 yılından sonra özellikle Konya’da öne çıkan tekstil sektörü; istikrarlı bir şekilde büyüme göstermiştir. Genel anlamda iç piyasaya yönelik üretim yapan

Konyalı tekstilcilerin bir bölümü bunların başında trikocular gelmektedir, ihracata yönelmişlerdir. Bu süreçte karşılaşılan en büyük sorun alt yapı eksiklikleriyle yetişmiş personel ihtiyacıdır (Kazgan, 2005: 27).

Tekstil sektöründe Konya köklü bir geçmişe ve deneyime sahiptir. Sektörde faaliyet gösteren kobi niteliğinde beşyüze yakın firma olup bunların %80 kadın %20'si ise erkek ve çocuk konfeksiyon üretimine yöneliktir. Erkeklerde takım elbise ve gömlek üretimi, kadınlarda ise ağırlıklı olarak gömlek ve elbise alanlarında üretim yapıldığı görülmektedir (KTO,2017: 36).

Konya'da yer alan firmalar hazır giyimle beraber konfeksiyon konusunda da uzmanlaşmış ve hızlı bir şekilde yatay olarak büyümüşlerdir. Çoğu küçük ve orta büyüklükte olan işletmelerden meydana gelen Konya Tekstili stilist, moda tasarımı ve moda konularında sıkıntı yaşamaktadırlar. Dünyada kotaların kalkmasıyla beraber Konya tekstil sektöründe sorunlarla karşılaşmışlardır. Özellikle çin faktörü rekabet açısından Konya'yı zorlamaktadır. Çin 1/8 oranında ülkemize göre daha ucuz işgücü sunmaktadır. Ülkemizde girdilerin diğer dünya standartlarına göre yüksek olması sebebiyle bölgedeki yatırımcının da önünü kesmektedir.

2.2.2.1.9. Ağaç Ürünleri İmalat Sanayi

Sanayi Genel Müdürlüğü tarafından 2 ayrı sistemle tasnif edilen sektör, "ilk etapta birinci imalat sanayi (kereste, levha, kâğıt hamuru ve kâğıt sanayi), ikinci imalat sanayi (parke, doğrama, mobilya, karoser, prefabrik vb.) ve diğer orman ürünleri sanayi" şeklinde genel anlam taşıyan tasnif yapılmıştır.

Endüstriyel açıdan köklü bir geçmişe sahip olan ağaç ve orman ürünleri sanayi işletmeleri, son yıllarda dış pazarlara da yönelmiş olmasında karşın genellikle iç pazara hitap etmektedir. Ülkemizde sektörden elde edilen ürünlere yönelik aktif bir iç pazar bulunmakla birlikte, özellikle son dönemde yeni ülkelerde pazar arayışı ve hali hazırda ihracat gerçekleştirdiğimiz mevcut pazardan daha fazla pay elde etmek adına çalışmalar yoğunlaştırılmaktadır. Ancak, sektörün temel sorunlarından hammadde, enerji, kalite-standardizasyon-markalaşma-patent, yasal destek ve iyi yetişmiş bilinçli, bilgili ve becerili insan gücü gibi eksiklik ve yetersizlikleri nedeni ile zaman zaman sektörde zorlayıcı etkilerle karşılaşılabilmektedir. Konya'da da özellikle ikinci imalat sanayinde faaliyet gösteren üretici yurt içinden hammadde temininde karşılaşılan

sorunlar nedeni ile uygun fiyat ve kaliteyle hammadde ithal edebilmek adına yurtdışı piyasalardan hammadde arayışı içerisinde girebilmektedir.

Ağaç mamuller ve orman ürünleri sektörü işletmelerinin yapısal değişimini bu işletmeleri makine yoğun kuruluşlar olmaya yöneltmiştir. Ülke genelinde yayılmış ve daha çok emek yoğun çalışan küçük işletmelerin dönüşümünün zor ve pahalı olması, bu sektörün en önemli sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Bölgesel kalkınmayı teşvik eden yasalar çerçevesinde sektör kuruluşlarının bir büyük çatı altında toplanmalarının teşvik edilmelerini kapsayan projelerden bahsedilmeye başlanması yakın zamanda bir iyileşme sağlayabilir. Sektöre insan gücü yetiştiren yüksek eğitim kurumlarının yaygınlaşması, geçmiş yıllara oranla sermaye birikiminin artması, kamu kurumlarının özelleşmesi ve bazı yasal boşlukların giderilmesi ile son yıllardaki gelişmeler sektörü dünya pazarlarına hitabeden duruma getirmiştir. Yapısal gelişmeler, çevre dışı pazarlara yakınlığımız ve yeni kalite anlayışı ağaç mamuller ve orman ürünleri imalat sektörünü yakın gelecekte daha da hızlı büyütecektir (TOBB, 2013: 12).

2.2.2.1.10. Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalat Sanayi

Türkiye genelinde kağıt tüketimi incelendiğinde kademeli ve istikrarlı bir artış olduğu görülmektedir. Kağıt tüketimi 2010 yılında 5,06 milyon ton olup % 25,0 artarak 2017 yılında 6,33 milyon tona ulaşmıştır. Yılbaşına ortalama tüketim artışı % 3,5 seviyesinde gerçekleşmektedir. Tüketim“de en yüksek artış %44 ile oluklu mukavva ürünlerinde görülmüştür. Yazı kâğıdı %19 ile ikinci ve kartonlar %18,7’lik pay ile üçüncü sırada gelmektedirler. 2010-2017 yıllarında tüketimin miktarının en yüksek olduğu ürün grubu 921 bin ton ile oluklu mukavvalardır. Kişi başına düşen kağıt tüketimi, ülkeler için bir gelişmişlik göstergesi olmanın yanı sıra sektör için de bir büyüme potansiyeli göstergesidir. Türkiye’de 2013 yılında kişi başı kağıt tüketimi 73,8 kg iken 2017 yılında rakam 78,1 kg a yükselmiştir (T.C. Ekonomi Bakanlığı. 2016: 2).

Türkiye’de ambalaj malzemesi üretimi alanında faaliyet gösteren 3000’e yakın firma bulunmaktadır. Bunların ağırlıklı kısmı orta ve küçük ölçekli firma niteliğindedir. Sektörün İstanbul, İzmir, Bursa, Ankara, Konya, Kocaeli, Gaziantep, Adana, Kayseri ve Manisa illerinde yoğunlaştığı söylenebilir. Sektörde faaliyet gösteren firmalar; plastik, kağıt-karton, metal, cam ve ahşap ambalaj olmak üzere beş ana grupta üretim yapmaktadırlar (T.C. Ekonomi Bakanlığı. 2016: 2).

Günümüz de kağıt ve ambalaj sektörüne bakıldığında binlerce tür kağıt ve kartonla sınır tanımayan ürünler elde edildiği görülmektedir. Fakat sektörde yerli üretim yeterli olmayıp daha ziyade ithal ürünlere baskı yöntemi uygulanmaktadır. Yıllar içerisinde artan tüketime bağlı olarak üretilen malların ambalajlanması için karton tüketiminde de ciddi bir artış yaşanmış olmasına karşın bu ihtiyacın önemli bir bölümü yurtdışından karşılanmaktadır. Türkiye, kaliteli karton üretimi anlamında dünyada üst sırada yer almasına karşın rekabet koşulları içerisinde yüksek fiyat politikaları nedeni ile yurt içi piyasa da tercih yine ithal ürünler tarafında olmaktadır. Bu sorun ancak Türkiye'deki kağıt fabrikalarının arttırılarak rekabet koşulları içerisinde yerli ürün fiyatlarının aşağı çekilmesi ile giderilebilir.

Günümüz matbaa sektörüne bakıldığında çok çeşitli kağıt türleri ile broşürden kataloga, davetiyeden ambalaj ürünlerine pek çok ürün üretiminden söz etmek mümkündür. 2014 verilerine göre; Konya ve Karaman bölgesinde kâğıt sektöründe 53, basım sektörü alanında 261 firma faaliyet göstermektedir. Toplam firma sayısına oranla Türkiye'de sektördeki firma sayısı kâğıt sektörü için yaklaşık %0.09, kayıtlı medya için yaklaşık %0.41 civarındadır (Ay ve Çevik, 2017: 137). Verilerden de görüleceği üzere Konya'da kâğıt üretimi konusunda bir ağırlıktan söz etmek mümkün değildir. İl özelinde bu alandaki esas sorun kâğıtta çeşitliliğin artmasıyla birlikte sektörün makineleşme konusunda ciddi sermaye gerekmeğe başlaması ve artan ürün çeşitliliğine bağlı olarak talebi karşılamadaki yetersizlik olarak belirtilebilir. Yeni ürün yelpazesine karşılık yetersiz sermaye nedeni ile bu üretimi gerçekleştirecek makineleşme sağlanamaması dolayısıyla ürün özelinde profesyonelleşmenin gerçekleşmemesi bu sektördeki talebin şehir dışın veyahut ithal ürünlere kaymasına neden olmuştur.

2.2.2.1.11. İnşaat Faaliyetleri ve Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünleri İmalat Sanayi

İnşaat kelime olarak bir mimar alanında kullanılan terimi olup ; yapı, yapının çevresi, altyapı, projenin oluşturulma süreci ve montaj işlemleri süreçlerini kapsar. Binalar ve bunların eklentileri, duvarlar, köprüler, liman tesisleri, raylar, inşa edilmiş su kanalları, çeşmeler, su bentleri, barajlar, maden galerileri ile mahzenler, kanalizasyonlar, havagazı boruları, yollar, meydanlar, tüneller, telefon ve elektrik direkleri, kuyular vb. yapılar inşaat kavramının kapsamı içinde yer alır (Engin, 2007; 18). İnşaat sektörü olarak emek-yoğun bir yapıya sahiptir. İnsanlığın temel ihtiyacının

barınma olduğu düşünülürken sektörün önemi ve sürklüğünü her zaman koruması anlaşılabilir bir hal almaktadır. Sektör insanların yaşamının refah içerisinde ve belli bir standartta sürdürebilmesi için gerekli olan alt yapıları imkanlarının sağlanması ve tesislerin oluşturulması açısından önemlidir. Sektör, ulaşım, yerleşme gibi toplumun temel ihtiyaçlarını karşılama ve yerleşim yeri oluşturmakla birlikte yol, köprü, baraj gibi insanların yaşam kalitesini iyileştiren yapılarında üretimini sağlamaktadır (Acet ve Tek, 2017:176).

Güven Endeksi verilerine göre inşaat sektörü Konya’da 2016’nın eylül ayında bir önceki yıla göre bina dışı yapı inşaatı ve özel inşaat yapısında artış yaşanırken bina inşaatı istenilen seviyede gerçekleşmeyerek üretim miktarında düşüş yaşanmıştır. Konut inşaatı sektörü ortalamasının altında bir düşüş sağlamıştır. Konya’da eylül 2016 verilerine göre inşaat sektöründe üretimde düşüşe sebep olan faktörler incelendiğinde talep yetersizliği, gerekli ekipman ve malzeme eksikliği gibi konulardan şikâyet edenlerin oranında artış yaşanmıştır. Aynı yıl içerisinde finansal sorunlar, olumsuz hava koşulları ve yetersiz iş gücü gibi konulara olan şikâyetin ise düşüş gösterdiği görülür. Faaliyetleri kısıtlayan faktörlerin gündeme getirilme sıklığına bakıldığında 2016’nın eylül ayında işletmelerin şikâyetlerini, en çok talepte yetersizlik şeklinde dile getirdiği görülmektedir (Acet ve Tek, 2017:177).

TÜİK istatistiklerine göre, ülke genelinde konut satışları 2019 Mart ayında 2018 Mart ayına göre %5,3 oranında azalarak 105 bin 46 olmuştur. Konut satışlarında, İstanbul 19 bin 140 konut satışı ve %18,2 ile en yüksek paya sahiptir. Konya ilinde ise 2019 Mart ayı itibariyle toplam konut satışları bir önceki yılın aynı ayına göre %11 azalarak 2 bin 369 adet olmuştur. Konya, 2 bin 369 adet konut satışı ile Türkiye genelindeki toplam konut satışlarından %2,3 pay alarak 9’uncu sırada yer almaktadır. 2019 yılı Mart ayında Konya ilinde satılan konutların %8,5’i ipotekli olarak satılmış olup ipotekli satış oranının en fazla olduğu iller sıralamasına göre 76’ncı sırada yer almıştır. Konya’da 2019 yılı Mart ayı itibariyle 2018 Martına göre ipotekli satılan konut sayısı %65,2 oranında azalış göstermiştir. TÜİK Konya Bölge Müdürlüğünden yapılan açıklamaya göre, Konya’da toplam konut satışları içinde ilk satışların payı %44,1 iken; ikinci el satışlarının payı ise %55,9 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye genelinde ise bu oran ilk satış için %42, ikinci el satışlar için ise %58 civarındadır.

Tablo 2.17. Konya 2018-2019 Konut Satışları

Konut Satışları	2018 Mart	2019 Mart	Değişim (%)
Konut Satışları (Toplam)	2.661	2.369	-11
İpotekli Satışlar	577	201	-65,2
Diğer Satışlar	2.084	2.168	4

Kaynak: TÜİK

2.2.2.1.12. Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalat Sanayi

Sektör imalat sanayi içerisinde yer almakla birlikte pek çok alt kolu barındırmaktadır. Bunlardan bazıları; metal yapı malzemeleri imalatı, metallerin dövülmesi, preslenmesi, baskılanması, yuvarlanması, işlenmesi ve kaplanması, metal tank, rezervuar ve muhafaza kapları imalatı, buhar jeneratörü imalatı, silah ve mühimmat imalatı, makinede işleme çatal-bıçak takımı vb ürün imalatı, el aletleri ve genel hırdavat malzemeleri imalatı, diğer fabrikasyon metal ürünlerin imalatı şeklinde sıralanabilir.

Makine imalat sanayisi açısından Konya'nın önemli üretim kolları kaynak makineleri, hidrolik silindir ve pompalar, kompresör, otomatik giyotin makas, muhtelif matkaplar ve presler şeklinde sıralanabilir. Sektöre Türkiye çapında bakıldığında Konya metal işleme makineleri ve fabrikasyon metal ürünleri alanında sektörün öncüsü konumundadır (Makine, agis, 2018).

Sektörel ihtiyaçları açısından ar-ge yapısının sürekli desteklenmesinin gerekmektedir. Konya ilinde TÜBİTAK desteği ile kuruşmuş olan bir bilim merkezinin bulunması, Bölgesel İnovasyon Merkezi'nin varlığı ve Türkiye'nin 3. büyük teknokentinin ilde yer alması sektörel açıdan altyapıyı desteklemektedir. Ayrıcasektörün yoğun işgücü gerektirdiği göz önünde bulundurulduğunda il nüfusunun %60,6 sının 35 yaş altı olması büyük bir avantaj sunmaktadır. Bununla birlikte pek çok il ile bağlantı noktası konumunda bulunan Konya'nın geniş ulaşım ağının etkisi ile sektörü lojistik açıdan da desteklediği söylenebilir. Bu durum özellikle sektörün ihracat potansiyeline katkı sağlanmaktadır.

2.2.3. Konya'da Dış Ticaret

104 farklı ürün çeşidi ve yaklaşık 130 ülkeye yaptığı ihracatla Konya ili, Türkiye'de İstanbul, İzmir ve Ankara'dan sonra ihracatta çeşitlilik bakımında 4. sırada yer almaktadır. Bu durumda Konya'nın ihracat potansiyelinin büyüklüğü

hakkında fikir sahibi olmamıza yardım etmektedir. İlde ihraç edilen ürün çeşitliliği ihracat yapma potansiyelini arttırmaktadır (Çoban vd., 2016 :43).

Ülkemizin en büyük arazi alanına sahip ili olan Konya; ihracata yönelik olarak üretilen geniş üretim yelpazesine sahip nitelikli ürünleri sayesinde ihracat potansiyelini her geçen gün arttırmaktadır. İl; genç nüfusu, Organize Sanayi Bölgeleri ve modern altyapısı mevcut üniversiteleri, Teknokenti ve ar-ge alanında destek sağlayacak pek çok kuruluşu ile bir Yatırım ve Cazibe Merkezini niteliğindedir. Aynı zamanda Konya, ekonomik ve ticari açıdan yüksek potansiyeli, geniş sanayi altyapısı, zengin KOBİ varlığı, verimli tarımsal arazileri, girişimcilik kültürü, tarihi ve doğal güzelliklerinin bir getirisi olan yüksek turizm potansiyeli ile de ülkemizin önemli ticaret merkezlerinden biridir. Coğrafi açıdan bir kesişim noktasında yer alıyor olması Konya'ya ticari açıdan bir hareketlilik sağlamaktadır. İl eski zamanlarda özellikle maden varlıkları, orman ürünleri, kereste ticareti ve transit ticaret alanında önemli bir ticaret merkezi halindedir. Günümüzde de ticari hareketlilik korumakla birlikte sanayi ve ticaretin ülke ve il ekonomisine daha fazla katkı sağlayabilmesi için ihracat potansiyelinin yükseltmesi gerekliliği gözardı edilemez. Nitekim Dünya genelinde yaklaşık 160 ülkeye ihracat gerçekleştirilen ilde, ticaretin birçok alanında aktif olarak dış ticaret işlemleri yapılmakta, Konya'da üretilen ürünlerin önemli bir kısmının yurt dışına ihracatı da gerçekleştirilmektedir (KTO, 2013: 10).

TÜİK verilerine göre; Türkiye genelinde, 2017 yılı içerisinde ihracat geçen seneye göre % 10,2 artarak 142 milyar 529 milyon USD'den 156 milyar 996 milyon USD'ye çıkmıştır. Bu rakam ile, Cumhuriyet'in ilanından bu yana ülke genelinde 2014 yılından sonra en yüksek 2. ihracat miktarına ulaşılmıştır. 2017 yılı içerisinde ithalat oranı da %17,7 artışla 198 milyar 618 milyon USD'den 233 milyar 797 milyon USD'ye yükselmiştir.

2002-2017 yılları arasında ülkemizin dış ticaret hacmi yaklaşık 4,5 kat artarken, Konya'nın dış ticaret hacmi ise aynı yıllar içerisinde Türkiye'ye kıyasla iki kat daha fazla artarak yaklaşık 9 katına ulaşmıştır. İlin, 2002 yılında 0,29 milyar USD olan dış ticaret hacmi, 2017 yılında 2,6 milyar USD seviyesine erişmiştir. 2007-2017 dönemleri arasındaki 10 yıllık veriler incelendiğinde Konya ilinde İhracatın ithalatı karşılama oranının istikrarlı bir biçimde artmış olduğu görülür.

Tablo 2.18. Konya'nın Dış Ticaret İstatistikleri (2007 – 2017)

Yıllar	İhracat % Değişim (Önceki Yıla Göre)		İthalat % Değişim (Önceki Yıla Göre)		Dış Ticaret Hacmi	İhracatın İthalatı Karşılama Oranı
	Milyar \$	Değişim %	Milyar \$	Değişim %	Milyar \$	%
2007	0,69	40,60	0,70	25,20	1,39	100
2008	0,87	25,50	0,78	11,50	1,65	112
2009	0,74	-15,50	0,58	-24,80	1,32	126
2010	0,98	33,20	0,80	37,60	1,78	122
2011	1,17	19,20	1,17	45,80	2,34	100
2012	1,28	9,20	1,15	-1,50	2,43	111
2013	1,37	7,20	1,25	8,30	2,62	109
2014	1,49	9,00	1,34	7,40	2,83	111
2015	1,35	-9,30	1,17	-13,00	2,52	116
2016	1,31	-2,80	1,01	-13,50	2,32	130
2017	1,55	17,70	1,05	3,80	2,60	148

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Konya'nın yaklaşık 189 farklı ülkeye ihracat gerçekleştirdiği bilinmektedir. TÜİK verilerine göre; bu ülkelerden ilk 10'unun kent toplam ihracatı içerisindeki payı %46,4 civarındadır. Konya ihracatı açısından bu ülkelerden en büyük payı %14,1'lik ihracat rakamı ile Irak almaktadır. Irak'a gerçekleştirilen ihracat miktarı ülkesdeki iç savaş, terör ve bölgesel sorunlar sebebiyle 2012 yılından bu yana düşme trendine girmiş olmakla birlikte son yıllarda bu düşüş eğilimi durmuş ve hatta 2016 yılına kıyasla 2017 yılında %15,2'lik bir artış sergilemiştir. Irak ve Almanya, Konya'nın ihracat faaliyetini yürüttüğü ülkeler içerisinde son beş yıldır ilk iki sırayı almaktadırlar. Bunun yanı sıra Cezayir, İran, İtalya, Suudi Arabistan ve ABD gibi ülkeler de Konya ihracatında ön sıralarda yer alan diğer ülkelerdir.

Türkiye İhracatçılar Meclisi 2019 verilerine göre Türkiye genelinde kümülatif ihracat rakamının %1.26 sı Konya ilinen karşılanmıştır. Konya 2019 yılı bağından mayıs ayına kadar yaptığı ihracat hacmi ile Mersin ve Adana gibi denize yakın illeri geride bırakarak Türkiye genelinde 11. sırada yer almıştır.

Tablo 2.19. Türkiye Genelinde 2019 Yılı İlk 15 İhracatçı Firma- İhracat Performansı (1000 \$)

İLLER	OCAK	ŞUBAT	MART	NİSAN	MAYIS	KÜMÜLATİF
İSTANBUL	5.263.480	5.499.132	6.445.712	5.809.391	6.803.005	29.820.720
KOCAELI	1.312.016	1.316.797	1.377.260	1.396.914	1.236.622	6.639.609
BURSA	1.108.652	1.165.261	1.453.407	1.248.127	1.449.047	6.424.494
İZMİR	780.468	801.238	828.859	806.293	955.197	4.172.055
ANKARA	617.818	607.534	706.735	666.205	775.791	3.374.083
GAZİANTEP	585.673	592.747	641.303	679.561	684.031	3.183.315
SAKARYA	404.514	442.893	500.205	474.730	485.000	2.307.342
MANISA	299.412	358.550	375.677	374.708	413.255	1.821.602
DENİZLİ	251.768	239.515	285.872	275.693	322.333	1.375.181
HATAY	236.950	258.221	223.348	253.358	226.589	1.198.466
KONYA	172.458	161.927	183.296	182.464	190.632	890.777
KAYSERİ	154.088	163.178	174.920	180.063	193.647	865.897
ADANA	160.833	147.452	163.494	158.051	180.361	810.192
MERSİN	149.623	134.506	140.556	135.676	150.453	710.814
ANTALYA	106.771	131.123	120.926	107.628	123.135	589.581
TÜRKİYE TOPLAMI	12.792.978	13.193.216	14.954.334	14.042.890	15.515.953	70.499.371

Kaynak: TİM, 2019

Konya ihracatı sektörel bazda incelendiğinde en önemli sektörün imalat sanayi olduğu görülür. 2002 yılında yaklaşık 130 milyon dolarlık ihracatın 125 milyon dolarlık kısmını karşılayan sektörün 2006 yılı ihracatı 2006 yılında 483 milyon dolara, 2010 yılında 914 milyon dolara ve son olarak 2013 yılında 1,3 milyar dolara çıkmıştır. 2013 yılı verileri dikkate alındığında Konya İmalat Sanayi toplam ihracatın %93'ünü gerçekleştirmiştir. İmalat sanayini tarım ve ormancılık, madencilik ve taş ocaklığı ile toptan ve perakende ticaret izlemiştir (Çoban vd., 2016 :46).

Konya ekonomisinde 2018-2019 İhracat değişimine bakıldığında ise Deri ve Deri Mamulleri sanayi ve Savunma ve Havacılık Sanayi alanlarındaki artış dikkat çekmektedir. İhracatta düşüş gösteren sektörler ise Meyve Sebze Mamulleri, Demir ve Demir Dışı Metaller ve Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller olmuştur. İhracatta düşüş gösteren sektörlerin ağırlıklı olarak tarımsal alanda olması Türkiye genelinde tarım ve tarımsal üretime verilen desteğin yetersizliği ile açıklanabilir.

Tablo 2.20. Konya İli İhracatçı Firmaların Sektör İhracat Performansı (1000

\$)

SEKTÖR	2018	2019	DEĞİŞİM
Çelik	163,66	815,41	398%
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	32,34	75,63	134%
Demir ve Demir Dışı Metaller	2.567,38	911,26	-65%
Deri ve Deri Mamulleri	24,56	385,59	1470%
Elektrik Elektronik	24,95	318,05	1175%
Hazır giyim ve Konfeksiyon	34,62	120,08	247%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	740,36	846,91	14%
İklimlendirme Sanayi	419,61	1.068,11	155%
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	730,97	1.048,76	43%
Madencilik Ürünleri	181,65	260,34	43%
Makine ve Aksamları	1.220,08	4.540,47	272%
Meyve Sebze Mamulleri	160,06	18,19	-89%
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	39,93	124,50	212%
Otomotiv Endüstrisi	897,25	3.108,55	246%
Savunma ve Havacılık Sanayi	38,70	578,38	1395%
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	241,00	137,09	-43%
Tekstil ve Hammaddeleri	6,78	21,39	215%
Yaş Meyve ve Sebze	9,64	9,55	-1%
TOPLAM	7.533,60	14.579,07	94%

Kaynak: TİM, 2019

2.2.4. Konya’da Hizmet Sektörü

Kavram olarak hizmet ve hizmet işletmeleri, ekonomilerin ilerlemesine paralel olarak işletmede önemli bir kavram haline dönüşmüştür. Günümüzde bütün işletmeler birer hizmet işletmesine değişim sürecini yaşamaktadırlar. Dönüşümün ve değişim hızı sektöre göre değişiklik göstermektedir. Gelişen ve değişen hizmet işletmeleri, istihdam rakamları açısından, son yıllarda ekonominin önde gelen aktörüne dönüşmüştür. Ekonomilerin ilerlemeleri hizmet sektörü ekonomisinin büyüklüğü ile ölçülebilmektedir. Ülkemizin hizmet sektörü ilerlemesi Cumhuriyet tarihinden beri devam etmektedir. Tarım sektörünün 80 yıl içinde gayri safi yurt içi hasılasının “GSYH” içindeki oranı % 50 seviyesinden yaklaşık % 8 seviyelerine geri çekilmiştir. Ülkemizdeki ekonomik dinamiklerin dönüştüğünü geliştiğini göstermektedir. Tarım sektörünün zamanla piyasadaki oranının azalmasıyla, bu sektördeki dinamiklerin sanayi sektörüne etkisi ise % 10 seviyesindeyken, hizmet sektörünün oranı ise her yıl yaklaşık olarak % 30 seviyesinde artış göstererek % 65 seviyesine ulaşmıştır.

Sektörünün önemli katma değer alanı ise istihdam alanındadır. Bütün ekonomik faaliyetin sağlanmasında büyük hayati bir öneme sahip olan hizmet sektörü çok büyük bir alanı kapsamaktadır. Sektörün kapsamında kişisel bakım, eğitim,

sağlık, yazılım, ulaştırma, danışmanlık, mühendislik üniteleri gibi daha birçok alan hizmet sektörünün içinde bulunmaktadır. Finans, iletişim, taşımacılık gibi altyapı hizmetleri bir işletme için hizmet verirken, eğlence, eğitim ve sağlık hizmetleri firmalara kaliteli ve sağlam işgücü sağlanması açısından önemi büyüktür, bazen de firmaların rekabet ve piyasa açısından gücünü artırıcı etki sağlamaktadır. Hizmet sektöründe Konya oldukça ilerlemiş bir ildir. Bu gelişmişliğe rağmen, Konya’da özellikle lojistik, bilgi teknolojileri, Ar-Ge, inşaat, sağlık, turizm, eğitim, ticaret, danışmanlık, reklamcılık alanlarında yeni kuruluşlara ihtiyaç duymaktadır. 2012 yılı verilerine göre Konya’da hizmet sektöründe faaliyet gösteren 29.139 işyeri bulunmaktadır. Perakende ticaretinde motosikletler ve motorlu kara taşıtları hariç olarak 6.360 işyeriyle hizmet sektörü kuruluşları arasında ilk sırayı almaktadır. Perakende ticareti 6.063 işyeri ile inşaat sektöründe binalar inşaatı ve çevre düzenlemeleri, özel inşaat uygulamaları, bina dışı yapıların inşaatı faaliyetleriyle beraber 3.834 işyeriyle Kara taşımacılığı ve boru hatt ı taşımacılığı takip etmektedir (T.C. Konya Kültür Turizm İl Müdürlüğü, agis, 2018).

2.2.4.1. Turizm

Konya çok eski zamanlara dayanan köklü tarihi geçmişi ile birçok medeniyet ve kültüre tanıklık etmiştir. Dünyada ilk Hıristiyan toplumlara ev sahipliği yapmış olan il, farklı dinlere ait medeniyetleri barındırmış olması nedeniyle kültür ve turizm açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Bu açıdan Konya, kültür turizmiyle beraber İnanç turizminde de önemli merkezlerden biri olmayı hedeflemektedir. Konya’nın kültür turizmi potansiyelini açısından önemli tarihi yerlerinden biri olan Çatalhöyük 9000 yıllık geçmiş olan ve neolitik bir kasaba özelliği taşımaktadır. Çatalhöyük, insanlık tarihi açısından çok önemli bir yer olup tarihte yerleşik hayata dair ilk izlerin görüldüğü, ilk mimari eserlerin ve inanç yapısını gösteren ilk kutsal yerleşim yerlerinin yer aldığı bir tarihi alandır. Alanda 1961 yılında başlayan kazı çalışmaları halen devam etmektedir.

İlde dikkat çeken bir diğer turizm varlığı da İvriz Kaya Anıtıdır. Ereğli ilçesinin Aydınkent köyünde bulunan kabartma Turuva Krallığın ait bir kalıntı olup günümüze kadar korunabilmiştir. Aynı şekilde Siyata Ören Yeri de Konya açısından önemli bir tarihi alandır. Erken Hıristiyanlık dönemine ait olan alanda Ak Manastır başta olmak üzere pek çok manastır kayalara oyulmuştur.

Konya'nın en önemli varlıklarından biri de şüphesiz Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı medeniyetlerinin izlerini taşıyan ve 5000 yıllık geçmişe dayanan Sille Köyü ve burada bulunan Aya Eleni Klisesidir. Klisenin avlusunda taştan oyulmuş bölümler, tavan ve giriş bölümlerinde ise Hz. İsa, Hz. Meryem ve havarilere ait çok sayıda el boyaması resim yer almaktadır. Sillede Aya Eleni Klisesinin yanı sıra tarihi cami, hamam ve köprü gibi çok sayıda eser bulunmakta olup bölgenin ilerisinde yer alan sille barajı da turizm açısından alanın bir cazibe merkezi olmasına katkıda bulunmaktadır.

Ayrıca Konya'da; Beyşehir ilçesinde yer alan dikdörtgen şeklindeki etrafı kabartma taşlarla bezeli Eflatunpınar Hitit Anıtı, Gökyurt köyünde bulunan ve tarihinin milattan önce 3. yüzyıl kadar eskilere dayandığı tahmin edilen Kilistra Antik Kenti, il merkezine 15 km uzaklıkta olan, Asur ticaret kolonileri zamanında yapıldığı tahmin edilen Karahöyük antik yerleşim yeri, Selçuklular, Karamanoğulları ve Osmanlı döneminde yapılmış çok sayıda medrese, krevansaray, cami, türbe, köprü, çeşme ve höyük yer almaktadır.

Konya ev sahipliği yaptığı pek çok medeniyet ve Hz. Mevlana, Şems Tebrizi, Nasrettin Hoca gibi dünyaca tanınmış ünlü düşünür ve din adamları sayesinde büyük bir turizm potansiyeline sahiptir. Bu potansiyelin en büyük sebebi kuşkusuz Mevlana Celaleddini Rumi dir. Türk-İslam Edebiyatının önemli unsurlarından biri olan Mevlana, tasavvuf düşüncesinin Anadolu'da yayılmasına öncülük etmiş bir İslam düşünürü ve mutasavvıftır. Şems Tebrizi ise Tebriz kentinde dünyaya gelmiş, Mevlana ile tanışarak onun gönül dünyasında büyük değişikliklere neden olmuş bir İslam alimidir.

Mevlana Celaleddin Rumi'nin kendi adını taşıyan türbesi babası Bahaeddin Veled'e Selçuklu Sultanı tarafından hediye edilen gül bahçesine 1274 yılında bir türbe yapılmıştı. Daha sonraları pek çok ek bölüm yapılan türbe, 1927 yılında müze olarak ziyarete açılmıştır. Müze içerisinde değişik bölümlerde Mevlana'ya ve Mevleviliğe ait eserler, Mevlevi musiki aletleri, çeşitli heykel ve canlandırmalar, hat, kumaş örnekleri ve halılar sergilenmektedir.

Konya'da Mevlana Müzesinin yanı sıra Şems makamı olarak da bilinen Alaaddin tepesinin doğusunda geniş bir park içinde yer alan Şems Tebrizi Türbe ve Mescidi bulunmaktadır. Yapı kurşun çatı ile kaplı bir kubbe şeklinde olup kubbe

altında bir sanduka yer almaktadır. Şems Tebrizi nin naaşının bu sanduka altında yattığı var sayılmaktadır.

Konya'nın Akşehir ilçesinde 13. yüzyılda yaşadığı düşünülen Nasreddin Hoca dünyanın pek çok ülkesinde tanınan önemlibir kişidir. Nasrettin Hoca dilden dile dolaşan fıkralarıyla halk mizahının dünyadaki en büyük şahsiyetlerinden biridir. Hocanın fıkraları yaşadığı dönemin sorunlarını, halkın karşı karşıya kaldığı güçlükleri, ince bir mizah ve evrensel bir umutla anlatır. Fıkralar bu yönü ile pek çok dile çevrilerek dünyaca ün salmıştır. Nasreddin Hoca Türbesi Konya'nın Akşehir ilçesinde yer almakta olup pek çok restorasyon geçirerek günümüzdeki halini almıştır.

Bunun yanı sıra Konya'da antik kazılardan elde edilmiş olan çok sayıda eser bulunmaktadır. Bu eserlerin çoğu Konya Arkeoloji Müzesi ve Etnografya Müzesinde sergilenmektedir. İlde bu müzeler dışında, Atatürk, Mevlana, Karatay Çini Eserleri, Sırçalı Mezar Anıtlar, İnce Minare Taş ve Ahşap Eserler, Koyunoğlu, Akşehir ve Ereğli Müzeleri bulunmaktadır.

Konya'nın folklorik değerleri ve el sanatları da kültür turizminin içerisinde yer alan parçasıdır. Konya'da el sanatları, testicilik, keçecilik, halıcılık, kaşıkçılık, tüfekçilik, çinicilik gibi daha birçok sanat türü ve Hat sanatıda yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Konya'nın başlıca değerleri folklor ve tasavvuf musikisi, Semah, folklorik değerlerindedir. Konya birçok farklı uygarlığa tanıklık etmiştir. M.Ö. 7000 yılından günümüze kadar eski bir tarihin izlerini taşımaktadır. Birçok medeniyete tanıklık eden Konya kenti, tarihi yerler açısından oldukça zengin sivil mimari ve doğal sit alanları ile önemli bir kültüre sahiptir (T.C. Konya Valiliği, 2018).

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünden alınan veriler göre, 2017 yılı içerisinde Konya'ya günü birlik gelen turist miktarı 525.200 kişi iken Konya'da konaklayan turist miktarı ise 744.800 kişi olmuştur. 2017 yılında Konya'da turizm işletme belgesi bulunan toplam 36 otel işletmesi yer almaktadır. Bu tesislerin 5'i beş yıldızlı, 10'u dört yıldızlı, 16'sı üç yıldızlı, 3 tanesi iki yıldızlı ve 2 tanesi de özel belgeli otellerden oluşmaktadır. 2017 yılı verilerine göre ilimizde yatırım belgeli 21 tesis bulunmakta olup bu tesislerin 10 tanesi konaklama, 10 tanesi restoran, 1 tanesi de kongre ve sergi merkezi niteliğindedir.

Her yıl 17 Aralık tarihinde büyük organizasyonlarla kutlanan ve Konya'nın en önemli kültürel etkinliklerinden biri olan Şeb-i Arus Törenlerinde, 2017 yılında

228.899 ziyaretçi törene katılmıştır. Konya’da yer alan müzelere ziyarette bulunan ziyaretçi sayılarına bakıldığında Mevlâna Müzesinin açık ara öne çıktığı görülür. Müzeyi sadece 2017 yılında toplam 2.480.433 ziyaretçi ziyaret etmiş olup müze bu ziyaretçi sayısı ile Konya’daki tüm müzelere yapılan ziyaretlerin %94’ünü tek başına sağlamıştır. Aynı yıl içerisinde toplam 44 bin 387 ziyaretçi ile Karatay Müzesi de Mevlâna Müzesinden sonra en çok ziyaret edilen diğer bir müze olmuştur.

Ayrıca Konya’da ulusal kültürün korunduğu yazma eserlerin bulunduğu kütüphanesi ile Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi ve Yusufâğa Yazma Eserler Kütüphanesi yer almaktadır. “Bu kütüphanelerde 18.000 adet üzerinde el yazması, 73.000 adet üzerinde matbu olmak üzere yakaşık toplam 91.000 adet kitap bulunmaktadır. Konya; Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı’nda belirtildiği gibi üzere farklı inanç turizminde de ciddi bir potansiyele sahiptir. Doğa, sağlık, av ve kongre olarak detaylandırdığımızda birçok turizm sektörünün imkanını elinde bulundurmaktadır. Bu açıdan Konya’da turizm potansiyelinin değerlendirilebilmesi için detaylı araştırmaların yapılması gerekmektedir.

Beyşehir Gölü, Türkiye’nin en büyük tatlı su gölü olup av ve doğa turizmi gibi alanlarda önde gelen merkezlerinden biridir. Konya ve bölgesinin Toros Dağlarında yer alan ilçeleri ve bunlara bağlı yaylaları tabiat ve dağ yürüyüşleri bakımından ve dağ sporlarına da çok uygun yerlerdendir. Özellikle dağlık ve ormanlık alanlarda av ve kamp turizmi potansiyelleri büyüktür ve alanların bir kısmında yabancı turistler tarafından av turizmi amaçlı turistler gelmektedir. Mağara turizmi bakımından potansiyeli yüksektir. Konya’da yer alan Pınarbaşı Mağarası, İncesu Mağarası, Balatini Mağarası, Suluin Mağarası, Sakaltutan Mağarası, Körükini Mağarası, Susuz Mağarası, Tınaztepe Mağarası Konya’nın diğer doğal harikaları arasındadır.

Doğa turizmi bakımında değerlendirilen kuş gözlemciliği bakımından uygun ve önemli alanlar barındırmaktadır. Tuz Gölü’nün konya içinde kalan alanı ise, “dünyanın en büyük flamingo kolonilerine sahiptir. Çeşitlilik açısından, Çevre Müdürlükleri, Konya’da bulunan Bozdağ da yaşayan yaban koyunları, Karaman’da Karadağda yaşayan, yıldı atları koruma altına alınmış olup oluşturulacak seyir kuleleriyle bu alanlarda turizme kazandırılacak alanlardandır. Konya önemli bir jeotermal alan üzerinde yer alan Türkiye, kaynak zenginliği ve potansiyeli bakımından dünyada ilk 7 ülke içerisine girmektedir. Sıcaklıkları 20 derece ile 100

derece arasında yer alan 1.000'in üzerinde jeotermal kaynak yer almaktadır. Bu kaynaklardan iki yüzün üzerinde termal merkez kurulmuştur.

Kültürel turizminin önemli bir parçası olan geleneksel folklorik değerler ve el sanatları da kültür turizminin bir parçasıdır. "Türkiye Turizm Stratejisi 2023'te güçlü bir turizm alanı ve bölgesel kalkınma noktası oluşturulması amacı ile bölge içerisinde zayıf olan kültürel yerleşmelerin; el sanatları, yeme içme tesisleri ve konaklama imkanları ile birlikte kalkınmalarının desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu nedenle ilde; bölgesel tüfekçilik, halıcılık, çinicilik kaşıkçılık, testicilik, keçecilik gibi el sanatları ve hat sanatı gibi kültürel potansiyeller değerlendirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Bölgenin başlıca folklorik değerlerini Sema, folklor ve tasavvuf musikisi, Nasrettin Hoca, Mevlana ve Yunus Emre gibi değerler oluşturmaktadır.

2.2.4.2. Lojistik

Konya Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan, İç Anadolu Bölgesi'nin hareketli bir ticaret noktasındadır. Geçmişten günümüze kadar ticari manada birçok yatırımın merkezi haline gelmiş olan Konya şu anda küresel ticaret içinde özellikle bölgesi'nin önemli bir ticaret, lojistik ve üretim merkezi olarak yerini almıştır. Toplam alanı 41.001 km²'lik bölge üzerinde kurulan Konya, 2016 yılı verileri değerlendirildiğinde 2.161.303 nüfusa sahip, Türkiye'nin 7. büyük ilidir (KTO, 2017: 28-58).

Konya, gerek tarımsal üretimde gerekse sanayi verimlilik göstergeleri bakımından Türkiye ortalamasının üzerindedir. Konya da ticari ve mali kuruluşların, finans ve bankacılık sektörünün ilerlemiş olması, diğer ülkelerdeki ilişkiler ve deneyim, limana demiryolu bağlantısı ve Organize Sanayi Bölgelerinin varlığı, İlin ticari olarak güçlü bir yapıya sahip olduğunun göstergesidir. Bu açıdan bakıldığında Konya, hem ihracatta hem de iç pazara yönelik sağladığı lojistik faaliyetleriyle ülke ekonomisine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır.

Konya'nın gerek Kuzey-Güney gerekse Doğu-Batı bağlantılarında coğrafi konumu gereğiyle önemli bir yerde bulunmaktadır. Bunlardan başka üniversiteleri, organize sanayi bölgeleri, bilim merkezleri, teknokenti, aktif sivil toplum kuruluşlarıyla ve bu kuruluşların kendi içlerinde geliştirmekte oldukları işbirliği bölge için büyük avantajdır.

2.2.4.3. Konya’da Lojistik Köyü Projesi ve Ulaşım

TCDD’nin istatistiklerine göre, Konya da mevcut durumda yaklaşık 634.000 ton/yıl taşıma yapılmakta iken, Konya Lojistik Köyü projesinin hayata geçmesi ile taşıma miktarının yaklaşık 1.679.000 ton/yıla çıkması amaçlanmaktadır. Proje ile ilin özellikle sanayi ve tarım açısından değerli mamul ve ürünlerin taşınması bu yolla sanayi ve tarım giderlerinin düşürülerek sektöre destek verilmesi beklenmektedir. İlgili sektörlerde ürünlerin ulusal ve uluslararası piyasalarda fiyat, erişilebilirlik hızı ve kalite gibi alanlarında rekabet edebilmesi için söz konusu lojistik projesinin önemi büyüktür (TCDD, agis, 2018).

Konya O.S.B. ve diğer organize sanayi bölgelerine yakın alana kurulacak lojistik köyün aktif olarak kullanımını sağlamak, bölgelerde üretilen başta ağır sanayi ürünleri olmak üzere diğer bütün ürünlerin taşınmasını iletilmesini kolaylaştırmak amacını taşımaktadır. Konya’yı Anadolu’nun lojistik üssü yapacak proje ile Türkiye’nin Orta Anadolu’dan tüm dünyaya bağlanması sağlanacak, Konya Organize Sanayi Bölgesi ile birlikte yatırımcılara uluslararası standartlarda hizmet sunacak Lojistik Merkez ile Konya önemli bir kazanıma kavuşacaktır (KSO, 2017: 98).

1 milyon metrekare üzerinde toplam alan ile projenin Türkiye’nin en büyük ve önemli Lojistik Merkezlerinden biri olması amaçlanmaktadır. Mevcut demiryollarının yapımı planlanan lojistik merkezi içine kadar devam etmesi taşımacılık faaliyetleri açısından büyük bir avantaj sağlayacaktır. Tren yolu hattı batı tarafta Afyon iline direk, Afyon’dan sonra ise Ege ve Marmara yönünde birçok makasa ayrılmaktadır, doğuda yönünde ise Niğde-Ulukışla’dan itibaren kuzey yönünde Niğde-Kayseri makasına ve güney yönünde Mersin-Yenice-Adana’ya bağlantılar sağlanmıştır. Bu hat sayesinde Mersin Limanına aktif bir lojistik hizmeti sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra Konya-Taşucu istikametindeki hattın imalatı ve Konya-Ereğli-Mersin demiryolu yenileme faaliyetleri 2023 yılına kadar bitirilmesi planlanmaktadır.

Lojistik merkezin Konya-Aksaray hızlı demiryolu çalışması kapsamında OSB’lere bağlantısını sağlanarak, bu hatlar üzerinden aynı zamanda konteyner taşımacılığı da yapılabilmesi sağlanacaktır. Proje ilerleyen dönemlerde Ankara, Eskişehir-İstanbul Yüksek Hızlı Tren hatları, Kayseri-Aksaray-Konya-Seydişehir-Antalya ve Konya-Karaman-Ulukışla-Yenice Demiryolu hatları ve Afyon-Eskişehir Konvansiyonel hatları ile de bağlanarak daha geniş bir ulaşım ağı sunacaktır. Konya

da Hava Kargo Terminalinin faaliyete başlaması ile birlikte, Konya Lojistik Merkezi Konya ekonomisi, üretim ve dış ticareti yani ihracatı için büyük bir rol oynayacaktır.

Konya Karayolu Ulaşımında; TÜİK 2012 verilerine göre İl genelinde 1,421 km'si devlet yolu, 1,631 km'si il yolu, 7,230 km'si köy yolu olmak üzere toplam 10,282 km karayolu ağı mevcuttur. Ülke açısından önemli bir konuma sahip olan il, aynı zamanda büyük bir tır filosuna da ev sahipliği yapmaktadır. Ülke geneline bakıldığında Konya'da C2 yetki belgesine sahip 25 tane firma yer almaktadır. Ulaşımında kalitenin artmasında en büyük paya ulaşım olarak yollar yer almaktadır, bölünmüş yol çalışmaları son yıllarda ülke genelinde büyük bir artışın yaşandığı görülmektedir. Ülke geneline bakıldığında 2013 yılı başında 19.066 km toplam bölünmüş yolun bulunduğu görülmektedir. Bu miktarın 869 km lik kısmı Konya İlinde yer almaktadır (T.C. Karayolları Genel Müdürlüğü, agis,2018).

Demiryolu Ulaşımı olarak Konya; karayolu ile ulaşımın yanı sıra geniş demiryolu ulaşımı olanağına da sahip bir ildir. Türkiye'nin toplam demir yolu ağının %6,1 i Konya sınırları içinde yer alamaktadır. Konya'dan demiryolu ulaşımı Yüksek Hızlı Tren hatları (Konya-Ankara/Eskişehir), Toros Ekspresi (İstanbul-Konya-Gaziantep), İç Anadolu Mavi Treni (Ereğli-Konyaİstanbul) ve Meram Ekspresi (İstanbul-Konya) hatları ile sağlanmaktadır. Mevcut demiryolları ile yapılan yük ve yolcu taşımacılığı uzun zaman aldığından, Ankara, İstanbul ve İzmir gibi şehirlere daha hızlı ulaşım amacıyla Ankara-Konya ve Eskişehir-Konya hızlı tren hatları hizmete girmiştir (T.C. Karayolları Genel Müdürlüğü, agis,2018).

Havayolu Ulaşımında Konya; Askeri-sivil kategorisinde değerlendirilen ve merkeze uzaklığı ise yaklaşık 18 km olan Konya Havaalanı, 2000 yılında faaliyete başlamıştır. Yenilenen terminal binasının yapımı 2014 yılında tamamlanmıştır. Kapalı alanı 23 bin 640 metrekare olup içerisinde kargo taşımacılığı da yapılmaktadır. 2014 yılında Konya Havaalanından toplam 9.600 ton yük taşınmıştır. Zamanla talebin artmasının da etkisi ile günümüzde hergün Konya-İstanbul arası uçuş seferi yapılmaktadır (T.C. Karayolları Genel Müdürlüğü, agis,2018).

2.2.4.4. Eğitim

Konya da yer alan iki devlet ve ikide özel olmak üzere toplamda 4 tane üniversite bulunmaktadır. Bunlar; “Selçuk Üniversitesi, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, KTO-Karatay Üniversitesi ve Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi'dir.”

Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi eğitimine 2016-2017 eğitim yılında başlamıştır. Konya'da yer alan üç adet Tıp Fakültesi bulunmaktadır (Yüksek Öğretim Kurumu, agis, 2018).

Ülkemizdeki ilköğretim düzeyinde eğitim veren okullarının toplam %2,96'sı (786) ve ortaöğretim düzeyinde eğitim veren okulların toplam %2,96'sı (313) Konya'da yer almaktadır. İl; ilk ve Orta öğretim seviyesinde olan 316.819 öğrencisi ile ülke sıralamasında 9. sırada yer alır. Bu rakam ile ülke genelinin %2,83'ünü temsil etmektedir. Meslek ve teknik okullar göz önünde bulundurulduğunda il ciddi bir potansiyele sahiptir. İlde 193 Teknik ve Mesleki Okul ve bu okullarda okuyan yaklaşık 86.360 öğrenci bulunmaktadır. İl bu verilerle Türkiye genelinde 5. sırada yer almaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, agis,2018).

Konya'da teknik ve mesleki eğitim veren sektöre yönelik birçok okul açılmıştır. "Ayakkabıcılık Kız Meslek Lisesi" Aykent Ayakkabıcılar Sanayi Sitesi içinde açılmış olup bu uygulamaya güzel bir örnektir. Yüksekokul veya lisans mezun sayısı olarak 190.588 kişi ile ülkemizde 8. sırada yer almaktadır. Yüksek lisans mezunu sayısı 14.291 kişi ve doktora mezunu sayısında 4.635 kişi olup Türkiye'de 4. sıradadır. Üniversiteli öğrenci sayısı olarakta 6. sıradadır.

Konya'da 5000 civarında öğretim elemanı bulunmaktadır. Bunlardan 675 adeti Profesör olarak görev yapmaktadır. İl bu rakamlarla Türkiye'de dördüncü sırada yer almaktadır. Diğer sektörlerle yetişmiş işgücü sağlayan endüstri meslek liseleri ve çeşitli liseler ve meslek yüksekokullarında istihdama destek sunmaktadır. Yabancı dilde eğitim imkanı sunan özel kolejler de ve anadolu liselerinde yabancı dilin gelişmiş açısından çocuklarının eğitimine katkı sağlamaktadır. Okul çağına gelmiş nüfusa göre okullaşma oranları bölgede % 94,49 seviyesindedir. İlde, temel eğitim bakımından %97,25 gibi bir okuryazar oranı ortaya çıkmaktadır. Bölgede, okuma yazma bilme oranı cinsiyet açısından incelendiğinde okuma yazma bilmeyen kadın oranının erkeklere göre fazla olduğu görülür. Ortaöğretim çağına gelmiş nüfusu açısından okullaşma oranı ilde % 81,72 seviyesindedir. İlde ortaöğretim eğitim seviyesinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 17,70 seviyesindedir.

1975 yılında Selçuk Üniversitesi'ne üniversite ünvanı verilmiştir ve Konya'da uzun süredir 23 adet fakülte, 6 adet enstitü, 5 adet yüksekokul, 22 adet meslek yüksekokulu, 34 adet araştırma ve uygulama merkeziyle bir adette konservatuvarıyla

70.000'i aşan öğrenci sayısı ile eğitim hizmetini sürdürmektedir. KTO Karatay Üniversitesi Vakıf Üniversitesi olarak kurulan ve 6 tane fakülte, 3 tane enstitü, 2 tane araştırma ve uygulama merkezi olarak yaklaşık 4.000 kişilik öğrencisiyle eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir. Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde ise 15 tane fakülte, 4 tane enstitü, 3 tane yüksekokul ve 5 tane meslek yüksekokulu olmak üzere yaklaşık olarak 30.000 kişilik öğrencisiyle eğitim hayatını sürdürmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KONYA TARIM, SANAYİ VE HİZMET SEKTÖRLERİ GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Anadolu'nun en önemli ticari merkezi ve yerleşkelerinden biri olan Konya, Osmanlı'dan beri tarım, Türkiye için sanayi ve hizmet sektörleri açısından her zaman önemli rol oynamıştır. Türkiyede sektörlerin genel durumu değerlendirildiğinde ilin tarımsal üretimdeki ekonomik ağırlığı ve gelişmiş ve gelişmekte olan sanayi kolları da göz önünde bulundurularak Türkiye'nin parlayan merkezlerinden biri olduğu söylenebilir. (Boratay, 2015: 72). Konya, yaklaşık 1,88 milyon hektarlık tarım alanı ile Türkiye'deki tarım alanları toplamının %8,24'üne sahiptir. Bu alanların Konya Ovası Projesi ile tam anlamıyla faaliyete geçmesi ve artması beklenmektedir (KTO, 2014: 73). Bununla birlikte Konya'nın yalnızca tarım sektöründe değil; sanayi ve hizmet sektörlerinde de belirgin bir rol oynadığı söylenebilir.

Konya, geniş tarım arazileriyle beraber tarımsal ve hayvansal üretim anlamında ülkemizde ilk sıralarda yer almaktadır. Bunun yanı sıra İl, tarım aletleriyle, makine ve makine ekipmanları üretiminde ülke üretiminin %65'ini karşılamaktadır. Bu alanda Türkiye ihracatının ise %45'ini tek başına yapmaktadır. Şehir otomotiv yedek parça ve yan sanayi alanında ise toplam ihracattan yaklaşık %0,5'ini karşılamaktadır. Türkiye'nin en kayda değer motor piston ve gömlek, supap, krank, dişli ve conta fabrikaları Konya'da bulunmaktadır.

İlin, üretimde ülkemizde ilk sıralarda yer almasının temel sebebi kuşkusuz tarımsal arazi varlığının fazla olması ve bu arazilerde her türlü tarımsal üretimin yapılabilmesidir. Tarımsal üretimde belirleyici olan unsur sanayide tarımsal hammaddeye yönelik olarak yer alan ve üretim yapan sanayi tesislerinin varlığıdır. Bu tesislerle beraber tarım aletlerinde ülkemizde ve Dünya da önemli bir noktaya ulaşmasının da etkisi fazladır. Konya da öncü ve belirleyici sektör tarımsal üretim olmuştur. Diğer sektörlerin gelişmesi tarımsal üretime paralel ve ihtiyacına yönelik şekillenmiştir.

Konya sanayi sektörü açısından hızla gelişen, ilerleyen ve dinamik bir yapıya sahip olan bir ildir. İmalat sanayi sektörünün gelişmesiyle beraber, sanayide imalat ürün çeşitliliği artmıştır. Buna bağlı olarak iç ve dış ticareti yapılan ürün yelpazesi genişlemiştir. Tarım ve hayvancılık sektöründen üretilen ürünler başta olmak üzere

birçok ürün; , imalat makineleri, dokuma-giyim, lastik-plastik ürünleri, tuz, demir-çelik ürünleri, alüminyum, tarım makineleri, mobilya, tarıma dayalı işlenmiş ürünler, otomotiv yan sanayi, ayakkabı ve mermer Konya’da ticareti yapılan başlıca ürünlere örnek olarak verilebilecek birkaç örnektir.

Cumhuriyet dönemine kadar olan süreçte tarihi ticaret yolları kesişiminde bulunduğundan çağına göre büyük nüfus kitlelerini barındıran Konya“da yoğun bir ticari hayattan söz edilebilir. Konya Doğu şehirlerinin yol güzergâhında bulunduğu için de ticaret hayatının geliştiği söylenebilir. Bu dönemde hareketli ticareti canlı tutabilmek adına bedesten, çarşı, han, gibi pek çok yapının da imar edildiği görülür (Acartürk, 2006: 39).

Bu dönemde küçük ölçekli üretim ve ticari faaliyetleri yürüten geniş esnaf zümresinin dışında, dış pazarlar ile irtibatlı tüccarlar transit merkezi olması dolayısıyla şehirde bulunmaktaydı. Bu sebeple bazı zanaat dallarında büyük ihtisaslaşmalar görülmüştür. Dokuma, deri, gıda ve hizmet sektörleri oldukça yaygındır. Hatta dokuma sanayisinde kullanılan hammaddeye göre üreticiler ayrı loncalar halinde teşkilatlanmıştır.

Konya’da kurulmuş en önemli sanayi tesisi hiç şüphesiz 20.11.1934 tarihinde temeli atılıp 4.4.1937 tarihinde açılan Sümerbank'a bağlı olarak faaliyetlerini yürütmüş olan Konya Ereğli Pamuklu Sanayi Müessesidir. Tarıma ve küçük ölçekli imalat sistemine dayalı olan bir ekonomik yapısı olan Konya’ya bu yıllarda Ereğli dokuma tesisi dışında önemli bir kamu girişiminin varlığından söz edilemez (Şahin, 2011: 69).

Konya'da özel sanayi teşebbüslerinin 1950'li yıllarda hız kazanmıştır. Bu sanayi teşebbüslerini şu şekilde sıralanabilirler; 1938 yılında kurulan Özyatağanlar Ziraat Mak. San. Koll. Şti., 1950 yılında kurulan Kayahan Makine Fabrikası, 1952 yılında Ova Un Fabrikası, 1954 yılında Konya şeker Fabrikası ile Konya Çimento Fabrikası, 1956 yılında Konya Et Kombinasyonu, 1958 yılında Direkliler Ayçiçeği Fabrikası ile Konya yem Sanayi, 1960 Doğa Oksijen fabrikası, 1965 Çağlayan Sabunlar, 1967 Öztunçlar Ziraat Mak. San., 1968 konaltaş Alüminyum San. Ve Tic. A.Ş. ile Sümerbank Krom Magnezit Tuğla San. Müessesesi, 1970 anadolu Plastik San., 1972 Fleksan Ambalaj San., 1973 Derkosan Derikon San. A.Ş., Süt San A.Ş.,

Karaçıġan Tuġla ve Kiremit Fab. Koll. Şti. 1977 KonsantaŐ A.Ő. ile Molino San. Kurulmuştur.

Konya’da hizmet sektörü açısından Türkiye ve Dünya’da büyük öneme sahip olan Mevlana’nın gibi bir din ve devlet adamının Konya’da yaŐamıŐ olması, tarihi ve turistik yerlerin fazla olması ve turistik yatırımların bu özellikler dikkate alınarak yapılmasıyla önemli oranda yerli ve yabancı turist aġırlamaktadır. Hizmet sektörü açısından bakıldıġında Anadolu’daki ilk milli banka giriŐimi de, 1909 yılında Konya’nın önde gelenleri tarafından, Şirket-i İktisadiye-i Milliye ismiyle Konya’da yapıldıġı görülür. 1917’de Ticaret Umum Müdürü Münir Bey, bankanın genel kurul toplantısında yaptıġı konuŐmada Őunları söylemiŐtir; ‘‘Türkiye'nin merkezinde yer alan Konya’da Hilal-i Osmani nasıl tecelli etmiş ise, uygarlık yolu olan özel teŐebbüs ve ortak girişim fikirleri de bu mübarek iklimden doġarak Osmanlı’nın dört bir yanına örnek teşkil etmiştir.’’ 1920’li yıllarda da milli Şirketlerin en yoġun olduġu vilayet de Konya’dır (ztrk, 2003: 54).

Konya için, 1946’da Asım Kmrcoġlu tarafından hazırlanan ilk kapsamlı ve bütüncül kent planı, temeline güzel kent yaklaŐımını alarak hazırlanmıŐ olan Konya İmar Planı’dır. Planlama alanı yaklaşık olarak 816 hektarlık bir alanı kapsamaktadır (Yenice 2014, S.29). 1946 yılında hazırlanan Konya’da imar planının temel amacı; saġlıksız ve denetimsiz biçimde oluşmuş kentsel düzenin denetim altına alınması, kent içinde yer alan boşlukların düzenlenmesi, anıt niteliġindeki eserlerin ve bu eserlere yakın vrelerinin temizlenerek yeniden düzenlenmesi ve son olarak sosyal-teknik altyapı eksikliklerinin giderilmesi Şeklinde sıralanmıŐtır (Ceritli, 1995: 5-21).

Yavuz TaŐçı–Haluk Berksan tarafından 1965 yılında hazırlanan ve sanayinin bgn ki konumunu belirleyen imar planı; İller Bankası tarafından düzenlenen ulusal bir yarıŐma kanalı ile elde edilen ilk plan niteliġindedir. 1965 planı 1985 yılına kadar olan kısmında sanayi sektörüne geçiş-başlangıç niteliġi taŐımıŐ, ye aġırlıklı olarak organize ve organize olmayan sanayi bölgeleri oluŐumunu desteklemiŐtir. Bu durum 1950 yılı ve sonrasını izlenen ekonomik politikalara baġlı olarak ortaya çıkan sanayi kenti olma olgusunun bir yansıması olarak deġerlendirilebilir. Nitekim bunun saġlanması adına, kentsel arazi kullanım byklġnn %4,7’sini oluşturan yaklaşık olarak 117 ha alanı kapsayan alan sanayi üretimi için ayrılmıŐtır (Yenice, 2012: 45).

Faaliyet gösterilecek bölgenin sanayi için seçimi arazilerin ucuz ve büyük olmasından dolayı Konya sanayisinin gelişiminde önemli rol oynamıştır. Sanayinin büyümesine imkân tanımıştır. Ancak Konya’da hâkim rüzgâr kuzeyden esmektedir. Sanayi yapılarının kentin kuzeyinde yer alması sanayi atıklarının kente doğru sürüklenmesine ve konut alanlarında hava kirliliğinin artmasına yol açmaktadır. Konya sanayisi bugün ki gelişmiş durumunu her kategoride ürünün üretildiği halini almıştır.

3.1. KONYA’DA TARIM SEKTÖRÜ GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Konya’da Tarımsal üretim uzun yıllardan beri yapılmaktadır. Ancak son yıllardaki gelişmelerle beraber Konya üretimde ülkemizdeki konumunu giderek artırmıştır ve birçok sektörde lider konumundadır. Bu noktaya gelmesinde şüphesiz en büyük pay büyük tarım alanlarına sahip olmasıyla beraber, coğrafi konumu ve tarımsal üretimin değerlendirileceği sanayi tesislerinin hammedeye yakın şekilde yer almasıdır. Tarım sektörünün gelişmesi özellikle 1950’li yıllarda Konya’da kurulan tarımsal makine fabrikalarının etkisinde fazladır. Bu yatırımlarla beraber tarımda makinalaşma başlamış ve üretim yapılan alanlar artarak verimlilikte önemli ölçüde artmıştır. Üretilen tarımsal ürünlerin artmasıyla birlikte bölgede bu ürünlerin işlenmesi ve paketlenmesine yönelik yatırımlarda yapılmaya başlanmıştır.

Bu yatırımlarla çiftçiler ürünleri için pazar arayışı yerine direkt sanayilere vererek üretime dahil edilmiştir. Üretilen ürünler ise Konya’dan bütün illere ve birçok Dünya ülkesine gönderilmeye başlanmıştır.

Konya’da sektörün gelişmesinde tarım azarizlerinin genişliğin yanı sıra bir diğer etken de ilde tarımsal faaliyetlerin çok eski yıllara dayanmasıdır. Uzun yıllardan beri süregelen sektörel bilgi birikimi ve deneyim teknolojik gelişmelerinde desteği ile tarımı üst noktaları taşımıştır. Bu birikim sayesinde daha verimli ve kaliteli ürünler elde edilebilir hale gelmiştir.

Bunun yanı sıra Konya tarım sektörü açısından en büyük şans kooperatif yapılanmasının gelişmiş olmasıdır.” Kooperatif birlikleri çiftçiye her alan da destek vermekte üertimin gelişmesinde katkıda bulunmaktadır (Konya Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, agis, 2018).

3.1.1. Et, Süt ve Ürünleri İmalatı Sektör Gelişimi

Konya’da Et ve et mamülleri sektörüyle beraber süt ve süt mamülleri sektörü arasında bir ilişki bulunmaktadır. Bu sebeple iki sektör birbirinden ayrı olarak düşünülemez. Sektöre ilişkin bilgilerden sırasıyla bahsetmek gerekirse; Et, zengin omega-3 yapısı, yüksek biyolojik değeri, doyuruculuğu ve tat ögesi açısından insan beslenmesindeki yeri ile önemli bir besin kaynağı niteliğindedir. Et ürünleri mineraller ve protein açısından oldukça zengin olmasına karşın yağ asitleri ve vitaminler açısından ise değerleri nipten düşüktür. Etin çeşidine göre moleküler yapısı değişiklik gösterebilmektedir (KTO, 2017: 28).

Kesimden sonra et, tüketilmeye hazır bir hammadde ve et ürünlerinin üretiminde kullanılacak yarı hammadde haline gelmektedir. Hayvanlardan sağlanan ürünlerin; işlenmemiş et ürünleri, yan ürünler ve işlenmiş et ürünleri olarak üç ana grupta yer aldığı söylenebilir. Bunlardan işlenmemiş et ürünleri; taze veya dondurulmuş olarak ikiye ayrılır. Parça etler, rosto, pırzola, biftek, kuşbaşı, bonfile gibi taze et ürünlerinden oluşmaktadır. Bu et mamülleri dondurularak saklanabilmektedirler. İşlenmemiş et ürünlerinde ise karkas olarak adlandırılan et gruplarıdır.

İşlenmiş Et Ürünleri ise parça haline getirilmiş, kuşbaşı ya da kıyma büyüklüğünde ve emülsiyon teknolojisiyle işlenmiş ürünler şeklindedir. Pastırma, füme etler, sucuk ve kavurma ürünleri ve konserve ürünler ise parça haline getirilerek çeşitli işlemlerden geçirilen et gruplarıdır.

Kesim sonrasında hayvandan elde edilen deri ve sakatat gibi kısımlara ise yan ürünler ismi verilir. Bu ürünleri ise, tüketilebilen veya endüstriyel hammadde olarak kullanılabilenler ürünler olarak iki grupta incelenmek mümkündür. Böbrek, yürek, karaciğer gibi et ürünleri yenilebilen yan ürünler kapsamında değerlendirilmektedir. Tırnak boynuz unu deri, yağlar, kan, bağırsak, et-kemik unu gibi ürünler ise endüstriyel hammadde olarak kullanılabilen yan ürünler niteliğindedir (Türkiye Kalkınma Bankası, agis, 2018).

Konya’da sektöre tarım ve hayvancılık açısından bakacak olursak; ilin ülke çapında, bu sektörler açısından barındırdığı toplam tarım arazileri ve sahip olduğu hayvan varlığıyla ciddi potansiyel sahibi bir il konumundadır. Konya yüz ölçümü olarak bakıldığında ülkemizin en geniş ili olmakla birlikte bu büyük alanın 2,66

milyon hektarlık kısmı kadar da tarım arazisine sahiptir. Konya Türkiye'nin buğday ambarı olarak bilinmekle beraber bunun yanında hayvancılık sektöründe de çok iyi bir konumdadır. (Aydın, 2007: 18). Son verilere göre Konya 921 bin adet büyükbaş hayvan, 2 milyon 252 bin adet küçükbaş hayvan, 15 milyon adedin üzerinde kümes hayvanı varlığı ile hayvancılık sektöründe Türkiye'nin öncü ileri arasındadır.

Türkiye'deki tarım alanları incelendiğinde Konya'nın en geniş alana sahip olduğu görülür. Konya Türkiye'nin tarım alanlarının % 5,24'lük kısmı ile çayır ve mera alanlarının % 5,21'ini bünyesinde barındırmaktadır. Geniş mera alanlarıyla otlakların varlığı, bölgenin süt üretimde etkin söz sahibi olmasının en önemli nedenlerindedir.

TÜİK istatistiklerine göre, Konya 2017 yılında toplam 1.289.837 tonluk süt üretimi ile birinci olurken, İzmir 1.119.618 ton ile ikinci, Erzurum 892.266 ton ile üçüncü, Balıkesir 693.599 ton ile dördüncü ve son olarak Kars 579.264 ton ile beşinci sırada yer almıştır. 2017 yılında 2016 yılına göre Türkiye'deki toplam süt üretimi %12 oranında artarak 20 milyon 630 bin tonu bulmuştur. Konya, Türkiye genelinde özellikle peynir yağ ve yoğurt yapımında aranan bir ürün olan koyun sütü üretiminde de oldukça yüksek bir paya sahiptir. Bunun yanı sıra ilde süt keçisi yetiştiriciliğine olan talep de her geçen gün artmakta ve bu alanda üretim gerçekleştiren işletme sayısı çoğalmaktadır. İlin, keçi sütü üretimindeki payına bakacak olursak % 1,5 civarında olup manda sütü üretimindeki payı ise ihmal edilebilir bir düzeydedir. Süt çabuk bozulabilen bir ürün olması ve taşıma imkânlarının yetersizliği nedeni ile daha çok peynir veya diğer süt ürünlerine çevrilerek satılmaktadır. Beyaz peynir üretiminde elde edilen sütün yaklaşık %60'lık kısmı kullanılmaktadır. Ayrıca süt oranı olarak değerlendirildiğinde yoğurt, tereyağı, süttozu ve süt tozundan yapılan ürünlerin %25 oranın süt içerdiği, kaşar gibi özellikli peynirlerin yapımında ise bu oranın %15'e düştüğü görülmektedir (Konya Ticaret Borsası, agis, 2018).

3.2. SANAYİ SEKTÖRÜ GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.2.1. Dünya'da ve Türkiye'de Sanayi Sektörünün Gelişimi

18. Yüzyılda Sanayi devrimi İngiltere'de başlamış olup bütün dünyayı etkilemiş bir harekettir. Dünya üzerinde ticaret yapan, iş gücü, hammadde gibi dengelerini tamamen değiştirmiş, devletlerin politikalarını yeniden şekillendirerek gözden geçirmesine sebep olmuştur. Şimdiye kadar dünyada bu kadar büyük kitleleri

etkileyebilen başka bir hareket olmamıştır. Sanayi devrimi geleneksel yöntemlerle ihtiyaca binaen yapılan üretimden, makinelerle yığın halinde üretim tekniğine geçiştir. 18 Y.Y.'dan önce İngiltere'nin siyasi, sosyal ve iktisadi deneyimi bir sanayi öncüsü olduğunun sebebini açıklamaktadır. Büyük Britanya olarak, gizli büyümeyi artırıcı özelliklerin bir bileşimini, kendi seviyesindeki ülkelerden daha güçlü olarak ortaya koymaktadır. Girişimin gelişmesi ancak güçlü bir ticaretin ele alınarak, sisteminin etrafında zengin arz talep kaynaklarına ve büyük deniz aşırı piyasalara kolay ulaşabilmesi sebebiyle, temel sanayi teknolojilerinin varlığı, sermaye birikimi, çok sayıda nehirlerle dolu bir ada, coğrafi konumu ve ekonomisinin sağladığı birçok ulaşım kolaylığı, hem pragmatik hem de bilimsel bir mirasın varlığını, istikrarlı bir şekilde nipeten ve siyasi esnek bir yapı ve sosyal sistem, iş yapmayla beraber ve değişime uygun bir ideoloji, 200 Yılda daha fazla bir tarihsel süreçten geçerek ulaşmıştır. Bu şekilde, İngiltere'de diğer Avrupa ülkelerinde görülmemiş derecede, iktisadi değişme için gereken her türlü ortamı sağlamışlardır (Kasalak, 2012: 65-79).

Sanayi devriminin başlangıcı ve sembolü olan James Watt'ın buhar makinesi bu teşvikler sayesinde icat edilmiştir. İşgücü kaynaklarının insan ve hayvanlardan makinelere ve fosil yakıtlara geçmesiyle dünya üzerinde birçok şey değişmiştir. Sanayi öncesi çağda köylüler daha çok kendi yiyeceklerini yetiştirirler, kendi evlerini yaparlar, kendi giysilerini dokurlarken çiftliklerin yerini fabrikalar alır almaz, insanlar artık kendi yiyeceklerini yetiştiremeyeceğinden, sağ kalabilmek için paraya son derece bağımlı duruma gelmişlerdir. Bu bağımlık, esas üretim yönteminden çok farklı olduğu için, tüm güç ilişkilerini de değiştirmiştir. İngiltere 1820'lere geldiğinde, Sanayi Devrimi'ni tamamlamış ve Fransa'yı Napolyon savaşları sonucunda yenerek dünya pazarında rakipsiz konuma gelmiştir. 1820 ve 1840'lı yıllar arasında Latin Amerika'dan Çin'e kadar İngiltere, pek çok ülkede imkanlar ölçüsünde yerel iktidarla anlaşarak, anlaşamaz ise gerektiğinde ise silah gücünü kullanmaktan çekinmeyerek, birçok serbest ticaret antlaşmaları imzalamıştır (Pamuk,2003: 202-207).

18. yüzyılda ve 19. yüzyılın başlarından itibaren devlet tarafından kurulan imalathaneler, sanayi devriminden önceki teknolojiyi kullanmışlardır. 1830 ve 1840'lı yıllarda Osmanlı yöneticileri ordunun, donanmanın ve esas olarak sarayın taleplerini karşılamak üzere Avrupa'da kullanılan son teknoloji ile makineler üreten devlet mülkiyetinde fabrikalar kurma yoluna gitmiştir. Bu işletmelerin çoğunluğu İstanbul ve çevresinde kurulmuş olup kapitalist bir bakış açısına sahiptiler. İçinde en dikkat

çekenleri Yedikule'den Küçükçekmece'ye kadar uzanan bölümde kurulan yünlü, pamuklu, dokuma fabrikaları (1719), Feshane (1833), tophane (1842-1918) ve tersanelerle demir dökümhaneleridir. Hereke'deki ipekli dokuma fabrikası (1843) da aynı girişimin bir parçasıdır (Pamuk, 2015: 122).

Sanayi gelişimini takip edebilmek için, yaşanan dönem'in ekonomik konjonktürüne de hâkim olmak gerekmektedir. Dolayısıyla sanayi sektörünü ve buna bağlı olarak sanayi yapılarını analiz edebilmek amacıyla bu bölümde Osmanlı İmparatorluğu'nun sanayi devriminden sonraki ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze kadar olan iktisat tarihine değinmek gereği duyulmuştur. İngiltere'den sonra Amerika ve Almanya gibi batılı ülkeler başta olmak üzere Sovyetler birliği ve Japonya da sanayileşme sürecine girmişlerdir. Osmanlı imparatorluğunun sanayi hareketleri İngiltere ve Fransa'daki 18. Yüzyılda başlayan sanayileşme sürecinden ayrı düşünülmemelidir. Sanayi devriminin yayılmasıyla fabrikalar ilk dönemde bütün dünyada devlet eliyle yapılmış ve işletilmiştir. Çoğu fabrika orduların ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nda da sanayi tesisleri uzun yıllar boyunca yalnızca devlet tarafından kurulmuş ve işletilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu kurulduğu yıldan (1299) yıkılışına kadar (1922 yılına kadar) 623 yıl boyunca pek çok savaşa katılmıştır (Pamuk, 2015: 78-88).

Cumhuriyet'in ilanı ile beraber yeniden inşa sürecine giren Türkiye, devlet olarak bölgesel kalkınma açısından yeterli bir varlık gösterememiştir. Devlet öncelikli amacı başkent olarak ilan edilen Ankara ve İstanbul ile diğer iller arasında bağlantı kurması üzerine çalışmıştır. 1927'de yürürlüğe giren Teşvik-i Sanayi Kanununda özel sektörün sanayi faaliyetlerini desteklemek ve teşvik etmek adına pek çok düzenlemeye yer verilmiş olmasına karşın bu faaliyetlerin bölgeler arası adil dağılımı ile ilgili herhangi bir tedbir veya düzenlemeye yapılmamıştır. Cumhuriyetin ilanı ile, 17 Şubat 1923 tarihinde İzmir'de gerçekleştirilen I. İktisat Kongresi ile özel sektörün desteklenmesi öngörülmüştür, Bu sebeple 1923'te Türkiye İş Bankası kurulmuş, 1924 yılında Sanayi ve Maadin Bankası (Bu banka 1923 yılında yerini Sümerbank'a devretmiştir) kurulmuştur. 1927 yılında ise uluslararası sanayinin hareketlendirilmesi adına gümrük, vergi, ulaşım ve hammadde sağlamada bazı kolaylıklar gündeme getirilmiştir. 1927 yılında yapılan sanayi sayımında alınan bu tedbirler sayesinde, 65.000 adet civarında işletme olduğu saptanmış bu işletmelerin %43.5'inin tarım,

%23.8'inin dokuma, %22.6'sının maden, makine ve onarımı grubunda yer aldığı görülmüştür (Ulusoy, 2015: 45).

Devletin bireyleri zenginleştirmeye yönelik politikası sayesinde yabancı sermayeyle işbirliği içinde kurulan imtiyazlı bazı şirketlerin tekelci piyasalar sayesinde elde ettikleri gelirlerle nemalandığı yeni bir zenginler zümresi oluşmuştur. Burjuva devrimini ve milli nitelikte bir kapitalist gelişmenin bu modelle gerçekleşmeyeceği, 1920'li yılların sonuna gelindiğinde belirgin bir şekilde ortaya konmuştu. "Sağlanan büyüme Osmanlı sanayisinin yapısı aynen korunarak ve daha çok savaş koşullarının oluşturduğu atıl kapasitenin yeniden üretime tahsisıyla gerçekleşmiştir." Sınai devlet işletmelerini bünyesinde toplayan Sanayi ve Maadin Bankası'nın faaliyetlerinin son bulduğu 1932 yılında, Banka'ya ait ve hepsi Osmanlı döneminden devralınmış bulunan sadece dört fabrika bulunmaktaydı. Bunlar Hereke ipek dokuma, Feshane yün iplik, Bakırköy bez ve Beykoz deri- kundura fabrikalarıydı. Öyle anlaşılıyor ki, 1913-1932 arasında sanayide devlet işletmeciliği genişlememiş, aksine daralmıştır. Türkiye ekonomik alandan yenilikler yapmaya çalışırken bir yandanda kendi içindeki ve dünyadaki siyasi sorunlarla mücadele etmek zorunda kalmıştır (Genç, 2013: 54-97).

1946 yılı Türkiye Cumhuriyeti'ni tarihinde hem siyasi, hem iktisadi açıdan yeni bir dönüm noktası oluşturmuştur. Siyasi bakımdan tek partili rejimden çok partili rejime geçişin başlangıç tarihidir, iktisadi bakımdan da bir dönüm noktası niteliği taşıması on altı yıldır kesintisiz olarak izlenen kapalı, korumacı iktisat politikalarının adım adım gevşetilmeye başlanmasındandır (Boratav, 2015: 107).

1946 yılında yine devlet yatırımlarının öncülüğünü kabul eden bir beş yıllık sanayi planı hazırlanmıştır. Ancak bu sistemin artık devre dışı kalması gerektiği yaşanan ilk ile anlaşılmıştır. 1947 yılında özel teşebbüsün teşvik edildiği, ulaşım ve enerji sektörlerine yatırımın artırıldığı devletçi-korumacı anlayışın tamamen terk edildiği bir "Türkiye Kalkınma Planı" hazırlanmıştır. 1950'lerin ortalarındaki döviz bunalımıyla birlikte, Demokrat Parti'nin tarıma dayalı iktisadi kalkınma modeli denemesi de sona ermiştir. Döviz bunalımının yarattığı darlıklar, kıtlıklar ortamında yerli üretim devreye girmiştir. Hemen hiç bir malın ithalatının yapılamadığı koşullarda, daha birkaç yıl önce büyük miktarlarda ithal edilen malların bir bölümünü yerli sanayi üretmeye başlamıştır. Böylece ithal ikamesine doğru bilinçli ve

tasarlanmış bir politika olarak değil de ihtiyaçlardan kaynaklanan fiili bir dönüş yapılmıştır (Pamuk, 2015: 235).

Türkiye'nin 2. Dünya Savaşı sonrasında dünyayla entegre hale gelmesi ve çok partili hayata geçiş yapmasıyla değişmeye ve dönüşmeye başlayan ekonomik sistem, 1950'lerin ortalarına kadar hali hazırda var olan olumlu havayı korumayı başarmıştır. Ancak, bu tarihten sonra yaşanan tarımsal üretimde ve ihracattaki ani düşüşler, ekonomik gidişatta önemli değişiklikler yapılmasını gündeme getirmiştir. Bu sebeple 1950–1960 yılları arası, bölgesel gelişmişlik farklılıklarının çok daha fazla konuşulduğu bir dönem olmuştur.

Türkiye 1950 yılında başlayıp 1953 yıllarında sona eren Kore Savaşına katılarak, NATO birlikleri arasında yer almıştır. 1954 yılında ise Kore savaşı bitmiş fakat Türkiye ekonomisine ciddi etkileri olmuştur. Enflasyon iki haneli rakamlara ulaşmıştır. Özel sektörü teşvik etmek hatta devlet tesislerini özelleştirme politikası güden hükümet politikası çimento, şeker fabrikaları gibi büyük yatırımlar yaparak ekonomik krizden çıkma yoluna gitmiştir. 1958 yılında kredi kullanabilmek amacıyla IMF nin baskısıyla bir istikrar paketi hazırlanıp uygulanmış ve devalüasyon yapılmıştır. Bu paketin uygulanması ile ekonomi ciddi bir durağanlığa sürüklenmiştir. Hemen ardından 1960 yılında yapılan askeri darbe de ekonomiye uzun soluklu bir durgunluk yaşatmıştır.

27 Mayıs darbesi sonrasında askeri rejim bu boşluğu kapatmak amacıyla Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) kurulmasına karar vermiştir. DPT'nin 1963 yılında uygulamaya başlanan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda ekonominin gidişatının iç pazara yönelik sanayileşme yönünde olması gerektiği vurgulanmıştır. 1965 seçimleri sonrasında Adalet Partisi tek başına iktidara geldiğinde, Başbakan Demirel, DPT ile yaşamayı tercih etmiştir. Özel sektörü yönlendiren değil, özel sektörü destekleyen bir planlama anlayışını benimseyen kurumun başına müsteşar olan Turgut Özal'ı atamıştır. Ülke genelinde askeri yönetimin benimsediği uzun dönemli ağır sanayileşme bakış açısından sıyrılarak özel sektörün öncülüğünde iç piyasa için dayanıklı tüketim mallarının üretimin destekleyen sanayileşme modeline geçiş böyle bir ortamda filizlenmeye başlamıştır.

Yıllık enflasyon 1960'lar da hiçbir zaman %10'un üzerine çıkmamıştır. Bu yıllar Türkiye tarihinde imalat sanayii istihdamının da en hızlı arttığı dönem olmuştur.

1960'lı yıllarda devlet büyük sanayi yatırımları yapmaya devam etmiş ancak özel sektör bu fabrikalara tedarikçi olarak veya dayanıklı tüketim malları üreterek büyüme göstermiştir. Bu yıllarda özel sektör ve devlet yatırımları arasında böyle bir denge bulunmaktadır. 1960'lı yılların huzuru 1970'e gelindiğinde dünya petrol bunalımının etkisiyle yerini istikrarsızlıklara bırakmıştır. Türkiye'de koalisyon ve ara rejim hükümetleri kalıcı olamadığından uzun vadeli iktisat politikalarını uygulamaları mümkün olmamıştır. 1970 yılında yaşanan devalüasyon sürecinde gerekli yapısal önlemler alınmadan imalat sanayiinin uluslararası rekabete açılması, ile ihracata yönelmeyi etkin kılammıştır. Bu dönem Türkiye'nin ekonomisinin en fazla içe dönük kaldığı yıllar olmuştur. Bu dönem içerisinde sanayi etkin bir stratejik bakış açısı ve uluslararası rekabet açısından deneyim kazanamamıştır. Nihai tüketim malları ile başlayan sanayileşme süreci daha üstün teknolojiler gerektiren ara mallarının üretimine doğru gelişmemiştir (Pamuk, 2015: 272).

3.2.2. Konya'da Sanayi Sektörünün Gelişimi

Konya'da ilk sanayileşme 1950'lerde devlet eliyle başlamıştır. Bu yatırımlar o yıllarda ülkemizde kurulan devasa fabrikalardandır. Bu büyük ölçekli sanayi tesisleri Tümosan traktör fabrikası, Sümerbank Krom Magnezit Fabrikası gibi birçok büyük sanayi tesisi kurulmuştur. Bu tesislerin kurulup üretime başlamasıyla birlikte tesislerin ihtiyacı olan yan sanayi ürünleri ve diğer yedek parça, malzeme ve ekipman teminleri içinde bölgede birçok sanayi tesisi kurulmuştur. Şu anda ülkemizin makine ve ekipman pazarında söz sahibi bir konuma gelmesinde en büyük etken kurulan ilk sanayi tesisleri ile Konya'nın merkezi bir konumda olmasıdır.

3.2.2.1. Organize Sanayi Bölgeleri

Organize Sanayi Bölgeleri, müteşebbis heyetinin başvurusu üzerine kamu yararı sağlamak adına Bakanlıkça verilen karar ile sınırları belirlenmiş yetki dahilinde kamulaştırma işlemleri yapabilen veya yaptırılabilen bir özel hukuk tüzel kişiliğidir. Organize Sanayi Bölgelerinde (OSB) parseller tahsis yoluyla sahiplendirilir. Bölgede inşa edilecek yapılar belediyelerin yürüttüğü imar yönetmeliklerine tabi değildir. Organize müdürlükleri yapım ve projelendirme ile ilgili denetimleri kendisi yapmaktadır. OSB kanununa göre; "idari, sosyal ve teknik altyapı alanları ile arıtma tesisi alanı ve aktif yeşil alanlar bölge büyüklüğünün % 8 inden az; katılımcı ve/veya kiracı vasfı ile bölge içinde faaliyet gösteren küçük imalat ve tamirat, ticaret, eğitim

ve sağlık hizmet alanları ise bölge büyüklüğünün % 10 undan fazla olamaz.” Organize sanayi bölgeleri sanayi yapılarının dışında orada çalışan insanların ihtiyacını karşılayan mekânlarda bulundurmak zorundadır. Bunlar; banka, ibadethane, restoran ve otel gibi ticari birimlerdir. Kiracıların sayısının kısıtlanması ise bölgenin canlılığını kaybetmemesi için alınmış bir önlemdir (Konya Sanayi Odası, ağıs, 2018).

Organize sanayi bölgelerinin kuruluş amacı sanayi faaliyetlerinin yeterli teknik ve alt yapı hizmeti alabilmesi ve kesintisiz, sorunsuz bir üretime devam edebilmesidir. Konya'da özel organize sanayi bölgeleri hariç 9 tane organize sanayi bölgesi bulunmaktadır.

Ülkemizde sanayinin gelişmesinin planlama ve Organize Sanayi Bölgeleri aracılığıyla teşvik edilmesi görüşünün benimsenmesi sonucu, ilk OSB uygulaması 1961’de alt yapı çalışmalarına başlanan ve 1966 yılında faaliyet geçen Bursa Organize Sanayi Bölgesi ile görüldü. 1964 yılından itibaren ise Konya, Manisa, Bartın ve Ankara illerinde Organize Sanayi Bölgeleri’nin kurulması planlanarak Türkiye’de Organize Sanayi Bölgesi oluşumunun önu açılmış oldu.

1980 yılında tamamlanan I. Organize sanayi Bölgesi 1967 yılında Konya’nın merkez ilçesi Selçuklu’ da kurulmuştur. 134 hektar büyüklüğe sahiptir. Bölgede; 166 adet sanayi parseli bulunmakta olup 160 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin tamamı üretimde faaliyet göstermektedir. İnşaat ya da proje aşamasında olan parsel bulunmamaktadır. Bölgede aktif faaliyet gösteren firmalarda yaklaşık 7.500 kişi istihdam edilmektedir. Ağırlıklı sektör grubu; fabrikasyon metal ürünleri imalatı, başka yerde sınıflandırılmamış makine-ekipman imalatı ve kauçuk-plastik ürünleri sanayidir.

Konya’da bu şekilde kurulan diğer organize sanayi bölgeleri ise, Konya O.S.B., Konya Ereğli O.S.B., Beyşehir O.S.B., Akşehir O.S.B., Seydişehir O.S.B., Kulu O.S.B., Çumra O.S.B., ve Karapınar O.S.B. dir. Organize sanayi bölgelerinin yararlandığı teşvikler ise;

Organize Sanayi Bölgelerinde faaliyetlerini yürütmekte olan yatırımcılar, ülkemizin mevcut teşvik uygulamalarının yanı sıra (genel yatırıma ait teşvikler, büyük ölçekli yatırım teşvikleri, bölgesel ve sektörel teşvikler, istihdama yönelik teşvikler, Ar-Ge faaliyetlerine yönelik destekler vb.), şu gibi avantajlardan da yararlanmaktadırlar.

- Arazi alımlarında uygulanan KDV muafiyeti,
- Emlak vergisi muafiyeti,
- Düşük su, doğalgaz ve iletişim gibi giderler için muafiyet
- Parsellerin bölünmesi/birleştirilmesi gibi işlemlerinde vergi muafiyeti
- Tesis inşası ve işletiminde yerel yönetimler vergisi muafiyeti,
- OSB'nin belediye hizmetlerinden yararlanmıyor olması durumunda katı atık vergisi muafiyeti,
- Yapı Denetim Kuruluşlarına Ödenecek Hizmet Bedeli İndirimi (%75),
- Teşvik siteminde bir alt bölge desteğinden yararlanma (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, agis, 2018).

3.2.2.2. Özel Sanayi Siteleri

Konya'ya ilk imar planlamasını yapan Asım Kömürcüoğlu' nun Konya İmar Planında, taranmış olarak görülen sanayi bölgesi alanı Meram Eski Sanayi adı ile bilinen sanayidir. Meram Eski Sanayi Sitesi Konya'nın ilk özel toplu sanayi işyeri girişimlerinden birisidir. Halk arasında Bayrakçı Sanayi ismiyle de anılan site 1967 yılında Mehmet Ali BAYRAKÇI tarafından kooperatif olarak kurulmuştur. Konya'da hem mimari anlamda dönemini yansıtan hem de ilkleri gerçekleştirmiş toplu sanayi iş yerlerine örnek olarak 1964 yılında Motorlu Taşıtlar Sanayi, 1970'de Karatay Sanayi, 1974'te Anadolu sanayi, 1976'da Zafer Sanayi, 1997'de Büsan sanayi siteleri verilebilir. 1970'li yıllarda meslek gurupları odaklı çok sayıda kooperatifler marifetiyle sanayi siteleri kurulmuştur. Bunlara Bakırcılar Sanayisi, Sıhhi Tesisatçılar Sanayisi, Marangozlar Sanayisi, Gıda Sanayi, Birikeçtiler Sanayi, Mermerciler Sanayi, Demirciler Sanayi, Mobilyacılar Sanayi, Kunduracılar Sanayisini örnek olarak gösterebiliriz. 1990'lı yıllarda Sanayi gelişmesi ile toplu işyerleri yapımı da hız kazanmıştır. Bugün özellikle Karatay bölgesinde yoğunlaşmış olarak onlarca sanayi sitesi binlerce sanayi iş yeri bulunmaktadır.

Konya, merkez ve ilçelerinde yer alan sanayi alanları ve bu alanlarda gerçekleştirilen yatırımları ile Türkiye ekonomisine ciddi katkılar sağlamaktadır. Merkez başta olmak üzere Akşehir, Beyşehir, Cihanbeyli, Ereğli, Ilgın, Seydişehir gibi pek çok ilçede yoğun sanayi faaliyetleri görülmektedir. Özellikle özel sektör

desteği ile kurulan sanayi siteleri yatırımcılar için avantajlı yatırım fırsatları sağlamaktadır (Konya Sanayi Odası, agis, 2018).

3.2.2.3. Konya Sanayisinin Büyük Tesisleri

Konya'da sanayi yatırımları 1950'lerde başlamıştır. Devlet eliyle kurulmuş herhangi bir sanayi bölgesinde bulunmayan büyük ölçekli sanayi tesisleri de bu dönemde kurulmaya başlamıştır. Devlet tarafından kurulan bu büyük tesislerin kurulduğu yıllarda Türkiye gelişmiş bir sanayi sektörüne sahip değildir. İhtiyaçları karşılamak üzere hükümetler devletin yatırım yapması gerekliliğine karar verip birçok şehirde bu tür fabrikalar inşa etmişlerdir. Nitekim bu fabrikalar kuruldukları şehirlerde kendilerine tedarikçi olarak çalışmaya başlayan özel teşebbüslerin oluşmasına yol açmışlardır. Konya merkezinde bulunan büyük ölçekli sanayi kuruluşları şunlardır: Sümerbank'ın Krom-Magnezit Fabrikası, Konya Şeker Fabrikası, Konya Çimento Fabrikası, Tümosan traktör fabrikasıdır. Bu kuruluşlar konya sanayisinin ve şehrinin gelişmesinde lokomotif görevi görmüştür. Günümüzdeki konyanın gelişmesindeki en büyük itici güçlerdir. Son yıllarda Türkiye'de büyüyen Konya Şekerin markası Torcu adından söz ettirmektedir.

3.2.2.3.1. Sümerbank Krom-Magnezit Fabrikası

1966 yılında temeli atılan Konya Krom Magnezit Tuğla Sanayi A.Ş. ; 1968 yılında deneme üretimine başlamış, 1969 yılında ise tam manası ile üretime geçmiştir. Tesis Türkiye ve Ortadoğu'nun ilk "Entegre Bazik Refrakter" üretim tesisi olma özelliğine sahiptir. Tesise ait fabrika aslen birr devlet kuruluşu olan Sümerbank tarafından Japon Marubeni Corporation'a yaptırılmış olup 1984 yılında Çitosan'a devredilmiş, 1998 yılında özelleştirilmiştir. Kuruluşundan başlayarak bazik refrakter malzeme üreten Konya Selçuklu Krom, özelleştirmeden sonra 2000 yılında faaliyetine yeni bir üretim hattı ilave ederek Alümina esaslı refrakter üretimine de başlayarak üretim çeşitliliğini arttırmıştır. Türkiye'de yer alan ham magnezit rezervinin yarısından fazlasına sahip olan fabrika, Sinter Magnezit ihtiyacını karşılamaktadır. Şehrin güneyinde yer alan, Dutlu kırı mevkiinde bulunan tesis, şehir dışında ve hammaddeye bağımlı olarak kurulmuş, şehrin en önemli sanayi kuruluşlarından biridir (Konya Krom, agis, 2018).

3.2.2.3.2. Konya Şeker Fabrikası

Konya için önemli bir başka sanayi tesisi, şehrin batısında yer alan Şeker Fabrikasıdır. Konya Şeker Fabrikasının temelleri 13 Eylül 1953 tarihinde atılmıştır. 19 Eylül 1954 tarihinde üretim başlamıştır. Fabrikanın ilk başta kuruluş kapasitesi 1.800 ton/gün olup, ilk ekim alanı ise 13.000 hektar olarak belirlenmiştir. 1966 yılında ise 2.700 ton/güne çıkarılmıştır. 1978 yılında 6.000 ton/gün olarak artırılmış, 1997 yılında ise 10.000 ton/gün olarak kapasite artırımına gitmiş ve pancar işleme kapasitesine ulaşmıştır. 1977 yılında yan ürünlerden olan melas ve yaş küspeyi değerlendirilmek üzere Melaslı Kuru Küspe Fabrikası kurulmuş ve 2003 yılında ise yem tesisi kurularak üretime başlamıştır (Konya Şeker, agis, 2018).

3.2.2.3.3. Konya Çimento Fabrikası

Fabrikanın kuruluş çalışmalarına 1954 yılında 115 Konyalı işadami'nin önderliğinde başlamıştır. Sermaye kısıtlılığı sebebiyle yatırım faaliyetlerine bir süre ara veren kuruluş Türkiye Çimento San. Tic. A.Ş. ve Türkiye İş Bankası'nın her birinin firmaya % 31.18 oranında ortak olmaları ile yeniden faaliyete geçmiştir. 1963 yılında 200.000 ton/yıl çimento kapasitesiyle üretime başlamıştır. 1989 yılında özelleştirme kapsamına alınan fabrika hisselerinden %39,8 oranındaki hisseleri önce Kamu Ortaklığı İdaresine devredilmiş, sonrasında ise halka açılmıştır. 1991 yılında Türkiye İş Bankası sahip olduğu hisseleri blok satış yöntemiyle Fransız bir çimento üreticisine devretmiştir. Kuruluşun artan çimento talepleri karşılamakta yetersiz kalması üzerine 1976 yılında 2. tesisi faaliyete geçirmiş ve çimento üretim kapasitesi artırılarak 600.000 ton/yıla çıkartılmıştır. 1986 yılında ise yapılan yatırımlarla beraber çimento öğütme kapasitesi 2.150.000 ton/yıla çıkarılmıştır (Konya Çimento, agis, 2018).

3.2.2.3.4. Tümosan

Bakanlar Kurulunun 05 Aralık 1975'e tarihli kararı ile Motor tahrik ve aktarma organları gibi benzeri teçhizatı imal etmek amacıyla merkezi Ankara'da olmak üzere, Türkiye Ziraat Kurumu (TZDK), Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu (MKEK), Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası, Şekerbank ve Türkiye Denizcilik Bankasının İştirakiyle kurulmuştur. Kurulan şirket Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT) niteliğindedir. Şirketin merkezi kuruluşta Ankaraiken, Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulunun 12 Eylül 1984 tarihli kararı ile merkezi Konya

olmasına karar verilmiş ve merkez fiilen 19 Eylül 1985 tarihinde Konya'ya taşınmıştır. 2004 yılında Tümosan özelleştirilmiştir. Fabrika 1 600 000 m2 alan üzerine kurulu, 93 000 m2 kapalı alan olmak üzere faaliyet göstermektedir. Tümosan için üretim yapan diğer yan sanayi firmaları Türkiye'de, Kayseri, İzmir, Balıkesir, Konya, Bursa, Ankara ve yurt dışında Almanya, İtalya, Belçika, Hindistan'da, Danimarka ve İran'da bulunmaktadır (Tümosan, agis, 2018).

3.2.2.3.5. Teknokent

Konya'da Teknokent, 23.07.2004 tarihinde Selçuk Üniversitesine bağlı olarak Teknoloji Geliştirme Bölgesinin işletmeciliğini alanında faaliyet göstermek üzere 4691 sayılı yasa çerçevesinde kurulmuştur. Teknokent, diğer teknokentlerin faaliyet amaçlarına paralel olarak hizmet sektörüne üretim, yeni ürünler, yeni ve geliştirilmiş teknolojiler, geliştirilmiş ürünler üreterek rekabet gücünü artırmak, firmalara verimlilik ve kaliteyi artırma konularında destekler vermek amacı ile kurulmuştur. Teknokent, kendine bağlı firmalara kiralama yoluyla nitelikli ofis alanları bulmakta, firmalara endüstriyel alanlar ve depolama alanları konusunda seçenekler sunmaktadır. Kendi faaliyet alanını kurmak kuruluşlara ise kira veya yap-işlet-devret yöntemiyle arazi tahsisi yapmaktadır. Teknokent, teknopark işletmeciliğinin amacının sadece girişimcilere ofis veya üretim alanı kiralamakla ve kiralanacak binaları inşa etmekle sınırlı olmadığına inanmaktadır. Uluslararası standartlara göre Teknokent yönetimi kapsamında yer alan girişimcilere şu gibi hizmetleri sunmaktadır.

Konya Teknokent, Ar-Ge ve inovasyon faaliyetleri kapsamında firmalara ihtiyaç duyulan altyapı ve maddi kaynakları sağlayarak nitelikli Ar-Ge çalışanlarını elde etmeyi amaçlar. Yüksek katma değerli ürün ve hizmetlerin pazarlamasına destekler verir. Mülkiyet hakları kapsamında danışmanlık hizmeti vererek ihtiyaç dahilinde laboratuvar hizmetleri sağlar, yeni ve ileri teknoloji ürünlerinde girişimciliği destekler (Konyada yatırım, agis, 2018).

Konya Teknokent Uluslararası Bilim Parkları Birliği IASP'ye tam üyedir. Teknokent aynı zaman da ülkemizin en fazla firmaya sahip olan teknokentlerinden biri olma özelliğine sahiptir. 2015 yılı itibariyle Konya Teknokent kapsamında bulunan toplam 114 adet firma yer almaktadır.

3.2.2.3.6. Karapınar Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi

Konya ili Karapınar ilçesin“de kurulan güneş enerji santrali projesidir. Karapınar bölgesinde geniş ve tarım yapılamaya elverişli olmayan, kurak araziler bulunmaktadır. Proje yatırıma hazır alan imkânı ve yatırımlar için uygun altyapısı nedeni ile bölgede yapılmıştır. Bunun yanı sıra Konya Valiliği tarafından bölgede ‘‘Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi’’ kurulması için gerekli çalışmalar yapılmış, Bakanlar Kurulu tarafından onaylanarak Resmi Gazetede yayımlanarak faaliyete geçirilmiştir. Karapınar’da yer alan Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi toplam 59.586.876 m² alana sahiptir. Bölgede yapılacak yatırımlar sayesinde senelik olarak 1 m²’lik alanda 60 KWh/ yıl ile 90 KWh / yıl arasında enerji üretebilecektir (KTO agis, 2018).

Plana dahilinde 1.000 MWe kapasiteli güneş enerji santrali ile yılda yaklaşık 1 milyar 600 milyon kWh elektrik enerjisi üretilmesi hedeflenmiştir. Bu enerji miktarı Türkiye’de 2016 itibariyle tüketilen toplam enerjinin %0,6’sına, Konya ilinin yıllık toplam enerji tüketiminin ise %25’ine karşılık gelmektedir (İstanbul Sanayi Odası, agis, 2018).

Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanı (YEKA) olarak tanıtılan proje, iki aşamalı olarak gerçekleştirilecek olup ilk aşamada ‘‘Karapınar Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi 1. Kısım’’ olarak anılan proje kapsamında 27 milyon 186 bin 31 m² yüzölçümüne sahip araziye kurulum hedeflenmiştir. 1. Kısım’da kurulacak toplam 1.500 MW’e güce sahip güneş enerji santrali de iki parça halinde kurulacak olup bunlardan ilki 1.000 MWe, diğeri 500 MW’e kurulu güce sahip olacaktır. Diğere taraftan Karapınar YEKA alanındaki 2. Kısım 32 milyon 400 bin 845 m² alana sahip olup bu alana da 1.800 MW’e güce GES kurulması hedeflenmektedir.

3.2.2.3.7. InnoPark Konya Teknoloji Geliştirme Bölgesi

Mevlana Kalkınma Ajansı vasıtasıyla desteklenerek, Konya Sanayi Odası öncülüğünde uygulamaya konulan bir projeye kurulmuş olan ‘‘Konya Bölgesel İnovasyon Merkezi’’ sanayi kollarının güçlendirilmesi, sanayi gelişimin desteklenmesi, firmalara verilecek eğitiminde katkısı ile verimliliğin artırılması ve uluslararası alanda rekabet gücünün yükseltilmesi amacıyla kurulmuştur. Merkez, hizmetlerde etkinliği sağlamak ve sürdürülebilirliğin temini için 2015 yılında ‘‘Konya Teknoloji Geliştirme Bölgesine’’ dönüştürülmüştür.

Temel olarak Teknoloji Geliştirme Bölgeleri, ileri veya yeni teknoloji kullanan şirketlerin Ar-Ge yaparak teknoloji veya yazılım ürettikleri, inovasyonu ticari bir ürün veya hizmet haline dönüştürmek için çalışma ve araştırma yaptıkları, üniversite veya bir araştırma kurumunun bilimsel potansiyeli ve altyapısından yararlanarak ekonomik gelişmeyi sağlamayı amaçlayan bölgelerdir (Keleş 2007: 92).

Konya Teknoloji Geliştirme Bölgesi (Innopark), Bakanlar Kurulu kararı ile kurulmuş ve Resmi Gazetede 24 Haziran 2015 tarihinde yayımlanarak faaliyete başlamıştır. Bölge Türkiye'nin 60. Teknoloji Geliştirme Bölgesi niteliğindedir. Konya Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nin yönetimi Innopark Yönetici A.Ş. tarafından yapılmaktadır. Konya Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nin ortakları ise; Konya'da faaliyet gösteren 18 sanayi kuruluşu, Konya Ticaret Odası, Selçuk Üniversitesi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Konya Sanayi Odası, Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi, Konya Organize Sanayi Bölgesi, Konya Büyükşehir Belediyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi, KTO Karatay Üniversitesi ve Konya Ticaret Borsasından oluşmaktadır. Konya Konya Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nin tescilli ticari markası "InnoPark"tır. Innopark, Konya Organize Sanayi Bölgesi sınırları içerisinde konumlanan, Konya Bölgesel İnovasyon Merkez binasını da içine alan 122.848,96 m2 lik arazi üzerinde kuruludur.

İnovasyona dayalı olan ve sürdürülebilir ilerleme için inovasyonun iki ana bileşeni olan "inovasyon arzı ve inovasyon talebinin" uyum içinde olması gerekmektedir. Konya'da, Türkiye'nin birçok iline göre inovasyon arzı açısından iyi bir durumda olmasına rağmen ildeki inovasyon talebi henüz beklenen düzeye ulaşamamıştır. Aynı zamanda Konya'daki mevcut durumun birbiriyle uyumlu olabilmesi için yeni bir aktöre ihtiyaç duyulduğu aşikardır. Konya TGB, bölgedeki hem inovasyon arzının geliştirilmesini, hem de ildeki arz talebi karşılamaında yeni bir itici güç olmuş, ilin sosyo ekonomik ilerlemesine önemli bir rol oynamıştır.

Innopark'ın kuruluşuyla beraber Konya'daki ekonomik çeşitlilikte değişikliğin sağlanması, bölgede ileri ve yüksek teknolojiye dayalı üretim ve dış ticaretin oranının artırılması, bölgedeki üreticilerin inovasyona dayalı üretim ile büyümeyi, beraberinde de sürdürülebilir rekabet etme gücünü elde edebilmesi amaçlanmaktadır. TGB, araştırma, geliştirme ve yazılım alanlarında gelişim kaydedecek faaliyetinde bulunmak isteyen veya teknolojiye dayalı ürünlerin seri üretimini yapılmak isteyen kuruluşlara ürün ile ilgili deney yapabilecekleri alan, üretim yapılmak üzere üretim

alanı veya ofis kiralayabilmekte, bunu yanı sıra talep eden kuruluşlara da kendi faaliyet alanlarını oluşturmaları için inşaat sahası vermektedir. Innopark'ta faaliyette bulunan işletmelere 4691 ve 5746 sayılı kanunlar kapsamında önemli ölçüde vergi muafiyeleriyle destekler sağlanmaktadır.

Innopark, Konya'da güzel çalışmalar yapan bir inovasyon ekosistemi kuruluşuna büyük katkılar sağlayan itici bir güç olup geniş alana yayılan güçlü ortaklıkla beraber Konya Bölgesinde güzel çalışmalara imza atan bir "İnovasyon Ekosistemi" oluşturulmasına çalışacaktır. "Teknolojik ürünlerin imalatını ve dış ticaretine odaklanmak amacıyla Innopark kapsamında Konya'da teknolojiye odaklanan bir geliştirme bölgesi oluşturacaktır. Innopark, bu hedefleri doğrultusunda bölgedeki hizmet ve endüstriyel üretim sektörü işletmeleri için teknolojiye dayalı gelişimin sağlanması amacıyla gerekli tüm hizmetleri vererek Innopark'ın kuruluşuyla bölgede orta teknoloji ve yüksek teknolojiye odaklı şekilde üretimin payının artırılmasına çalışacaktır (Konya Sanayi Odası, agis, 2018).

3.2.2.4. Konya'da Öncü Sanayi Sektörlerinin Gelişimi

3.2.2.4.1. Un Sektörü Gelişimi

İklim ve coğrafya açısından Türkiye buğday yetiştiriciliğine çok elverişli ülkeler arasındadır. Konya tarihin en eski yerleşim alanlarından biri olup Çatalhöyük'te yapılan arkeolojik kazılar, ilk toplumsal yaşamın varoluşundan bu güne kadar bu bölgede tahıl üretimi yapıldığının ve temel öğütme usüllerinin o zamanlardan beri kullanıldığını göstermektedir. Ülkemiz tarihinde yıllardan beridir varlığını sürdüren buğday üretimi nedeni ile un değirmenleri en ufak yerleşim yerlerinde bile görülmektedir. Bununla beraber unun üretim sürecinde değirmen kullanımından sanayi tesislerinde üretime geçiş ise hızlı olmuştur. 1950'lere kadar 40 bin civarında bulunan taş değirmen sayısı modern üretim tekniklerindeki gelişmelerle beraber yavaş yavaş azalmış nihayetinden ortadan kalkmıştır. Bu tarihten itibaren fabrika sayısında artış yaşanmaya başlanmış, köylerden şehirlere doğru olan göç dalgalarının çoğalmasıyla kırsal bölgelerde yaşayan nüfusun azalması ve kentlerde başlayan yoğun nüfus artışı yaşanmaya başlamıştır (Konya Ticaret Odası, 2016: 45-70).

Köylerde buğday üretimini bireysel olarak gerçekleştiren insanların kentlere göç etmiş olması bu insanların hazır ürünlerle tanışması ve tüketim alışkanlığının da

bu yönde değişim göstermesine neden olmuştur. Un fabrikalarının sayısındaki artışın bir diğer nedeniyse şehirlerde Toprak Mahsulleri Ofisinin kurulmasıyla beraber devlet tarafından üreticilerden buğdayın satın alınması ve kentlerdeki nüfusun artan ihtiyaçların karşılanması için daha düşük fiyatlarla üreticiye sunulmasıdır. TMO tarafından geliştirilen bu yapı un sanayisini yatırımcılar açısından cazip bir sektör haline gelmiştir. Aynı şekilde yerli değirmen imalatına başlayan firmaların faaliyete geçmesiyle ülke içerisinde yer alan modern sanayi tesislerinin sayısı giderek çoğalmıştır. Fabrika kuruluşu ve un değirmenlerinde yıldan yıla yaşanan artışlar sonucunda çoğalan işletme sayısına bağlı olarak düşük kapasite sorunu ile karşılaşılmıştır. Bunun önlenmesi amacıyla 1983'te un imalatı yapan sektör açısından verilen teşvik ve yardımlar Devlet Planlama Teşkilatı tarafından kaldırmıştır. Bu kapsamda yalnızca mevcut işletmelerin faaliyet kalitesini korumak adına makine yenileme yatırımlarına verilen destek devam etmiştir. Teşviklerin kaldırılmasıyla beraber yatırımlar azalmaya başlamış, kalkınmada öncelikli bölgelerde yer alan tesislere teşvikler yeniden gündeme gelene kadar azalma devam etmiştir. 1977 yılında üretim 6 milyona yakın ton/yıl buğday öğütme ve kırma kapasitesi ile 306 adet un fabrikası bulunurken, 1986 yılına gelindiğinde buğday öğütme ve kırma kapasitesi yaklaşık 14 milyon ton/yıl'a çıkmış ve mevcut fabrika sayısı da 583'e çıkmıştır. 1990'lı yıllara gelindiğinde fabrika sayısı 701'e adet ve buğday kırma kapasitesinde senelik 22 milyon tona çıkmıştır.

Ülkemizdeki yaklaşık 35 milyon ton un imalat kapasitesinin olduğu tahmin edilmekle birlikte bu kapasitenin Konya'da ise yaklaşık olarak 20 milyon ton civarında olduğu bilinmektedir. 2014'de ise 19,5 milyon tonun üzerinde bir üretim sağlanmıştır. Böylece üretim kapasitesi, ülkemizdeki toplam un tüketim miktarının 3 katına ulaşmıştır.

Ülkemizde var olan un üretimi kapasitesi, yurt içindeki talebi karşılama konusunda yeterli gelmekle birlikte ihracat için de elverişli durumdadır. Avrupa ülkeleri ve ABD ile karşılaştırıldığında, ülkemizdeki un sektöründe faaliyette bulunan firma sayısı oldukça fazladır. Bu sebeple, birçok fabrika düşük verim ile çalışmak zorunluluğu doğmaktadır. Kapasite kullanım oranlarına bakıldığında Amerika'da yaklaşık % 89-90 seviyesindedir. İngiltere'de ise tam kapasite çalışılmaktadır. Genel ortalamasında ise durum % 64'ler seviyesindedir. Ülkemizde bu oran % 45'lere ancak ulaşmaktadır. Ekonomik açıdan bakıldığında Türkiye'deki un sanayisinin şu anki

durmu işletmeler açısından rasyonel ve karlı değildir. Ülkemizde un sektörünün parlak bir geleceğe sahip olması mevcut politika ve uygulamalar oluşturulamamıştır. Bunun yanı sıra sektörde yeni yatırımlar yapılması sektör açısından önemli riskler de barındırmaktadır. Bunlar; köklü firmaların dışında kalan tesislerin sayıca fazla ve düşük kapasiteyle üretim yapmaları, sektördeki çetin rekabet koşulları nedeni ile kar oranlarının düşmesi, iş gücü ve genel yönetim giderinden kaynaklanan maliyetlerin yükselmesi nedeni ile dış piyasadaki rekabetin azalması, sektördeki kalifiye eleman açığı ve kalite standartlarının oturmamış olması gibi sorunlar üreticileri zorlamaktadır (Konya Ticaret Odası, 2016: 45-70).

Konya’da sektörün durumu; Ülkemizde üretilen ekmeklik buğdayın yaklaşık % 11’ini bölgede üretilmektedir. Eğer makarnalık buğdayla birlikte il içindeki arpa üretimi de dikkate alınırsa % 15’e yakın bir oran bölgede üretilmektedir. İl de 2017 yılında, 2,1 milyon ton olan buğday üretiminin yanı sıra 873 bin ton arpa ve 6 milyon ton şeker pancarı üretimi yapılmıştır. Konya bu 3 ürün bazında ülke sıralamasında lider durumdadır.

Türkiye, üretim miktarı ve ekim alanı olarak buğday, yulaf, arpa gibi birçok tarla bitkisiyle sebze-meyve tarımında dünyada ilk 10 ülke arasında yer alırken, bu ürünlerin bazılarının verimliliği konusunda aynı başarıyı gösterememekte, halen ilk 50 ülke arasına ancak girebilmektedir. Bu manada sektörün temel problemi kalite ve verimliliklidir. Ülkemiz gıda sanayi alt sektörler açısından değerlendirildiğinde; sanayinin %65’ini un ve unlu mamullerden oluşmakta olduğu görülür. Ülkemizde gıda sanayi alanında yıllık kapasite kullanım oranı 2016 yılı TÜİK değerlerine göre %70 seviyesindedir. Üretim hacmi kullanımındaki düşüklüğün temel nedenleri, sektördeki hammadde üretiminin mevsimsel dalgalanmalarına bağlı olması ve doğal koşullarda yaşanabilen olumsuzluklar, ihracat gerçekleştirilen yerlerde süreklilik sağlanamaması ve bölge koşullarının etkileriyle bazı alt gruplardaki hammadde kullanımlarında dalgalanma yaşanması şeklinde sayılabilir.

Türkiye’nin neredeyse tüm illerinde un değirmeni faaliyeti yapılmaktadır. Hem buğday öğütme kapasitesi olarak hem de mevcut değirmen miktarı açısından Konya ve ülkenin önde metropol şehirlerinden İstanbul, Ankara ve İzmir ilk sıraları almaktadır. Türkiye geneline bakıldığında iç Anadolu bölgesi değirmenlerin sayısı bakımından önde yer almaktadır, Marmara bölgesi de onu izlemektedir. Bu bölgeler ülkemizdeki tüm fabrikaların yarısından fazlasına ev sahipliği yapmaktadır. Bunda

ekim alanlarının bu yerlerde yoğunlaşması ve iklim ile arazi yapısı sebep olmaktadır. Başka önemli bir etkende üretimde kullanılacak Hammaddenin temini ve pazara yakın olma koşullarıdır. Bu alanda faaliyet gösteren firmalar buğday alımlarını ağırlıklı olarak ürünün hasat zamanı olan yaz döneminde gerçekleştirmelerine karşın dönemsel olarakta ihtiyaca göre kısmı alım yapmaktadır. TMO dışında piyasadan kendileride direk alım ve üretim yapılmaktadır.

Konya da eski zamanlardan günümüze deyin buğday üretimi konusunda öncü olan yerleşim yerlerinden birisidir. Hem tarihsel hem de kültürel açıdan bakıldığında buğdayın bölge için gelmiş geçmiş tüm zamanlarda önemli bir geçim ve besin kaynağı olduğu görülür. Bu bakımdan bölgenin tarım ve gıda sektörü açısından un üretimi hayati önem taşır. Sektör çağımızın teknolojik gelişmelerinden payını almış olup un imalatı da diğer sanayi kolları gibi modern gelişmiş tesisler ve fabrikalarda dünyanın en ileri sistemleriyle yapılmaya başlanmıştır. Sektörel ticaret yapısı açısından da Konya, ülke üretiminde lider konumda yer almaktadır. Unu hammadde olarak kullanan sektörlerde de üretime bağlı olarak hızla gelişim görülmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde un sektörü bölge ekonomisi bakımından önemli olmasının yanı sıra Türkiye ekonomisine”de çok büyük katma değer yaratmaktadır (Konya Ticaret Odası, 2016: 45-70).

3.2.2.4.2. Gıda Ürünleri İmalat Sektörü Gelişimi

Konya’da üretilen gıda sanayii ürünlerinin hammadde kaynaklarının birçoğunun ülke içerisinden tedarigi yapılmaktadır. Konya’da bulunan firmalardan 14’ü en büyük sanayi kurumlarına ait listede yer almaktadır. Bu firmalardan 7 tanesi bu sektörde faaliyet göstermekte olup üretim yapan firmaların büyüklüklerine bakıldığında ise birçoğunun Kobi niteliğinde işletmelerden oluştuğu görülmektedir. Sektöre ait firmaların yapısal olarak dağınık bir şekilde olması ve işletmele kayıtlarının sağlıklı takip edilememesi sebebiyle sektöre ait istatistiki verilere ulaşmakta oldukça güçlük çekilmektedir. TÜİK verileri incelendiğinde ekonomik faaliyet kolları içerisinde işgücü açısından en fazla kaynak yaratan sektör, gıda ve içecek ürünleri imalatında 13 bin kişiyle, istihdam alanında önemli bir sektör konumuna gelmiştir.

Diğer ülkelere göre ülkemizde tarıma dayalı olarak altyapının elverişli olması ve hayvancılığın birçok alanda gerçekleştiriliyor olması sebebiyle gıda sektörünün

kuruluş ve ilerlemesi diğer sektörlere oranla daha kolay şekilde olmuştur. Cumhuriyetin ilanıyla beraber kurulan ilk tesislerde bira, şeker ve un üretilmiştir. Türkiye’de 1926 yılında, Cumhuriyet tarihinin açılan ilk gıda imalatı tesisi Uşak ve Alpullu Şeker Fabrikaları olmuştur. Ülkemizin ilk çay fabrikası 1947 yılında faaliyete geçmiştir. 1952 yılında ise Et ve Balık Kurumu kurulmuştur ve bunu 1957 yılında kurulan ilk süt fabrikası izlemiştir. 1980 yılları sonrasında yaygınlaşan liberal politikalarla etkisi ile özel sektöre ait olan pekçok gıda işletmesi faaliyete geçmiş ve yaygınlaştırılmıştır.

Sektörün bölgesel yapısına bakıldığında; ülkemizde yer alan gıda ürünleri imalatı sektörüne ait firmaların bölgesel değişikliklere bağlı olarak farklılıklar gösterdiği görülür. Sektör özellikle Marmara bölgesi ve Ege bölgesi civarında yoğunlaşmaktadır. Bölgeler arasındaki bu farklılıklar bölgelerin üretim altyapısı, ulaşım, taşımacılık faaliyetleri gibi birçok nedene bağlı olup bu çerçevede bölgesel bazda belli ürünlerde belli bölgelere özgü yoğunlaşma görülebilmektedir. Konya açısından, ilde yüksek kapasiteye sahip un fabrikalarının kurulması, ağırlıklı olarak makarna, bisküvi gibi gıda maddelerinin üretiminin yapılması bunlara verilebilecek birkaç örnektir.

Gıda sektörü, Cumhuriyet’in ilanıyla beraber sanayi içerisinde ilk yatırım yapılan sektörlerden biri olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında devlet eli ile, gıda sektörü için büyük çapta tesisler kurulmuş ve bu alana çok ciddi yatırımlar yapılmıştır. İlgili dönemde içerisinde bu işletmeler KİT (Kamu İktisadî Teşebbüsü) ismiyle ilk olarak et ve süt ürünleri, şeker, tütün, alkollü içecekler ve çay üretimi alanlarında yapılan yatırımlar ile imalata başlanmıştır. 1980’lere kadar özel teşebbüsün kısıtlı şekilde ve ufak boyutlarda kaldığı sektörün, 1980’li yılların ardından dış ticareti arttırmayı amaçlayan sanayileşme çalışmalarına geçmiş olduğu görülür. Bu dönemde ihracat rejiminde gıda ürünlerini de kapsayan büyük değişiklikler yer almıştır. Bu değişikliklerin başında dış ticarete gıda ve tarımsal ürünlerin serbestliği ilkesi gelmektedir. 1984 yılında alınan bir karar ile gıda ürünlerinin ithal edilmesinde uygulanan vergi ve harçlarda büyük ölçüde indirime gidilmiştir. 1990’ların ilk yıllarında ise özelleştirme kapsamında, Süt Endüstrisi Kurumu (SEK), Yem Sanayi AŞ (YEMSAN) ile Et ve Balık Kurumu’na (EBK)” gibi kurumlar özelleştirilmiştir (Konya İmalat Sanayi Raporu, 2017, S. 68-72).

3.2.2.4.3. Tekstil ve Hazır Giyim Sektörü Gelişimi

2005 yılında, hazır giyim sektöründe kotaların kalkmasıyla beraber, dünya genelinde şiddetli bir rekabet yaşamaya başlanmıştır. Almanya, A.B.D. ve Japonya gibi ülkelerde ekonomik şartların kötüleşmesi ve tüketicilerin satın alma kararlarındaki değişiklikler fiyatın önemini arttırmaya başlamıştır. Bu dönemde, tüketicilerin kaliteli ürünü daha düşük fiyattan almak istemesi, hazır giyim sektörü üzerinde önemli ölçüde bir fiyat baskısı yaratmıştır. Diğer yandan, perakende sektöründe faaliyette bulunan firmaların çeşitlenmesi, sayılarında artış olması ve faaliyet alanlarının genişlemesiyle hazır giyim ürünlerindeki fiyatlar değişkenlik göstermeye başlamış fiyat üzerinden rekabet artırmıştır. Bu süreçte, daha önceden distribütörlerden veya direkt ithalatçılardan ürün temin eden perakendeciler, doğrudan ithalata, hatta maliyeti düşürmek adına daha ucuz işçilikle üretim yapan nispeten fakir ülkelerde fason üretim yaptırma yoluna kaymışlardır. Bu durum perakendecilere, hiçbir aracı olmaksızın doğrudan tüketiciye satış imkanı vermiş ve fiyatların düşmesine neden olmuştur. Kotaların kaldırılması ile beraber, büyük firmaların toplu alımlarında belli ülkelerde yoğunlaşması, fiyat konusunda üreticiler üzerinde büyük bir baskı yaratmıştır. Bu baskı, hem ülke içi hem de ülkeler arası üretimde üreticiler arasında katı bir rekabetin yaşanmasına yol açmıştır. Kotaların kaldırılmasıyla beraber tekstil ve hazır giyim pazarlarındaki koşullar değişmiş, dünya üzerinde firmaların 2005 öncesinde sahip oldukları tedarik imkânları çok büyük ölçüde sınırlanmıştır (Konya Ticaret Odası, 2017: 85-102).

Dünya genelinde hazır giyim sektöründeki mamül üretme kapasitesinin mevcut talepten 2 kat daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir. Bu sebeple, ürünün teminin yanı sıra nasıl sunulduğu da büyük önem kazanmaya başlamıştır. Çin'in 11 Aralık 2001 de Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olması Dünya tekstil ve hazır giyim sektörü açısından bir dönüm noktası olmuştur. Çin bu üyelikle, Dünya Ticaret Örgütü'nün "Tekstil ve Konfeksiyon Antlaşması'na tabii olmuş ve 2005 yılından başlayarak kotaların kaldırılmasıyla birlikte tekstil ve hazır giyim ihracatını ciddi miktarda artırmıştır. Bununla beraber, 1,5 milyarlık nüfusuyla Çin, ucuz iş gücünün de etkisi ile yaklaşık olarak 150 milyonluk gelire sahip bir kitleyle önemli bir pazar konumuna gelmiştir" (Konya Ticaret Odası, 2017: 85-102).

3.2.2.4.4. Ayakkabı ve Deri Sektörü Gelişimi

Özellikle 1970’li yıllardan itibaren dünya ekonomisi açısından Türk deri sektörünün önemi giderek artmaya başlamıştır. Bu ilgiyi karşılamak adına son yıllarda sektörde hızlı bir ilerleme sağlanmıştır. Yurtiçinde bulunan hammadde kaynaklarıyla beraber, önemli ölçüde ithal hammadde kaynakları da kullanılarak toplam üretim miktarının artırılması bu yolla da deri ürünlerine ait ihracatın arttırarak ülke bazında sektörün global piyasadaki yerinin korunması amaçlanmıştır (T.C. Ekonomi Bakanlığı, agis, 2018).

“Deri ve deriden elde edilen ürünlerin imalatına yönelik sektörde, ayakkabı, giyimde kullanılan deri kıyafetler, mobilya üretimi gibi oldukça geniş bir üretim yelpazesinde faaliyet sürdürülmektedir. Deri ve deriden elde edilen ürünler imalatı sektörü büyük oranda el işçiliğine dayalı olmasının yanısıra aynı zamanda yüksek tecrübe ve bilgi gerektiren bir sanayi koludur.” Diğer yandan deri imalat sektöründe kaliteli hammaddenin temin edilebilmesi büyük önem arz etmektedir. Deri sektörü kendine özgü özellikleri ile ülke ekonomisinde büyük katkılar sağlamaktadır. Bu özellikler sektörün temel hammaddesi niteliğinde olan derinin kendine özgü dokusu ve bu yapıyı üretim sürecinin başından sonuna kadar korumasına bağlıdır. Üretim süreci sonunda elde edilen ayakkabı, elbise veya deriden yapılan herhangi bir ürün bu sebeble kendine has olma özelliğini korumaktadır. Bu durum sektörün kendi dinamikleri içinde kârlılığını belirleyen ana sebeptir (Konya Ticaret Odası, 2018: 101-116).

Mevcutta insanoğlunun temel ihtiyaçları arasında yer alan ayakkabının geçmişi ilk kıyafet örneklerine Mısır ve Eski Yunan dönemlerine dayanmaktadır. Sektörün küresel krizlerden en az etkilenen sektör olmasının ana sebebi sektörü ana mamülü olan ayakkabı ve diğer deri tekstil ürünlerinin modern dünya açısından vazgeçilmez ürünler olmasından kaynaklanmaktadır. Sektör bu sebeple istikrarlı bir büyüme grafiği göstermektedir.

Deri ve ayakkabıcılık sektörün faaliyetleri sonucu 1990’lı yıllardan başlayarak derinin ham halinden üretim aşamasına kadar geçen süre ve daha sonra devam eden derinin işleme çabaları çevre kirliliği sebebiyle az gelişmiş ülkelere doğru kaymaya başlamıştır. Sözü edilen değişim ve kaymalar beraberinde yeni oluşumları da tetiklemiştir. Bu süreçte Pakistan, Çin ve Hindistan geleneksel

üreticilerin yanında rekabeti arttıran yeni aktörler haline almıştır. Özellikle Asya ve Orta Doğu pazarında dar gelirli kesime yönelik üretim yapmaya başlamıştır. Artak bu üretim mikranın bir getirisi olarak Çin ve Hindistan'da üretim maliyetleri artmış, bu durum sayesinde ülkeler kapasite artırmak yerine teknoloji ve arge yatırımlarına yönelmiştir. Gelişmiş ülkelerde ise kalitesi yüksek, çevreye duyarlı koşullarda üretilen, marka değeri olan ve kar marjı yüksek ürünlere yönelim devam etmektedir (Konya Ticaret Odası, 2018: 101-116).

Sektör genelinde kişi başına düşen ayakkabı tüketimi incelendiğinde, gelişmiş ülkelerde oranın azgelişmiş ülkelere göre çok yüksek olduğu görülür. Ayakkabı tüketimi açısından kişi başına yıllık ortamala İngiltere'de 81 adet, Amerika'da 7 adet, İspanya'da 6 adet, ülkemizde ise 2 adet seviyelerinde gerçekleşmektedir. Sektör ülkemizde yakın geçmişe kadar usta çırak ilişkisi ile yürütülmekte iken, 1950'li yıllardan sonra küçük işletmeler bazında üretim rastlanmaya başlanmıştır. Gerçek anlamda sanayileşme ise 1970'li yıllardan sonra görülmeye başlamıştır 1980'li yılların ortalarındaysa ithalata sağlanan serbestliklerin de etkisi ile ayakkabı sektörü makineleşme safhasına geçmiş bu durum da sektördeki ilerleme açısından faydalı olmuştur. Söz konusu ithalat serbestliği aynı zamanda sektördeki firmaların hammaddeye ulaşmakta zorlandığı bazı yarı mamüllerin de kolay bir şekilde temininine olanak sağlamıştır (Genç, 2013: 5).

Ülkemizde köklü bir geçmişe sahip olan ayakkabıcılık ve deri sektörü, geçmişten günümüze gelen bilginin kullanılması tecrübenin oluşması ile hali hazırda varolan mevcut üretim gücü ve yetişmiş insan kaynağı ile rekabet açısından pek çok artıya sahiptir. Bunun yansısı son zamanlarda ülke açısından sektörde tasarım, moda ve marka anlamında da ciddi gelişmeler yaşanmaktadır. Türkiye'de ciddi manada geniş kurulu kapasiteye sahip olan deri sektörü önemli bir dönüşüm süreci içine girmiştir. Bu dönüşüm süreci içerisinde sermaye yapısı yetersiz, üretim ölçeği konusunda sorun yaşayan, kalite ve fiyat dengesini sağlamakta zorlanan üreticiler sektörden yavaş yavaş çekilirken, yüksek kar marjı ve kaliteliye önem veren, üretim ve teslimatı doğru planlayarak zamanında aksiyon alabilen, tasarım kapasitesini ilerletmeye, markalaşmaya ve değişen moda koşullarına uygun ürünler yaratmaya yönelen firmalar sektörde öncü rol oyanayacaktır.

Ülkemizde ayakkabıcılık sektöründe yaklaşık olarak 300.000 kişinin çalıştığı, bu kişilerden 20.000'inin sanayileşmiş tesis geriye kalan 280.000 kişinin ise geri

kalmış gelişmemiş firmalarda istihdam edilmektedir. Sektörde mevcuttaki işletmelerin yaklaşık olarak %50'si İstanbul'da faaliyetlerini sürdürürken, diğer işletmelerin çoğunluğu İstanbul ve İzmir'de faaliyetlerine devam ertmektedir. Malatya, Gaziantep, Ankara, Manisa, Konya, Bursa ve Adana ayakkabı üretiminin yapıldığı diğer önemli şehirlerarasındadır. Türkiye'de 500 milyon çiftlik üretim kapasitesine sahip olan ayakkabı sektöründe bu kapasitenin sadece yarısı kullanılmaktadır. Resmi kayıtlarda ise üretim miktarı daha az olarak görülmektedir (Konya İmalat Sanayi, 2017: 11).

2015 yılında Türkiye'de ayakkabı ihracatı 675 milyon USD'ye yaklaşırken bu rakamla deri ve deri ürünleri sektörü içerisinde en yüksek payı oluşturmuştur. 2016 yılının Ocak ayında da yine en yüksek ihracat yapılan ürün kalemi ayakkabı olmuştur. Ayakkabı ihracatı, 2016 yılı Ocak ayında %15'lik düşüşle birlikte 57 milyon USD'den 48 milyon USD'ye gerilemiş olup sektör içerisinde ayakkabı ihracatı %54,3'lük bir orana sahip olmuştur. Ocak 2016 da; ayakkabı ihracatını en yüksek gerçekleştiren ülkeler içerisinde ilk sırada 5.2 milyon USD rakamı ile Irak yer alırken Rusya 4.1 milyon USD'lik ihracat rakamı ile ikinci sırada yer almıştır.

Ayakkabıcılık sektöründe ülke bazında üretim kapasitesine bakıldığında Konya'nın toplam %15'lik pazar payı ile sektörde metropol iller İzmir ve İstanbul'dan sonra 3. sırada yer aldığı gözükmektedir. Bölgede bu sektörde yaklaşık olarak 10 bin kişinin istihdam edildiği bilinmektedir. Ayakkabıcılık sektöründe, doğru, güvenilir ve kapsamlı verilere ulaşmak oldukça zordur. Bilgiye ulaşmada yaşanan sorunların temel sebebi sektörün daha çok vasıfsız işgücüne dayalı, ufak firmalardan meydana gelmesi ve üretim miktarının yüksek ama kapasite kullanım oranının çok düşük kalmasıdır.

Sektörde mesleğe dayalı eğitim oldukça önemlidir. Buna karşın mevcut eğitim sistemi ile yeterli miktarda alanında eğitilmiş personel ihtiyacının karşılanamamakta olduğu görülmektedir. Bölgenin ayakkabıcılık sektöründe yer alan işgücünün eğitim seviyesine bakıldığında istihdam edilen kişilerin çoğunluklu olarak ilkokul mezunu, orta seviyede ortaokul mezunu, düşük seviyede lise ve dengi okul mezunu, çok az miktarda ise üniversite ve yüksekokul mezunu olduğu görülmektedir.

3.2.2.4.5. Ağaç Mamülleri ve Orman Ürünleri Sektörü Gelişimi

Sektör Konya ilinde önemli bir konuma sahiptir. Özellikle sektöre dayalı yan sektör olan mobilya üretimi, hem büro mobilyası hem de ev mobilyası çeşitlerinde oldukça gelişmiştir. Zengin çeşit ve usta işçilik sayesinde sektörün Konya ihracatındaki yeri üst sıralarda yer almaktadır. Konya'nın bu alanda dış ticaretindeki payı %4 seviyelerinde olup ağaç işleri sektöründe ülkemizde dikkat çeken iller arasındadır. Konya ağaç mamülleri sektöründe yer alan imalat kalemlerine örnek verecek olursak, Kerestecilik, Soft Kaplama, Kontrplak, Ahşap yapı elemanları, Taban tahtası, Lambri ve Ahşap parke, Ahşap kapı, Laminat'tır.

Sektörde gelişen teknoloji ile birlikte yapısal bir değişim sürecine girilmiş olması ve rekabet koşullarının üretimde hız, standart ve kaliteyi gözetmesi, işletmeleri makine yoğun faaliyet gösterme noktasında getirmiştir. Bu durum ülke genelinde daha çok emek yoğun faaliyet gösteren küçük ölçekli işletmelerin makineleşme sürecine geçişinin zor ve pahalı olması nedeni ile sektörel bir standart sorunu yaratmıştır. Bu anlamda sektörel açıdan bölgesel kalkınmanın sağlanması adına teşvik yasaları ile sektörde yer alan kuruluşların bir çatı altında toplanmalarına destek sağlanması, sektöre yönelik iş gücü yetiştiren yüksek eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması, sermaye birikiminin artmasına yönelik uygulamalara ağırlık verilmesi, kamu kurumlarının sektöre yönelik vereceği teşvikler ve bazı yasal boşlukların giderilmesi sektördeki sorunların çözümü için etkili olacaktır.

Ağaç ve orman ürünleri sanayi Konya imalat sektörünün önemli bir ögesidir.. Sektöre dair hammadde tedariki ağırlıklı olarak yurt içi piyasasından yapılmaktadır. Yurt dışı alımlarda, sektör en çok global ekonominin getirdiği döviz kuru dalgalanmalarının üretim üzerindeki etkisi ve ürün kalitesinin ön görülemezliği gibi konularda sıkıntı yaşamaktadır. Konya ağaç mamülleri ve orman ürünleri imalat sektörüne istihdam ve yardımcı olan sanayi bakanlığı işkur ve hibe programlarında destek sağlayan kosgeb gibi kurumlarla iş birliği yapılmaktadır. İl hem jeopolitik konumu hemde geçmişten gelen sektörel bilgi birikimi ve tecrübesi ile sektör açısından gelişime oldukça açık, potansiyeli yüksek bir merkez durumundadır.

3.2.2.4.6. Kâğıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı Sektörü Gelişimi

Türkiye'de kâğıt sanayi büyük ölçüde kağıt, kağıt torba, kağıttan yapılmış temizlik ve ambalaj malzemeleri, karton, mukavva ve oluklu mukavva gibi ürünlerin

üretimini ifade etmektedir. Ülkemizde, hammadde olarak kullanılan beyazlatılmış selülozun üretimi bulunmamasından dolayı ticari amaçla faaliyet gösteren bir kimyasal selüloz fabrikası da yer almamaktadır (Konya Ticaret Odası, 2017: 129-155).

Ülkemizde iç pazarda hareketlilik olmasına rağmen yerli hammadde üretiminin bulunmaması ve sektörde ara malı kullanımının çok yüksek seviyelerde olması maliyeti yükselterek yerel manada sektörü zora sokmaktadır. Bu nedenlerle sektörün ülkemiz toplam üretim sanayi içindeki yeri oldukça küçüktür. Tüm bu olumsuz koşullara rağmen sektör, teknolojik gelişmeler, yeni yatırım ve teşviklerle ülkeye katma değer yaratma bakımından gelecekte önemli bir yere sahip olabilecek potansiyele sahiptir. 2014 yılında ülke genelinde kâğıt sanayisinde faaliyet gösteren toplam firma sayısı yaklaşık 2.500 kişi ve çalışan sayısı da 62.870 adettir. ”Basılı iletişim sektöründe yer alan firma sayısı yaklaşık 11.640 kişi ve işgücü sayısı 55.270 adettir. Bu rakamlardan da anlaşılacağı gibi sektörde az üretici bulunmasına rağmen istihdam yaratma kapasitesi bakımından geniş bir sektördür (Çevik, 2016: 4).

Kâğıt sektöründe kâğıt hamuru imalatıyla uğraşan sanayi tesisi bulunmamaktadır. Faaliyette bulunan işletmelerin ve çalışanların büyük çoğunluğu “kâğıt, kağıt ürünleri ve mukavva üreten firmalardır. Kâğıt ve buna bağlı ürünlerin üretimi içinde yer alan ”oluklu kâğıt, mukavva bu kağıtlardan elde edilen ürünlerin imalatı” sektörün %50’sini oluşturmaktadır.

Medya sektörü için yapılan basım ve çoğaltım alt sektörü ise girişimci ve çalışan sayısı açısından tüm sektörün çok çok azını oluşturmaktadır. Basım ve yayın altsektörü içindeki faaliyetlerin %90’ı ”diğer matbaacılık” faaliyetlerin kapsamında değerlendirilebilir. Bu sebeple her iki alanda da ülkemizde bir üretim çeşitliliği olmadığı ve uygulamaların belirli alt sektörlere yayılmadığı görülmektedir. Kâğıt sanayinde 1980’lerde Türkiye kendi kendine yetebiliyor iken ilerleyen yıllarda kalite sorunu ve ucuz ithal malların yaygın şekilde iç piyasalarda kullanılmaya başlamasına ithalata bağımlı bir yapı oluşmaya başlanmıştır. Sektörde hammadde ve üretim teknolojisi açısından dışa bağımlılık yüksek seviyededir. (Çevik, 2016: 4).

Kâğıt sektöründe ithalat 1990’lı yıllarda azalmasına rağmen, 2014 yılından itibaren artmaya başlamıştır. İhracat ise 2000’li yıllarının başında artma eğilimine girmiştir. Ülkemizde sektörün dış ticaretteki rekabetçiliği iyileşen koşullara rağmen

düşük kalmaktadır. Kayıtlı medya sektöründe ithalat ve ihracat dalgalanmalar olsada istikrarlı şekilde gitmektedir. Özellikle dövizdeki dalgalanmayla son yıllarda ithalattaki fiyat artışı sektörü ülkemizde üretim ve yatırım yapmaya itmiştir (Bayraktar, 2012: 360).

Dünya genelinde kişi başı kağıt tüketimi hem gelişmişliğin hem de sektördeki büyüme potansiyelinin bir göstergesidir. Ülkemizde kağıt tüketimin kademeli ve istikrarlı bir artış göstermektedir. 2010-2017 yılları arasında tüketimin miktar olarak en çok yükseldiği ürün grubu oluklu mukavvalardır. Tüketim açısından ise en yüksek oran temizlik kağıtlarıdır.

Sektörel sorunların çözümü için hammadde olan selülozun üretimine yönelik önlemlerin alınması gerekmektedir. Yüksek kapasiteli yeni selüloz tesislerinin kurulması teşvik edilmeli, sektörde diğer bir girdi olan atık kağıtların toplanması ve yeniden üretime katılması için gerekli adımlar atılmalıdır. Atık kağıtlar hammadde açısından sektörde önemli bir girdi kalemidir. Bu sebeple atık kağıt fiyatları sektör açısından rekabette belirleyici unsurlardan birini oluşturmaktadır. Türkiye atık kağıt toplama konusunda henüz istenen düzeyde değildir. Bu sebeple atık kağıt toplama ve sektöre dönüşümün sağlanamsı adına toplumu bilinçlendirici devlete dayalı adımların atılması gerekmektedir. Kağıt sanayinin rekabet gücünün artırılmasına yönelik bir diğer konu da üretimde kullanılan enerji maliyetleridir. Üretimde maliyetin düşürülmesi için enerji maliyetlerinin düşürülmesi büyük önem taşımaktadır. Ülke içinde üretimde kullanılacak orman ürünlerinin tedarik koşullarında iyileştirmeler yapılması da üretim maliyetini düşürecek bir diğer unsurdur. Bunun temini için odun fiyatlarının uluslararası pazarlardaki fiyatlarla paralel tutulması gerekmektedir.

TÜİK 2016 verilerine göre Konya-Karaman yöresinde kâğıt sektöründe toplamda 53 adet, basım sektöründe toplam 261 adet firma faaliyet sürdürmektedir. Toplam girişimci sayısı açısından bakıldığında Türkiye’de sektörde bulunan toplam girişimci sayısının; kâğıt sektörü baz alındığında %0.09’u ve kayıtlı iletişim sektörünün %0.41’i ilde bulunmakta olup faaliyet son derece yetersiz seviyededir.

Kâğıt ürünleri ve kayıtlı medyanın basım yayımı hem ülke hem de il ekonomisi açısından değerlendirildiğinde diğer sektörlere oranla düşük yer edinmiştir. Sektör üretimde kullanılan hammadde ve teknolojik alt yapı açısından kentine yetebilen bir yapıda değildir. Bu dışa bağımlılık nedeniyle iki alanda da yüksek

teknolojiyi içeren yenilikçi ve karmaşık yapıya çözüm yaratan üretim tekniklere ihtiyaç duyulmaktadır. Teknolojideki hızlı değişimlerden oldukça etkilenmektedir. Dünyada genelinde sektörünün üretim değeri giderek artmaktadır. Bu açıdan üretime yönelik hammadde temini ve teknolojiye ulaşımı kolaylaştırarak, iç piyasanın taleplerini karşılayacak bu yolla ulusal kuruluşların global anlamda rekabet gücünü artıracak biçimde sektöre yönelik sanayi politikalarının oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Konya ilinde sektörü baz aldığımızda her iki iş kolu için de faaliyet gösteren firma sayısının ülke sıralamasında oldukça geride kaldığı söylenebilir. Buna karşın bölgede bu alanlara sağlanan yatırım olanakları yer almaktadır. Bu anlamda değerlendirildiğinde her iki iş alanı da gelecekte bölge ekonomisi açısından önemli bir sektör olma potansiyeline sahiptir.

3.2.2.4.7. Kimyasal, Kauçuk ve Plastik İmalatı Sektörü Gelişimi

Kimya sektörü genel tanımı ile kimyasal maddeler ve bunlara ait yan ürünlerin üretim süreçlerinin tamamını içerir. Ayrıca insan hayatı için etkili hijyenik yapının sağlanması, hayat standardımızın korunması ve hastalıklara karşı önlem alanbilmemizi sağlayan ve tedavi edilmemizi sağlayan pek çok ürün sektmr tarafından üretilmektedir. Bir ülkenin temel gelişmişlik düzeyini gösteren kimya sektörün çıktıları; tüketici malları (kozmetik ürünleri, parfüm, sabun, deterjan gibi hijyenik ürünler), temel kimyasallar (petrokimyasallar, suni elyaf, tarımsal gübre, endüstriyel tesislerde kullanılan gazlar, sentetik ve plastik kauçuk vb. ürünler), kimyasallar (tarım ilaçları, boya, mürekkep,) ve ilaç gibi ürünlerden oluşturmaktadır. Kimya sektörü ile yakından bağlantısı bulunan kauçuk ve plastik ürünleri imalatına yönelik sektörde ise üretim cinsi genellikle ara mal şeklinde ağırlıklı olarak sektör tarım, otomatik, inşaat, elektronik ürünler ve dayanıklı tüketim malları ve ambalaj üretim sektörlerine ürün temini sağlamaktadır.

Konya'da yer alan firmaların sektör açısından dağılımına bakıldığında makine ve ekipmanlar imalatı sektörünün %19'luk bir pay ve gıda ürünleri imalatı sektörünün %15'lik bir pay ile ilk sıralarda bulunduğu söylenebilir. Bu sektörleri, % 15 lik bir pay ile makine ve teçhizat hariç metal ürünleri imalatı sektörü ve %8 bir pay ile kauçuk ve plastik ürünleri imalatı sektörü takip etmektedir. Kimyasal hammadde ve ürünler açısından imalatı sektörünün payı ise %3 oranındadır (T.C. Sanayi Genel Müdürlüğü, agis, 2018).

Konya, kauçuk ve plastik ürünlerinin üretiminde ülkemizin en önemli illerinden biridir. PVC üretimi başta olmak üzere plastik inşaat malzemesi üretiminde faaliyet gösteren ülkemizin büyük işletmeleri Konya'da yer almaktadır. Bunun yanı sıra ilde plastik sulama ekipmanları ve altyapı boruları imalatı yapan çok sayıda firma bulunmaktadır. Sekör Konya'da gelişme açık bir konumda olup hali hazırda üretim imkanların ve miktarı ile dikkat çeken iller arasındadır. İlin sektörel ihracattaki payı da giderek artan bir konuma sahiptir. Kimya sektöründe üretilen mamüller günümüzde üretimin her aşamasında farklı şekillerde kullanılmaktadır. TÜİK verilerine göre, Konya ilinde kauçuk ve plastik ürünleri imalatına yönelik pazar payı % 8 iken, kimyasal ürünler imalatı sanayinin payı yaklaşık % 3 seviyelerindedir.

3.2.2.4.8. İnşaat Sektörü Gelişimi

Konya'da sektör genel olarak, İnşaat Sektörü ve inşaat ürünleri bağlı olan sektör inşaat faaliyetleri ve ekonomik duruma göre sürekli dalgalanmalar olmaktadır. Ülkemizde son yıllarda yaşanan dalgalanmalar ve inşaat sektöründe meydana gelen dalgalanmalarla giderek düşmektedir. Bu yüzden konyada da bu sektör daralan ve azalan bir ivme göstermektedir. İnşaat faaliyetleri fabrikasyon yapımları dışında hane veya konut olarak durma noktasındadır. Geçen yıl yaşanan hızlı ve keskin düşüş konut alanında çok çok fazla bir düşüş yaşanmıştır. "Bina inşaatı" alanında gözlenen düşüş ortalamasının çok üzerinde bir oranda gerçekleşmiştir. Sektörel açıdan Konya'da faaliyetler anlamda kısıtlamalar incelendiğinde talep düşüşünün nedeninin ağırlıklı olarak döviz kurundaki dalgalanmadan ve uygulanan vergilerden kaynakladığı görülür (T.C. Sanayi Genel Müdürlüğü, agis, 2018).

3.2.2.4.9. Ana Metal Sanayi Sektörü Gelişimi

Konya sektör olarak incelendiğinde, dökümcülere ait olan Konya Dökümcüler Odası'nın ilde bulunmaması nedeni ile büyük dökümhaneler ve küçük atölye niteliğinde olan çok sayıda imalathane farklı meslek odaları bünyesinde kayıt altında gözükmektedir. Bu dökümhaneler çoğunlukla Yeni Dökümcüler, Anadolu ve Organize Sanayi Bölgelerinde faaliyetlerini sürdürmektedir.

İlde mevcut olarak çoğunlukla pik döküm olmakla beraber, alüminyum döküm ve bir kısmı da çelik döküm faaliyeti ile uğraşmaktadır. Türkiye de makine imalat sektörünün gelişmesi açısından Konya ilinde üretilen tarım makinelerinin çok büyük önemi bulunmaktadır. İlde döküm esndüstrisinin gelişmesine en büyük sebebi tarım

makinalarına yönelik üretimin sektörel olarak gelişmesidir. Makinaların üretiminde kullanılan döküm miktarının artmasıyla döküm endüstrisinin ne kadar önemli olduğu anlaşılmış ve sektör gelişime açık bir sektör olma özelliğini korumaktadır. Günümüzde yüksek kalitede üretimin yapılabilmesi için döküm sektörünün faaliyet koşullarının iyi değerlendirilmesi ve bu koşullar içerisinde üretimin gerçekleştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. (Konya Ticaret Odası, 2017:191-208)

İlde döküm sektöründe faaliyette bulunan 285 adet üretici bulunmaktadır. Döküm sektörü müşterilerinin birçoğu Konya’da imalat yapan sanayicilerdir. Bu şekilde Konya’daki bütün firmaların tahminen %40’ı metal ve döküm sektörünün bir unsurudur. Bunun yanı sıra, döküm sektörünün; Konya iline ait toplam ihracat rakamının %63’ü oranında ve Konya sanayi sektöründeki toplam ihracat rakamının da %78’i oranında payı vardır. TÜİK verilerine göre Konya yıllık yaklaşık 180.000 ton döküm parçası üretimi yapılmaktadır. Bölgesel olarak yıllık kapasitesinin 400.000 ton civarında olduğu düşünülen dökümün ülke üretiminin % 14 seviyelerinde olduğu düşünülmektedir. Ülkemizdeki dökümhanelerin %25’i ilde yer almaktadır Bölgedeki üretim miktarının %65’lik kısmı demir, %25’ lik kısmı çelik ve %10’ luk kısmı ferrüz olmayan döküm şeklindedir.

İlde döküm sektöründe yer alan işgücü değerleri döküm cinsi açısından irdelendiğinde, işletmelerde ağırlıklı olarak çelik döküm, sfero ve pik döküm faaliyetlerinde yoğunlaşma yaşandığı görülmektedir. Alüminyum dökümhanelerdeki işçi yoğunluğu dökme demir dökümhanelerdekinden daha fazla seyretmektedir. Döküm sektörü açısından tüm döküm ihracatının %48’inin yapıldığı Avrupa ana pazar durumundadır. İlin ithalat miktarının ülkelere göre dağılımı; İtalya’da %11, Yunanistan’da %10 ve Almanya’da %6 şeklindedir. Türkiye genelinde sektörel ihracattın en yoğun olduğu ülke Almanya iken bölge açısından en büyük pazarın İtalya olduğu görülür. Diğer önemli ihracat noktaları ise İran (%6), Rusya (%6) ve Irak (%4)’tür.” İhracat yapılan toplam ülke sayısı 164’tür (Konya Ticaret Odası, 2017:191-208).

3.2.2.4.10. Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı Sektörü Gelişimi

Bölgenin makine imalat sektöründe önemli üretim kalemlerinden biri otomatik giyotin makas, muhtelif presler, motor yenileme makineleri, kaynak makineleri, kompresör, hidrolik silindir ve pompalarla çeşitli matkap türleri olarak belirtilebilir.

Bölge, ülkemizdeki metal işleme makineleri sanayi ve fabrikasyon metal ürünleri sanayinin itici gücüdür. Bölgede makine ve teçhizatı dışında fabrika metal ürünleri imalatındaki önemli alanlardan bazıları ise, alüminyum iletken imalatı, alüminyum, panel radyatör, tren yolları ve savunma sektöründeki zırhlı araçlar için üretilen çelik veya demirden üretilmiş aksam ve parçalar, motorlu kara taşıtları, korkuluk sistemleriyle metalden prefabrik yapı elemanları olarak söylenebilir (Konya Ticaret Odası, 2017: 13-38)

Türkiye'nin önemli sanayi şehrinden biri olan Konya'da ayakkabıcılık, otomotiv yan sanayi, gıda ve değirmen makineleri gibi farklı birçok alanlarda faaliyet gösteren işletmeler yer almaktadır. Konya mevcut organize sanayi bölgeleri, nakliye konusundaki avantajı ve coğrafi yapısının da katkısı ile sanayi sektörü bakımından gelişime açık potansiyeli yüksek bir şehirdir. İlde yer alan önemli bazı işbirlikleri; Konya Bilişim Kümesi, Konya Tarım Makineleri Kümesi (KONTARKUM), Konya Döküm Kümesi, Ayakkabıcılık Kümesi, Konya Otomotiv Yan Sanayi İş Kümesi şeklindedir. Rekabet şartlarının giderek ağırlaştığı ve tedarik ağının kısıtlı olduğu günümüz ekonomik koşullarında, KOBİ'lerin rekabet yeteneklerini geliştirip ilerletmesinde işbirliklerinin yapılması, özellikle otomotiv yan sanayi sektörü için yeni teknolojik araçların kullanılmasıyla beraber öğrenilmesi gereken en önemli yöntemlerden bir tanesidir. Bölge ekonomisinde faaliyette bulunan kümelenmeler başta makine ve teçhizat hariç metal ürünleri imalatı sektörü olmak üzere pek çok alt sektörlerde de oluşturulmalıdır.

3.2.2.4.11. Tarım Alet ve Makinaları Sektörü Gelişimi

Ülkemizde tarım alet ve makineleri sanayinde 130 civarında farklı makine ve alet üretimi yapılmaktadır (Ekonomi Bakanlığı Sektör Raporları, 2016). Türkiye tarım makineleri ve alet imalat sanayisinin ürünleri arasında; Ürün harmanlama, kurutma, savurma, temizleme, sınıflandırma ve sulama, bitki koruma ve gübre makinekeri için gerekli olan araç, gereç ve donanımlar, biçerdöver ve ekipmanı, hayvancılık faaliyeti için gerekli makine ve araçlar, tarla ve bahçe ekimi için gerekli diğer makine ve ekipmanlar, işleme için makine ve ekipman, tarımsal traktörler, hasat makinaları, ekimde ve dikimde kullanılan tek çift motorlu çapalar, toprağı işlemede kullanılan makinlar ve tohum için gerekli makine ve ekipmanlar yer almaktadır. Bölge sanayi olarak Konya, ziraai alet ve makine üretimi, tüm sanayi

kolları ve zirai üretimde yer alan geniş ağırlığıyla Türkiye'nin en önemli üretim sanayisinden biri durumundadır (Konya İl Gıda Tarım Müdürlüğü, agis, 2018).

Yaklaşık olarak 2,27 milyon hektarlık tarımsal alanı bulunan Konya ülke tarım alanlarının yaklaşık %9,5'ini tek başına karşılar. Konya Ovası Projesi'nin tam manası ile hayata geçirilmesinin ardından tarım alanlarının daha da genişlemesi beklenmektedir. Fakat Konya yalnızca tarımsal üretimle değil, tarımsal araçların gerek kullanımı gerekse üretimde de belirgin bir rol üstlenmektedir. Ekonomik kalkınma açısından merkezi bir konumda yer alan ve diğer sektörlerin gelişimine de çok fazla destek sunan tarımsal faaliyetler, makineleşme süreciyle beraber çok daha farklı bir alana dönüşmüştür. Makineleşme sürecinde dönüşüm ve değişim açısından yaşanacak gelişmeler, bu alanın diğer sektörlerin ilerlemesinde daha çok katkı sağlayacaktır. 2002 2014 yılları arasında tarımsal alet ve makinelerin kullanımında yaşanan ilerlemeler şu şekilde söylenebilir, Pulluk kullanımı Türkiye genelinde %2,7 oranında artış gösterirken, bölgede artış oranı %5 olarak gerçekleşmektedir. Bölgede pulluk kullanımında Konya'nın ülke genelindeki oranı %5,1'den %5,2'ye çıkmıştır.

Ekim Makine kullanımı bakımından ülke genelinde %32 oranında artış gösterirken, bölgedeki artış oranı %40 olduğu görülmektedir. Ekim makinesi kullanımında bölgenin ülke genelindeki oranı %9,2'den %9,9'a çıkmıştır. Gübre Dağıtma Makinesi kullanımında ülke genelinde %29 oranında artış gösterirken, bölgedeki artış oranı %34 olarak gerçekleşmiştir. Gübre dağıtma makinesi kullanımında bölgenin ülke genelindeki payı %8,6'dan %8,9'a çıktığı görülmektedir. Su pompası kullanımı ülke genelinde %27 oranında artış gösterirken, bölgedeki artış oranı %45 olduğu görülmektedir. Su pompası kullanımında bölgenin ülke genelindeki oranı %6,2'den %7,1'e çıkmıştır. Sabit Süt Sağım Makinesi kullanımı bakımında ülke genelinde %68 oranında artış gösterirken, bölgedeki artış oranı %678 olduğu görülmektedir. Sabit süt sağım makinesi kullanımında bölgenin ülke genelindeki oranı %1,4'den %6,5'e çıkmıştır (Konya İl Gıda Tarım Müdürlüğü, agis, 2018).

Türkiye süt sağım makinaları kullanımı açısından ülke olarak önceki yıllara göre % 175 artış gösterirken, Konya bu alanda daha büyük bir atılım gerçekleştirerek % 295 gibi bir artış yakalamıştır. Bölge olarak süt sağım makinası kullanımı ülke genelinde % 5'ten % 7,2'ye çıkmıştır. Hasat zamanında kullanılan biçerdöver oranı ise ülke olarak % 38 artış gösterirken Konya'da bu oran % 77 olarak görülmektedir, bölgenin alandaki biçerdöver kullanma ivmesi % 8.8'den % 11.2'ye yükselmiştir.

Traktör kullanımı açısından bakıldığında Türkiye genelinde artış % 28 civarında iken bölgedeki artışın % 54 olduğu görülmektedir. Traktör kullanımında ülke genelinde bölgenin payı % 4.6'dan % 5.5'e çıkmıştır.

3.2.2.4.12. Otomotiv Sanayi Sektörü Gelişimi

Konya otomotiv sektöründe ana üretici olarak "TÜMOSAN" bulunmaktadır. Otomotiv yan sanayi sektöründe ise, faaliyet gösteren firma sayısının, Konya Sanayi Odası verilerine göre yaklaşık 400 adet olduğu düşünülmektedir. Hizmet sağlayıcısı olan diğer firmalar 1000 adetle sektörün istihdam kapasitesindeki durum 10 bin kişiden fazladır. Sektör büyüme eğiliminde olup, büyümenin artması yatırımların etkisiyle olduğu görülmektedir. Sektörde yer alan firmaların özkaynakları ile yatırım kabiliyetleri yüksektir. Bölge kalkınması açısından otomotiv yedek parça üretimi çok büyük bir öneme sahiptir. 80 farklı alanda üretim yapılmakta olan Konya'da, sanayinin parlayan yıldızı otomotiv yan sanayi sektörü olup, Konya'da yer alan özel ve organize sanayi bölgelerinde yüksek teknolojiyle birçok işletmede üretim faaliyeti gerçekleştirilmektedir (Konya Ticaret Odası, 2017: 259-275). Konya otomotiv yan sanayisine bakacak olursak, sektörde faaliyet gösteren firmalar daha çok motor aksam ve parçaları "supap, piston, gömlek, krank" karoseri kaporta, treyler römork ve yarı treyler yarı römork, kaldırma silindirler, diğer hidrolik ve pnomatik aksamalar ile diğer parça ve aksesuarların imalatı yapılmaktadır. Özellikle taşıma dingil, Konya'da üretilen başlıca parçalardandır. KSO ve KTO verilerine göre "Türkiye'deki supap üreticilerinin %76'sı ve supap üretiminin %68'i; piston üreticilerinin %50'sinden fazlası ve piston üretiminin %71'i; aks, dingil üreticilerinin %45'i ve aks, dingil üretiminin %56'sı ve segman üreticilerinin %50'si ilde" yer almaktadır. Gene bu verilere göre, Konya'da var olan otomotiv yan sanayi motorlu kara taşıtları için gerekli olan ve ülkemizde üretimi yapılan parçaların %80'ini tek başına karşılayabilecek seviyededir. Konya otomotiv yan sanayi sektöründe firmaların bir çoğu dışarı ürün üretmekte olup katma değeri yüksek ürünleri üretip, üretimin önemli bir bölümünü dünya devlerine satmaktadır. Ayrıca bu firmaların %30'u uluslararası pazarlarda kabul edilen ve ihracat yapılabilmesi için gerekli ve zorunlu olan kalite belgelerine sahiptir.

KTO verilerine göre bölgede otomotiv yan sanayi ile ilgili yaklaşık 50 ye yakın farklı alanda uzmanlaşma mevcut olup yılların bilgi birikimiyle üretim yapılmaktadır. Konya'da sektör bölge ihracatının önünü açan itici güçtür. Bölgenin

Türkiye sektör ihracatı içindeki toplam payı yaklaşık %2 seviyesinde olup Konya’da sektörün ihracatı 2009 yılından itibaren artışa geçmiş ve 2012 yılında 215 milyon dolar ile en fazla ihracat yapılan sektör konumuna gelmiştir. Orta Doğu’da Irak, Mısır, Suudi Arabistan, İran, Libya. Avrupa’da İtalya, Almanya, Fransa, Bulgaristan, İspanya ve İngiltere. Güney Amerika Ülkeleri, Rusya Federasyonu ve ABD bölgenin ihracatının yoğun olarak yapıldığı ülkelerdir (Konya Ticaret Odası, 2017:191-208).

3.3. KONYA HİZMET SEKTÖRÜ GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hizmet kavram olarak ve hizmet işletmeleri olmak üzere ayrılabilir, ekonomilerin gelişmesiyle birlikte işletmecilikte önemli bir kavram haline dönüşmüştür. Şu anda tüm işletmeler hizmet işletmesine dönüşüm, değişim sürecinin içinde yer almaktadır. Dönüşüm hızları sektörler göre değişiklik göstermektedir. Gelişen ve ilerleyen hizmet işletmeleri, istihdam rakamları olarak son yıllarda ekonominin en gözdesi haline gelmiştir. Öyleki ekonomilerin gelişmişlik durumları hizmet sektörü ekonomisinin büyüklüğüyle ölçülür duruma gelmiştir. Ülkemizdeki hizmet sektör gelişimi ve ilerlemesi Cumhuriyet döneminden beri devam etmektedir. Tarım sektörünün 80 yıl içinde GSYH’nin içinde % 50 seviyesinden ortalama % 8 lik bir orana çekilmesi ülkemiz ekonomik dinamiklerin değiştiğinin bir göstergesidir. Tarım sektörünün piyasadan yıllar itibariyle çekilmesi sonucunda bu sektörün potansiyelinin sanayi sektörüne etkisi ise sadece % 10 düzeyinde kalmış, hizmet sektörünün payı yıllar içerisinde giderek artarak % 30 civarından, artarak % 65’ler seviyesine ulaşmıştır. Hizmet sektörünün büyük bir katma değeri istihdam alanına olmaktadır. Her türlü ekonomik faaliyetin sağlanmasında hayati bir rolü olan hizmetler geniş bir alana yayılmaktadır. Sektörün içinde danışmanlık, mühendislik, ulaştırma, yazılım, sağlık, eğitim, kişisel bakım ünitelerinde yer aldığı birçok sektör hizmet sektörünün içerisinde yer almaktadır.

Finans, taşımacılık, iletişim gibi birçok altyapı hizmetleri işletmeler için destek sağlarken, sağlık, eğitim ve eğlence hizmetleri şirketlere kaliteli işgücü sağlanmasında etkili olmaktadır. Bazen de şirketlerin rekabet gücünü artırıcı yönde etki yaratmaktadır. Bölge hizmet sektörünün oldukça gelişmiş olduğu bir ildir. Buna rağmen, ilde özellikle inşaat, sağlık, turizm, eğitim, ticaret, danışmanlık, lojistik, bilgi teknolojileri, Ar-Ge, reklamcılık alanlarında yeni hizmet sektörü kuruluşlarına ihtiyaç bulunmaktadır. 2012 yılı verilerine göre Konya’da hizmet sektöründe faaliyet

gösteren 29.139 işyeri bulunmaktadır. Perakende ticaret sektöründe motosikletler ve motorlu kara taşıtları hariç tutulduğunda 6.360 adet işyeriyle hizmet sektörü kuruluşları arasında ilk sırayı almaktadır. Perakende ticareti 6.063 işyeri ile İnşaat Sektörü olarak Özel inşaat, Bina İnşaatı faaliyetleri, Bina dışı yapıların inşaatı ve Binalar ve çevre düzenlemesi faaliyetleri ise 3.834 adet işyeriyle Kara taşımacılığı ve boru hattı taşımacılığı takip etmektedir (Görmez, 2003: 17).

TÜİK verilerine göre, sigortalı çalışan sayısına bakıldığında ise 48.085 istihdamla özel inşaat faaliyetleri, bina inşaatı, bina ve çevre düzenlemesi ve bina dışı yapıların inşaatı faaliyetleri ilk sırayı alırken, onu çok yakın olarak 24.135 istihdamla perakende ticareti takip etmektedir. Üçüncü sırayı ise 15.553 istihdamla kara taşımacılığıyla beraber boru hattı taşımacılığı izlemektedir. 2012 yılında sigortalı sayısındaki en çok artış % 35,18 oranı ile konaklama sektörü olup % 32,10 artışla eğitim sektörü, %29,64 artışla yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetlerini % 26,53 artış ile sağlık sektörü takip etmektedir.

3.3.1. İş Dünyası Örgütlenmesi

Konya, dünyaya açılma hedefiyle, etkin, yatırımda ve üretimde sistemin şekillenmesinde öncülük eden, yenilikçilik öngörüsüne sahip iş dünyasının, aynı amaca yönelik kenetlenmesinin örneği olan bir ildir. Ticari hayatın şekillenmesine yardımcı olan kurum ve kuruluşlar, dernekler, meslek odaları ve kooperatifler Konya'yı daha ileri noktalara taşımak için örgütlü bir şekilde çalışmaktadırlar (Konya Sanayi Odası, agis, 2018).

Konya Ticaret Odası; 20 Ocak 1880'de Ülkemizde ilk açılan İstanbul Ticaret Odası'ndan sonra, padişah fermanı ile İstanbul Ticaret Odası meclisinde alınan kararla, 1882'de kurulmuştur. Dolayısıyla Türkiye'nin 2. ticaret odasıdır. Konya Ticaret Odasında 75 adet Meslek Komitesi ve 20 binin üzerinde yer alan üyesiyle ülkemizin en büyük 6. odası unvanına sahip bir meslek örgütüdür. KTO bölgenin ve Türkiye'nin en büyük ve en etkin meslek kuruluşları arasında yer almaktadır. Düzenlediği yurtiçi ve yurtdışı fuarlarla hem Konya ticaretinin dışarıya açılmasına hemde üyelerinin iş hacimlerinin artmasına vesile olmuştur. Oda bünyesinde barındırdığı KOSGEB sinerji odağı ile üyelerine yönelik olarak KOSGEB destekleri ile ilgili bilgilendirme sunarken, bünyesinde barındırdığı bir başka kurum olan

ABİGEM(Avrupa Birliği Geliştirme Merkezi) ile de üyelerine eğitim ve bilgilendirme hizmeti sunmaktadır.

Konya Sanayi Odası; Sanayi sektörünün ve ticaret hayatının canlanması için, bilinçli ve programlı gelişmelerin ülke geneline yayılması amacıyla başlattığı çalışmalar kapsamında 1926 yılında “Konya Ticaret ve Sanayi Odası” olarak kurulmuştur. Konya Ticaret ve Sanayi Odası 1974 yılına kadar ticaret ve sanayi sektörüne hizmet etmiştir. Fakat imalat ve yan sanayideki gelişmelerle beraber sanayi odasının ticaret odasından bağımsız bir teşekkül olması zorunluluk haline gelmiştir ve bunun sonucunda 25 Nisan 1974 yılında Konya Sanayi Odası faaliyetlerine başlamıştır. Kuruluşu 8 meslek grubundadalında toplanan 165 adet üye ile başlamış ve bu rakam her geçen yıl katlanarak artmıştır. Günümüzde ise 25 meslek grubundan 1.373 adet sanayi kuruluşu oda faaliyetlerinden yararlanmaktadır. Eksiksiz olarak ve zamanında hizmetle, sürekli iyileştirmelerle, teknolojik alt yapıyı kurmak ve geliştirmek, çalışanların eğitimine verdiği inemle örnek bir kuruluş olma temel ilkeleriyle yoluna devam etmektedir Konya Sanayi Odası. Konya sanayisini her zaman ileri ufuklara taşıma kararlığında olan ve çalışmalarına bu yönde ilerleyerek devam etmektedir. Mesleki ahlâk ve dayanışmayı koruma adına, sanayinin genel menfaatlerine uygun olarak gelişmesini sağlama, meslek faaliyetleri hakkında Bakanlıklara teklif vererek ve önerilerde bulunarak görevlerini yürütmektedir. Konya Sanayi Odası olarak etkin ve dinamik bir dünyanın üyesi olarak, yerelden küresele bir açılım yaparak, sanayileşmede yetkinliği öğreten, yatırımda ve üretimde yenilikçilik öngörüsüne sahip, kültürel değerlerini dünya ile paylaşan, güvenilir bir toplumsal yapıyı geliştiren, tarihsel süreçteki başkent olma değerini marka bilincine taşıyan anlayışla bir üretim üssü ve KOBİ Başkenti olma hedefiyle çalışmalarına devam etmektedir.

“Konya Ticaret Borsası ise, Kuruluş tarihi olarak en eski borsalardan biridir. İlk olarak 1912 yılında kurulmuş, ancak 1. Dünya Savaşı sebebiyle 1914 yılında tekrar kapanmıştır.” Borsanın tekrar kurulması amacıyla Cumhuriyet’li yılların gelmesi beklenmiş, on yıl sonra ”24.10.1924 tarihinde 1041 sayılı kararnameyle beraber Konya’da ikinci defa Borsa açılmıştır. Anadolu’da ilk borsa kurulmuş olup, diğer borsaların kurulmasına da öncülük edilmiştir. Ülke çapında ise kurulan borsaların 5. olmuştur. Konya Ticaret Borsası 5174 sayılı Kanunda belirtilen görevleri gereği gibi yerine getirmede, satış salonu hizmetlerinde problemi olmayan ve

Borsacılığın gerektirdiği tüm hizmetleri, açık arttırma usulü ile salon satışı yapılmasında, kantar, laboratuvar gibi hizmetleri yerine getiren bir güçtedir. Borsa, 50 m2 alana sahip üç ve 64 m2 alana sahip bir kantar binasıyla, bir tır kantarıyla birlikte hizmet vermektedir. Bunun yanında Borsaya ait olan 300 m2 kapalı, 200 m2 açık, 10.000 ton kapasiteli 5 adet yatay silo yer almaktadır. Buğday Pazarı içerisinde üyelerine ait toplam 284 adet depo olup, bu depolar 300.000 ton kapalı, 100.000 ton açık toplam 400.000 ton depolama kapasitesine sahiptir. Ülkemizin ilk ve tek Elektronik Satış Salonu'na sahip olan borsasıdır. Bu salon "8 Mayıs 2011" tarihinde açılmış ve üyelere hizmet vermeye başlamıştır. Sistem 142 üyenin aynı anda satışa dahil olabildiği bir satış ortamı üzerine kurulmuştur. Sistemde yer alan tüm üyeler istedikleri ürüne seans sonuna kadar manuel fiyat artırımını, otomatik artış veya tek fiyat girişi şeklinde fiyat verebilmektedirler. Bu şekilde üye ürüne daha rahat fiyat verebilmektedir. Konya Ticaret Borsası spot borsacılığın da altyapısını tamamlayıp ve vadeli işlemler borsacılığına hazır bir hale gelmiştir (Konya Ticaret Borsası, agis, 2018).

Esnaf ve Sanatkârlar Odası Birliği "Konesob", Konya Esnaf ve Sanatkarları Odaları Birliği, T.C Anayasa'sının 135. maddesinde belirtilen esaslara ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu'na göre 21 Temmuz 1966'da kurulup faaliyetlerini sürdüren kamu kurumu niteliğinde yer alan mesleki bir kuruluştur. Şu an itibariyle bünyesinde 86 adet oda kayıtlıdır.

Meslek Odaları ve Derneklerde ise, Anadolu'nun Türk hâkimiyetinde olduğu 13. Y.Y. ekonomik ve sosyal hayata yön veren en güzel örneklerinden olan Ahilik kurumunun Konya'da ortaya çıkması şehrin ayrı bir özelliğidir. Dünyada eşi olmayan Ahilik sisteminin Selçuklu döneminden Osmanlı dönemine kadar ve günümüze ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda toplumsal düzene katkısı çok fazladır. Ahilik teşkilatı 21. Y.Y. sivil toplum örgütlerine güzel bir örnektir. Konya'da bulunan meslek odaları ve sivil toplum kuruluşları, bu gelenekten yola çıkarak, Konya'yı her zaman daha ileri ufuklara taşıma kararlığında çalışmalarına devam etmektedir.

MÜSİAD Konya Şubesi ise, Konyalı bir grup girişimcinin çabalarıyla 1993 yılında kurulmuştur. 16 Ağustos 2003'de yeni idari binasına taşınan MÜSİAD Konya Şubesi, modern imkanlarla teknolojiyi en güzel şekilde kullanarak üyelerine; kurumsallaşma, markalaşma, uluslar arası pazarlar, bilgi teknolojileri, toplam kalite sistemleri gibi birçok konuda destekler, faaliyetlerde bulunmaktadır. Kurulduğundan

bu güne Anadolu girişimciye vizyon, girişimcilik kültürü ve enformasyon imkanı sağlayan, dış pazarlara açılımda destek veren Konya Şubesi 180 yesi ile faaliyetlerini sürdürmektedir (Müsiad, agis, 2018).

Pankobirlik (Pancar Ekicileri Kooperatifi Birliği); ”Pancar ekicileri, 1951 yılında Türkiye Şeker Sanayii'nin genişletilmesi konusunda alınan kararların uygulamasıyla birlikte kooperatifler halinde teşkilatlanmaya” başlamıştır. “1163 sayılı kooperatifler kanununun kabul sonrası pancar ekicileri kooperatifleri, birlik kurmak üzere teşebbüse geçmiş ve Raiffeisen modeli benimsenerek, ülkemiz kooperatifiliğinde önemli bir kilometre taşı olan PANKOBİRLİK 31.03.1972 tarihinde” kurulmuştur. O tarihten bu güne kadar kurulan Şeker fabrikalarına paralel olarak sayıları 31'e ulaşan ve ortak sayıları ise yaklaşık 1,5 milyon ortağıyla pancar kooperatifleri, birlik olmanın verdiği gle ülke tarımının gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır. Pankobirlik'in faaliyete geçmesinden sonra, özellikle ülkenin ekonomik gelişmesiyle beraber, Şeker sanayiinin de geleceğinin garanti altına alınabilmesi amacıyla pancarın dışındaki ürünlerin pancar kooperatifleri tarafından değerlendirilmeside kabul edilmiş ve ana sözleşmeler değiştirilerek kooperatifler çok amaçlı hale dnştrlmştir (Pankobirlik, agis, 2018).

Kümelenme alışmaları; Konya Sanayi Odası tarafından rekabet gücünün daha da artmasını teminen yürütülen kümelenme çalışmaları sayesinde daha organize ve etkin bir yapı ile bölgesel kalkınmaya destek sağlanmaya çalışılmaktadır. Konya'da halen 3' KSO, biri İl Kültür Müdürlüğü biri de Konya Valiliği tarafından yürütülen 5 kümelenme projesi bulunmaktadır. KSO tarafından Otomotiv, Döküm ve Ayakkabı sektörlerinde yürütülen projelere, İl Kültür Müdürlüğü Turizm Kümelenmesi, Konya Valiliği Süt reticileri Kümelenmesi'yle katkıda bulunmaktadır. Önümüzdeki süreçte projelere yeni sektörlerin de ekleneceği beklenmektedir. Konya'da yakın zamanda kümelenme potansiyeli olan faaliyet alanlarına şunlar örnek verilebilir; Gıda rnleri ve İçecek İmalat Sanayi, Makine İmalat Sanayi, Ana Metal Sanayi, Mobilya İmalat Sanayi, Deri Ve Deri rnleri İmalat Sanayi, Plastik ve Kauçuk rnleri İmalat Sanayi, Kâğit ve Kağıt rnleri İmalat, Tekstil ve Tekstil rnleri İmalat Sanayi, Otomotiv Yan Sanayi, Ağaç rnleri İmalat Sanayi, Metalik Olmayan Diğer Mineral rnleri İmalat Sanayi (cam-porselen gibi), Fabrikasyon Metal rnleri İmalat Sanayi, Endüstriyel Mutfak Ekipmanları imalat sanayi gibi Sanayilerdir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KONYA EKONOMİSİ GENEL DEĞERLENDİRME İLE TARIM, SANAYİ VE HİZMET SEKTÖRÜ SWOT ANALİZİ

4.1. KONYA EKONOMİSİ GENEL DEĞERLENDİRME

Konya büyük ölçüde kendi kendine yeten bir ekonomik hayata ve büyük ölçekli tarımla beraber üretim örgütlenme yapısı olmayan küçük ölçekli üretim yapısına sahiptir. Konya'nın Cumhuriyetten önce özellikle, özel girişim yapısının bir göstergesi niteliğindeki şirket sayısı bakımından öncü bir bölge olduğu bilinmektedir. Konya'nın Türk İktisat Tarihi bakımından öne çıkan özelliklerinden biride şirketleşmede öncü olması ve ortaklık veya çok ortaklılık kültürünün çok güzel gelişmiş olmasıdır. 1918'de "Ziraat ve Ticaret Nezareti" tarafından yayınlanan "Memalik-i Osmaniye'de Osmanlı Anonim Şirketleri" kitabında, "1918'de toplam 129 şirket vardı ve bunlardan 42'si ticaret ve 6'sı tarım sektöründe faaliyet göstermekteydi. 95 şirket İstanbul'da mukim iken, 7 şirket Konya'da mukimdir." diye belirtilmiştir.

1920'li yıllarda 19 adet anonim şirketin yer aldığı Konya, milli şirketleşmenin fazla olduğu bölgeydi. Konya bölgesini sırasıyla İzmir bölgesi 11 adetle, Kütahya, Bursa ve Aydın 3 adetle yer almakta Kayseri ise 2 adet şirket ile yer almaktaydı. Cumhuriyet'in ilanından sonra, bölgede tarım ürünleri üretiminde artış yaşanmıştır. Bunun başlıca nedeni ise, savastan sonra ekili alan miktarında oluşan artışla beraber 1929 yılına kadarki dönemde ülkemizde tarım ürünlerinin ticareti yoğunlaşmıştır. 1950 yılı sonuna doğru ülkemiz önemli altyapı projeleriyle, sanayileşme atılımlarıyla önemli bir kalkınma dönemine geçilmiştir. Özellikle bu yıllarda tarımda makineleşmeyle birlikte ilerlemesi ve tarımsal desteklemeyle beraber çiftçilerin desteklenmesi yanında, yurt içi pazarı genişletmek amacıyla yapılan ulaşım ve enerji sektörleri yatırımları ülkenin dönüşüm sürecine yol açmıştır. Parasal olarak genişleme ve yurt dışı para kullanımının artmasıyla bu dönem 2. yarısından itibaren ekonominin dar boğaza girdiği ve döviz tıkanmasıyla beraber 1958 yılında bir istikrar tedbirleri"ne ait paketi uygulamak zorunda kalındığı biliniyor. Bölgenin 1950'li yıllarda özellikle hayvancılık, tarımla birlikte sanayide de kıpırdanma olduğu ve yeni işletmelerle birlikte yavaş yavaş ilerlediği görülmektedir.

Bölge tarımın ağırlıkta olduğu bir ekonomik yapıdan değişerek 1970'lerde özellikle ayrışmaya başladı. Sermaye birikimi yetersiz olmasından, özel yatırımlara ilk baslarda ödenek ve imkân sağlanadı, özellikle küçük ödenekler ve imkânlarla ve yurt dışında yer alan işçilerin birikimleriyle ortaya çıkan sirketleşmeyle beraber bazı yatırım yapılmıştır.

Konya'da 1980'lerde sanayi sektörü olarak büyük işletmeler devlete, küçük işletmeler özel sektöre aitti, katma değer ve işletmelerin önemli bir kısmı devlet eliyle işletilen işletmelerden elde edildiği bir yapıdaydı. Daha sonrasında ise değişerek yapı özel sektörün ağırlığı giderek artmıştır.

1980 yılından sonra ekonomik kalkınma modelinde dışa açık bir model benimsenmiştir. Bununla beraber ülkemizde yapılan piyasa reformlarıyla birlikte ekonomide rekabet anlayışında değişerek önem kazanmıştı. Bu zamanda Konya'nın özellikle geçmişten gelen üstün gıda ve sanayisinden sonra 1990'larla beraber makine, otomotiv sanayi ve ayakkabı sektöründe de öne çıkmış, bölgenin sadece tarıma endeksli bir ekonomi değil aynı zamanda sanayiye dayalı olan bir ekonomi olarak da ön plana çıkmıştı. Bölge dış piyasalarla bütünleşerek ticari açıdan parasal anlamda büyümeye başladı. Devletin sanayi sektörü yatırımlarından Marmara ve İstanbul ile İzmir gibi bazı bölgelere oranla fazla yararlanmamıştır, Bölgenin özel girişim ve yatırımlarıyla birlikte çok güzel ve ilerleyen bir ekonomik gelişim göstermesinin en büyük nedeni, dışa açık olan modellerle birlikte ekonomik özgürlük ortamı ve bunun gelişmesi olduğu görülebilir. Devletçi kalkınma modelindeki verimsizlikler ve artan borç yüküyle beraber sürdürülemez bir hale gelmeside, özel girişim sermayesine dayalı bir ekonomik modelin önü açılmış ve Anadolu'nun ülke ekonomisine katkısını artırdı. Konya'da bu dalgada yer alan en önemli bölgelerden biridir.

Türkiye, Osmanlı İmparatorluğu'ndan başlayarak Cumhuriyet ekonomisine geçen genel sanayi yapısıyla, Cumhuriyet'in ilanından itibaren günümüze kadar 85 yıllık zamanda tarım ülkesi özelliğinden sıyrılmaya çalışarak, gelişmekte ve ilerlemekte olan ülkeler grubundan çıkarak gelişmiş ülkeler sınıfına geçmeye çalışmaktadır, dünyanın her köşesine sanayi ürünleri ilk başta olmak üzere daha birçok ürünü ihraç edebilmekte bir ülke durumuna geçmiştir. Bu aşamaya geçmesinde cumhuriyetin ilk başlarında temelleri atılan sanayi tesislerinin çok büyük katkısı vardır.

Konya'nın, 80 farklı sektörde üretim yapmasıyla ve ülkemizin önde gelen bölgelerinden bir tanesidir. Bölgedeki sanayicilerin % 64'ü dış ticarete yer almaktadır. Bölgeden dünyanın 167 değişik ülkesine sanayi ürünleri gönderilmektedir. İhracat yapılan birkaç ürüne örnek vermek gerekirse; bal, mekanik cihaz ve aksamı, motorlu kara taşıtı ve aksamı, süt ürünleri, yumurta, alüminyum ve alüminyumdan yapılan eşyalar, değirmencilik ürünleri, tarım makinelerinden kazanlar, makinalar, plastikler ve mamulleri, demir ve çelikten yapılan eşyalar gibi daha birçok üründen oluşmaktadır. Bölgenin ihracat yaptığı ilk sıralarda yer alan ülkeler; Birleşik Arap Emirlikleri, Irak, Almanya, İran, S. Arabistan Kazakistan, Libya, Suriye, Özbekistan, Gürcistan'dır. Bölge ihracatı ülkemiz dış ticaretinde meydana gelen olumlu gelişmelerle paralel olarak her yıl giderek artan bir eğilim izlemektedir. Konya Sanayi Odası tarafından 3 yıldır yapılan çalışmalarda öncelikli olarak Kümelenme Potansiyeli araştırılmış ve bu araştırma kapsamında rastgele 1400 adet firma üzerinde yapılan araştırmalarda 12 tane sektörün Konya için çok önemli olduğu tesbit edilmiştir. Bu anlamda uluslararası entegrasyonlarda dikkate alınarak öncelikle yapılacak çalışmalar "Otomotiv Yan Sanayi İş Kümesi" üzerine yoğunlaştırılmıştır, Döküm, ayakkabı gibi diğer yer alan sektör yapıları da süreç kapsamında ele alınmaya başlanmıştır.

4.2. KONYA TARIM, SANAYİ VE HİZMET SEKTÖRÜ SWOT ANALİZİ

Bu kısımda yukarıdaki bölümde bahsettiğimiz Konya'nın sürdürülebilir kalkınma açısından kentsel kalkınma potansiyeli dinamiklerini ele alarak detaylıca bahsettiğimiz konuların swot analizi edilerek güçlü zayıf yönlerini ortaya çıkararak sektörlerin önlerindeki fırsatlar ve tehditler ele alınmıştır.

Swot analizi, güçlü yönlerden daha fazla faydalanmayı sağlayarak zayıf yönleri azaltmayı, fırsatlardan doğan faydayı maksimum seviyede kullanarak, içsel ve dışsal tehditleri minimize etmeyi amaçlamaktadır. Konya ili için swot analizi yapılırken il tüm yönleri ile ele alınmış iç ve dış etkenler dikkate alınarak, varolan güçlü yönler ve fırsatların en üst düzeyde kullanılmasının yanı sıra tehdit ve zayıf yönlerin etkisinin en aza indirilmesi için sektörlerin detaylı incelemesi yapılmaya çalışılmıştır.

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<p>Tarım makineleri, otomotiv yan sanayi ve makine sanayi, plastik boya ve kimya sanayi, döküm sanayi, inşaat malzemeleri sanayi, ambalaj sanayi, gıda ve ayakkabıcılık gibi çok sayıda gelişmiş ve ilerlemiş sektörün bulunması</p> <p>İmalat sanayi girişimcilik, yatırım, ihracat açısından yüksek bir potansiyele sahip olması</p> <p>Gıda ürünleri imalat sektörünün Arge ile beraber gelişmelere ve büyümeye açık olması</p> <p>Hazır giyimin ihracatta büyük pay sahibi olması</p> <p>Ağaç mamülleri sektörünün destek ve bilgiye erişim açısından birçok kurumla işbirliği yaparak gelişmeleri takip etmesi</p> <p>Kimya ve plastik sektörünün arge ile beraber gelişim göstererek, ülkede ve yurt dışı pazarında yerini almış olması</p> <p>Ana metal sektörü açısından ülkemiz ve Dünya’da arge ve kalite olarak yer edinmiş olması ve bu alanda üniversiteler başta olmak üzere Tübitak ve diğer kurumlarla işbirliği yapılması</p> <p>Konyada cumhuriyetin ilk yıllarında kurulan fabrikalarla bunların tedarik edeceği malzemelerin üretilmesi için yeni yatırımlar yapılabilirliği</p> <p>Köklü üniversitelerin varlığı nedeni ile gençlerin yetişmesi ve yüksek iş gücü potansiyeli</p> <p>Geniş tarım arazileri ile 50 yılı aşkın süredir süregelen bir bilgi birikimiyle, tarım ve tarıma dayalı alt sektörleri destekleyebilecek potansiyele sahip olması.</p> <p>Köklü geçmişe dayanan tarımsal donanım sayesinde bölge insanının üretimden satış sürecine kadar tüm tarımsal mekanizmalara çok hızlı adapte olabilmesi</p> <p>Bölgede son 10 yılda yoğun fabrikalaşma ve yetişmiş insan gücünün bulunması</p> <p>Otomotiv yan sanayinin gelişmesi tarım alet ve makine sektörüne olumlu yansımaktadır.</p>	<p>Et ve süt ürünleri sektörü küresel üretim ve ticaretteki payını artırmak için teknolojik gelişmeleri takip etmeli</p> <p>Konya un sektöründe kapasite kullanım oranı çok düşük ve maliyet karlılık dengesi yeterli seviye değil</p> <p>Hazır giyim sektöründe katma değer yaratılmadan ürünler sunuluyor.</p> <p>Ayakkabı ve deri sektörü arge yatırımı yetersiz</p> <p>Ağaç mamülleri sektörü döviz ve yurt dışıyla rekabet açısından zorlanmakta</p> <p>Kağıt ve ürünleri sektörde ithalat potansiyeli yüksek olmasına karşın diğer sektörlerle göre piyasada daha az yer edinmiş</p> <p>Döviz dalgalanmasına ve ithalata karşı kimya ve plastik sektörü çok çabuk etkilenmekte</p> <p>Genç iş gücünün ihtiyaçtan fazla olması ve planlama eksikliği.</p> <p>Hizmet sektöründe ve turizmde bilinçlenme yetersizliği ve bilgisizlikten oluşan olumsuzlukların fazla olması</p> <p>Tarımda suyun bilinçsiz kullanılması arazileri çölleştirmekte ve verimli arazileri çorak haline getirmesi</p> <p>Üretimlerde maliyet analizlerinin eksik v kapasite kullanımından dolayı karlılığın düşük kalması</p> <p>Hammadde temininde firmaların kayıt dışından temin etmesi ve merdiven altı üretimin varlığının çok fazla olması.</p> <p>Yetişmiş iş gücü ve personel eksikliğinin fazla olması.</p> <p>Firmaların devlet desteğini ile işbirliği mekanizmasının tam çalışmaması ile KOSGEB, Kalkınma Ajanslarının faaliyetlerinin yetersizliği, bilgilendirme eksikliği.</p> <p>Yeni Pazar araştırmaları yapılmaması, ihracata yönelik ziyaretler ve ülkelerin gidilip firmalarla bağlantı kurulmaması.</p>

<p>Küreselleşmeye abatte olabilen rekabet gücü.</p> <p>Kaliteli üretim becerisi.</p> <p>Planlı, sistemli ve kurulmakta olan OSB'lerin varlığı.</p> <p>Gelişmiş ve gelişmekte olan pazara yakınlık, bölgesel konumu.</p> <p>Rekabet edilebilir iş gücü ve sanayi üretimi.</p> <p>Gelişmekte olan ihracat deneyimi.</p> <p>Yerli üretim gösteren uluslararası firmalardan elde edilen teknoloji ve bilgi transferi.</p> <p>Tarım makinelerinde bölgedeki gelişmiş tarım faaliyetinden dolayı sektörün önceliklerinden hemen uygulanması ve yararlanması.</p> <p>Üniversite ve teknoparkların desteklediği işbirlikleri ile beraber kaliteli ve köklü iş desteği.</p> <p>Üniverstelerin sanayi işbirliği ve buna benzer yapılanmalarının olması ile yeni birimlerin kurulması.</p> <p>Türkiye'nin en büyük kooperatif yapılanması olan Pankobirlik ve Torku'nun inovasyon ve yatırım desteği.</p> <p>Güneş enerji ve ihtisas bölgesi olarak Konya'nın seçilmesi ve enerji üretiminde Türkiye de söz sahibi olma yolunda ilerlemesi.</p>	<p>Küçük şirketlerin kurumsallaşmaması, aile şirketi şeklinde hayatına devam etmesi ve üretim ile ticaretin kurumsallıktan uzak olarak devam etmesi.</p> <p>Rekabetin yoğun olması sebebiyle karlılıkların çok düşük kalması, örgütlenme eksikliği ve ticaret anlayışı yoksunluğu.</p> <p>Kaçak üretim yapan firmaların denetim edilmemesi, ucuz kalitesiz üretim.</p> <p>Markalaşmanın öneminin bilinmemesi ve markalaşma yoksunluğu.</p> <p>İş birliğinin yanlış düşünülmesi, eğitimsizlik.</p> <p>İnnovasyon ve teknolojinin takip edilmemesi.</p> <p>Ar-Ge'nin öneminin kavranamaması ve eksikliği.</p> <p>Tarımdaki söz sahipliğinin verim kaybı ve çölleşme ile kaybedilmeye başlanması.</p> <p>Konya her türlü sektörde tanıtım olarak geridedir. Özellikle turizm, makine sektörü olarak yurt dışı tanıtımı eksiktir.</p> <p>Son yıllarda aşırı şekilde kuraklaşma ve verimli arazilerin yok olması.</p>
<p>Fırsatlar</p>	<p>Tehditler</p>
<p>Et ve süt ürünleri sektörü olarak Konya tüketim potansiyeli ve nüfusu yoğun illere yakınlığı sebebiyle sektör gelişmeye açık.</p> <p>Hazır giyimde inovasyon ve yenilikle pazarda aktif rol oynanabilir.</p> <p>Ayakkabı deri sektörü Ar-Ge yatırımı ile ihracat potansiyelleri yüksektir.</p> <p>Kağıt ve ürünleri sektöründe üretim yetersizliğinden ithalat yapılmakta ve iç pazarda açık vardır üretim koşulları olarak uygundur.</p> <p>İnşaat ve mineral ürünleri sektörü yurt dışı pazarına açılarak döviz girdileri ile rekabet şansını elde edebilirler.</p> <p>Konya ana metal sektörü inovasyonu sürekli</p>	<p>Konya un sektörünü tehdit eden en büyük sorun verimlilik ve kalitenin düşmesidir.</p> <p>Hazır giyim sektöründe özellikle Çin gibi büyük üreticilerin ucuz mamül üretmesi</p> <p>Ağaç mamüllerinde yurt dışı üreticilerin inovasyon açısından büyük bir tehdit oluşturması</p> <p>Kağıt ve ürünleri sektörü dışa bağımlı olması ile rekabet açısından pazar payının düşüklüğü</p> <p>Kimya ve plastik sektörü açısından döviz kuru riski.</p> <p>Mevcut turistlerin diğer ülke ve bölgeler tarafından çekilmesi tehdidi</p>

<p>pazarda yer edinebilecektir.</p> <p>Doğal güzellikleri ve tarihi yerleri ile yerli yabancı birçok turist gelebilir.</p> <p>Konaklama yerleri yetersiz ve memnuniyeti artıracak eğitim ve işbirlikleri yapılarak yeni yatırımlar yapılabilir sektör olarak potansiyeli yüksektir.</p> <p>Organik tarım potansiyeli yüksektir, hayvancılık fazla olmasından organik gübre ile organik tarıma yönelinebilir.</p> <p>İmalat sanayi, otomotiv, tarım makine sektörü gelişmesinden dolayı yetişmiş personel ve bilgi birikimi artışı ile makinalaşma oranındaki artışı.</p> <p>İş olanakları artışı sebebiyle yetişmiş personellerin göçünün alması.</p> <p>Özellikle Konya'nın Ankara İstanbula hızlı tren hattı ile ulaşımın kolaylaşması ve mesafenin ortadan kalkması ile mahalle konumuna yaklaşması.</p> <p>Mamül ve yarı mamül tedarik ve temininde fiyat ve diğer şartlar rekabet edilebilir seviyeye gelmesi.</p> <p>Desteklerin artması.</p> <p>Projelerin hayata geçirilmesiyle (KOP vb.) sektörlerde canlanma olması.</p> <p>Yeni kurulan üniversite ile konyanın daha da hareketlenmesi.</p>	<p>Tarım arazileri çölleşme tehdidi</p> <p>Aşırı gübre kullanımının arazi verimini düşürmesi</p> <p>Tarım işçilerinin ve çiftçilerin verim düşüklüğü ve sanayileşme ile gelir seviyesinde düşme.</p> <p>Yeni teknolojilerle ürünlerde hızlı değişim ve adaptasyon için sürekli yatırımın gerekliliği</p> <p>Döviz kurunun bütün sektörlerle etkisi ve rekabetin olumsuz yönde etkilenmesi</p> <p>Kredi faiz ve vadelerinin üreticiler aleyhine değişmesi, sektöre yönelik kredi verilmemesi.</p> <p>Kurumsallaşmanın olmaması.</p> <p>Yabancı yatırımcıların ve markaların ülkemizdeki rekabetin etkisi ile büyümesi.</p> <p>Özellikle Çin gibi ülkelerde hükümetin üreticileri her yönden desteklemesi, nakliye, gümrük, satış ve fiyat desteği gibi destekler sağlaması.</p> <p>Ar-ge inovasyon destekleri ile diğer desteklere ulaşmanın zorlukları ve prosedürlerin fazlalığı.</p> <p>Her sektörün standardının olmaması, denetimlerin yetersizliği bununda etkisi ile kalitesiz ürün.</p> <p>Üniversite sanayi işbirliğinin yurt dışı seviyesinin çok geride olması.</p>
--	---

4.3. KONYA'NIN SEKTÖREL DEĞERLENDİRİLMESİ VE YORUMLANMASI

Konya gerek merkezi konumu gerekse ortadoğuya ve gelişmekte olan piyasalara yakınlığı ile birbirinden değişik alanlarda faaliyet gösteren KOBİ'leri ile tarım ürünlerinden sanayi ürünlerine ve hizmet sektörlerine kadar her sektörün ihtiyaç duyduğu her türlü ürün, mamül, malzeme ve hammaddeyi temin edebilecek potansiyele sahiptir. Bu potansiyelini birçok sektörde göstermiş ve tedarikten üretime söz sahibi olmuştur. Konya; gerek karayolu gerekse demiryolu bağlantılarıyla beraber önemli bir kavşak noktası konumunda olmakla birlikte arazi potansiyeli yüksek, deprem riski en düşük illerimizden olması sebebiyle güçlü bir altyapıya sahiptir. Sanayisi esnek ve çok yönlüdür. Sektörel açıdan bölgesel altyapı uygunluğu

ve tecrübenin öneminin büyük olduğu tarımsal üretimde Türkiye'nin tahıl ambarı konumunda olması sebebiyle lider durumdadır.

Ekonomik yapı içerisinde ağırlıklı olarak kendi özsermayesiyle kurduğu alt yapı sayesinde kalkınmayı başarmış bir il olan Konya, mevcut sanayi bölgeleri ve siteleri ile Türkiye'de en fazla KOBİ'ye sahip olan iller arasında yerini almış olup bu alanda sağladığı istihdam ile dikkat çeken bir potansiyele sahip olmuştur.

Konya Türkiye'nin örnek alması gereken bir başarı ile her sektörde sürekli gelişmektedir. Yakın zamanda örneklerini gördüğümüz ve bir kooperatif yapılanmasında olan Konya Şeker, ulusal ve uluslararası alanda kendisi gösteren Torku markası ile kendini kanıtlamış, Türkiye çapında bir marka haline gelmiştir.

Konya sanayi yapısı bakımından diğer bölgelerin ve illerden farklı olarak değişik alanlarda faaliyet gösteren pekçok işletmeyi de bünyesinde barındırmaktadır. Bu değişik işletme yapıları dönemsellik arz eden sektörlerde değişme uyum sağlama konusunda il açısından avantaj yaratmaktadır. İl, bu artıları kullanarak Türkiye ve dünyada yerini koruyarak ve sürekli gelişim ve dönüşüm ile her gün yeni bir alanda faaliyet göstermekte ve değişime kısa sürede adapte olabilmektedir.

Konya Türkiye içerisinde illerin arasında önemli bir aktördür. Sektör ve ilerleme açısından birçok sektöre öncülük etmektedir. İlk yerleşmelerin başladığı zamandan, cumhuriyet ve günümüze kadar bölgesinde ve ülkesinde kendine yer bulmuştur. Geçmişten gelen bu artılarıyla beraber ekonomiye katkısı da her zaman çok fazla olmuştur.

SONUÇ

Konya güçlü ve hızla gelişen ekonomisi sayesinde pek çok ekonomik faaliyetin gerçekleştirildiği bir ildir. Sektörel incelemeler göz önünde bulundurulduğunda Konya'nın parlayan bir yıldız olmasında sanayi sektörünün payı büyüktür. Konya özellikler stratejik konumu nedeni ile sanayi sektöründe avantajlı bir konuma sahiptir. Anadolu'nun merkezinde yer alması, bölünmüş kara yolları ve ana illere bağlanan bir kavşak noktası olması, özellikle sanayi ürünlerinin ülke içinde taşınması konusunda; hızlı ve normal tren hatları ve nitelikli hava yolu taşımacılığı sayesinde ulaşım alanından sanayi sektörünü destekleyen bir yapıya sahiptir.

Konya üniversiteleri, meslek yüksekokulları ve mesleki ve teknik liseleri ile genç ve kalifiye bir nüfus yapısına sahiptir. Öte yandan sanayi üretiminde temel girdi açısından önemli olan hammadde ilde mevcuttur. İl jeotermal kaynakları, tuz ve çeşitli maden rezervleri ile zengin ve doğal kaynaklara sahiptir.

Türkiye'nin enerji alanındaki üretim projeleri içinde en kıymetlilerinden biri olan Karapınar Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi projesi, geniş güneş enerjisi, rüzgar enerjisi ve çeşitli yenilenebilir enerji kaynakları sayesinde üretimde avantajlı konumdadır. Konya'nın yatırımcılara tahsis edilebilecek oldukça geniş bir arazi varlığı, hali hazırda var olan sanayi bölgeleri ve sanayi siteleri, bölgesel inovasyon merkezleri ve Teknokent gibi yatırımlar ilin sanayiye verdiği önem ve yatkınlığın bir göstergesidir.

İl de sanayi sektörü gerek kamu gerekse özel dernek ve ajanslar aracılığı ile desteklenmektedir. 2018 yılının Ocak-Şubat döneminde, 37 adet Yatırım Teşvik Belgesi ile Konya'da öngörülen toplam yatırım 300 milyon TL civarındadır. Düzenlenen belgelerde çok geniş bir istihdam sağlanması öngörülmektedir. 2018 yılının Şubat ayında tesis edilen Yatırım Teşvik belgelerinin % 56 lık kısmını imalat sektörü, % 31 lik kısmını hizmet sektörü, % 11 lik kısmını tarım sektörüne ayrıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra TÜBİTAK, KOSGEB, Mevlana Kalkınma Ajansı, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı gibi pek çok kurum vasıtasıyla teşvik ve destek almaktadır.

Konya'da sanayi yükselen bir yıldız olmakla birlikte tarım sektörünün il açısından önemi yadsınamaz. Konya kadim bir tarımsal kültüre sahiptir. Yıllardan beri süre gelen bilgi birikimi ve tecrübe ile il tarım sektörü açısından Türkiye'de önde

gelen illerden biridir. Özellikle hububat sektöründe pek çok üründe ülke çapında ilk sırada yer almaktadır. İlde tarıma uygun geniş arazi varlığı tarımsal üretime, ıslah edilebilir geniş mera arazileri de hayvansal üreme elverişli bir ortam yaratmaktadır. İklimsel olarak kuraklık gibi bir dezavantaj ve tehdiye sahip olmasında karşın Türkiye'nin en büyük kalkınma projelerinden biri olan KOP ve sulama alanında avantaj yaratacak baraj ve su depolama alanları sayesinde Konya güçlü bir tarımsal yapıya sahiptir.

Konya'da çok değişik çeşitlerde ürünler üretilmekte olup bu geniş üretim yelpazesi il açısından avantaj yaratmaktadır. Aynı zaman da hayvancılık açısından meraların aktif kullanımı, ilin farklı alanlarında değişik türlerde büyük ve küçük baş hayvancılığı yapılması önemlidir. İlde hayvancılığa bağlı olarak et ve süt ürünleri üretiminde de önemli bir ağırlık bulunmaktadır. Hem küçük ölçekli bireysel nitelikte, hem de sanayi boyutunda büyük et ve süt ürünleri işleme tesisi ilde yer almaktadır. Tarım sektöründeki ağırlık tarımsal makine üretiminde de söz sahibi olunmasına neden olmuştur. Bu açıdan bakıldığında ilde sanayi ve tarım sektörlerinin ilişki içinde olduğu ve birbirini etkilediği söylenebilir.

Hizmet sektörü açısından bakıldığında ise Konya; Çatal Höyük ile insanlığın yerleşik hayata ilk geçtiği yer olmanın yanı sıra geçmişte pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış, pek çok kentin başkenti olmuş, Hz. Mevlana gibi bir kitleleri ardından sürükleyen bir din büyüğünün yaşadığı ve kabrinin bulunduğu kültürel açıdan çok zengin bir ildir.

İl de bu kadim tarihi geçmişin ve topraklarında yaşanmış semavi dinlerin etkisi ile pek çok kültürel eser bulunmaktadır. Bu kültürel zenginlik turizm açısından ili desteklemektedir. Bunun yanı sıra ilde konaklama, yeme-içme ve sosyal faaliyetler açısından geniş imkanlar bulunmaktadır. Ulaşım konusunda ki elverişli yapı şehrin hizmet sektöründe en büyük avantajlarından biridir.

Sonuç olarak Konya ili temel üç sektör bazında incelendiğinde; belli avantaj ve dezavantajları barındırmasına karşın üç sektörün de il için önemi yadsınamaz. Her üç sektör açısından da belli bir noktaya ulaşmış olmakla birlikte geçmişten günümüze Türkiye'nin tahıl ambarı olarak anılan ilde, tarım sektörü geçmişin de birikimi ile halen temel sektör konumundadır. Sanayi sektörü gerek tarımı destekleyerek gerekse tarım dışı üretim alanları ile ilde parlayan bir sektördür. Giderek artan dış ticaret

gelirleri, geniş sanayi bölgeleri, istihdam imkanları ve sektöre verilen teşvikler ilin bu alanda daha da gelişebileceğinin en belirgin göstergesidir.

KAYNAKÇA

- Acartürk, F. (2006). *1672 – 1673 Tarihlerinde Konya'nın Sosyal Ve Ekonomik Durumu*. Yüksek Lisans Tezi. Konya Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Acet, H ve Tek, M. (2017). Konya İnşaat Faaliyetleri ve Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünleri İmalatı Sektörleri, Ay, A. ve Çevik, S (Editörler). *Sektörel Yapısıyla Konya İmalat Sanayi Araştırması*.1. Basım. Konya: Palet Yayınları. 176-190
- Ay, A. ve Çevik, S (2017). *Sektörel Yapısıyla Konya İmalat Sanayi Araştırması*. (1. Basım). Konya: Palet Yayınları.
- Aydemir, S. E. (2004). *Kentsel Açık ve Yeşil Alanlar, Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı*. Trabzon. Akademi Yayınları.
- Aydın M. (2007). *Konya Pazar Araştırması Tarımsal Alet ve Ekipman*. Konya.
- Başer, N. E. (2002). *Teknolojik İlerlemeye Dayalı Kentsel Kalkınma Yalaşımı: İzmir Örneği*. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Başkaya, F. (1997). *Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü*.2. Ankara.İmge Yayınları.
- Başkaya, F. (2005). *Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü*. Ankara. Maki Yayınları.
- Bayraktar, F. (2012). *Türkiye İmalat Sanayiinin Analizi: Kağıt hamuru, Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı. Sektörel Rapor*. Ankara. Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.
- Boratav, K. (2015). *Türkiye İktisat Tarihi 1908-2009*. İstanbul. İmge Kitabevi.
- Bozdoğan, M. N. (2008). *Bölgesel Kalkınmanın Sağlanmasına Yönelik Vergi Özendirme Önlemlerinin Türkiye Açısından İncelenmesi*. Ankara. TOBB Yayını.
- Ceritli, İ. (1995). Şehirleşmeye Bağlı Çevre Sorunlarını Oluşturan Temel Kaynaklar. *Ekoloji Çevre Dergisi*. 5(1). 5-21.

- Ceritli, İ. (2000). *Sürdürülebilir Kentsel Kalkınma Sürecinde Optimum Kent Ölçeğinin Önemi ve Türkiye Örneği*. Doktora Tezi Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Çevik, B. (2016). Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri Sektörü. *İş Bankası İktisadi Araştırmalar Bölümü Raporu*. İstanbul. 4-12.
- Çoban, A., Çoban, O., Kurt D., ve Uslu, M. (2016). *Bölgesel Rekabette Dış Ticaretin Önemi: Konya Örneği*. Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 32, ss.43
- Çiftçi, N., Topak, R. ve Çelebi, M., (1994), Konya Bölgesi Çiftçilerinin Sulama-Drenaj Uygulamaları ve Bununla İlgili Sorunların Tespiti, *Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, Cilt:5, Sayı:7
- Darkot, B., *Konya, İslâm Ansiklopedisi*, VI, Eskişehir 1997, 848.
- Dinler, Z. (2000). *Bölgesel İktisat*. Bursa. Ekin Kitapevi Yayınları.
- Emrealp, S. (2005). *Yerel Gündem 21: Uygulamaya Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı*. İstanbul. IULA-EMME Yayını.
- Eryılmaz, T. (2011). *Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı ve Türkiye’de Sürdürülebilir Kalkınma*. Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Genç, M. (2013). *Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Ekonomi*. İstanbul. Ötüken Yayınları
- Genç, Ö. (2005). *Ayakkabı Sektör Araştırması*. Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Araştırma Müdürlüğü. Ankara.
- Görmez, K.. (2003). *Çevre Sorunları ve Türkiye*. Ankara. Gazi Kitap Evi.
- Gümüş, M. (2013). *Ayakkabıcılar Sanayi Makine-Ekipman Envanteri Araştırması*. İstanbul
- İstanbul Sanayi Odası. (2018). *Kağıt Ve Kağıt Ürünleri İmalat Sanayi*. İstanbul: İSO
- Kazgan, G. (2005). *Türkiye Ekonomisinde Krizler 1929-2001*. İstanbul. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Kasalak, K. (2012). Teşvik-i Sanayi kanunları ve Türkiye’de Sanayileşmeye Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 27. 65-79.
- Kayasü, S. (2004). Bölgesel Kalkınma Ajansları: Türkiye Üzerine Öneriler. *Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu*. I. 239.
- Keleş, M. K. (2007). *Türkiye’de Teknokentler: Bir Ampirik İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Kılıç, S. (2006). Yeni Toplumsal ve Ekonomik Arayışlar Sürecinde Sürdürülebilir Kalkınma. *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*.8(2). 81-101.
- Kılıç, S. (2012). Sürdürülebilir Kalkınma Anlayışının Ekonomik Boyutuna Ekolojik Bir Yaklaşım. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. No:47. 201-226.
- Konya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü. (2018). *2017 Yılı Değerlendirme ve Koordinasyon Toplantısı Sonuç Raporu*. S. 8-72.
- Konya Ticaret Odası. *Konya 2017 Ekonomik Raporu*.
- Konya Ticaret Odası. (2017), *Konya Gıda Sektörünün Dünü, Bugünü ve Yarını*. Konya
- Konya Ticaret Odası. (2017). *Konya Ekonomik Raporu 2017*. Konya: Konya Ticaret Odası.
- Konya Ticaret Odası. (2016). *Gıda Konya Gıda Sektörünün Dünü, Bugünü Ve Yarını*. Konya: Konya Ticaret Odası.
- Konya Ticaret Odası. (2017). *Mobilya Konya Mobilya Sektörünün Dünü, Bugünü Ve Yarını*. Konya: Konya Ticaret Odası.
- Konya Ticaret Odası. (2017). *Ayakkabı Tekstil Konya Ayakkabı - Tekstil Sektörünün Dünü, Bugünü Ve Yarını*. Konya: Konya Ticaret Odası.
- Konya Ticaret Odası. (2017). *Makine Konya Makine Sektörünün Dünü, Bugünü Ve Yarını*. Konya: Konya Ticaret Odası.
- Konya Ticaret Odası. (2013). *Konya İli İhracat Analizi*. Konya: Konya Ticaret Odası.

- Konya Ticaret Odası. (2017). *Otomotiv Yan Sanayi Konya Otomotiv Yan Sanayinin Dünü, Bugünü Ve Yarını*. Konya: Konya Ticaret Odası.
- Konya Sanayi Odası (2017). *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Konya
- Odabaşı, S. (1998). *20. yüzyılın başlarında Konya'nın Görünümü*. Konya.
- Öztürk, S. (2003). *Osmanlı Döneminde Konya, Osmanlı Döneminde Konya Ekonomisine Dair Tespitler*. Konya. Konya Valiliği.
- Pamuk, Ş. (2003). *Osmanlı-Türkiye İktisat Tarihi 1500-1914*. İstanbul İletişim Yayınları.
- Pamuk, Ş. (2015). *Türkiye'nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi*. İstanbul. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Şahin, T. (2011). Konya Sanayisinin Dünü, Bugünü ve Geleceği. *I. Konya Kent Sempozyumu, Konya İl Koordinasyon Kurulu*. 40-69.
- Tekin, M., Sarıkaya B. (2014). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Dr. Mehmet Yıldız Özel Sayısı. 233-242.
- Tekin, M., Ömürbek, N. ve Ömürbek, V. (2003). *Küreselleşmenin Otomotiv Sektöründe Üretim Teknolojileri Kullanımı Üzerine Etkisi*. Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8(1), 27-48
- T.C. Ekonomi Bakanlığı. (2012). *Hazır Giyim Sektörü, Sektör Raporları*. İstanbul: İhracat Genel Müdürlüğü Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri Daire Başkanlığı
- T.C. Ekonomi Bakanlığı. (2016). *Ambalaj Sektörü, Sektör Raporları*. İstanbul: İhracat Genel Müdürlüğü Maden, Metal ve Orman Ürünleri Daire Başkanlığı.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği. (2013). *Türkiye Orman Ürünleri Meclis Sektör Raporu*. Ankara: TOBB
- Ulusoy, H. E. (2015). *Sanayi Yapıları Plan Şemalarının Değişim Süreci-Konya Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Konya Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü., Konya.

- Yazar, K. H. (2006). *Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çerçevesinde Orta Ölçekli kentlere Dönük Kent Planlama Yöntem Önerisi*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Yenice, S. (2012). Konya Kentinin Planlama Tarihi ve Mekansal Gelişimi. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 45.
- Yeşilay, B. R. (2008), *Sürdürülebilir Kalkınmanın Türkiye Ekonomisine Uygulama Olanakları*. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.

İNTERNET SİTELERİ

- <http://www.ekodialog.com/kent-ekonomileri/kentler-ve-temel-ozellikleri.html> adresinden 20.10.2018 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.ekodialog.com/kent-ekonomileri/kentler-ve-temel-ozellikleri.html> adresinden 22.10.2018 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.ekonomi.gov.tr/portal/content/conn/UCM/uuid/dDocName:EK-226379> adresinden 22.10.2018 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.konyadayatirim.gov.tr/sector.asp?SayfaID=7> adresinden 28.10.2018 tarihinde alınmıştır.
- http://www.kso.org.tr/dosyalar/kso-stratejik-plan_1447836957.pdf adresinden 20.10.2018 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.kso.org.tr/sayfa/tr/cografi-durum-ve-ulasim-1> adresinden 24.10.2018 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.kso.org.tr/sayfa/tr/sanayi> adresinden 22.07.2018 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.kto.org.tr/one-cikan-sektorler-448s.htm> adresinden 22.08.2018 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.makinamagazin.com.tr/haber/konya-makina-sektorunun-gelisimi-ile-sanayi-ve-ticarette-ust-siralara/4502> adresinden 23.09.2018 tarihinde alınmıştır.
- https://ekonomi.isbank.com.tr/UserFiles/pdf/sr201607_kagitsektoru adresinden 18.09.2018 tarihinde alınmıştır.

<https://osbbs.sanayi.gov.tr/citydetails.aspx?dataID=232> adresinden 12.09.2018 tarihinde alınmıştır.

Konya Ayakkabıcılar Odası. (2018). <http://docplayer.biz.tr/5076361-Konya-ayakkabicialar-odasi.html> adresinden 16.10.2018 tarihinde alınmıştır.

Konya Çimento. (2018). Web: <http://www.konyacimento.com.tr/kurumsal-tanitim.aspx> adresinden 19.10.2018 tarihinde alınmıştır.

Konya Krom. (2018). Web: <http://www.konyakrom.com/tr/kurumsal.php> adresinden 12.10.2018 tarihinde alınmıştır.

Konya Sanayi Odası. (2018). *Sanayi*, Web: <http://www.kso.org.tr/konya/tr/sanayi> adresinden 16 Ekim 2018 tarihinde alınmıştır.

Konya Şeker. (2018). Web: http://www.konyaseker.com.tr/konya_seker_fabrikasi adresinden 19.10.2018 tarihinde alınmıştır.

Konya Ticaret Odası. (2018). Web: <https://www.kto.org.tr> adresinden 9 Kasım 2018 tarihinde alınmıştır.

Müsiad. (2018). Web: <http://www.musiad.org.tr> adresinden 13 Kasım 2018 tarihinde alınmıştır.

Pankobirlik. (2018). Web: www.pankobirlik.com.tr/ adresinden 15 Ekim 2018 tarihinde alınmıştır.

Sanayi Genel Müdürlüğü. (2018). Web: <https://kss.sanayi.gov.tr> adresinden 16 Ekim 2018 tarihinde alınmıştır.

T.C. Ekonomi Bakanlığı. (2018). Web: www.ekonomi.gov.tr/ adresinden 16 Ekim 2018 tarihinde alınmıştır.

T.C. Karayolları Genel Müdürlüğü. (2018). Web: <https://www.kgm.gov.tr> adresinden 10 Kasım 2018 tarihinde alınmıştır.

T.C. Konya Valiliği. (2018). Web: <http://www.konya.gov.tr> adresinden 13 Kasım 2018 tarihinde alınmıştır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü,(2019). Konya Tarihçesi, Web: <https://www.konyakultur.gov.tr> adresinden 14.01.2019 tarihinde alınmıştır.

- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2018). Web: <http://www.kultur.gov.tr> adresinden 13 Kasım 2018 tarihinde alınmıştır.
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2018). Web: <https://www.sanayi.gov.tr/> adresinden 16 Ekim 2018 tarihinde alınmıştır.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. (2018). Web: <https://www.tarimorman.gov.tr> adresinden 13 Kasım 2018 tarihinde alınmıştır.
- T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2018). Web: <https://www.ubak.gov.tr> adresinden 10 Kasım 2018 tarihinde alınmıştır.
- TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) (2019), İhracatçı Firmaların Sektör İhracat Performansı, Web: <http://www.tim.org.tr/tr/ihracat-ihracat-rakamlari-tablolar.html> adresinden 10.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Tümosan. (2018). Web: <http://tumosan.com.tr/tr> adresinden 13 Kasım 2018 tarihinde alınmıştır
- TÜSİAD. (2008), *Türkiye Sanayi Sektörüne Sektörel Bakış*, İstanbul: TÜSİAD <http://www.tusiad.org/rsc/shared/file/sanayi.pdf> adresinden 12.06.2018 tarihinde alınmıştır.
- [www.iso.org.tr/ file/Elektrik_Raporu-384.pdf](http://www.iso.org.tr/file/Elektrik_Raporu-384.pdf) adresinden 22.10.2018 tarihinde alınmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Elif GÖMCELİ
Doğum Yeri ve Tarihi : Konya 1985
Medeni Hali : Bekar
İletişim Bilgileri : elifgomceli@hotmail.com
0544 567 92 99 (GSM)
0332 321 20 89

EĞİTİM

1999-2003 Konya Karatay Milli Piyango
Anadolu Lisesi
2004-2008 Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü
2008-Halen Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı

İŞ DENEYİMİ

2011-Halen Garanti Bankası, İç Anadolu Bölge Krediler, Kredi
Değerlendirme Yetkilisi

YABANCI DİL

İngilizce İyi Düzeyde

BİLGİSAYAR

Windows XP, Microsoft Office; Excel, Word, PowerPoint

